KIISTELTY KEKKONEN

PERTTI HEMÁNUS

KARISTO

Pertti Hemánus

Kuninkaantekijöistä koivistolaisiin
Kirkon salaliitto
Kiistelty Kekkonen

KIISTELTY KEKKONEN

PERTTI HEMÁNUS

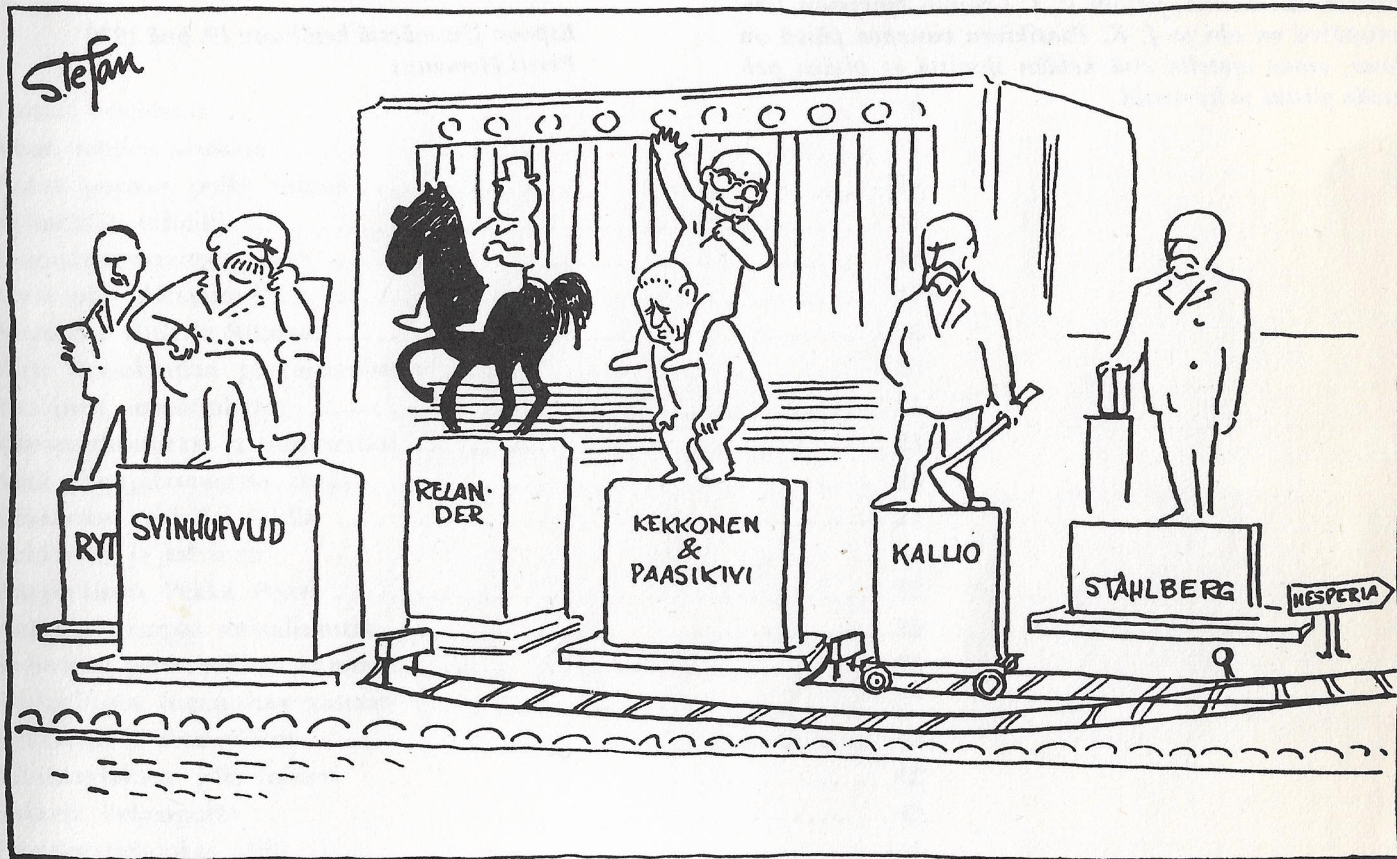
ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ HÄMEENLINNA

Piirrokset
Tapani Kovanen
Olavi Hurmerinta
Oki Räisänen

Valokuvat
Lehtikuva Oy

Arvi A. Karisto Osakeyhtiön kirjapaino
Hämeenlinna 1970

ALKUSANAT

Auttaaksemme presidenttien patsaitten sentralisoimisessa tuomme julki oman, pitkälle harkitun ehdotuksemme ko. asiassa.

Tapani Kovanen, Suomen Sosialidemokraatti 24.2.1961

Tämä yhdeksän vuotta vanha pilapiirros sanoo jotakin olennaista — nimittäin siitä tavasta jolla Urho Kekkoseen pitkään on suhtauduttu. Kekkonen tuli tasavallan ensimmäiseksi mieheksi varsin kiisteltynä puoluepoliitikkona. Monet niistäkin jotka myönsivät Kekkosen lahjat ja kyvyt — ja useimmat toki ovat ne myöntäneet — näkivät hänessä eräänlaisen kiipijän ja pyrkyrin.

Tasavaltamme kahdeksasta presidentistä Kekkonen lie-

nee ollut kiistellyin. Tavallaan hän on sitä tänäänkin, vaikka kiistojen luonne onkin jo tuntuvasti muuttunut ja ankarin aallokko tyyntynyt.

Urho Kekkonen täyttää syyskuun 3. päivänä 70 vuotta. Se on antanut aiheen tämän kirjan laatimiseen, mutta juhlakirja tämä ei ole. Juhlakirjaa en ole halunnut tehdä, sillä tällaisena vuotena, jolloin V. I. Leninin syntymän 100-vuotispäivä on ohi ja J. K. Paasikiven vastaava päivä on tulossa, alkaa ajatella että ketään ihmistä ei pitäisi pelkästään ylistää ja hymistää.

Juhlakirjoihin kuuluvien kauniiden sanojen sijasta tämä kirja tarjoaa aineistoa siitä, millä tavoin Urho Kekkonen on uransa eri vaiheissa ollut kiistojen kohteena. Aineistosta on ollut runsauden pula. Syvempiin analyyseihin ei tässä yhteydessä pyritä, vaan niiden aika tulee myöhemmin.

Espoon Uusmäessä kesäkuun 19. pnä 1970
Pertti Hemánus

SISÄLLYS

KANSAN PRESIDENTTI

Raoul Palmgren, vasemmistososialisti, kirjoitti Tilanteessa 2/1961 itsenäisen Suomen kahdeksasta presidentistä jakaen heidät herrojen ja kansan presidentteihin. Urho Kekkosen hän epäröimättä sijoitti jälkimmäiseen luokkaan. Seurakseen Kekkonen Palmgrenin luokituksessa sai Ståhlbergin ja Kallion, kun taas Relander, Svinhufvud, Ryti ja Mannerheim olivat herrojen presidenttejä ja Paasikivi samalla kertaa sekä herrojen että kansan presidentti.

Jos tällaista luokitusta voi pitää järkevänä — niin kuin minusta voi — ratkaiseva arviointiperuste on tietenkin valtionpäämiehen poliittisen toiminnan suunta. Poliitikon syntyperä ei ratkaise sitä mitä päämääriä hän myöhemmin tulee edistämään, mutta sillä on oma suuri merkityksensä niin kuin ihmisen varhaisilla ympäristötekijöillä ylimalkaan.

Urho Kekkonen syntyi syyskuun 3. pnä 1900 Pielavedellä metsätyömies Juho Kekkosen ja hänen vaimonsa Emilian esikoisena. Kummankin vanhemman suku on savo-karjalainen, niin suomalainen kuin kuvitella saattaa. Emilia ja Juho Kekkonen olivat eteenpäin pyrkiviä ja vireitä ihmisiä ja panivat Urho-pojan oppikouluun. Se ei tuohon aikaan ollut yleistä siinä elämänympäristössä jossa Kekkoset elivät, olkoonkin että isä oli kohonnut Kajaani-yhtiön tukkiasioitsijaksi ja perhe muuttanut pysyvästi Kajaaniin.

Näin Urho Kekkonen liittyy yhtenä siihen ikäpolvensa ansioituneiden suomalaisten joukkoon, jotka pääsivät vaatimattomissakin oloissa opin tielle. Sosiologit ovat osoittaneet, että suomalaisen yhteiskunnan säätykierto ei suinkaan ole ollut kovin vilkas. Kenties kouluun lähetettiin jo varhain lahjakkaimmiksi osoittautuneet ja vain he?

Koulupoika Urho Kekkosen tiedetään ehtineen harrastaa koulun lisäksi monia muitakin asioita: urheilleen, tapelleen, lukeneen paljon. Kesät hän vietti maalaisoloissa mm. tukkitöissä.

Toukokuussa 1919 Kajaanin lyseo lähetti maailmalle kuusi ylioppilasta, yhtenä heistä Urho Kekkosen. Nuorten ja heidän vanhempiensa lohdutukseksi kerrottakoon, että nykyisen tasavallan presidentin ylioppilasarvosanoilla olisi nykyään vaikea päästä akateemisille aloille: hän näet kirjoitti paljon huonommin kuin koulumenestys olisi edellyttänyt, ja sai suomen kielessä laudaturin, mutta ruotsissa, saksassa ja matematiikassa vain approbaturin. Oheinen leike on Kainuun Sanomista 27.5.1919

dämme huomauttaa, että se pidetään 1 p. kesäk. klo 6 ip. arwokkaalla ohjelmalla.

— Uusia ylioppilaita. Tämän kewäisistä ylioppilaskirjoituksista owat seuraawat kuusi täkäl. yhteiskoulusta kirjoituksiin osaaottaneet oppilaat hywäksytyt: Olga Luttinen, Aili Puranen, Irja Tuomola, Urho Kekkonen, Hannes Nieminen ja Erkki Tuomola.

Kainuun Sanomat 27.5.1919

NUORI LEHTIEN AVUSTAJA

Nykyteinejämme kauhistelevien on todella syytä vavista: toverikunnissa aloittivat aiemminkin yhteiskunnalli-

sen toimintansa monet kiistellyt mutta huipulle kohonneet miehet ja naiset — myös Urho Kekkonen, Kajaanin lyseon toverikunnan puheenjohtaja.

Ensimmäiset kirjoituksensa Kekkonen julkaisi toverikunnan lehdessä. Varhaisin nimimerkki oli Ranstakka, joka pian vaihtui suomenkieliseksi Kohennuskepiksi. Vanhin varmasti säilynyt pakina on vuodelta 1916, ja se käsittelee maailmansodan synnyttämää sokeripulaa Kajaanin näkökulmasta.

Kirjoittamisen tarvetta lisäsi Urho Kekkosen osallistuminen kansalaissotaan talvella 1918 Kajaanin Sissirykmentin riveissä. Tällöin hän oli jo solminut avustajasuhteen nuorsuomalaiseen Kajaanin Lehteen, jossa hän laajalti ja pitkään muisteli sotaretkeään.

Olisi henkilöpalvontaa väittää Kekkosen varhaisia kirjoituksia pysyväarvoisiksi. Sellaisiksi niitä ei tietenkään ollut edes tarkoitettu: ne olivat vaivattomalle ja nopealle kirjoittajalle keino ilmentää itseään ja ansaita vähän rahaa. Urho Kekkosen osallistumisesta kansalaissotaan on sanottu, että se ei suinkaan tehnyt hänestä vähäosaisten olojen tuntijana kovanyrkkistä porvaria, ja väite saa tiettyä tukea kyseisistä kirjoituksista. Kun tietää miten paljon vihantäyteistä tekstiä voittanut osapuoli syyti painokoneista kevään 1918 jälkeen, Kekkosen tapa muistella sotaa on katsottava verraten sovittelevaksi. Näin on siitä huolimatta että hän toki oli aikansa lapsi: esim. keväällä 1918 hän Kainuun Sanomissa ilmoitti ottavansa vastaan Itä-Karjalan taisteluihin aikovien vapaaehtoisten ilmoittautumisia.

Seuraavassa kaksi katkelmaa Urho Kekkosen kansalaissota-aiheisista kirjoituksista. Ensimmäinen on muistelma Janne Keräsestä, puolankalaisesta ikämiessissistä. Toinen, väkisinkin Väinö Linnan mieleen tuova kirjoitus käsittelee suomalaisen sotilaan haluttomuutta jäykkään ja kaavamaiseen kuriin. Kuvattu tapaus on sattunut Haminassa taisteluvaiheen jälkeen, jolloin sissien tehtävänä oli punaisten vankien vartioiminen.

»Huvittavin sotilas oli Keräsen Janne. Hän oli nähnyt hyväksi ottaa suojakseen nyrkinkokoisen kiven, jonka takana hän oli polvillaan. Yläruumis vyötäisille saakka oli aivan suojaton, siinä hän järkkymättä oleili, ei säikkynyt vaikka kuulat sihisivät kuin kissat joka paikassa ympärillä, poksahtelivat puihin ja halkoivat oksia. Hän tähysti vain tiukasti eteensä, ampui harvakseen, mutta sitä hartaammin. Toisinaan sentään hänellä näytti olevan vallan kiire, miehiä kai puikki tiheään edessä.

Mutta yhtäkkiä huomasimme, että Janne oli lopettanut ampumisen. Kiväärinsä hän oli pannut kiveä vasten pystyyn, itse hän oli entisessä asennossaan, tiukasti eteensä tähystäen. Kuulia tuli kuin turkin hihasta, mutta kuurona niiden epämiellyttävälle sihinälle pysyi Janne avoimessa asennossaan. Kysyimme häneltä miksi hän ei ammu, mutta ensi kerralla ei hän kuullut mitään, melu oli siksi korvia huumaava. Kun vihdoin saimme äänemme kuuluviin, vastasi hän, että patruunat ovat loppuneet. Heitimme hänelle niitä kolmisenkymmentä, hän ampui ne ja taas pani kiväärinsä pois, mutta ei pyytänyt lisää, vaan pani tupakaksi. Vaikka kuularuiskunkin suihku viuhui aivan pään päällä, ei Janne ollut tietoinenkaan, näytti kuin hän istuisi kotimökkinsä pöydän päässä ja veteli sauhuja rakkaasta piipustaan. Viskasimme taas patruunia ja hän ryhtyi ampumaan.»

Nimim. Känä, Kajaanin Lehti 17.2.1919

»— No, miksi te ette tee kunniaa? Eikö teille ole opetettu?

Pojat olivat vaiti.

— Miksi ette tehneet kunniaa minulle?

— Ei me tunneta herraa, ölähti Ana.

— Minä olen komppanianpäällikkö.

— Niinpä kuuluu, myönsi Kusti.

Komppanianpäällikkö vimmastui. Hän veti muistikirjan povestaan ja kysyi Kustin nimeä, mutta 'tuplalahtari' heittäytyi aivan tuntemattomaksi, milloin hän ei sitä muistanut, milloin jäi papintodistus kotiin, ja vasta loppujen lopuksi hän ärähti:

— Jos sinä siitä sen paremmaksi tulet, niin olkoon menneeksi. Minä olen se lahtari Määtän poika Kajaanista.

— Jahhah. Määttä Kajaanista. Mistä komppaniasta?

— Katso kirjoistasi! ränkäsi Kusti eikä suostunut ilmoittamaan.

Meitä muita poikia oli kerääntynyt siihen äärelle katsomaan toimitusta. Kuopiolaisen parhaillaan rääkyessä pukkasi Ana allekirjoittanutta kylkeen ja kysyi kovalla äänellä:

— Käynkö kieppaamassa turpaan? Kun äijä vihdoin niine hyvineen lähti, vakuutti Ana, että hän olisi kyllä lyönyt, jos olisin luvan antanut. Asiasta ei enempi puhuttu, sillä kun kuopiolaisten komppanianpäällikkö meni meidän komppaniamme päällikölle Erkki Rönspotille asiasta puhumaan, oli hänet siellä vaiennettu, ja kunniantekoon emme vielä Haminassa kuontuneet.»

Nimim. Känä, Kajaanin Lehti 21.3.1919

PANNU POROON, POIKA VALMIS

Urho Kekkosen tiedetään asevelvollisuutensa suoritettuaan tunteneen vetoa metsänhoitajan uralle, mutta lakitieteen hän kuitenkin valitsi. Opintonsa hän rahoitti ansiotyöllä: vuosina 1921—24 hän oli Etsivän keskuspoliisin palveluksessa mm. kuulustelijana.

Se oli kovaa elämää, yhtä kovaa kuin monen muunkin vähävaraisen ylioppilaan, etenkin kun lain lukeminen silloin merkitsi ja vieläkin taitaa merkitä pääasiassa laajojen kurssien yksityiskohtaista päähän pänttäämistä. Yli jäävän energian Kekkonen suuntasi urheiluun. Ylioppilaspolitiikalle ei siinä vaiheessa jäänyt aikaa.

Jo opiskeluajoilta juontavat silti juurensa Urho Kekkosen suhteet moniin eri aloilla menestyneisiin miehiin. Osakuntapiireissä hänet tunnettiin vilkkaana, seurallisena ja teräväkielisenä. Sellainen mies saa myös vastustajia. Juhani Mäkelä kertoo reportaašissaan Urho Kekkosesta Annassa 48/1969 pikku kulttuurikaskun:

»Tämän kirjoittaja keskusteli kerran erään korkean virkamiehen kanssa — jo eläkkeellä olevan. Hän muisteli opiskeluaikojaan ja ylioppilaselämää 20-luvulla. Hän kertoi mm. seuraavaa:

— Kyllä sitä naisen vaistokin voi pettää aika pahasti. Minun silloinen morsiameni ja nykyinen vaimoni sanoi minulle kerran, että älä sinä liiku niin paljon tuon Urho Kekkosen kanssa, se ei ole hyvää seuraa.»

Opiskelunsa loppuvaiheessa Kekkonen jätti ansiotyön ja luki entistä lujemmin, kilpaa asuintoverinsa Kaarlo Hillilän kanssa, josta myös tuli juristi ja sittemmin maaherra sekä Kansaneläkelaitoksen johtaja. Kekkonen ja Hillilä kilpailivat siitä kumpi menestyy paremmin luvuissaan, ja sikäli kun tiedetään, tämän kilpailun urheilija Urho Kekkonen (tosin jo silloin hiuksettomana) hiuksen hienosti hävisi reputettuaan kerran Bruno Salmialalle rikosoikeuden tentissä. Elämäkerrassaan Presidentin muotokuva Kyösti Skyttä kertoo Kaarlo Hillilän muistelevan näitä aikoja näin: »Se oli kyllä niin lujaa lukua, jota siinä boksissa harjoitettiin, etten luule sitä monen tehneen. Muistan erään vuoden, jolloin luimme keskimäärin kymmenen tuntia päivässä, pyhää, arkea; se on aika paljon. Keväällä sitten päätimme, että nyt ei kesällä tehdä mitään, maataan vain. Kirjoittelimme kyllä toisillemme, että aika mukavaa tämä loikoileminen, lämmin kesä jne. Syksyllä tulimme kaupunkiin — ja kummallakin justiin samat tentit luettuina. Salaa luimme toisiltamme.»

Maaliskuun 2. pnä 1926 Urho Kekkonen hyväksyttiin viimeisessä tentissään, ja näin oli silloinen ylempi oikeustutkinto suoritettu. Vanhemmilleen tuomari Kekkonen lähetti klassiseksi tulleen sähkeensä »Pannu poroon, poika valmis».

KYLMILTÄÄN URHEILIJA

Hannes Kolehmaisen menestys Tukholman olympialaisissa vuonna 1912 synnytti yleisurheiluinnostuksen, jonka vaikutukset tuntuivat maan kaikilla kulmilla. Lyseolainen Urho Kekkonen alkoi harrastaa juoksuja ja hyppyjä, jotka luontuivat parhaiten hänen ruumiinrakenteelleen. Voittoja tuli paikallisissa ja piirin puit-

teissa jo varhain, ja kun harrastus myöhemmin ylioppilaana jatkui, oli suurempienkin saavutusten vuoro. Vuonna 1924 Kekkonen voitti korkeushypyn Suomen mestaruuden tuloksella 185 sekä hyppäsi vauhdittomassa kolmiloikassa peräti epävirallisen maailmanennätyksen 972.

Urho Kekkosen parhaiksi tuloksiksi muissa lajeissa jäivät 11,0 sadalla metrillä, 14,06 kolmiloikassa ja 665 pituudessa. Tämän päivän mittojen mukaan ne eivät ole merkittäviä eivätkä ne omana aikanaankaan olleet mullistavia. Ne saavutettiin kuitenkin kentillä joiden kunto oli aivan toinen kuin tänään, ja ne saavutti mies, jolle urheilu aina oli pelkkä sivuharrastus ratkaisevasti tärkeämpien asioiden rinnalla. Itse hän kutsui itseään kylmiltään urheilijaksi.

Nuoren lakimies-korkeushyppääjän tie urheilijasta urheilujohtajaksi oli lyhyt: aktiiviuransa loppuvaiheissa hän oli yhtaikaa molempia. Kun hän vuoden 1928 Kalevan kisoissa oli saanut korkeushypyssä pronssia, hänet saman päivän iltana valittiin SVUL:n yleisurheilujaoston puheenjohtajaksi. Tässä asemassa Kekkonen ajoi lujasti erikoisliittolinjaa, joka perikin voiton: vuonna 1932 aloittivat toimintansa Suomen Urheiluliitto ja muut SVUL:n alaiset erikoisliitot. Suomen Urheiluliitto kehittyi niistä suurimmaksi ja sen koulutus- ja valmennustoiminta oli suhteellisesti Euroopan laajinta.

Yhden urheilujohtajauransa kohutuimpia ratkaisuja Urho Kekkonen joutui tekemään Ruotsi-Suomi

Urho Kekkonen pyrki Pariisin olympiakisoihin 1924, mutta karsintatulos 180 jäi 5 senttiä alle karsintarajan.

-yleisurheilumaaottelun päättäjäisissä Tukholmassa kesällä 1931, sen jälkeen kun Suomi oli voittanut maaottelun komeasti 104—76 ja Kekkonen saanut kiitosta innostavasta toiminnastaan joukkueen johtajana. Maittemme väliset urheilusuhteet olivat kiristyneet monesta syystä: itsenäisenä kansakuntana nuori Suomi oli alkanut käyttää urheilua pingotetulla tavalla kansallisen itsetehostuksen välineenä, eikä asiaa parantanut meikäläinen aitosuomalaisuus enempää kuin vanha ruotsalainen holhoava asenne suomalaisia kohtaan. Mainituissa päättäjäisissä Kekkonen ehdotti maaottelujen sarjan keskeyttämistä joksikin aikaa, ja erityiseksi syypääksi kiristyneisiin väleihin hän näki Ruotsin. Kekkosen ehdotus sai paljon kannatusta meikäläisissä urheilupiireissä, mutta myös muita mielipiteitä ilmeni.

Seuraavana vuonna Kansainvälisen urheiluliiton ruotsalainen puheenjohtaja Sigfrid Edström järjesti Los Angelesin olympialaisten maratonjuoksuun valmentautuneen Paavo Nurmen, Suomen kanssa mitenkään neuvottelematta, kilpailukelvottomaksi sala-ammattilaisuuden vuoksi. Suomen ja Ruotsin urheilusuhteet olivat tällöin kireimmillään eikä maaotteluja jatkettukaan ennen kuin vuonna 1938.

Ajankohtaan nähden huomattavaa avarakatseisuutta Urho Kekkonen osoitti puolustaessaan vuonna 1936 — tällöin jo kansanedustajana ja ministerinä — valtionapua Työväen Urheiluliitolle. Kekkonen katsoi TUL:n suuresti edistäneen urheilua kokoamalla sen piiriin myös ne, jotka vakaumuksellisista syistä tuskin koskaan olisivat liittyneet porvarillisiin urheiluseuroihin. Kekkonen piti luonnollisena TUL:n halua toimia jatkuvasti itsenäisenä, ja hän toivoi kummankin suuren liiton yhdessä löytävän sopivat muodot parhaan mahdollisen edustuksen lähettämiseksi kansainvälisiin kilpailuihin.

»Mutta ensimmäisiin julkisiin urheilukilpailuihin hän (Kekkonen) otti osaa heinäkuun 12 pnä 1916. Silloin vietettiin Kainuun urheilupiirin kesäjuhlia Sotkamossa. Saaliina oli kolme kolmatta palkintoa: 400 m:n juoksussa tuloksella 60,8 sek., pituushypyssä tuloksella 546 cm ja kuulantyönnössä, jossa tulos taisi olla 8 metrin nurkilla. — — —

Kekkosen mielestä on hänen paras kesänsä ollut Pariisin olympiakesä 1924, jolloin hän voitti yllä selostetut kolme mestaruutta hypyissä tuloksilla 149 (korkeus), 972 (kolmiloikka) ja

185 (korkeus) cm. Mutta hänen mielestään ovat kaikki kilpailut hauskoja. Kekkonen on tähän saakka ottanut kaikki kilpailunsa melkein kuin leikin kannalta, minkäänlaisen 'työn' sivumaku niissä ei ole milloinkaan tuntunut. Tekemällä tekien hän ei ole koettanut itsestään urheilijaa kehittää, kilpailu kilpailulta on häntä kehittänyt. Hänen mielestään kuitenkin urheilija voi tällaiseen pystyä vain nuorella iällään. Kun vanhemmalla iällä ryhtyy kilpailemaan, on harjoiteltava paljon, jotta voisi päästä samoihin tuloksiin kuin nuorempana.

'Ellen pääse parempiin tuloksiin kuin ennen, kadun tietysti hirveästi, etten ajoissa pitänyt mahdollisuuksistani vaaria' — lausuu Kekkonen. Opiksi ja neuvoksi nuorille.

Nykyinen Turun Hovioikeuden auskultantti on elävä esimerkki miehestä, joka luonnollisten, terveiden elämäntapojen ja säännöllisen kotivoimistelun avulla kehittyi suurtekijäksi rata- ja kenttäurheilun eri aloilla. Hänen uransa antaa monelle nuorelle miehelle viitteitä siitä, mitä pitää tehdä kuntoon päästäkseen, mutta samalla myöskin varmaankin viittauksia, mitä pitää vielä tehdä, jos haluaa päästä niin hyviin tai parempiin tuloksiin kuin pitkäraajainen, jäntevä kainuulainen urheilukuningas.»

Yrjö Halme: Kilparadan sankareita, kuvauksia kuuluisien suomalaisten urheilijain elämänvaiheista II, Helsinki 1927

»Ruotsin ja Suomen urheilusuhteet, joita maaottelut ikään kuin luonnehtivat, ovat varsin läheiset ja siksi suuressa määrin arveluttavalla pohjalla. Urheilullinen itsetunto ja kateus johtavat siihen, että maaotteluista tulee taisteluita, joihin uhrataan paljon enemmän voimaa kuin olisi tarvis, joihin kiinnitetään niin paljon työtä ja huolta, että jää kyseenalaiseksi, onko tällaisten maaottelujen olemassaolon tuottama hyöty oikeassa suhteessa uhrauksiin. Maaottelut muodostuvat niin kuluttaviksi, raskaiksi ja verisiksi, jos niin saa sanoa, että ne tuntuvat toisinaan liian tosilta ollakseen urheilua.

On tarpeetonta kysyä, kumpi on tähän syypää. Ensi sijassa olosuhteet, kansojen erilainen luonne jne. Mutta eräässä suhteessa meillä suomalaisilla on ollut syytä tänne lahden taakse kohdistettuun tyytymättömyyteen. Niin hullun rohkeata kuin onkin kohdistaa moitteita neljättä valtiomahtia vastaan, en voi olla lausumatta julki Suomessa yleistä käsitystä siitä, että täkäläinen urheilulehdistö skandaaliuutisillaan Suomesta ja koko verhoamattoman vihamielisellä asenteellaan Suomea ja suomalaista urheilua kohtaan on mitä tuntuvimmin huonontanut maittemme urheilusuhteita. Me suomalaiset emme ole paljoon hyvään tottuneet emmekä kenties sitä kestäisikään, mutta me toivomme sittenkin hiukan parempaa kuin mitä usein olemme saaneet osaksemme, niin mielettömältä kuin se saattaakin kuulua.

Minusta tuntuu, että tämän tarkastelun jälkeen voidaan todeta, että maaottelun jatkaminen nykyisessä muodossaan ei käy päinsä. Liiallinen kiihkeys ja siitä johtuvat tarpeettoman suuret ponnistukset pakottavat ajattelemaan toisia muotoja keskinäisille urheilusuhteille. Mitkä ne muodot tulevat olemaan, se riippuu tulevien rauhallisten päivien harkinnasta. Maaotteluille kuitenkin on saatava sordino.»

Urho Kekkosen puheesta Ruotsi—Suomi -maaottelun päättäjäisissä Tukholmassa 30.8.1931

»Tätä maaottelua tahdotaan pitää 'viimeisenä'. Ollaan olevinaan niihin kyllästyneitä, puhutaan liikakiihkosta, tahdotaan tehdä koko Ruotsi vastuulliseksi Idrottsbladetin ärsytyskirjoituksista, pidetään urheilullista yhteistyötä Ruotsin kanssa poliittisena rengintyönä meidän puoleltamme jne.

Olen toisella kannalla. Me tarvitsemme ja ruotsalaiset tarvitsevat maaotteluja edelleen. Onko parempi, että intohimot kytevät salassa? Maaotteluita tarvitaan joka vuosi kasvattamaan yleisöä urheilumaisempaan esiintymiseen ja antamaan poliittisestikin tärkeää kasvatusta: kestämään tyynesti pettymyksiä. On hyvä, että ne kokoavat katsojikseen hillittömiä luonteita, jos vain lehdet sitten niitä tahkoavat sopivalla sanan saarnalla.»

Nimim. Tahko, Uusi Suomi 31.8.1931

»Tukholman toverilehti, Social-Demokraten, sanoo sille tukholmalaisyleisölle, joka kansalliskiihkoisena skandaliseerasi lauantaina Stadionilla: 'Hyi häpeä'!

Me sanoisimme täällä Suomessa tuollaisen mauttoman sotahulluuden puuskille aivan samat sanat.

Tuomari Kekkonen näyttää reagoivan tuollaista menoa aiheuttavia maaotteluja vastaan terveemmän urheiluhengen ja vakaumuksen miehenä. Sellaisia miehiä tarvittaisiin enemmän porvarillisen urheilumme taholla. Mutta siellä on ohjenuorana 'puolustustahdon' eksyttävällä nimityksellä verhottu militaristinen tendenssi — eräiltä piirteiltään yhtä maata sen entisen saksalaisen kaiserismin keekoilun kanssa, mille aikoinaan koko sivistynyt maailma naureskeli.»

Nimim. Lööppari,
Suomen Sosialidemokraatti
2.9.1931

»Hyvän kuvan vallinneesta yhteishengestä sain myös paluumatkalla 'Nordstjernanin' ruokasalissa, missä Ville Pörhölä iltateen aikana piteli puhetta Känälle (eikä herra johtaja Kekkoselle) kiitellen tätä ja muitakin johtomiehiä siitä, että on oltu kaveruksia ja sellaisina onnistuttu 'liiton töissä'. Villen kohottama 'hei' tuli tämän asian päälle kuin yhdestä suusta.»

Nimim. Simeoni,
Helsingin Sanomat
2.9.1931

Puhuja teilasi urheilumiehen suorasukaisuudella kaikki ne, jotka "urheilutoimintaa tarkastelevat yksinomaan poliittisten, mahdollisia vikoja suurentavien ja ansiot kieltävien silmälasien läpi". Ministeri Kekkosen mielestä oli TUL v:n 1918 jälkeen meidän oloissamme "suorastaan tähdellinen" ja on sitä edelleenkin, "niin kauan kuin meillä vapaa kansalaistoiminta on sallittua". Eikä sillä hyvä; "TUL:n itsenäisyys on siis olevissa oloissa säilytettävä niin kauan aikaa kuin se itse sitä tahtoo", lausui herra oikeusministeri, niinkuin kuulosti, täydellä vakaumuksellaan.

On toistamiseen sanottava, että tällaista oikeamielistä puhetta ei meidän eduskunnassamme ole porvarillisten edustajain, eikä porvarillisten ministereiden suista kuultu. Tuon puheen kärki oli selvästi suunnattu sille oikeistolaistaholle, jonka mielestä kaikki työväen järjestötoiminta ja ensisijassa juuri työläisten itsenäinen urheilutoiminta olisi väkivaltakeinoin lopetettava. Puhuja nuhtelikin erikoisesti "tunnettua urheilumiestä" (kuten puhuja sanoi) edustaje Hilja Riipistä, joka oli juuri edellä käyttänyt puheenvuoron tunnettuun ikl-tyyliin. Mutta edustaja ja ministeri Kekkosen puhe tuo mieliin myös monta samalta paikalta pidettyä puhetta, joiden esittäjinä on ollut porvarillisen keskustan miehiä. Eilen kuultu puhe oli noihin aikaisempiin verraten täydellinen vastakohta. Sen leimasi ennenkaikkea terve urheilumieli ja meidän oloissamme harvinainen poliittinen ennakkoluulottomuus.

Puheensa jälkiosassa ministeri Kekkonen kajosi myös TUL:n kasvattamien huippu-urheilijain käyttämiseen erinäisissä kilpailullisissa edustustehtävissä. Tässä suhteessa puhuja, joka on Suomen Urheiluliiton puhemies, ilmaisi tietenkin vain porvarillisen urheiluväen enemmistön nykyisen ajattelutavan ja pyrkimykset. Merkittävää on, että puheessa ei lainkaan kosketeltu vielä vuosi sitten erittäin aktuellina pidettyä valtakunnan keskusliittokysymystä, vaan esitettiin ajatus, jonka mukaan liitot keskenään voisivat sopia tästä asiasta, vieläpä, että TUL voisi olla mukana edustajia joukkueisiin valittaessakin. Tämä kysymys sellaisenaanhan on asia ja keskustelun aihe erikseen, mutta ministeri Kekkoselle on annettava se tunnustus, että hän osoitti tätäkin arkaluontoista ja TUL:n itsenäistä harkintaoikeutta mitä läheisemmin koskevaa kysymystä voitavan käsitellä ilman poliittista sävyä ja ilman niitä me vaadimme-korostuksia, jotka tähän asti ovat olleet ominaisia.

Urheilupolitiikan kannalta olivat molemmat eiliset puheet erittäin merkityksellisiä. Ne selvensivät ilmaa tämän meidän suomalaisen "urheiluriitamme" ympärillä.
E. A. P.

Suomen Sosialidemokraatti 9.12.1936

SUOMALAISUUSAATTEEN MIES

Vaikka Urho Kekkonen ei ensi töikseen Helsinkiin tultuaan antautunut ylioppilaspolitiikkaan, hän ehti vaikuttaa sen piirissä pitkään ja antaa siihen näkyvän panoksen, hankkia

kannattajia ja myös monia vastustajia. Vuonna 1924 hän liittyi Akateemiseen Karjala-Seuraan. Sen kärjessä oli tuolloin edistysmielinen Niilo Kärki, jonka johdolla seura toimi »kansallisen eheyttämisen» ja »suomalaisuuden aatteen» voittoon saattamiseksi. Seura ei aluksi edustanut äärioikeistolaisuutta, jonka tärkein päämäärä olisi ollut työväenluokan pitäminen alistetussa asemassa, vaan se kannatti myös yhteiskunnallisia uudistuksia. (Kypsässä iässä Kekkonen on havainnut AKS-läisen eheyttämisen ja uudistusmielisyyden väärälle pohjalle rakennetuksi, kuten tuonnempana käy ilmi.)

Vuonna 1926 loppututkintonsa juuri suorittanut Urho Kekkonen alkoi Lautamiehenä pakinoida AKS:n äänenkannattajassa Suomen Heimossa. Seuraavana vuonna hänestä tuli Ylioppilaslehden päätoimittaja, jota tehtävää hän hoiti runsaan vuoden. Näin hänellä oli käytössään merkittäviä foorumeita.

Kekkosen päätoimittajakautena Ylioppilaslehdellä oli vahva kolmikko, jonka jäsenistä kaikki ovat myöhemmin antaneet kuulua itsestään: toimitussihteeri oli Lauri Aho ja pakinoita kirjoitti Teinin nimimerkillä Ilmari Turja. Lehti oli voimakkaan aatteellinen niin kuin tuona vuosikymmenenä yleensä, ei kuitenkaan erityisen poleeminen tai muuten keskusteleva, sillä kovin monia väittelyjä siinä ei käyty. Kekkosen toimittamia Ylioppilaslehtiä jälkikäteen lukiessaan voi havaita, että ne eivät olleet sillä tavoin yhdensuuntaisia kuin nykypolvi saattaisi luulla: kun eri ylioppilasjärjestöt saivat vuorollaan toimittaa kukin oman numeronsa, sama oikeus annettiin tasapuolisuuden nimissä helmikuussa 1928 myös Akateemiselle Sosialistiseuralle.

Jos siis Urho Kekkonen oli päätoimittajana avara, kirjoittajana hän — vaikka vihasikin paatosta — ei ollut mikään löyhä kaiken sietävä liberaali. Ei, häntä voi luonnehtia teräväksi, iskeväksi, tarvittaessa pirullisen pilkalliseksi. Kuitenkaan hän ei takertunut vastustamiensa henkilöiden persoonaan vaan heidän ajamiinsa asioihin. Kekkonen oli ilmeinen lehtimieskyky.

Kekkosen 20-luvulla julkaisemista kirjoituksista on ainakin jälkikäteen tullut tunnetuimmaksi Lautamiehen pakina nimeltä Minä olin diktaattori. Poliittiset vastustajat ovat myöhemmin kaivaneet sen esiin kirjastojen kätköistä ja selittäneet sen todisteeksi presidentin väitetyistä, jo nuorena ilmenneistä epädemokraattisista taipumuksista. Kun Kekkosen ja sosiaalidemokraattien suhteet hänen efsimmäisen presidenttikautensa lopulla ja toisen alussa olivat huonoimmillaan, Sosialistinen Aikakauslehti julkaisi kyseisen pakinan uudelleen saattaakseen kirjoittajan huonoon valoon. Lukija arvioikoon itse — hieman tuonnempana pakina on luettavissa alusta loppuun.

Epäilemättä Urho Kekkonen sisäisti itseensä alkuvuosien AKS:n aatemaailman, joka oli myös tuon ajan ylioppilaiden enemmistön aatemaailma tai ainakin hyvin lähellä sitä. Olisi väärin väittää Kekkosen nähneen ajassa kauas eteenpäin. Mutta kun hänen tuli aika tehdä pesäero AKS:n kanssa, silloin hän ja hänen ryhmänsä olivat muita kauemmaksi eteenpäin näkevä vähemmistö.

Vedenjakajaksi oli muodostunut AKS:n suhde Lapuan liikkeeseen, joka oli syntynyt vuonna 1929 kommunisminvastaisin tunnuksin, johtanut seuraavana vuonna talonpoikaismarssiin ja saanut verraten laajaa kannatusta tai ainakin ymmärtämystä. AKS asetti yhteistyölle Lapuan liikkeen kanssa ehtoja: liikkeen ei tulisi pyrkiä diktatuuriin, sen ei kommunisminvastaisessa taistelussaan pitäisi kajota sosiaalidemokraatteihin eikä se saisi hylätä suomalaisuusaatetta. Kohta kuitenkin alkoi yhä selvemmin ilmetä Lapuan liikkeen demokratianvastainen olemus »puoluevallan» halveksimisineen. Mäntsälän kapina avasi monen Lapuan liikettä ymmärtämään pyrkineen silmät. Samana vuonna 1932 AKS:n demokraattinen siipi marssi ulos kokouksesta ja erosi seurasta. Eroajien joukossa olivat Urho Kekkosen lisäksi mm. Martti Haavio, L. A. Puntila, V. J. Sukselainen, Tauno Suontausta ja Jussi Koskiluoma.

»Valtiollisten puolueitten osuus ylioppilaan elämässä nykyään on huomattavasti enemmän taka-alalla kuin esimerkiksi parikymmentä vuotta sitten, jolloin erikoisesti nuor- ja vanhasuomalaiset ylioppilasyhdistykset olivat vilkkaassa toiminnassa, jolloin suurin osa ylioppilaista tunnusti

MCMXXVII

YLIOPPILASLEHDEN TOIMITUS

V.k. 21 päivänä pitämässään kokouksessa valitsi Ylioppilaslehden johtokunta eroa pyytäneen päätoimittajan, fil. kand. Aaro Pakaslahden tilalle lehtemme päätoimittajaksi hovioik. ausk. *Urho Kekkosen.*

Johtokunta valitsi samalla kertaa Ylioppilaslehden neuvottelukuntaan kuluvaksi vuodeksi trit ***Y. O. Ruuthin*** ja ***Väinö Auerin,*** tuomari ***J. V. Rangellin,*** johtaja ***Artturi Virtasen,*** insinöörit ***Viljo Castrénin*** ja ***Jussi Smolanderin*** sekä professori ***K. Väisälän.***

Uutinen, josta käy ilmi Urho Kekkosen nimittäminen päätoimittajaksi.

Ylioppilaslehti 12.3.1927

määrättyä puolueväriä. Nykyään sen sijaan suurin osa ylioppilaista ei nimenomaan lukeutune mihinkään puolueeseen, etupäässä kai sen vuoksi, että puolueitten kannanotto — maalaisliittoa ehkä lukuunottamatta — kansallisuuskysymykseen ei ole tyydyttänyt ylioppilaiden valveutunutta kansallista mieltä. On helppoa havaita, että nykyinen olotila on ylioppilaiden kehityksen kannalta edullisempi kuin aikaisemmin vallinnut, sillä nyt käsi kädessä yhteisten päämäärien hyväksi tehty veljestyö tietää sitä, että vaikka tämä nyt niin suljetuin rivein kansallisuustaistelua käyvä nuoriso vanhemmalla iällä jakaantuisikin puolueisiin, kuten luonnollista on, niin yhteinen pohja estää poliittisten intohimojen liiallisen roihuamisen. Ja yleensäkin on terveellisintä, että nuorison osanotto yhteiskunnallisiin asioihin ei käy puoluepolitiikan merkeissä; puolueuskonto sitoo tunnustajansa, se tekee näkökulman ahtaaksi ja ehkäisee valistuneen ymmärtämyksen kehittymistä.

— —

Mutta vielä lopuksi on tarpeellista teroittaa mieliin, että vaalikiihoituksen pitää tapahtua puolueitten ulkopuolella, sen ainoana päämääränä pitää olla suomalaisuusasian edistäminen. Tunnuslauseena ei siis ole: puolueitten ulkopuolella — puolueitten hyväksi, vaan: puolueitten ulkopuolella — suomalaisuuden hyväksi. Ei mikään saa ylioppilaita estää agiteeraamasta sellaisen sosialidemokraatin hyväksi, joka on aitosuomalainen hengeltään ja joka uskaltaa eduskunnassa sen mukaan toimia. Ensimmäisen ehdon täyttäviä on hyvin paljon, mutta jälkimmäisen ehdon täyttäviä on hyvin vähän. Ja sellaisia miehiä on ylioppilaittenkin tuettava.»

Ylioppilaslehden pääkirjoituksesta
Urho Kekkosen
päätoimittajakautena
30.4.1927

»Kun sosiaalidemokraattimme siis a priori lähtevät siitä olettamuksesta, että kansallisuusmielisyys ja taantumuksellisuus ovat erotettava toisistaan vain yhtäläisyysmerkein, on heidän johtopäätöksensä, että kansallisesti valveutunut ylioppilasnuoriso on penseä sosiaalisille harrastuksille, kylläkin luonnollinen, mutta kestämättömästä olettamuksesta lähtien väärä. Voisi olla mahdollista, että nuoriso olisi kansallisuustaistelun kiivaudessa unohtanut yhteiskunnallisen kysymyksen merkityksen, mutta niin ei — luojan kiitos — ole asianlaita, vaikkakin vasemmiston taholta alituiseen tapahtuvat hillittömät hyökkäykset ylioppilasnuorison kimppuun sen kansallisen mielen takia olisivat kylläkin voineet jäähdyttää sen harrastusta yhtenäisen, yksimielisen suomalaisen kansan luomiseen. Kansallisesti valveutunut ylioppilasnuoriso, joka itse suurimmaksi osaksi on kansan keskuudesta lähtenyt, tuntee vähäväkistemme aseman ja tietää yhteiskunnallisten epäkohtien olemassaolon; sen myötätunto on niiden puolella, jotka epäkohtien poistamiseksi työskentelevät. Se on ohjelmaansa ottanut kansamme eheyttämisen suomalaiskansallisissa merkeissä ja sen ohjelman toteuttamisen tuomat velvollisuudet se käsittää ja tulee ne täyttämään. Se seikka, että sosiaalidemokratialla ei akateemisen nuorison keskuudessa ole sanottavaa kannatusta, ei suinkaan merkitse sitä, että opiskeleva nuoriso ei harrastaisi sosiaalisia kysymyksiä; se on yksinkertaisesti todisteena siitä tuomiosta, jonka ylioppilaat ovat antaneet sosiaalidemokraattien nykyiselle peräänantavaisuuspolitiikalle kansallisuuskysymyksessä. Akateeminen Sosialistiseura ei olisi löytänyt huonompia ponsilauselmia ylioppilaiden keskuudessa jäseniä kalastaessaan kuin ovat heidän suomalaiskansallista liikettä vastaan kohdistamat moitteensa.

Meidän käsityksemme mukaan nykyisellä ylioppilasnuorisollamme juuri sen vanhoillisiksi moitittujen aat-

teellisten harrastusten demokraattisesta luonteesta johtuen on kaikki edellytykset lähestyä maan työtä tekevää kansaa. Mutta juuri siltä taholta, tai oikeammin sen johtavien poliitikkojen taholta on lähestyminen tehty mahdottomaksi. Sosiaalidemokraattiemme olisi ennen kaikkea tarkistettava kantansa ja annettava julkisessa politiikassaan tilaa työväestömme luonnollisille kansallisille mielialoille.»

Ylioppilaslehden pääkirjoituksesta
Urho Kekkosen
päätoimittajakautena
15.10.1927

Ensimmäisiä Urho Kekkosesta julkaistuja pilapiirroksia
Ylioppilaslehti 21.4.1928

MINÄ OLIN DIKTAATTORI

Minä olin diktaattori.

Minua sanottiin Pohjolan Mussoliiniksi.

Minäpä hallitsin rautaisella kädellä.

Vapaahetkinäni, joita oli vähän, minä leikin, paitsi lapsieni, kuolajärveläisten minulle lähettämän ja lahjoittaman karhunpenikan kanssa, jolle minä olin antanut nimeksi Suomi.

Suomi oli myös sen lentokoneen nimi, jonka olin luutnantti Sarkon johdolla lähettänyt etelänapaa etsimään.

Hallitustoimeni olivat hyviä. Ensimmäisenä päivänä valtaantuloni jälkeen olin antanut bulletiinin, jolla määräsin ryssänkirkon, myös Upenskin katedraaliksi nimitellyn, revittäväksi alas kolmessa vuorossa, yötä päivää. Innokas rakennusmestari oli pannut jonkun dynamiittipötkyn liikaa, koska pari viereistä taloakin tuli alas kirkon mukana.

Tilalle rakennutin uuden, komean suomalaisen oppikoulun, johon itse määräsin opettajat: Simojoen pastorin opettamaan uskontoa, Lauri Hakulisen hyvää suomen kieltä ja eestiä, oikean Kailan maantiedettä ja lentotaitoa teoriassa, Aaro Antti Antinpojan elikkä Pakaslahden historiaa ja taktiikkaa, Ohto-pojan johdatusta filosofiseen ajatteluun, Hakolan Sakarin ruotsinkielen alkeita, Einiön ensiapua tapaturmissa, ystäväni ja taatun apulaisen Lauri Ahon nykyis- ja entisaikojen kirjallisuutta, herra Martin kansan- ym. runoutta, ja monia muita yhtä hyviä miehiä. Tähän kouluun panin omat ja ystävieni pojat ja tytöt.

Poistin yhteiskunnalliset epäkohdat ja eheytin suomalaisen kansan. En IL:n avulla, vaan IL:sta huolimatta.

Panin Sihvon sopimaan Laukolan majureiden kanssa ja päinvastoin.

Tein myös muita mahdottomalta näyttäviä tekoja.

Niinpä asetin maalaisliittolaisen hallituksen, jossa ei ollut Procopéta. Siksipä hallitus uskalsikin ehdottaa minulle, että kouluhallituksen ruotsinkielinen osasto kokonaan lakkautettaisiin.

Valtakunnan kielelliset olot järjestin tunnustusta ansaitsevalla tavalla. Kun otin pois ruotsinkielisiltä heidän etuoikeutensa ja vakuutin heille oikeuden omakieliseen sivistykseen ja hallintoon asuma-alueillaan, sain Kansainliitolta tunnustukseksi oikeamielisyydestäni suurristin ja jälkimaailmalta lisänimen »oikeudentekijä».

Suomalaistin virkakunnan myös ulkoasiainhallinnon alalla ja erotin Nykoppin.

Länsi-Pohjan suomalaisille ryhtyi Ruotsi antamaan suomenkielistä opetusta ja suomalaiset virkamiehet. Se tapahtui minun toivomuksestani.

Norjalta ostin Ruijan. Lähetin Turjan sinne maaherraksi.

Rakensin Suomen sillan.

Tein valtioliiton Karjalan tasavallan kanssa ja henkilökohtaisen ystävyydenliiton Gyllingin kanssa.

Suomalaistin Suomen Höyrylaivaosakeyhtiön ja Suomi-Seuran.

Siirsin Hufvudsbladetin kirjapainon ja toimituksen Sipooseen ja ajoin seemiläiset pois Heikinkadulta.

Määräsin perhekielen suomeksi niissäkin perheissä, joissa rouva oli ruotsalainen ja herra suomalainen.

Ostin Hentuselta Totuuden Torven ja annoin sen vapaamielisille ylioppilaille äänenkannattajaksi.

Tein lukuisasti muitakin hyviä töitä.

Mahdoton kävi minulle mahdolliseksi.

Niinpä suomalaistin Helsingin yliopiston käden käänteessä. Turvasin samalla ruotsalaisille oikeuden omakieliseen yliopisto-opetukseen väestösuhteiden mukaan, ja kun ruotsalaiset saattoivat asian Kansainliittoon, lähetti se minulle uuden suurristin ja aikalaiseni antoivat minulle lisänimen 'teoissa väkevä'.

Ylioppilaat opiskelivat suomen kielellä Helsingin yliopistossa, kuuntelivat suomenkielisiä luennoita ja lukivat suomenkielisiä oppikirjoja (Hernbergin 'Yleissiviilioikeus' -nimisen oppikirjan julistin pannaan ja annoin Anton Kotosen toimeksi polttaa kaikki saatavissa olevat kappaleet julkisesti valtioneuvoston torilla).

Poistin ryssän kuvat yliopistosta ja ryssän muistot koko maasta. Erotin kaikki ryssää hännystelevät virkamiehet, olivatpa he maan itsenäistymisen jälkeen tulleet kuinka vitivalkoisiksi ja suojeluskunta-aatteen elähdyttämiksi tahansa. Niitä lähti isoja jos pieniäkin virkamiehiä.

Yliopiston suomalaistaminen sai aikaan ihmeitä. Hengenviljelys alkoi edistyä, tieteiden harjoitus vilkastui. Nobelin palkintoja piti suomalaisille antaa tuon tuostakin. Yliopisto, joka oli ollut etuoikeutetun ruotsalaisen yläluokan käsissä, muodostui suomalaisen kansan palvelukseen valmistuvien opinahjoksi. Varmemmaksi vakuudeksi siitä, että yliopistoa todella johdetaan oikealla isänmaallisella ja kansanvaltaisella tavalla, panin Yrjö Ruudun yliopiston rehtoriksi.

Edistin kauppaa ja teollisuutta, maanviljelystä, merenkulkua ja kaikkia elinkeinoja, kuten olin lukenut historiasta hyvien hallitsijain ennenkin tehneen.

Ja kun sain kaikki hyvään kuntoon, ihmisiin mielisuosion ja hyvän tahdon, luovuin kansalaisten ihmeeksi ja murheeksi diktaattorin virasta ja lähdin perheineni Lotinanpellon lähistöltä ostamalleni maatilalle, jossa viljelin tulppaaneja hamaan kuolemaani saakka.

*

Minä perustin uuden poliittisen pilalehden.

Sen toimitukseen otin entisen kanslerin sihteerin Lauri Hendellin. Panin hänet hoitamaan avointen kysymysten osastoa.

Tämä osasto oli — tyydytyksekseni — verrattoman hyvin toimitettu ja laaja. Toimittaja kyseli kaikista asioista ja hiukan muistakin. Hän näet luuli edelleen kirjoittelevansa Uuden Suomen yleisönosastoon.

Pilalehteni menestyi, kuten kaikki yritykseni. Osasin valita oikeat miehet oikeille paikoille.

Nimim. Lautamies, Ylioppilaslehti 17.11.1928

NOUSEVAN HITLERIN SAKSASSA

Urho Kekkonen oleskeli kolmikymmenluvun alussa väitöskirjatyönsä vuoksi Saksassa. Hän lähetti sieltä Kainuun Sanomiin kolmiosaisen artikkelisarjan, josta katkelmia ohessa. Kekkosella on varsin osuvia havaintoja Saksasta, jonka poliittista tilannetta luonnehtivat äärimmilleen kärjistyneet ristiriidat. Tokko kukaan voi kiistää että kirjoittaja kritikoi purevasti nousevaa Adolf Hitleriä ja hänen kansallissosialistista puoluettaan, olkoonkin että tämä puolue korosti »kansallismielisyyttään» ja kommunisminvastaisuuttaan. Varoittavina piirteinä suomalaisille Kekkonen mainitsee mm. poliittisen moraalin alhaisuuden Saksassa sekä suvaitsemattomuuden.

»Eräänä merkkinä Hitlerin uskosta pikaiseen voittoon on sekin, että hän on alkanut yhä voimakkaammin puhua kaikkea laittomuutta ja kumouk-

Huomioita Saksan oloista.

Tuomari Urho Kekkonen antaa „Kainuun Sanomille“ walaisewia ja kiinnostawia tietoja nykyisestä tilanteesta Saksassa.

Taloudelliset waikeudet suuret. — Poliittinen moraali niin alhaalla ja suwaitsemattomuus niin pitkällä, että koko kansa on aseissa toisiaan wastaan.

Sanotaan, että toisen kuolema auttaa toisen leipään käsiksi, mutta kansainwälisessä talouselämässä tämä sananparsi ei pidä kutiaan. Nykyinen talouspula ei näytä olewan woitoksi kenellekään, waan enemmäksi tai wähemmäksi lankeemukseksi kaikille. Rahakannassaan wahwa Ranskakin alkaa kärsiä työttömyydestä.

Saksassa luonnollisesti on taloudellinen tilanne warsin waikea. Työttömyys lisääntyy wiikko wiikolta. Wiimeisten wirallisten tietojen mukaan

lähentelee työttömien luku

Waratuomari Urho Kekkonen.

Yhtä mielenkiintoisen kuwan kuin talouselämän tarkastelijalle tarjoaa Saksa waltiollisia oloja seuraawalle.

Koko tasawallan ajan on hallituswalta Saksassa asiallisesti katsoen pysynyt n.k. Weimarin kokoomuksella, jonka owat muodostaneet sosialidemokraatit, wapaamieliset keskustapuolueet sekä niihin luettawa katolilainen Zentrum-niminen puolue, siis samat puolueet, jotka oliwat nykyisen hallitusmuodon takana, kun se Weimarin perustawassa kansalliskokouksessa laadittiin. Wastustusmuo-

Kainuun Sanomat 26.11.1931

sellisuutta vastaan. Se tuntuu oudolta miehen suusta, joka vuonna 1923 johti epäonnistunutta vallankaappausta Baierissa ja joutui 2 vuodeksi vankeuteen. Nyt, kun kannattajien lukumäärä lähenee parlamenttaarista enemmistöä, hän julistaa olevansa lujasti laillisen menon kannalla ja pitää vallankaappausta haihatteluna. Tämä taas osaltaan johtaa rauhallisempia valitsijoita puolueeseen.

Mitä sitten seuraa, jos Hitler pääsee valtaan? Ulkopoliittisella alalla tulee tilanne varsin vakavaksi ja Ranska ensi sijassa joutuu ratkaisemaan, luopuuko se sotakorvauksista vai ei. Sikäläinen tilanne tulee olemaan myös hyvin kireä, sillä sosialistit ja kommunistit ovat luoneet molemmatkin lujan puoluekoneiston, joka ei ole helposti murrettavissa. Zentrum on taas enemmän kuin poliittinen yhteenliittymä, se on sitä paitsi uskonnollinen ja sen tukahduttaminen tulee olemaan Hitlerille yhtä tukalaa kuin se oli Bismarckille, joka ei siinä onnistunut.»

Urho Kekkonen,
Kainuun Sanomat
26.11.1931

»Poliittinen kiihoitus maalaisväestön keskuudessa on saanut pienviljelijäin pulan vuoksi laajaa jalansijaa. Varsinkin kansallissosialistit käyttävät pulaa hyväkseen ja esittävät uusia maataloudellisia ohjelmia, jotka päättyvät aina siihen, että syynä huonoon aikaan on ollut 'systeemi', kansanvaltainen valtiojärjestelmä. Taaskin aivan vastaava ilmiö, johon Suomessa on saatu tutustua. 'Perusteet on muutettava, järjestelmä on kaikkeen syypää', kuten 'remontteeraajien' ja niiden, joiden hyväksi he työskentelevät, iskulause kuuluu. Mutta se, mikä saa tavattoman laajuuden Saksassa, se ei tule Suomessa menestymään, sillä kansanluonteilla on sentään suuri ero ja Suomessa puuttuu se, mikä täällä on tehnyt kansallissosialistisen ja kansanvallanvastaisen liikkeen vahvaksi: ulkopoliittinen momentti, Versaillesin pakkorauhan ja sotakorvausten maksamisen vastustaminen.»

Urho Kekkonen,
Kainuun Sanomat
13.2.1932

»Kuvaavaa parlamentaariselle puhetavalle on, että natsit nimittävät eduskuntaa apinateatteriksi. Kun he viime perjantaina poistuivat kesken istuntoa mielenosoituksellisesti pois parlamentista, nousi katolisen puolueen jäsen, eräs pappi, ja loihe lausumaan: 'Kun kansallissosialistit ovat nyt poistuneet täältä, voin todeta, että tässä heidän nimittämässään apinateatterissa ei ole yhtään apinaa'. Herra paratkoon, jos meillä puolin ja toisin tällä tavoin räiskittäisiin. Kii-

vaimmatkin lapualaiset ovat eduskunnassa säyseitä poikia, tottelevat hyvin Kallion nuijaa eikä tunnu mahdolliselta, että siellä voisi esim. Göbbelsin temperamentilla varustettu mies menestyä. Kommunistitkin aikoinaan olivat meillä — täkäläisiin oloihin verraten — karitsoita vallan.»

Urho Kekkonen,
Kainuun Sanomat
12.3.1932

KIRJA DEMOKRATIAN PUOLUSTAMISESTA

Edellä on jo käynyt ilmi, minkälaiset tekijät vaikuttivat nuoren Urho Kekkosen poliittisten mielipiteiden muodostumiseen. Taustansa ja ympäristönsä perusteella hän oli »porvari» niin kuin hänen nuoruutensa lukeneisto lähes kokonaisuudessaan. Käsitys sosiaalidemokraattien puuttuvasta kansallismielisyydestä teki mahdottomaksi liittyä tuohon puolueeseen, vaikka sosiaalidemokraattien ajamia yhteiskunnallisia uudistuksia saattoi monessa suhteessa kannattaa.

Urho Kekkosen tiedetään vielä vuonna 1922 kehottaneen kotiväkeään äänestämään edistyspuoluetta, mutta kaksi vuotta myöhemmin hän itse valitsi puolueekseen maalaisliiton. Se oli suuri puolue joka kannatuspohjaltaan tukeutui suureksi osaksi vähäväkiseen pienviljelijäväestöön. Maalaisliitto oli Kekkosen käsityksen mukaan sekä kansallismielisempi että uudistusystävällisempi kuin oikeisto.

Kekkosen varsinainen yhteiskunnallinen viiteryhmä oli hänen nuoruudessaan AKS, kuten aiemmin on käynyt ilmi. AKS:n voiman vuosina Suomessa nosti päätään kiistatta demokratianvastainen äärioikeistolaisuus, Lapuan liike ja sen työn jatkaja Isänmaallinen kansanliike ikl. Mitä lähemmäksi äärioikeistoa AKS:n johto liukui, sitä enemmän Kekkonen etääntyi tästä johdosta. Toisin sanoen hän keskustalaisena piti eron ja etäisyyden oikeaan laitaan selvänä.

Vuosien mittaan Urho Kekkosen kielteinen näkemys äärioikeistosta terästyi. Se sai hänet vuonna 1934, kaksi vuotta sen jälkeen kun hän oli eronnut AKS:stä, julkaisemaan ensimmäisen merkittävän kirjansa Demokratian itsepuolustus. Siinä hän esittää katsomuksen, jonka mukaan demokratialla täytyy, toisin kuin löyhät liberaalit opettavat, olla oikeus puolustaa itseään demokratiaa tuhoamaan pyrkiviä voimia vastaan.

Vuoden 1934 Kekkosen käsitys kommunistien demokraattisuudesta oli varauksitta kielteinen, ja varsin epäröiden hän tässä suhteessa asennoitui sosiaalidemokraatteihin. Mutta erittäin jyrkkä oli hänen tuomionsa ikl:n demokratianvastaisuudelle. Ottaen huomioon tuon ajan rintamalinjat ja äärioikeistolaisten sympatioiden yleisyyden lukeneiston piirissä on selvää, että Kekkonen kirjoitti kirjansa aseeksi juuri ikl:n vastaisessa aatetaistelussa. Kekkosen resepti kansanvallan turvaamiseksi ja samalla lujan hallitusvallan luomiseksi oli kaksipuoluejärjestelmä.

Tämän päivän lukijan silmissä Demokratian itsepuolustus on epäilemättä vanhentunut. Mitään annettavaa 70-luvulle sillä ei ole. Mutta se havainnollistaa elävästi oman vuosikymmenensä ajattelua, demokratian käsitteen tulkintaa aikana jolloin kukaan pienen vasemmistoteoreetikkojen piirin ulkopuolella ei vielä pohtinut taloudellisen vallan ongelmia suhteessa poliittiseen valtaan.

»Ei ole olemassa mitään olemassaolokelpoista elämänilmiötä, jolla ei olisi oikeus itsepuolustukseen. Se täytyy olla myös demokratialla.

Mutta varsin yleinen on käsitys, joka kieltää demokratialta kaikki itsesuojelu- ja itsepuolustustoimenpiteet. Erikoisen hyvin tämän käsityksen olemassaolon ovat oivaltaneet nimenomaan kansanvallan vastustajat. He ovat saaneet sen varman vakaumuksen, että kansanvalta on jonkinlaista poliittista nahjusmaisuutta, jonka korkein tunnuslause on alistunut: 'hällä väliä'. Ja tämän vakaumuksensa mukaisesti, tietoisina siitä, että kansanvalta ei hyväuskoisuudessaan ryhdy minkäänlaisiin puolustustoimenpiteisiin, he ovat ohjanneet toimintansa usein erittäin häikäilemättömässäkin muodossa vastustuskyvyttömänä pitämäänsä kansanvaltaa vastaan. Meillä on kaikilla henkilökohtaista kokemusta, minkälaisiin muotoihin kommunismi puki kansanvallanvastaisen taistelunsa Suomessakin

ennen vuotta 1930. Vedoten kansanvallan heillekin suomiin vapauksiin ja niitä väärinkäyttäen kommunismin kannattajat kohtelivat kansanvaltaista valtiojärjestystämme suorastaan rienaavasti. Mutta samantapaiseen toimintaan ovat ylipäänsä tehneet itsensä syypäiksi toisiltakin tahoilta löydettävät kansanvallan viholliset ja vastustajat. Siihen on johtanut, niin puolella kuin toisellakin, kokemuksen antama tietoisuus kansanvallan periaatteellisesta haluttomuudesta ja käytännöllisestä kyvyttömyydestä puolustaa itseään kaikkein vaarallisimmissakin muodoissa esiintyvää vihollisuutta vastaan. ———

Periaatteellisesti sama asenne demokraattiseen valtioon kuin kommunismilla on myös fascismilla ja kansallissosialismilla. Ne katsovat, että demokratian tietä ja demokraattisin keinoin ei kansan todellista tahtoa voida esilletuoda, ja että demokraattinen kansanedustussysteemi on suorastaan rakennettu siten, että kansantahto, silloin kun sen luojina ovat poliittiset puolueet, jotka etsivät yhden kansanosan tai -luokan etua, tulee väärennettynä ja vääristeltynä esiin. Demokratian tilalle nämä uudet valtiolliset oppisuunnat haluavat luoda hierarkisen valtion, jossa kaikki, mitä valtion piirissä esiintyy, yksityiset kansalaiset, valtio-, talous-, sivistys- ym. elämä, on täysin alistettu vallassaolevan puolueen tai yksityisen henkilön tahdon alaiseksi. Puolue tai henkilö selitetään silloin kansakunnan todellisen tahdon oikeaksi, väärentämättömäksi ja ainoaksi edustajaksi. Se valtio-oikeudellinen periaate, jonka Mussolini on pukenut sanoihin: 'Kaikki valtion hyväksi, ei mitään ulkopuolella valtion, ei mitään valtiota vastaan', merkitsee siis: 'Kaikki vallassaolevan puolueen tai sen johtajan hyväksi, ei mitään ulkopuolella tätä puoluetta tai johtajaa, ei mitään niitä vastaan'. Käsillä on itsevaltiuden tai harvainvallan nykyaikaistettu muunnos. ———

Valtiollisten olojemme kehitys osoittaa, että meillä ei voida toteuttaa demokraattiseen järjestykseen kuuluvaa lujan hallitusvallan vaatimusta suhteellisen vaalitavan vallitessa. Suhteellinen vaalitapa ei kykene luomaan eduskuntaan hallitusta tukevaa yhtenäistä enemmistöä. Suhteellisen vaalitavan ja parlamentarismin periaatteellistakin yhteensopivaisuutta vastaan on tehty painavia muistutuksia. Kun Saksassa v. 1918 vallankumouksen jälkeen oli luotu suunnitelma suhteellisten vaalien käytäntöönottamisesta, lausui Friedrich Naumann, saksalaisen demokratian voimakkain valtiomies 1900-luvulla, seuraavat sanat: 'suhteellisten vaalien systeemin seurauksena on parlamentaarisen hallitustavan mahdottomuus; parlamentaarinen systeemi ja suhteellisuus eivät sovi yhteen keskenään'. Tälle lausunnolle ei silloin omistettu lainkaan huomiota, mutta Saksan valtiollisten olojen myöhempi kehitys osoittaa näiden sanojen oikeutuksen.

Luja hallitusvalta olisi — kuten edellä olemme esittänyt — saavutettavissa siten, että suhteellinen vaalitapamme muutettaisiin enemmistövaalitavaksi, ja että maastamme luotaisiin suomalainen kansallisvaltio. Enemmistövaalitapa helpottaisi työkysyisen eduskuntaenemmistön aikaansaamista, ja kansallisvaltion luominen tervehdyttäisi demokratiamme poistamalla kansallisuuskysymyksen sisäpolitiikkamme keskeisimmältä paikalta. Se uudistaisi ruotsalaisen kansanaineksen poliittisen ryhmittymisen ja, hävittäen kielikysymyksen pohjalla tapahtuneen yhteenliittymisen, suuntaisi sen niiden samojen aatteellisten ja taloudellisten näkökohtien mukaan tapahtuvaksi, jotka ovat määränneet suomalaisenkin kansanaineksen poliittisen ryhmittymisen. Näin olisi poistettu poliittisesta elämästämme se tekijä, joka ehkä kaikkein eniten heikentää demokratiaamme ja vaarantaa sen tulevaisuutta, nimittäin ruotsalainen natsionalismi.»

Urho Kekkonen,
Demokratian itsepuolustus,
Porvoo 1934

PUNAINEN TOHTORINHATTU

Jos Urho Kekkonen ei olisi antautunut politiikkaan, millä alalla hän olisi tehnyt elämäntyönsä? Sikäli kun kysymys on lainkaan mielekäs (sitähän eivät kaikki jos-alkuiset kysymykset ole), vastaan seuraavasti. Epäile-

mättä hänellä olisi ollut edellytykset esim. korkeimman luokan hallintovirkamieheksi tai saman tason poliittiseksi lehtimieheksi ja kirjailijaksi, mutta todennäköisimmin hänestä olisi tullut hallinto-oikeuden professori yliopistoon.

Monien muiden puuhiensa ohessa Kekkonen vei eteenpäin väitöskirjahankettaan. Sen aihe oli kunnallishallinnosta, jonka ongelmien kimpussa hän myös käytännössä työskenteli Maalaiskuntien Liiton lakimiehenä vuosina 1927—32, siirtyäkseen sitten maatalousministeriön nuoremmaksi hallitussihteeriksi. Ohessa Uuden Suomen selostus väitöstilaisuudesta sekä keskeinen näyte virallisen vastaväittäjän lausunnosta.

» — — — esittämistäni huomautuksista käy selville, että tekijän väitöskirjaa vastaan voidaan tehdä eräitä painavia huomautuksia. Sen yleistä teoreettista konstruktiota koskevissa osissa olen todennut tärkeitä kysymyksiä, joita ei ole loppuun käsitelty. Varsinaisen aineen käsittelyssä taasen lukisin suurimmaksi viaksi sen, että monissa tärkeissä yksityiskysymyksissä tekijä ei ole yrittänyt löytää uutta sen lisäksi, mitä Suomen hallinto-oikeudellisessa kirjallisuudessa, melko suppeissa puitteissa tähän asti on esitetty. Kuten esittämistäni esimerkeistä ilmenee, voidaan useissa erikoiskysymyksissä esittää milloin tahansa mahdollisia tapauksia, joihin tekijän esityksestä ei saada vastausta.

Mutta näistä esittämistäni huomautuksista huolimatta, on myönnettävä, että teoksessa on paljon asiallisesti moitteetonta tutkimustyötä. Tekijä on perustellen esittänyt kantansa esille tulleissa kysymyksissä ja johdonmukaisesti toteuttanut laatimansa ja yleensä hyvän disposition. Hän on yleensä tarpeellisessa mitassa ottanut huomioon kirjallisuudessa esitetyt

Tohtori leivottiin.

Historiallis-kielitieteellisen oppisalin ovella oli eilen jono, kun valpas reportteri yritti sinne tunkeutua. Auditorion kansoitti hieman epätavallinen yleisö: maalaisliiton eduskuntaryhmä istui in corpore penkeillä, joilla lisäksi vilahteli urheilumaailman kasvoja. Tämän asian harrastavan yleisön asianymmärtävänä lisänä oli juristimaailman ja kunnallishallinnon vahva edustus. Oltiin todistamassa lakit. kand., varat., hallitussiht. U r h o K e k k o s e n väitöskirjan "Kunnallinen vaalioikeus Suomen lain mukaan" julkista punnitsemista oikeustieteen hienovaa'alla.

Kustos, prof. H a a t a j a, virallinen vastaväittäjä, prof. T a r j a n n e ja lopuksi väittelijä marssivat paikoilleen ja näytös voi alkaa. Kun sekä virallinen vastaväittäjä että väittelijä olivat tässä ammatissaan verrattain nuoria ja tuoreita voimia ja kummallakin on sana hallussaan, tarjosi näytäntö sillekin yleisölle, joka itse asiasta ei paljon ymmärtänyt, runsaasti vaihtelua. Väittelijä on nähtävästi tottunut korrehtuurinlukija, sillä hän itse oli kyennyt niitä löytämään vain muutamia, eikä vastaväittäjä kiinnittänyt lainkaan huomiota tällaisiin vähäpätöisyyksiin. Sensijaan vastaväittäjä huomautti eräistä epäjohdonmukaisuuksista lähdeluettelon lyhennyksissä, minkä syytöksen vastaaja kiersi vetoamalla ns. ajattelevaan lukijaan, joka kyllä ymmärtäisi asian. Ajatteleva lukijaparka on tieteessä suunnilleen yhtä runsaasti käytetty todistuskappale kuin ns. historian tuomio politiikassa.

Vastaväittäjä kävi innokkaasti tekstin kimppuun. Maallikko tajusi sen verran, että vastapuolilla oli erilainen käsitys esim. subjektiivisesta oikeudesta ja toimielimestä. Väittelijä esitti kantaa, että esim. eduskunta on toimielin, mutta tasavallan presidentin valitsijamiehistö ei sitä ole, mitä käsitystä vastaväittäjä taas suuresti ihmetteli. Yhdessä kohdassa väittelijä ja vastaväittäjä olivat yhtä mieltä, nim. siinä, että eduskuntakin saattaa lainsäädäntötyössä erehtyä. Kansan hörähdyksiin tämän toteamuksen johdosta sir Viljami Kalliokoski of Halsua nähtävästi koko ryhmänsä puolesta vastasi anteeksipyytävällä hymyllä.

Reportterinne haastatteli kustoksen julistamalla tuuletusväliajalla erästä maalaisliittolaista kansanedustajaa ja kysyi, eikö lainsäätäjästä tunnu pahalta huomata työnsä sellaiseksi, etteivät lainoppineetkaan tahdo päästä sen sisällöstä selvyyteen. Haasteltu yritti puolustautua väittämällä, että syy on kokonaan juristien, jotka eivät voi olla yhtä mieltä keskenään.

Vastaväittäjä rakensi usean tunnin ajan esteitä kandidaatin pyrkimyksille hypätä lakit. trien punahattuiseen säätyyn. Väittelijälle kävi niin kuin hänelle entisessä korkeushyppääjäpraktiikassaan varmaan usein tapahtui: väliin hyppy onnistui, väliin rima taas putosi maahan. Mutta kiistaa seurasi sovinnollinen loppunäytös: vastaväittäjä kiitti väittelijää hyvästä työnsuorituksesta, jolla hänen mielestään on huomattava asema lainopillisessa kirjallisuudessamme. Ja niin sai — lainataksemme erään maalaisliittolaisen äänenkannattajan ennakkohuokausta — maalaisliittokin nyt lakit. tohtorinsa.

Rep.

Uusi Suomi 5.4.1936

mielipiteet samoin kuin myös lainkäytön omaksuman kannan esiintyvissä tulkintakysymyksissä.

Tekijän esitystapa ja tyyli on varsin hyvää ja sujuvaa.»

Prof. Toivo Tarjanne,
Lakimies 1937

KANSANEDUSTAJAKSI JA MINISTERIKSI

Arpa ratkaisi varatuomari Urho Kekkosen tulemisen maalaisliiton kansanedustajaehdokkaaksi vuonna 1933 Viipurin läänin läntiseen vaalipiiriin, alueelle, joka oli hänelle suhteellisen outo. Puolueen johto oli yhdelle vapaaksi jääneelle paikalle suositellut kahta vaihtoehtoista ehdokasta: Kekkosta ja Pellervo-Seuran lakimiestä Esko Hakkilaa. Kun kumpaakaan ei Viipurissa kovin hyvin tunnettu, annettiin arvan ratkaista ja se lankesi Kekkosen hyväksi.

Jo tapa jolla Kekkosesta tuli kansanedustajaehdokas osoittaa, että hän ei tässä vaiheessa erityisesti tavoitellut eduskuntaan pääsyä. Eino S. Repo toteaa kirjassaan Urho Kekkonen, että ehdokas itse ei juuri elätellyt läpimenon toiveita: »Kenties hänen päätöksessään oli tuulahdus menneiltä kilpaurheilun päiviltä: hän oli ennenkin osallistunut kilpaan liikoja harjoittelematta, ja rohkeasti kilpaillen hän oli tieten tahtoen karaissut luontonsa tottumaan niin voittoihin kuin häviöihinkin ja kantamaan molemmat ylpistymättä tai lannistumatta». Vaalityöhön Kekkosella ei ollut paljon aikaa ja siihen nähden menestys oli melkoinen: hänestä tuli ensimmäinen varamies.

Kolme vuotta myöhemmin, 1936, Urho Kekkosen nimellä oli paljon tutumpi kaiku. Nyt hän myös teki eduskuntavaalien edellä pontevaa vaalityötä, ennen muuta ikl:ää vastaan jonka hän kilpailevista puolueista eittämättä koki vieraimmaksi puolustamilleen arvoille. Kuten oheiset näytteet osoittavat, vaaliväittelyt saivat paikoin hyvinkin kiivaan sävyn. Ne myös koituivat Kekkosen kiistattomaksi voitoksi: hänet valittiin vaalipiiristään kansanedustajaksi eniten ääniä saaneena.

Nopeaan nousuun kääntynyt poliittinen ura vei miehen saman tien myös ministerin paikalle, oikeusministeriksi Kyösti Kallion neljänteen, maalaisliittolaiseen hallitukseen. Kekkonen oli päässyt asemiin, joista käsin hänen oli mahdollista tehdä työtä demokratian lujittamisen ja yhteiskunnallisen edistyksen hyväksi.

Vielä paljon suuremmat mahdollisuudet tähän avautuivat sen jälkeen kun Kallio vuonna 1937 oli valittu tasavallan presidentiksi mm. sosiaalidemokraattien äänillä. Tällöin K. A. Cajander muodosti »punamultahallituksen» jonka runkona olivat maalaisliitto ja sosiaalidemokraatit. Toisin sanoen toteutui se ajatus, jonka tiedetään vähä vähältä kypsyneen eräissä ennakkoluulottomissa keskustapoliitikoissa, Urho Kekkonen hei-

31.
VIIPURIN LÄÄNIN LÄNTINEN VAALIPIIRI.
Maalaisliitto.
— **Kekkonen, Urho Kaleva, varatuomari, maatalousministeriön hallitussihteeri, Helsinki.**

Maatalousministeriön hallitussihteeri, varatuomari
URHO KALEVA KEKKONEN

syntyi Pohjois-Savossa, Pielavedellä. 3. 9. 1900. Hänen isänsä oli torpparin poika, toimien myöhemmin työnjohtajana. Tultuaan ylioppilaaksi 1919 toimi U. Kekkonen jonkun aikaa sanomalehtimiehenä, ryhtyen v. 1921 lukemaan lakia. Ylemmän hallintotutkinnon suoritti hän 1926 ja lakitieteenkandidaattitutkinnon v. 1928, saaden samana vuotena varatuomarin arvon. Vuosina 1927—32 toimi hän **Maalaiskuntien Liiton** lakimiehenä, joutuen silloin kosketuksiin maan eri puolilla toimiven kunnallismiesten kanssa ja perehtyen käytännöllisesti maalaiskuntien kunnalliselämään ja sen vaatimuksiin. V. 1932 alusta tuli hän hallitussihteeriksi maatalousministeriöön, jossa toimessa edelleenkin on. Talvella 1931—32 oleskeli hän puolen vuoden ajan Saksassa täydentämässä lakitieteellisiä opintojaan. Vuosina

Suomen isänmaalliset värit ovat sininen ja valkoinen.

Ne värit olivat kansallemme rakkaita jo venäläissorron synkkinä vuosina. Ne antoivat meille toivoa ja rohkeutta murheissamme ja pettymyksissämme. Ne innoittivat kansamme parhaimmistoa uupumattomaan työhön ja uhrauksiin kansamme vapauden ja itsenäisyyden saavuttamiseksi. Ne värit ovat syöpyneet lähtemättömästi jokaisen suomalaisen isänmaanystävän sydämeen. Niistä ei tämä kansa luovu eikä se niitä hylkää, sillä ne ovat osa siitä itsestänsä.

Punainen ja sinimusta ovat meille vieraita värejä.

Ne ovat muualta tänne tuotuja, meille outoja ja vastenmielisiä. Niiden värien merkeissä ei tämä kansa ole koskaan kunniaa ja mainetta saavuttanut. Päinvastoin ne ovat aiheuttaneet meille suurta onnettomuutta. N e o v a t k a p i n a l l i s t e n v ä r e j ä. Niiden näkeminen tuo mieleen tuskaisia muistoja kansamme alennuksen ja häpeän ajoilta. Laittomuutta ne meillä merkitsevät, laittomuutta ja väkivaltaa, jota tämä kansa ei koskaan hyväksy. Ne ovat luokkavihan, luokkavainon ja mielivallan värejä.

Kansalainen: Kavahda näitä vääriä värejä!

Näin Viipurissa ilmestynyt Maakansa esitteli kansanedustajaehdokas Urho Kekkosen 20.6.1933. Saman lehden 29.6.1933 julkaisema vaali-ilmoitus taas kuvastaa sitä, minkä tunnusten alle maalaisliitto meni vaaleihin.

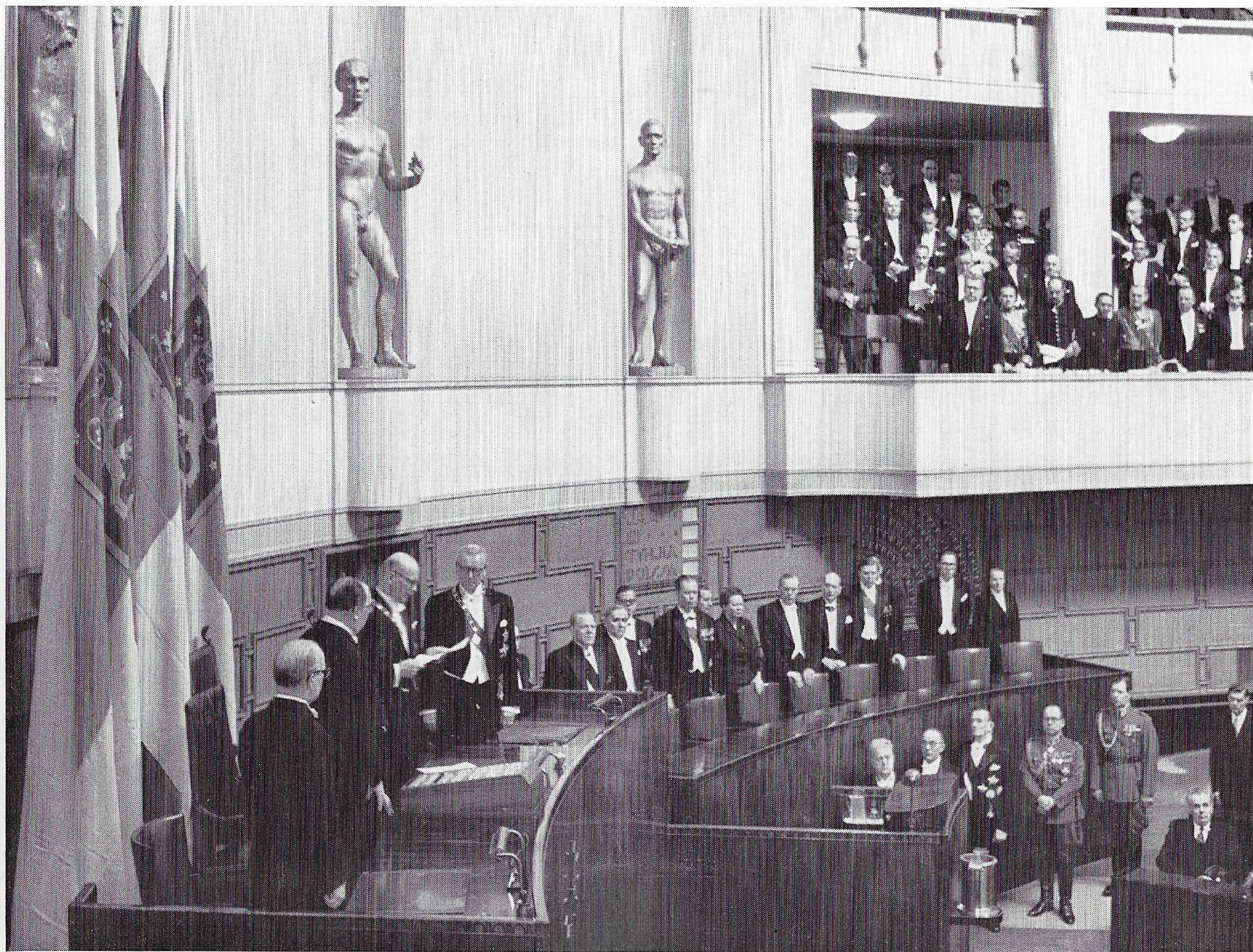
hin luettuna. Kekkosella oli Cajanderin hallituksen syntyyn sikäli huomattava osuus, että hän yhdessä Uuno Hannulan kanssa hoiti puolueensa edustajana hallitusneuvotteluja, vastapelurina sos.dem. puolueen Aleksi Aaltonen. (Jo vuonna 1927, Suomen Heimon Lautamiehenä, Kekkonen oli pakinassa suositellut maalaisliiton, sosiaalidemokraattien ja edistyspuolueen yhteishallitusta.) Kekkosesta itsestään tuli sisäministeri.

Kun kommunismi tunnetusti oli Suomessa kautta koko 30-luvun julistettu laittomaksi, Cajanderin hallitus tavallaan edusti oman aikansa kansanrintamaa. Oikeisto suhtautui siihen samalla tavoin kuin sittemmin vuosien 1945—48 sekä 1966—70 kansanrintamahallituksiin: pelotteli monenlaisilla seurauksilla, jotka eivät kuitenkaan käyneet toteen. Kekkonen puolestaan puolusti aktiivisti punamultapolitiikkaa.

»Kansanvalta on voimasana, iskusana, uskonkappale. Se on niin pyhä, se on niin koskematon, että sen kiittäjiä ollaan valmiit vainoamaan. Onpa eräs Urho Vilpitön Kekkonen ryhtynyt puolustamaan tätä uskonkappaletta eikä hän ole tyytynyt vain pelkkään sanan voimaan, vaan on esittänyt diktatuurin perustamista so. rajattoman vallan antamista jollekin maalaisliittolaiselle, varmaankin herra Niukkaselle. Tämä kansanvallan puolustautuminen diktatuurin kautta johtaa mieleemme sen entisen eukon, joka pelkäsi kuolemaa niin paljon, että hirtti itsensä.»

Ikl:n äänenkannattajan Karjalan Suunnan pääkirjoituksesta 22.6.1936

Vahdinvaihto tapahtuu, Urho Kekkonen ottaa vastaan Suomen tasavallan kahdeksannen presidentin tehtävät. Politiikan sisäpiireissä tiedettiin jo ennen vaaleja J. K. Paasikiven pitävän Kekkosta sopivimpana seuraajakseen, mutta Kekkosen tietä maan johtoon tämä tuskin paljon tasoitti.

Urho Kekkosen syksyllä 1961 tekemä matka Yhdysvaltoihin jää historiaan värikkäänä, menestyksellisenä ja loppuvaiheissaan dramaattisena. Kuvassa Kekkonen tutustumassa intiaanien elämään Minnesotassa Duluthin ulkopuolella.

Kaksi valtiomiestä, John F. Kennedy ja Urho Kekkonen. Kekkosen väitetään tehneen erittäin syvän vaikutuksen Yhdysvaltain presidenttiin. Nirsoimmatkin suomalaiset lienevät olleet aina tyytyväisiä Kekkosen lännen-matkoihin.

Yhdysvaltain-matkan yksi kohokohta oli Urho Kekkosen puhe ja lehdistökonferenssi Washingtonin kansallisella lehdistöklubilla. Sanavalmiudellaan ja huumorillaan Kekkonen selviytyi kovapintaisimmistakin kyselijöistä, ja Suomen puolueettomuusasema sai valaistusta vaikka kaikki väärinkäsitykset tuskin hälvenivätkään.

4 — Lauantaina, kesäkuun 27 päivänä.

Ei pitäisi mennä „syyhymättä saunaan”,

eli miten Säiniön iikollien väittely-yritykset maalaisliiton tilaisuudessa onnistuivat.

Maalaisliiton esitelmätilaisuus pidettiin torstai-iltana Säiniöllä ns. Katajan talolla. Puhujina olivat edustajaehdokkaat, lakitieteen tohtori Urho Kekkonen, maanviljelijä Antti Kemppi ja maanviljelijä Taneli Typpö.

Tilaisuudesta muodostui varsin mielenkiintoinen, sillä paikkakunnan tunnetut iikollit olivat saapuneet miehissä paikalle. Nähtävästi he ajattelivat, että nyt tuli maalaisliitto heidän pesäpaikkaansa ja on sopiva tilaisuus »teilata» puhujat. Ja sen mukaisesti koettivat he toimiakin, mutta ikävä kyllä, tuloksella, joka varmaan heikensi ikl:n asemaa mainitulla paikkakunnalla.

Kun tohtori Kekkonen oli pitänyt esitelmän, jossa hän kosketteli sosialidemokraattien ja ikl:n kumouksellisia oppeja ja osoittanut sitovasti kummankin epäkansanvaltaiset ja Mutta silloin vasta nousi metakka, kun tohtori Kekkonen ilmoitti, että hän on luvannut matkustaa perheensä luokse Kuokkalaan viimeisellä samana iltana menevällä junalla. Mitä räikeimpiä ja törkeimpiä huudahtuksia kohdistettiin häneen, rappusille kokoontuneen iikolliparven taholta. Eräät huusivat, että »johtaja pakenee johdettavien luota», »me vaadimme teitä tilille», »tohtorimies kehtaa tulla valehtelemaan», y.m. törkeämmistä puhumattakaan. Näin siitäkin huolimatta, vaikka toiset maalaisliittopuhujat jäivät tilaisuuteen vastaamaan kaikesta sanotusta ja vielä sanottavista. Kun törkeydet menivät jo liian pitkälle, löi Kekkonen laimin välttämättömän menonsa ja jäi antamaan iikolleille oikein hyvän löylyn. Kuten sitten tapahtuikin.

Kempin ja Typön esitelmien jäl-

Maakansa 27.6.1936

»Maalaisliiton esitelmätilaisuus pidettiin torstai-iltana Säiniöllä ns. Katajan talolla. Puhujina olivat edustajaehdokkaat, lakitieteen tohtori Urho Kekkonen, maanviljelijä Antti Kemppi ja maanviljelijä Taneli Typpö.

Tilaisuudesta muodostui erittäin mielenkiintoinen, sillä paikkakunnan tunnetut iikollit olivat saapuneet miehissä paikalle. Nähtävästi he ajattelivat, että nyt tuli maalaisliitto heidän pesäpaikkaansa ja on sopiva tilaisuus 'teilata' puhujat. Ja sen mukaisesti koettivat he toimiakin, mutta ikävä kyllä, tuloksella, joka varmaan heikensi ikl:n asemaa mainitulla paikkakunnalla.

Kun tohtori Kekkonen oli pitänyt esitelmän, jossa hän kosketteli sosiaalidemokraattien ja ikl:n kumouksellisia oppeja ja osoittanut sitovasti kummankin epäkansanvaltaiset ja tälle maalle vaaralliset pyrkimykset, niin silloinkos saivat iikollit myrtyneen mielen. Jo esitelmän aikana kiinnittivät he parilla välihuudahduksella huomion olemassaoloonsa. Mutta silloin vasta nousi metakka, kun tohtori Kekkonen ilmoitti, että hän on luvannut matkustaa perheensä luokse Kuokkalaan viimeisellä samana iltana menevällä junalla. Mitä räikeimpiä ja törkeimpiä huudahduksia kohdistettiin häneen, rappusille kokoontuneen iikolliparven taholta. Eräät huusivat, että 'johtaja pakenee johdettavien luota', 'me vaadimme teitä tilille', 'tohtorimies kehtaa tulla valehtelemaan', ym. törkeimmistä puhumattakaan. Näin siitäkin huolimatta, vaikka toiset maalaisliittopuhujat jäivät tilaisuuteen vastaamaan kaikesta sanotusta ja vielä sanottavasta. Kun törkeydet menivät jo liian pitkälle, löi Kekkonen laimin välttämättömän menonsa ja jäi antamaan iikolleille oikein hyvän löylyn. Kuten sitten tapahtuikin.

Kempin ja Typön esitelmien jälkeen, joita eräät kollit yrittivät välihuudahduksin häiritä, ryhdyttiin keskusteluun. Tohtori Kekkonen huo-

mautti ensiksi, että tähän mennessä eivät iikollit ole juuri yhdessäkään hänen kymmenistä esitelmätilaisuuksistaan halunneet ryhtyä tarjottuun keskusteluun, mutta koska nyt näyttää olevan halua, niin sopii aloittaa. Ensimmäisen puheenvuoron käytti opettaja Hyvönen, joka yritteli kumota eräitä tohtori Kekkosen esittämiä tosiasioita ja suositella ikl:ää erinomaisen siistinä ja hyvänä 'liikkeenä'. Eräiden maalaisliittolaisten vastattua pariin kysymykseen, käytti puheenvuoron nuorehko iikolli, joka koko alkupuolen tilaisuutta oli esiintynyt melko röyhkeästi, koettaen välihuudahduksin ja eteisessä ja portaissa esittämin syytöksin käydä maalaisliittolaisten kimppuun. Kyseinen henkilö lienee ollut AKS:n kouluttamia ylioppilasnuorukaisia, sillä kovin tylsin asein hän väittelyyn kävi. Hän hyökkäili Sunilan hallituksen suomalaisuustoimintaa vastaan, väitti maalaisliiton vaaliaapista valheelliseksi sekasotkuksi, haukuskeli Kekkosen kirjasta 'Demokratian itsepuolustus' ym. Kun tämän jälkeen Kekkonen otti puheenvuoron niin kylläpä alkoivat nuorukaisen korvat kuumeta. Edelleenkin koetteli hän ivanaurulla ja välihuudoin häiritä Kekkosen puheenvuoroa, mutta tuli täydellisesti solmituksi sanoistaan ja käytöksestään, että oli pakotettu vaikenemaan. Jokaisen tehdyn väitteen, jokaisen ivallisen naurahduksen ja tökerön välihuudon kilpisti Kekkonen miekkoseen itseensä ja niinpä olikin tämä lopulta aivan hämillään ja nolona. Se suurisuisuus, jolla iikollit olivat aloittaneet, muuttui lopulta vaiteliaaksi noloudeksi. ———»

Maakansa 27.6.1936

»Meille sanotaan — varsinkin viime päivinä sellaista on taas kuultu — että sosialistit eivät ole muuttuneet, vaan näennäisillä myönnytyksillään he nukuttavat maalaisliittolaiset sellaiseen uneen, jonka avulla he voivat sitten kukistaa porvarillisen yhteiskuntajärjestyksen ja lopettaa maan itsenäisyyden. Sanotaan, että me olemme liian herkkäuskoisia, sillä eivät sosialistit ole muuttaneet sanaakaan ohjelmastaan.

Voi olla, että sosialistien ohjelmapykälät ovat ennallaan. Me emme ole heiltä niitä kysyneet, eivätkä he ole niitä meille lukeneet. Me katsomme, miten käytännössä on yhteisesti voitu hoitaa valtakunnalle tärkeät asiat. Siinä suhteessa nykyisen hallituksen politiikka suurissa linjoissa pysyen kyllä kestää arvostelun. Arvostelua ei sitä vastoin kestä oikeiston kanta esim. maanpuolustusmäärärahojen kohdalla. Kun hallitus, jossa on sosiaalidemokraatti rahaministerinä, antoi valtion tulo- ja menoarvioesityksen, täytti oikeistolehtien palstat suuri tyytymättömyys siitä, että sosialistit olivat voineet kannattaa sellaista esitystä. Kun tästä piti tietenkin iloita, niin se väestönosa, joka kerskailee isänmaallisuudellaan, toi sitä vastoin pahan tuulensa julki. Se oli sellaista demagogista menettelyä, jonka vuoksi politiikka on saanut huonoa kaikua. Siinä ei tule lainkaan esille kansallista vastuuntunnetta, jonka puutteesta oikeisto toisin ajattelevia syyttelee.»

Urho Kekkosen puheesta Viipurissa 20.2.1938

MITÄ YLIOPPILASNUORISO TÄNÄÄN

Yksi Urho Kekkosen 30-luvulla julkaisemista artikkeleista merkittävimpiä oli otsikoitu sanoin »Mitä ylioppilasnuoriso tänään, sitä kansa huomenna». Se suuntautui entistä määrätietoisemmin niitä äärioikeistolaisia ylioppilaita vastaan, joiden ajattelutavalla oli ilmeinen yhteys fascismiin ja kansallissosialismiin.

»Tämä — — iskulause näyttää nykypäivinä siirretyn erään poliittisen puolueen henkiseen varuskamariin, josta se rituaaliin kuuluvin juhlamenoin tavan takaa tuodaan nuorison poliittisiin kokouksiin. Niissä kaikuu ylinnä julistus: 'Mitä ylioppilaat tänään, sitä kansa huomenna'. Kun näin on asianlaita, on syytä tarkastella, onko tuo iskulause aina ja kaikissa olosuhteissa varauksettomasti oikea, vai onko sille ehkä asetettava tiettyjä edellytyksiä, jotka rajoittavat sen soveltuvaisuusalaa. ———

Maanpuolustuksen asia on koko kansan asia ja jollei se vielä sitä ole, niin se on siksi pyrittävä tekemään. Niiden kansalaisten silmitön syyt-

tely, jotka eivät ole vakuuttuneita yhtä pitkälle menevien taloudellisten uhrausten välttämättömyydestä maanpuolustuksen hyväksi kuin mihin me olisimme valmiit, ei varmaankaan ole omiaan puolustustahtoa kansamme keskuudessa lisäämään. Jos nämä henkilöt kannanottonsa vuoksi tuomitaan ulkopuolelle kaiken isänmaallisuuden, merkitsee se sen pohjan kohtalokasta kaventamista, jolle koko kansan alttiuteen nojautuvan maanpuolustuksemme on rakennuttava. — — —

Kun on puhe maanpuolustuksesta, on huomio kiinnitettävä vielä erääseen toiseen seikkaan. Maanpuolustusharrastus, oli se kuinka vilpitön ja harras tahansa, ei oikeuta tänä ulkopoliittisesti vaarallisena ajankohtana puhetapaan, jolla saatetaan valtakunta ulkonaisiin vaikeuksiin. Meidän ei kylläkään ole saarnattava mepienuuteemme-tyydymme-oppia, sillä se ei sovi elämänkatsomuksestaan tietoiselle kansalle. Mutta toiselta puolen on myös kavahdettava ulkovaltoihin kohdistuvia uhkailuja, ylisanoja ja käsillä oleviin realiteetteihin perustumattomien ilmalinnojen rakenteluja. Ilmalinnathan eivät itse asiassa yleensä ole muuta kuin harmitonta risteilyä mielikuvituksen laidattomalla merellä, mutta kun ne koskevat ulkovaltoja, voi niistä olla arveluttavia seurauksia. — — —

Kun tarkastellaan nykyisen ylioppilasnuorison enemmistön vapaita harrastuksia, joiden nojalla meidän tulisi voida nähdä, millainen on huomispäivän kansa, niin havaitsemme, että nämä harrastukset ovat ulottuneet kauas ulkopuolelle suomalaisuusasian, maanpuolustuksen ja heimotyön, joiden merkeissä otsikoksi ottamamme iskulause aikoinaan esitettiin. Ylioppilasnuorison enemmistö on astunut avoimesti poliittisen taistelun keskelle. Se on siinä lisäksi omaksunut suunnan, joka ahdasmielisyydessä ja kielteisyydessä on sen valistuneisuuden täydellinen vastakohta, mihin opillisen sivistyksen pitäisi voida johtaa. On luonnollista, että maan itsenäisyys on antanut nuorisollemme toisia ihanteita kuin mitä oli vuosisadan vaihteen nuorisolla, mutta kaikesta päättäen tämä kotoisten olosuhteiden muuttuminen on sittenkin vähemmän vaikuttanut nuorisomme ideamaailman uudistumiseen kuin paljon puhutut ulkomaiset esikuvat.

Ylioppilasnuorisomme enemmistö näyttää olevan liian herkkä kritiikittömästi nielemään jonkin ulkomailla mainostetun valtiollisen patenttilääkkeen, ja siitä johtunee, että se on asettunut sotisopaan kansanvaltaista käsitystä vastaan, esiintyipä se missä muodossa tahansa. Sen tilalle tarjoillaan auktoriteettiuskoa ja kuria, ottamatta riittävästi huomioon, että ne eivät lainkaan sovi yksinomaisiksi ohjenuoriksi meidän kansamme valtiollisessa ja sivistyksellisessä elämässä. Eikä edes sitä oivalleta, että syitä kysymättömän tottelemisen korottaminen valtiollisen kansalaistoiminnan perusprinsiipiksi on avoimessa ristiriidassa meillä aikaisemmin jo vallan sananparreksi tulleen 'isäntämielen' kasvattamisen kanssa, josta suorastaan on sanottu riippuvan säilymisemme itsenäisenä kansana. Diktatuuri ja kansalaisten 'isäntämieli' eivät sovi yhteen. Siksipä itsetietoisuus onkin demokraattisen järjestelmän peruskivi. — — —

Kansa ei ole huomenna sitä, mitä ylioppilasnuoriso on tänään. Ja valitettavinta siinä on se, että nykyinen politisoitu ylioppilasnuoriso, jollei se vanhettuaan ja viisastuttuaan oivalla omaa asemaansa, mitä tietenkin on syytä toivoa, ei tule merkitsemään valtakunnalle sitä, mitä valtakunnalla on siltä oikeus odottaa.»

Urho Kekkonen
Suomalainen Suomi
2/1937

KEKKONEN KEKKULOI IKL:LLÄ

Sanonta »Kekkosen konstit» alkoi iskostua poliittiseen kielenkäyttöön jo 30-luvun puolivälissä. Sen lienee keksinyt ikl:n Ajan Suunnan pakinoitsija Antti Suomenpoika, ja näillä konsteilla hän tarkoitti demokratian suojelemista sen vastustajia, etenkin juuri ikl:ää, vastaan.

Aika kokeilla Kekkosen konsteja käytännössä tuli vuoden 1938 lopulla. Ikl:n demokratianvastainen luonne oli käynyt yhä räikeämmäksi ja puolueen lieveilmiöiden toiminnassa oli todettu rikollisuutta. Kun Suomen

kommunistinen puolue oli lain nojalla voitu lakkauttaa, hallituksen piirissä katsottiin ikl:n lakkauttaminen samalla tavalla mahdolliseksi. Ministeri Urho Kekkonen esitti 22.11. 1938 eduskunnalle hallituksen tiedonannon, jossa hän ilmoitti sisäasiainministeriön kieltäneen toistaiseksi ikl:n toiminnan elinkeinotoimintaa lukuun ottamatta. Kekkonen luetteli tapauksia, joissa ikl:n puitteissa oli rikottu lakia. Eduskunta hyväksyi äänin 121—42 hallituksen toimenpiteen.

Sitä ei kuitenkaan hyväksynyt oikeistolainen mielipide, ei ikl:n lisäksi kokoomuskaan jolla tietenkin oli mitä vahvin ote suomalaiseen lukeneistoon. Kyösti Skyttä kertoo elämäkerrassaan lakkauttamispäätökseen reagoidun mm. seuraavalla tavalla: »'Nyt Urho taisi mennä liian pitkälle', sanoi Elsa Enäjärvi-Haavio Kustaa Vilkunan kotona kokoontuneelle seurueelle. Hän oli hyvin selvillä suomalaisen ylioppilasnuorison ja sivistyneistön, oman yhteiskuntaluokkansa mielialoista. Monet tuttavat olivat varoittaneet Kekkosta tästä askeleesta. Kun Ohto Oksala ehdotti kävelykierrosta ystävälleen Urho Kekkoselle tämän eduskuntapuheen jälkeisenä päivänä, tämä ihmetteli: 'Vieläkö sinä lähdet minun kanssani kävelemään?'»

Ei kestänyt kauan ennen kuin Helsingin raastuvanoikeus, jolle asia oli siirrettävä, jätti vahvistamatta ministeriön päätöksen — kahdella äänellä yhtä vastaan. Samat piirit jotka olivat vastustaneet hallituksen ja eduskunnan kantaa tunsivat nyt tietenkin voitonriemua. Jäljellä oli kuitenkin seuraava oikeusaste, hovioikeus. Ennen kuin se ehti käsitellä asian, yleispoliittinen ilmapiiri muuttui: Suomea uhkasi sota. Urho Kekkonen joutui uransa toistaiseksi vaikeimman ratkaisun eteen ja hän ratkaisi sen tavalla jonka hän katsoi edistävän sotatilanteessa välttämätöntä kansan eheyttä: juuri talvisodan alla valitus hovioikeuteen peruutettiin.

Päivän piirtoja 3387.

Ikl:n suunnisto on paljon puhunut "ketunrautojen loksahtamisesta" ja piikitellyt sisäministeriä, ettei hän uskalla käyttää "Kekkosen konstejaan" liikettä vastaan. — Nyt on sisäministeri "loksauttanut ketunraudat" ja ottanut pois piikkikurikan satimeen astuneen karhun selässä teutaroivalta "synkkäkatseiselta fascistilta" kieltämällä hallinnollisella määräyksellä toistaiseksi liikkeen toiminnan lain ja hyvien tapojen vastaisena.

Tämä näyte Helsingin Sanomista 23.11.1938 kuvastaa liberaalisen keskustan suhtautumista ikl:n lakkauttamiseen. Kuvan piirtänyt Oki Räisänen oli suomalaisen päivälehtipiirroksen uranuurtaja ja pakinoitsija Eero tunnettiin myös edistyspuolueen kansanedustaja Lassi Hiekkalana.

Kekkosen nimi oli nyt sisäpoliittisesti siksi kiistanalainen, että hänet jätettiin pois hallituksesta sitä uudelleen muodostettaessa. Kekkonen katsottiin jopa poliittisesti kuolleeksi mieheksi. Muussa tapauksessa — ilman ikl:n lakkauttamista ja sodan syttymistä — hänen tähtensä olisi saattanut kohota yhä nopeammin. Mm. Skyttä povaa että hän kenties olisi noussut nopeasti pääministerin tuolille ja presidenttiehdokkaaksi.

Miksi Kekkonen sitten oli pitänyt ikl:n lakkauttamista välttämättömänä? Repo tulkitsee edellä mainitussa kirjassaan asian näin: »Ratkaisevinta vaikutettaan jyrkkään toimenpiteeseen ei Urho Kekkonen tuolloin voinut julkisesti esittää. Se oli ulkopoliittinen. Näet huolimatta ulkoministeri Holstin vakuutteluista ja hyökkäämättömyyssopimuksesta tunnettiin Neuvostoliitossa suurta epäluuloa Suomea kohtaan. Siellä katsottiin, että Suomeen oli isänmaallisen kansanliikkeen nimellä ja varjossa leviämässä voimakas saksalainen hyökkäyskiila, joka ajan tullen tekee Suomesta saksalaisten tukikohdan, mistä Leningradia uhataan. Julkinen Suur-Suomi propaganda ja räikeä Neuvostoliiton vastainen yksityinen toiminta ruokkivat yltä kyllin epäluuloa.»

Tätä tulkintaa vastassa taas on Skytän elämäkerrassaan yhdeksän vuotta myöhemmin esittämä näkemys: »1960-luvun lähestyessä loppuaan on suuri houkutus kuvata presidentti Kekkonen erinomaisen viisaaksi ja kaukonäköiseksi mieheksi, joka jo syksyllä 1938 yritti normalisoida Suomen ja Neuvostoliiton suhteet lakkauttamalla ikl:n. Näin viisas

— tai tyhmä — hän ei ollut. Hän oli laatinut ohjelman ikl:n lakkauttamiseksi jo vuonna 1933, ja luonteelleen uskollisena hän piti siitä kiinni.»

Seuraavassa näytteitä ikl:n lakkauttamisen sekä raastuvanoikeuden päinvastaisen päätöksen synnyttämästä keskustelusta. Näytteetkin osoittavat ikl:n käyttäneen kovaa kieltä. Ajan Suunta kutsui eräissä yhteyksissä Kekkosen hankkimaa toimintakieltoa ikl:lle »kekkuloimiseksi» ja lehti myös selitti Kekkosen varhaisimmankin toiminnan, mm. hänen diktaattori-pakinansa kuvastaneen itsevaltaisia pyrkimyksiä. Arvioitavaksi jää, missä määrin oikeiston kauna Kekkosta kohtaan juontaa juurensa näiltä ikl:n lakkauttamispyrkimysten ajoilta.

»Kun hallituksen päätös yhdessä niin kuin toisessakin suhteessa on maalaisliiton huolellisesti valmistettujen päätösten mukainen, ja kun omalta osaltamme olemme joutuneet moneenkin kertaan tarkastelemaan näiden päätösten laillista ja periaatteellista sisältöä ja toivomaan niiden täytäntöönpanoa, ei meillä tässä yhteydessä olekaan aihetta mennä näitä toteamisia pitemmälle. Tarpeetonta on myös erityisesti vakuutella, että maalaisliitto edelleenkin on entisten päätöstensä takana, ja että se lausuu hallitukselle tunnustuksensa näiden päätösten toimeenpanosta. Katsomme ikl:n lakkauttamisen merkitsevän samanlaista poliittisen elämämme puhdistusta kuin mikä saatiin aikaan kommunistisen puolueen lakkautuksella.»

Maakansan pääkirjoituksesta 23.11.1938

»Niin vakava kuin asia onkin, olemme puolestamme varmat, että Suomen kansan suuri enemmistö ottaa vastaan tiedon eilisestä päätöksestä tyydytyksen ja vapautuksen tuntein. Ajankohta maailmassa on nyt sellainen, että jokaisen demokraattisen maan on oltava varuillaan kaikissa suhteissa.»

Nimim. Sasu Punasen pakinasta Suomen Sosialidemokraatissa 24.11.1938

»Kun sisäministeriön määräyksessä puhutaan järjestön toimintaan kuuluvista sanomalehdistä, näyttää ministeriö katsoneen poliittisen puolueen ns. äänenkannattajain sillä tavalla kuuluvan puolueen, so. yhdistyksen toimintaan, että niihin voitaisiin soveltaa myös yhdistyslain säännöksiä yhdistyksen lakkauttamisesta. Tällainen tulkinta on kuitenkin aivan mielivaltainen ja mahdoton.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 23.11.1938

»Amerikassa on ollut eräitä vuosia iskulauseena 'new deal'. Korttipelitermi — tarkoittaa korttien uutta jakoa.

Ikl:n edustajat poistuivat eilen eduskunnasta. Arvatenkin luottaen siihen että kyllä vielä tulee poliittisten voimakorttien uusi jako. Heille edullinen.

Herra Kekkosella oli eilen verrattain vanhat ja huonot kortit. Pelivoitto eilen ei ollut asiallisesti vakuuttava.

Muutama sellainen voitto lisää — ja demokratia on muisto vain.»

Nimim. Timon pakinasta Uudessa Suomessa 23.11.1938

»Semmoinen mies kuin ministeri Kekkonen maan poliisivoimien päällikkönä on uhkana kaikille, joita tämä korkea poliisipäällikkö pitää itselleen vastenmielisinä. Kun lisäksi otamme huomioon, että herra sisäasiainministeri on niin monella tavalla rikkonut nuoruutensa kauneimmat periaatteet, ei ole ihmeteltävää, että hänessä on miltei paaninen viha niitä kohtaan, jotka vielä miesikään tullessaankin pitävät näistä nuoruudessaan vannomistaan periaatteista kiinni.»

Kansanedustaja K. R. Kareksen puheesta eduskunnassa 22.11.1938

»Sana on jälleen vapaa, ajatuksia ei voida kahlita, toimintaamme ei enää estetä. Me emme halua tässä vaiheessa lähteä tutkimaan sitä harkitsematonta otetta, johon Kekkonen hairahtui. Suomen kansan laajat piirit ovat jo sydämessään lukeneet sille vakavan hyökkäystuomionsa. Sisäasiainministeri Urho Kekkonen on tällä teollaan piirtänyt nimensä lähtemättömiin valtiollisen elämämme historiaan. Jälkipolvi tulee todennäköisesti pitämään häntä eräänä puoluejärjestelmän onnettomana ruu-

2 — N:o 336 — 1938

Tarkkailijan tähtäimestä

Demokratiaa korallisaarilla.

Oli kerran muuan demokraattinen tasavalta. Ei se ollut Suomi. Tämä demokratia sijaitsi onnistuneesti jossakin Intian valtameren äärillä. Ja siellä hallitsi tai kuvitteli hallitsevansa sisäasiainministeri *Kukulu*. Ja hänen hallitustoimensa olivat hyviä. Loisto poika tämä ministeri Kukulu. Simpukanviljelijäin puolueen nouseva tähti. Eksoottinen herrasmies, nuhteeton ihmissyöjä, joka tukankasvunsakin puolesta oli kuin ruumiillistunut herra *Azymol* tai *Keratin* tai mitä eliksiirejä ne ovatkaan, joilla ihminen saa pääkallonsa höysteen kasvamaan. Kaikki maailman mainostoimistot kilpailivatkin hänen valokuvastaan.

On sanottava, että tämä tasavalta oli maailman onnellisimpia. Rauhassa sai siellä kansa nimittäin riidellä. Kenenkään estämättä kuohuivat puoluetaistelun mainingit kuin aallot Intian valtameressä. Puolueitakin oli niin monta, että demokratian tulevaisuus oli yhtä ruusunhohteinen kuin auringonlasku mainitulla valtamerellä.

Mutta sitten sattui jotakin järkyttävää. Se oli kuin maanjäristys. Muutamat tämän tasavallan asukkaat saivat nimittäin päähänsä, että puoluetaistelusta pitää tehdä loppu. Ja että puoluejohtajien demokratia ei olekaan oikeaa demokratiaa. Ja että kansa näillä koralliriutoilla pitää saada yksimieliseksi.

Mistä Kukulun muutamat alamaiset, hurahtaneet, tällaisia ennenkuulumattomia ajatuksia lienevät saaneetkaan, sitä emme tiedä. Puoluejohtajat ainakin olivat sitä mieltä, että se tietysti oli fascismia. Mitäs muuta. Ulkomaisia esikuvia. Kauheata se joka tapauksessa oli. Ministeri Kukulun Simsonintukka harveni yhdessä yössä. Hänen uljas demokraatin sydämensä heitti *salto mortalen* ja jäi värisemään jonnekin kurkun ja umpisuolen väliin.

Mutta Kukulu oli, senhän taisimme jo sanoa, loisto poika. Ei hän jäänyt turhia murehtimaan. Hän vyöttäytyi isiltä perimäänsä sota-asuun ja lähti taisteluun demokratian puolesta. Tulppaanit joita Kukulu plantaashillaan viljeli, saivat nyt jäädä. Demokratia kutsui. Ja hän kuuli sen kutsun.

Myöntää täytyy, että demokraatti Kukulu pisti töpinäksi. Siitä tuli todellinen demokratian riemuvoitto. Vastustajien palmunlehville painetut sanomalehdet Kukulu lakkautti. Kaikki järjestöt ja putiikit pisti kiinni. Rauha tuli maahan. Ei enää yksikään lehti puhunut puolueiden lakkauttamisesta. Ei vavissut enää puoluejohtajien sydän. Jälleen kävivät puoluetaistelun mainingit korkeina kuin Intian valtameren aallot. Taas loisti demokratian tulevaisuus purppuraisena kuin mainittuun mereen laskeva ilta-aurinko.

On ymmärrettävää, että Kukulusta tuli sankari. Kansainliitto lähetti hänelle *exprés*-lähetyksenä kapsäkillisen kunniamerkkejä. Suuret puoluedemokraattiset maat, joiden esikuvia tasavallan ulkopolitiikka on aina noudattanut puolueetonta kun se oli, käänsivät hymyillen kasvonsa tämän tasavallan puoleen. Ja lähettivät sitä paitsi 5000 juutalaista pieneksi lahjaksi tasavallalle. Ja Kukulun pieni sydän oli haljeta ylpeydestä, niinkuin tietysti kaikkien muidenkin tosidemokraattien. Ja ministeri Kukulu sai suurilta valloilta kunnianimen »Juudan heimon Pelastaja ja Leijona».

Ja se oli onnellinen maa. Ei puhuttu enää yksimielisyydestä. Ei enää suuresta tulevaisuudesta. Ja punaiset tulppaanit ministeri Kukulun plantaashilla nuokkuivat onnellisina.

Puhtinen.

Ajan Suunta 21.12.38

miillistumana, joka kulki harhaan ja vei mukanaan koko puoluejärjestelmän kohtalokkaaseen umpikujaan.»

Nimim. Salamanterin pakinasta
Ajan Suunnassa 1.12.1938

KEKKONEN JA TALVISOTA

Vaikka Urho Kekkosta ei pidettykään sopivana miehenä talvisodan aikaiseen hallitukseen, tämä sama hallitus osoitti luottamusta häntä kohtaan lähettämällä hänet valtioneuvoston edustajaksi päämajaan Mikkeliin. Mitkään asetukset tai ohjesäännöt eivät tunteneet moista tehtävää, ja Kekkonen tunsi kohta oleskelunsa tiedotusosaston majapaikassa siinä määrin turhaksi, että hän joulukuun lopulla 1939 matkusti takaisin Helsinkiin. Kustaa Vilkuna kertoo kirjassa Urho Kekkonen, että toisena vaihtoehtona oli lähtö vapaaehtoisena rintamalle, mutta sen mm. nuorempi veli, kapteeni Jussi Kekkonen kirjeessään jyrkästi torjui.

Kohta Urho Kekkonen nimitettiin tehtävään jossa oli tarmokkaallekin miehelle kylliksi: Siirtoväen huollon keskuksen johtajaksi. Nopeasti oli luotava aivan uusi organisaatio alkaen kyläpäälliköistä ja kunnallisista huollonjohtajista. Kekkosen laaja kunnalliselämän ja valtion virkakoneiston tuntemus sekä Maalaiskuntien Liitossa saadut tuttavuussuhteet auttoivat tehtävän suorittamisessa.

Maaliskuun alussa organisaatio oli valmis ja rauhantekoa seuranneina kuukausina se joutui mitä ankarimman kuormituksen alaiseksi. Nopea evakuointi, asukkaiden, karjan ja tavaran johdattaminen uusille asuinsijoille, onnistui yli odotusten — merkillistä kyllä paremmin kuin syksyllä 1944, vaikka silloin asiasta oli jo kokemusta. Kekkonen itse ehti vuosina 1940—41 julkaista peräti kaksiosaisen opaskirjan Siirtoväki ja sen huolto, jossa hän käsitteli ennen muuta huollon hallinnollisia järjestelyjä helppotajuisessa muodossa. Eri yhteyksissä hän osoitti hyvin oivaltavansa huollon monitahoisen problematiikan kaikki puolet. Niinpä hän artikkelissaan Siirtoväen huolto (Sosiaalinen Aikakauskirja 11/1940) korosti seuraavaa näkökohtaa: »Siirtoväen huolto on suurelta osalta psykologinen kysymys, sen onnistuminen riippuu siirtoväen, mutta myös majoittajien mielialasta».

Kun jälkeenpäin on muisteltu Urho Kekkosen toimintaa talvisodan aikana, on kuitenkin puhuttu siirtoväen huollosta paljon vähemmän kuin silloisen kansanedustajan kannanotosta välirauhan solmimiseen maaliskuussa 1940. Kekkonenhan oli yksi niitä harvoja jotka vastustivat saneltujen ehtojen mukaisen rauhan tekemistä. Vilkuna tulkitsee hänen kantansa perustelut näin:

»Hänellä, juristi kun oli, oli toiminnassaan ollut pääperiaatteena johdonmukaisuus. Talvisota oli hänelle ankaraa puolustussotaa. Sisäinen minä oli sanomattoman iloinen siitä, että jo parin vuosikymmenen takainen unelma eheytyneestä Suomen kansasta oli toteutunut, minkä vastapainona kuitenkin oli maan äärimmäisen vaarallinen ja vaikea asema ei vain omassa epätasaisessa puolustussodassa vaan myös jatkuvassa ja laajenevassa suursodassa, jonka ulkopoliittinen tarkkailija Kekkonen laski ennen pitkää päättyvän länsivaltojen voittoon. Tähän ajatteluun liittyi vielä tuo kiivas johdonmukaisuuden periaate: kun oli lähdetty sodan tielle niin jatketaan. Se oli formalistin kanta, ei poliitikon.»

Kekkonen joutui jo melko pian, sisäisen kamppailun jälkeen, tunnustamaan itselleen että hän maaliskuussa 1940 oli ollut väärässä. Tämän erehdyksensä hän vaadittaessa on julkisesti myöntänyt. Kuvaavaa vain on panna merkille ketkä vielä kauan talvisodan jälkeen ovat Kekkosen silloiseen kantaan puuttuneet: eivät ne joiden oma vakaumus välirauhan välttämättömyydestä oli lujin vaan eräät oikeistolaiset ja Suomen Sosialidemokraatin Simpan tyyppiset kaikkein oikeistolaisimmat sosiaalidemokraatit. Luontevin selitys tälle ilmiölle lienee, että heitä Kekkosessa erityisesti kiusaa mies joka muuttaa mieltään eli kehittyy — Kekkosestahan on kasvanut suomalaisen rauhanpolitiikan näkyvin hahmo.

»Nykyinen hallitus on ollut vaikeamman ratkaisun edessä kuin yksikään toinen Suomen kansan kohtaloista vastuussa ollut suomalainen valtioelin. Saattaa arvata, kuinka ras-

kasta on ollut sen vaihtoehdon valitseminen, jonka hyväksymisen voimattomina todistajina eduskunta ja Suomen kansa nyt ovat. Mutta helppoa ei olisi ollut toisenkaan vaihtoehdon, sodan jatkamisen, valitseminen. Ja kuitenkin rohkenen uskoa, että Suomen kansa olisi sittenkin valinnut jälkimmäisen tien, jos sen mielipide olisi ollut määräävä, niin ankara kuin se tie olisi saattanut ollakin. Sodan kovina päivinä oli kansassa lujittunut usko meidän asiamme oikeuteen ja samalla oli lujittunut myös tahto uhrata kaikki oikean asiamme puolesta. Ja juuri tämä valmius loppuun saakka kestävään taisteluun ja selvä vastenmielisyys sovitteluihin, silloin kun maan elinedut ja, vielä enemmän, maan olemassaolon perusteet olivat kysymyksessä, on mielestäni osoitus kansamme oikeasta henkisestä pohjasta. Tämä pohja on kyettävä säilyttämään lujana. Sen vuoksi olisi syytä nyt välttää alistumisen filosofian opettamista kansalle rauhanteon puolusteluna. Jos sellainen filosofia tulee valtion ja kansan viralliseksi filosofiaksi, on murrettu itsenäisyystahdon henkinen pystyssäpitäjä.

Jokainen suomalainen sydämestään toivoo, että hallituksen valitsema tie olisi oikea, niin harvoin kuin väkivaltarauha voikin olla oikea. Siitä ei voida tässäkään tapauksessa olla varmoja. Minulla on ollut eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä se etuoikeus, että olen saattanut jo ennen tätä käsittelyä, ennen rauhantekoa sanoa siitä mielipiteeni. Kantani on ollut se, että Moskovan sanelemaan rauhaan ei voida mennä, vaan riippumattomuustaistelua on jatkettava. Mitkään seikat eivät ole kantaani noiden päivien jälkeen saaneet muuttumaan. Todistuksena siitä, että tämä kanta ei ole mitään seikkailupolitiikkaa, on se, että hallitus on itse sitä varsin vakavasti harkinnut. Mutta kun eduskunta on nyt tapahtuneen tosiasian edessä, olisi hallituksen valitseman tien arvostelulla ja vastakkaisen kannan perustelujen esittämisellä ainoastaan historiallinen mielenkiintonsa, joten se saa jäädä.»

Urho Kekkosen puheesta
eduskunnassa 15.3.1940
Moskovan rauhan johdosta

SALAPERÄINEN PEKKA PEITSI

Urho Kekkonen vastasi päätoimenaan siirtoväen huollosta kesään 1943 saakka, jolloin hän siirtyi virastovaltuutetuksi suunnittelemaan valtionhallinnon rationalisointia.

Poliitikko Urho Kekkonen oli etenkin jatkosodan alkuvuosina varsin näkymättömissä. Hänen suhteensa pääministeriin, vanhaan urheiluystäväänsä J. W. Rangelliin oli vähemmän hyvä — koko maalaisliiton ryhmä oli vastustanut Rangellin tuloa pääministeriksi poliittisesti kovin kokemattomana. Suhteita kiristi ns. vastikemaalain hyväksyminen talvella 1941: Kekkonen ja hänen ryhmänsä olisivat halunneet siirtoväen menetyksiä korvattavaksi paremmin. Joka tapauksessa Kekkonen lupasi Rangellille, että hän ei ajankohdan vaikeuden vuoksi »enää tule sotkemaan tämän poliittisia ympyröitä». Vasta vuoden 1943 alussa hän katsoi velvollisuudekseen pääministerille lähettämässään muistiossa varoittaa hallitusta liikaa syrjäyttämästä eduskuntaa.

Kuitenkin Kekkonen myös sodan aikana toimi aktiivisti ja ilmeisen vaikuttavalla tavalla — nimimerkin suojassa, nimimerkin jonka tarina lienee Suomen lehdistön historian huomionarvoisimpia. Nimimerkin synnystä on Kustaa Vilkuna kertonut näin:

»Suomen Kuvalehdessä oli tapana tähän aikaan julkaista sotilaspoliittisia katsauksia ilman tekijän nimeä tai nimimerkkiä. Katsaukset kirjoitti reippaan nasevasti, asiantuntevasti ja tyylikkäästi silloinen majuri Wolf H. Halsti. Elokuun alussa 1941 pääsi sensorin ohi Ruotsia tölväisevä lause, jonka johdosta Päämajan suorittamien pitkien tutkimusten ja uhkailujen jälkeen kirjoittaja saatiin selville. Halsti sai ankaran varoituksen sekä käskyn lopettaa kirjoittelunsa. Näistä kirjoituksista suuri lukijakunta oli oppinut pitämään, niitä arvostettiin, joten ne oli saatava jatkumaan. Päämajassa palveleva lehden päätoimittaja Ilmari Turja pyysi tämän kirjoittajaa tavalla tai toisella huolehtimaan niiden jatkosta. Tällöin muodostui aivan pieni piiri, joka vastasi siitä, että katsaus oli ajoissa valmis ja oli

tuore. Piiriin erityisesti pyydetty Urho Kekkonen suostui kirjoittamaan yhä useammin, vaikka hän oli tullut vastahakoisesti mukaan, koska hänellä oli toinen käsitys maailmansodan lopputuloksesta kuin hallituksella ja yleensä Suomen kansalla. Lisäksi hän pelkäsi tuottavansa ennakkosensuurille vaikeuksia. Vähitellen lehden toimitus alkoi vaatia kirjoituksiin vakinaista nimimerkkiä. Sellaiseksi Urho Kekkonen valitsi Vänrikki Stoolin tarinoista tunnetun Pekka Peitsen (8.1.1942). Kirjoittajan henkilöllisyys säilyi kauan vain muutaman harvan tiedossa. Yleisin käsitys oli, että Pekka Peitsi oli majuri Halsti, sillä tyyli aluksi noudatteli tietoisesti Halstia.»

Pekka Peitsi herätti Suomessa yhä suurempaa huomiota ja hänen pakinansa käännettiin ilmestymispäivänä myös saksaksi ja lähetettiin Berliiniin, jossa jopa Adolf Hitlerin väitetään niitä lukeneen. Mikä Peitsessä sitten, tyylitaidon lisäksi, oli poikkeuksellista? Hänen kansainvälispoliittinen kaukonäköisyytensä, jota totisesti ei tuon ajan Suomessa ollut paljon. Seuraavassa siitä muutama esimerkki. Pekka Peitsi todisteli syyskuussa 1942, että vastoin yleistä odotusta Japani ei hyökkää Siperiaan, niin kuin ei sitten käynytkään. Kun Saksan propaganda lupaili suurisanaisesti kesäoffensiivia 1943 Neuvostoliiton lopulliseksi nujertamiseksi, Peitsi väitti että sellaista ei tule, eikä tullutkaan. Ensimmäisenä meillä hän myös arvosteli julkisesti Saksan sodankäyntiä sekä sen epäonnistunutta politiikkaa valloitetuissa maissa.

Ennakkosensuurin kannalta Pekka Peitsi oli vaikea tapaus, on Kustaa Vilkuna, silloinen sensuuripäällikkö, kertonut. Vaikka pakinoita koetettiin käsitellä myönteisesti, sanontoja oli usein lievennettävä ja hämärrettävä ja eräitä asioita poistettava kokonaan. Yhtä ja toista jäi luettavaksi rivien välistä. Tämä taito on tarpeen myös Pekka Peitsen tämänpäiväiselle lukijalle.

»Tuntuu niin luonnolliselta, eikö totta, että Japani olisi varustautunut hyökkäämään Siperiaan. Mutta asiaa voidaan pohtia hieman toisellakin tavalla. Mitäs arveltaisiin seuraavasta? Japanin pääviholliset ovat Englanti ja Yhdysvallat. Jos Japania koskaan uhkaa vakava vaara, tulee se näiden valtojen taholta. Ryssä ei itsessään voi muodostua eteläiset saaret omistavalle Suur-Japanille miksikään vaaraksi, mutta se voi kyllä toimia liittoutuneiden hyökkäysbasiksena Japania vastaan. Niin kauan kuin ryssää lyödään Euroopassa, ei se kuitenkaan uskalla sallia Siperiassa olevia alueitaan käytettävän Japania vastaan.

Japanin intressi on siis siinä, että Englanti ja Yhdysvallat ovat niin kauan kiinni muualla, että Japani ehtii vakiinnuttaa asemansa valtavan laajoilla uusilla alueillaan. Kuta enemmän nämä vallat joutuvat sidotuiksi sanokaamme Pohjois-Afrikassa taikka Venäjän avustamisessa, sitä vähemmän ne voivat lähettää joukkojaan ja varusteita Japania vastaan. Kylmästi ajatellen, ja sen taidon tuttkimattoman japanilaisen pitäisi osata, on siis Japanin edun mukaista

1) että Saksa hakkaa ryssää ja tuhoaa sen varustelut ja sotateollisuuden,

2) että Englanti ja Yhdysvallat Venäjän avuttomaan tilaan jouduttua ovat pakotettuja lähettämään Venäjälle mahdollisimman paljon materiaalia, sekä

3) että Venäjän vastustuskyky säilyy tarvittavan kauan niin suurena, että Englanti ja Yhdysvallat katsovat kannattavan lähettää ryssille apua.

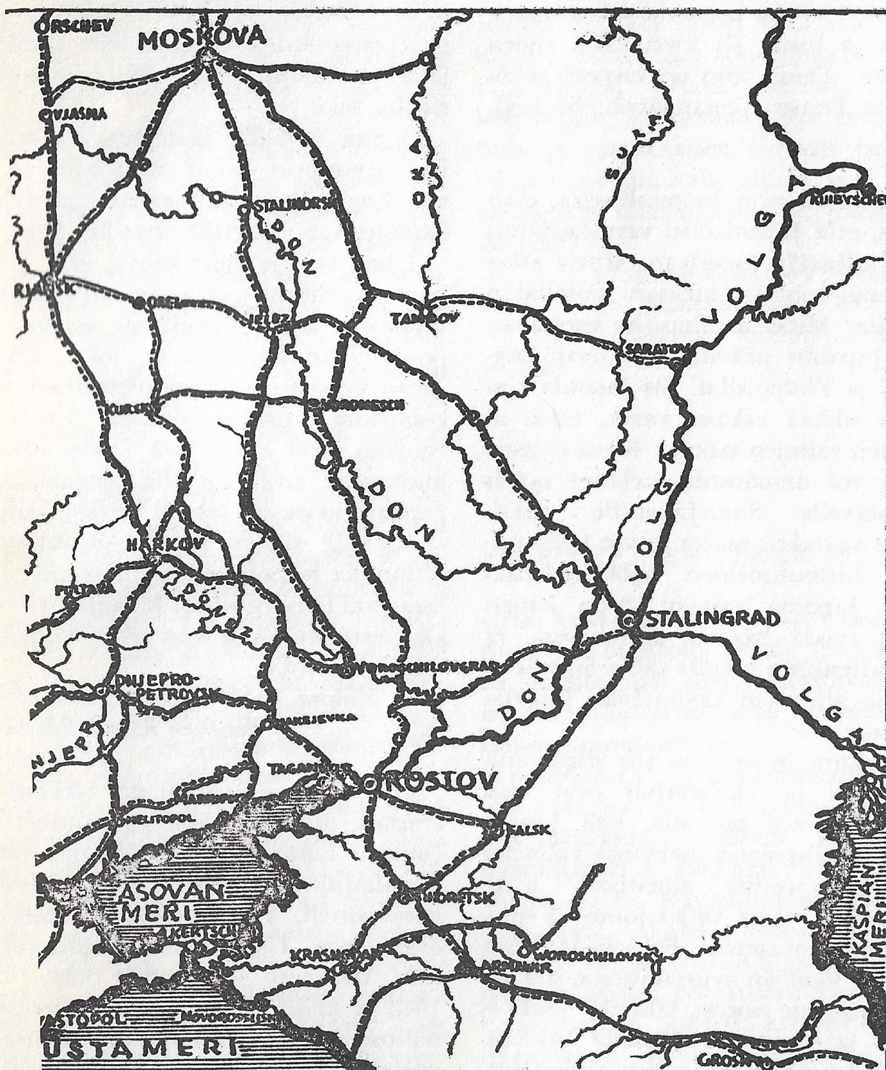
Tämä taas johtaisi siihen, että Japani ei ryhtyisi jouduttamaan ryssän tappiosta, koska Venäjä on sen sotapotentiaalin hautausmaa, joka voisi ilman Venäjän jatkuvaa olemassaoloa kohdistua Japania vastaan. Tähän voidaan vielä lisätä, että Yhdysvallat puolestaan eivät voi olla toivomatta Japanin joutuvan sotaan Venäjää vastaan, sillä silloin paine Australian suunnalla helpottuu. On ollut oireellista, että hälytysuutiset Japanin hyökkäyksestä Siperiaan ovat olleet Yhdysvalloista käsin.»

Nimim. Pekka Peitsen pakinasta Suomen Kuvalehdessä 12.9.1942

»Kun ——— käymme tarkastelemaan tulevan kesän operaatioita, voidaan sanoa, että lähtötilanne on saksalaisille osapuilleen sama kuin vuosi sitten. Tällä kertaa venäläiset ovat tosin Taganrogin pohjoispuolella edenneet lännemmäs kuin v. 1942 ja heillä on tätä kirjoitettaessa hallussaan sekä Harkov että sen lounaispuolella oleva tärkeä Sumyn rau-

PEKKA PEITSI:

Vasemman sivustan probleema

Kevät puhaltaa pian talvisodan päättyneeksi Venäjällä. Aurinko on jo sulattanut lumet ja jäät Mustanmeren äärilta, ja huhtikuu viimeistään tuo kelirikon keski- ja pohjoisrintamillekin. Silloin päättyy myös se jättiläismäiset mittasuhteet saavuttanut talvioffensiivi, jonka venäläiset panivat alulle viime marraskuun loppupuoliskolla Stalingradin alueella ja jonka kuluessa rajut, verta ja rautaa vaatineet taistelut ovat vyöryneet edestakaisin Suomenlahdesta aina Kaukasiaan saakka ulottuvalla rintamalla.

Tässä vaiheessa ei ole vielä olemassa edellytyksiä talvisodan tilinpäätöksen laatimiseen, sillä Venäjän keski- ja pohjoisrintamalla raivoavat parhaillaan kiihkeät, laajasuuntaiset taistelut, joiden lopputulos saattaa vielä muuttaa talvisodan voitto- ja tappiotiliä. Venäläiset ovat talven viimeisinä viikkoina varustautuneet Keski- ja Pohjois-Venäjällä suorittamaan sotatoimia, joilla on suurisuuntaiset tavoitteensa. Kun heillä näyttää olevan käytettävänään näilläkin alueilla huomattavan vahvoja joukkoja, on siis varovaisinta jättää myöhempään ajankohtaan sen kysymyksen pohdinta, kuinka merkittävän menestyksen venäläiset ovat sulamassa olevan lumen aikana suurilla uhrauksillaan ostaneet. Mutta jo nyt voidaan todeta, että talvisotaretki on monessa suhteessa saanut aikaan venäläisten sotilaal-

tatiekeskus. Mutta jos saksalaiset onnistuvat pitämään hallussaan Orelin, ovat he turvanneet arvokkaan tukiaseman etelässä aloitettavaa hyökkäystään varten.

Mutta niillä, jotka ryhtyvät suunnittelemaan tulevan kesän hyökkäystä Ukrainasta käsin, on ratkaistavanaan samat pulmakysymykset kuin vuosi sitten. Suora eteneminen Kaukasiaan olisi tällä kertaa helpompi kuin kesällä 1942, sillä saksalaisten hallussaan pitämä sillanpääasema Tamanin niemimaalla on voimakkaana sivustauhkana neuvostojoukoille. Mutta hyökkäys Kaukasiaan tuo mukanaan taas vasemman sivustan probleeman, joka tulevana kesänä on otettava ainakin yhtä vakavasti vastaan kuin viime kesänä. Sillä jos, kuten on pelättävää, bolshevikkien voima ei ole heikentynyt niin paljon, että saksalaiset voisivat jättää venäläiset Volgan alajuoksun länsipuolella, on heidän uusi etenemisensä Kaukasiaan sidottu siihen, miten vasen sivusta saadaan suojatuksi. Sillä niin nopeasti suoritettuun peräytymiseen kuin Listin armeija suoritti tänä talvena Kaukasiasta, ei varastoja ja miehiä kuluttavana toki millään armeijalla ole monesti varaa.»

Nimim. Pekka Peitsen pakinasta
Suomen Kuvalehdessä
20.3.1943

»Ja kuitenkin: propagandakeinot olivat sittenkin ns. pikku maailmansodan aikana vaatimattomalla asteella siihen verrattuna, mitä propaganda nyt kykenee suorittamaan. Meillä on jo siitä hyviä esimerkkejä. Ranska oli — nyt perästä käsin olemme sen saaneet kuulla — Saksan hyvin suunnitellun ja voimalla toteutetun sotapropagandan myrkyttämä, kun hyökkäys Maginot-linjaa vastaan sitten todella alkoi. Belgia ja Hollanti olivat samoin saksalaisen propagandan lamauttamat. Sodan myöhemmissä vaiheissa olemme taas nähneet Italian luhistumisen, mihin taitava propaganda osaltaan oli vaikuttanut. Koko sodan ajan on propaganda-ase toiminut, joka suunnalta kuumeisella voimalla, emmekä me voi vielä tietää, mitä meriittejä se ennen taistelujen päättymistä saa merkitä tililleen.

Meidän suomalaisten on näiden kokemusten valossa pidettävä silmämme auki vihollispropagandan suhteen. On muistettava, että taitavasta vihollispropagandasta voidaan Leninin tunnettua teesiä hieman muuttaen sanoa, että se on ooppiumia kansalle. Missään nimessä ei vihollispropagandan ole annettava vaikuttaa kannanottoihimme. Olipa sen lähettämä sanoma kuinka suloinen tahansa, on pidettävä mielessä, että sen tarkoituksena on vihollisen asian ajaminen. Sen vuoksi sille ei ole kallistettava korvaa. On muistettava viisaan Hiskian neuvo: 'Älkää vastatko hänelle'.

Mutta jos valtiovalta aikoo ryhtyä voimatoimenpiteillä torjumaan vieraan propagandan leviämistä, on sen muistettava, että asia on hoidettava varovaisesti ja suomalaisen kansan turkasenmoinen omalaatuisuus huomioonottaen. Valtiovallan toimenpiteistä ei tule saada sitä vaikutelmaa, että valtiovalta haluaisi täällä estää tosiasioitten julkisuuteen tulon, tietenkin — tällöin ensi sijassa sellaisten, jotka ovat meidän kannaltamme epämieluisia. Meillä käsitetään näet, että ei vain hallitus, vaan myöskin varsinainen kansa tarvitsevat oikeita tietoja maailmantapahtumista ja niistä edellytyksistä, joihin asioiden tuleva kehitys perustuu.»

Nimim. Pekka Peitsen pakinasta
Suomen Kuvalehdessä
29.4.1944

KOHTI SUUREMPAA SOSIAALISUUTTA

Kanta Moskovan välirauhaan vuonna 1940 ei ollut ainoa tärkeä asia, jossa Urho Kekkonen pian joutui muuttamaan mieltään. Toinen tällainen oli siirtyminen enemmistövaalitapaan, jota hän oli suositellut Demokratian itsepuolustuksessa. Sisäministerinä vuonna 1938 hän jo julkisessa puheessaan asettui kannattamaan monipuoluejärjestelmää pohtien, mitä mahdollisuuksia sen vallitessa on saada aikaan enemmistöhallituksia.

Vallitsevan poliittisen järjestelmän säilyttäminen oli hallitsevia teemoja myös Pekka Peitsen vuonna 1942 julkaisemassa kirjasessa Suomen kansan eheytymisen tie, jossa hän samalla erittäin voimakkaasti vaati yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden lisäämistä. Hänen ajatuksiaan arvioitaessa on muistettava, että esim. työläisten oikeus järjestyä ammatillisesti

on tänään itsestäänselvyys, mutta sitä se ei suinkaan ollut ennen sotia. Suomalaiset työnantajathan olivat pitkään kieltäytyneet solmimasta työehtosopimuksia. Seuraavassa näyte kirjasta:

»— — me tarvitsemme entistä terveempää sosiaalista suhtautumista työhön ja työntekijään. Se merkitsee työväestön ammatillisen yhteenliittymisen tunnustamista, näiden yhteenliittymien hyväksymistä tasavertaisiksi neuvottelukumppaneiksi työoloja koskevissa asioissa, valistuneempaa käsitystä sosiaalista lainsäädäntöä kohtaan kuin tähän saakka, työn tulosten tasaisemman jaon järjestämistä työnantajain ja työntekijäin kesken jne., kaikki asioita, joissa porvariston on otettava ensimmäinen ja vaikea askel lähestymisen tiellä.

Me voisimme luetella joukon muitakin asioita, joissa muutoksia on aikaansaatava. Mutta nämä mielestämme periaatteessa tärkeimmät jo ovat toivottavasti kyenneet osoittamaan, että välttämättömät uudistukset eivät kaipaa revoluutiota valtiollisen järjestelmämme muuttamiseksi, ne ovat toteutettavissa evoluution avulla, niiden yhteiskunnallisten voimatekijöiden hyväksikäyttämisellä, jotka sisältyvät voimassaolevaan kansalaisten valtiollisen ja yhteiskunnallisen vapauden pohjalle rakennettuun järjestelmään. Sen vallitessa on aikaansaatu jo tähän mennessä merkittäviä muutoksia yhteiskunnassamme, joista itsenäisyytemme säilymiselle on merkityksellisin ollut kansamme eheytyminen.»

SOVINTOON PERIVIHOLLISEN KANSSA

Kuten edellä kävi ilmi, sodan vanhetessa Urho Kekkonen vakuuttui yhä lujemmin siitä että Saksan voittoon luottavat suomalaiset ovat traagisella tavalla väärässä. Yhteistyö Hitlerin kolmannen valtakunnan kanssa oli hänelle kertakaikkiaan vastenmielinen. Pekka Peitsen vähitellen yhä terävöityvä kriittinen ote oli Kekkosen tapa yrittää vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen.

Mutta myös Urho Kekkosena hän toimi aktiivisti jatkosodan loppupuolella, etenkin sen jälkeen kun Rangellin hallitus vuonna 1943 oli vaihtunut Edwin Linkomiehen hallitukseksi. Neuvostoliiton samana vuonna voitettua Saksan Stalingradissa Suomessa alkoi toimia erilaisia epävirallisia ryhmiä valtakunnan irrottamiseksi sodasta. Elokuun 4. pnä 33 allekirjoittajaa jätti presidentti Rytille ns. rauhanadressin, vetoomuksen toimenpiteistä erillisrauhan hyväksi. Adressi, niin suuren kohun kuin se toisin ajattelevien taholla herättikin, täytti tehtävänsä vauhdittamalla rauhankeskustelua. Urho Kekkosen tiedettiin olevan läheisissä suhteissa adressin allekirjoittajiin ja itsekin hän oli päättänyt kirjoittaa siihen nimensä, mutta peräántyi saatuaan Rytin terveiset että ei kirjoittaisi. Hänen oli syytä säästää nimeään vastaisen varalle.

Kun Kekkonen eduskuntaryhmässään mm. esitti käsityksensä Saksan todennäköisestä tappiosta ja alkoi muokata maaperää erillisrauhan solmimiseksi, hän joutui ristiriitaan ryhmän kanssa. Lainaan jälleen Vilkunaa: »Maalaisliiton ryhmässä kansanedustaja Kekkosella oli nyt muutamia innokkaita kannattajia, mutta he olivat pienenä vähemmistönä. Ryhmän enemmistö alkoi kuitenkin painostaa vähemmistön johtajaa entistä voimakkaammin. Niinpä hänet jätettiin vuoden 1944 valtiopäivien kokoontuessa helmikuun alussa pois kaikista valiokunnista. Lopulta syrjinnässä mentiin niin pitkälle, että eräässä ryhmäkokouksessa sinne tilannekatsausta antamaan saapunut ministeri ilmoitti, ettei hän voi esittää sanottavaansa, kun kansanedustaja Kekkonen on läsnä. Kun nimeltä osoitettu kansanedustaja ei poistunut, kokous lopetettiin.»

Vähän tätä ennen Kekkonen oli 7.12.1943 pitänyt tärkeän puheen Tukholman valtiopäivätalossa. Lojaalisuudessaan Rytiä kohtaan hän oli etukäteen näyttänyt tälle puheen ja tämä oli tehnyt siihen joitakin merkintöjä. Sodan vielä jatkuessa täydellä voimalla Kekkonen jo suuntasi katseensa maan tulevaan, sodanjälkeiseen ulkopolitiikkaan. Seuraavassa katkelma puheesta.

»Kun — — tarkastelemme suhdettamme Venäjään, on meidän avoimesti ja ilman ennakkoluuloja lähdettävä siitä, että liittyminen Venäjän vastaisten voimien rintamaan ei sil-

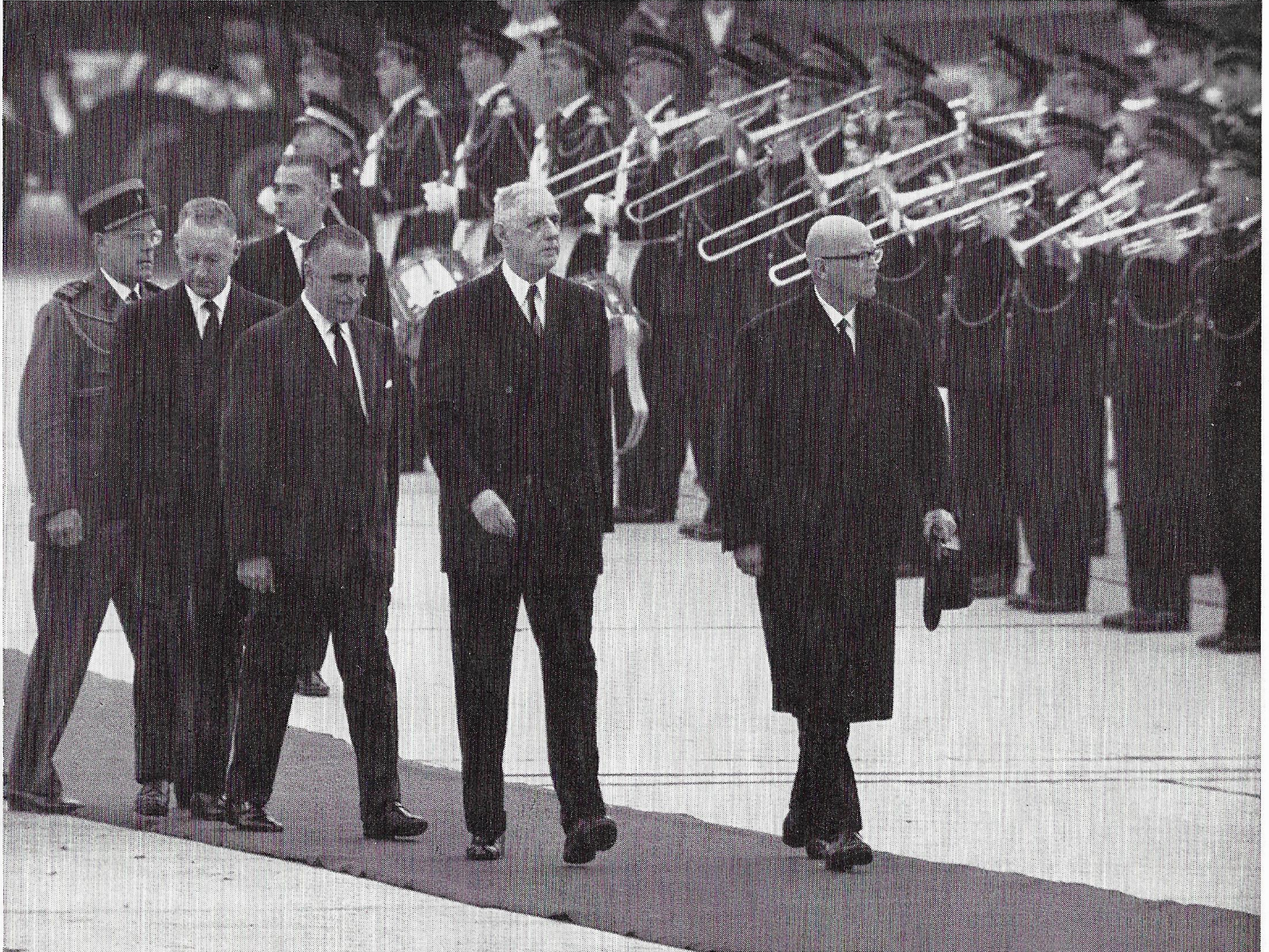
Matkan päätteeksi Urho Kekkonen seurueineen rentoutui Havaijilla, kunnes tieto Neuvostoliiton nootista muutti äkkiä poliittisen tilanteen. Tämä syksyn 1961 noottikriisi lienee Suomen kansalle merkinnyt dramaattisinta aikaa sitten sotavuosien.

Kaksi kansan syvistä riveistä kohonnutta, Nikita Hruštšev ja Urho Kekkonen. Näiden kahden välille lienee monien tapaamisten tuloksena kehittynyt tavallista virkaveljeyttä merkitsevämpi ystävyys, ja Suomen kansalle Hruštšev tulee pysyvästi edustamaan venäläisyyden eräitä sympaattisia piirteiä.

Kaksi isänmaanystävää, Charles de Gaulle ja Urho Kekkonen. Valtiovierailu Ranskaan oli muuan rengas siinä ketjussa, jonka avulla tietous Suomen asemasta on saatu levitetyksi maailmalle. Turhaa huvia vierailut siis eivät ole.

Kun tämä kuva eri versioina kiersi Suomen lehtiä, Kekkoskaskuilijoilla riitti jutun juurta. Onhan Kekkonen rohjennut asettua Korsikan-käynnillään kuvattavaksi Napoleonin syntymätalon ikkunaan. Kovin arkanahkainen presidentti tuskin sitä olisi tehnyt.

loin, kun Venäjä säilyy suurvaltana, kuten käsitämme, ole meidän kansallisten etujemme mukaista. Pieni valtio ei nykyisten koneiden sodan kautena kykene jatkuvasti seisomaan hampaisiin saakka aseistettuna. Sillä on sitä vähemmän tähän mahdollisuuksia, jos sota on saattanut sen suuresti velkaantumaan. Suomen etu ei voi olla, että se on jonkin suurvallan äärimmäisenä, Venäjän rajalla alituisesti varuillaan olevana ja ensimmäiseksi vihollisen jalkoihin joutuvana liittolaisena, jolla ei ole sellaista poliittista vaikutusvaltaa, että sen sanalla olisi mitään merkitystä, kun sodasta ja rauhasta päätetään. Maa olisi tällöin äänettömänä yhtiömiehenä mukana liitossa, josta sille koituisi kohtuuttomat, ajan mittaan ylivoimaiset rasitukset. Se joutuisi aina taistelutantereeksi, milloin tahansa siitä riippumattomat suurpoliittiset ristiriidat johtaisivatkin sotaan. Liioin emme voi rakentaa tulevaa ulkopolitiikkaamme Venäjän ja sen nykyisten liittovaltioiden poliittisille vastakohtaisuuksille ja niiden ennustellulle epäsovulle. Se olisi spekulointia hyvin epämääräisillä mahdollisuuksilla, ja sellaisen politiikan tuloksena olisi, jos tuo epäsopu todella syntyisi, että Suomi kuitenkin joutuisi Venäjälle vihamielisen suurvaltaryhmän alituisesti taistelevaksi, eteen työnnetyksi tukikohdaksi. Näin ollen Suomen kansalliset edut eivät salli sitoutumista Venäjän vastaisen politiikan linjalle tai sen etsimistä.

Toinen vaihtoehto on puolueettomuuspolitiikan omaksuminen. Nähdäkseni kansallisen politiikkamme tavoitteena rauhan tultua ja jo siihen valmistauduttaessa olisikin palaaminen siihen puolueettomuuspolitiikkaan, josta tapahtumien onneton kehitys meidät vieritti pois v. 1939. Olettaisin, että tämä käsitys alkaa vallata alaa Suomessa. Tähän käsitykseen liittyy harras toivomus skandinaavisesta yhteistyöstä, sillä me käsitämme, että Skandinavian maiden, tällä hetkellä erityisesti Ruotsin apu, on meille merkittävä.

Voidaan tietenkin väittää utopiaksi olettamusta, että pahasta sisustaan tunnettu Suomen kansa taipuisi vilpittömään naapurisopuun perivihollisena pidetyn Venäjän kanssa. Sodan kestäessä ja sen kauhujen vielä kirvellessä mieltä on tällainen epäilys hyvin perusteltu. Mutta on pidettävä muistissa, että esim. 1800-luvulla vallitsi Suomessa rauhallinen mieliala Venäjää kohtaan, vieläpä yleisesti tunnustettu ja kiitetty lojaliteetti — Aleksanteri II:n patsas seisoo vieläkin kunniapaikalla Helsingin Suurtorilla. Se katosi vasta, kun tsaari-Venäjä aloitti sortotoimenpiteensä Suomea vastaan. Ei ole mitään syytä epäillä, että jos Suomen ja Venäjän väliset järjestelyt rakentuvat oikeudenmukaisuuden pohjalle ja Suomi säilyttää sekä sisäisen että ulkoisen riippumattomuutensa, Suomen kansa tulee ylläpitämään korrektia ja moitteetonta naapurisopua. Mutta se vaatii ehdottomasti, että meillä vallitsee täydellinen turvallisuuden tunne.

Me emme valitettavasti voi sodan aikana tehdä mitään poliittisesti vaikuttavaa, jossa edellä mainittu käsityskanta tulisi esille, sillä meitä vastassa on ehdottoman antautumisen vaatimus. Sen vuoksi meidän on pakko noudattaa lykkäävää, dilatorista politiikkaa, niin monia vaaroja kuin se on kannaltamme saattanutkin sisältää. Hallituksemme kuitenkin valppaasti pitää silmällä kaikkia kunnialliseen rauhantekoon mahdollisesti avautuvia tilaisuuksia.»

SANKARILLISTA ITSEMURHAA VASTAAN

Vuoden 1944 alkupuolella Urho Kekkosen ja hänen eduskuntaryhmänsä enemmistön välinen ristiriita yhä kärjistyi. Lainaan nyt Kyösti Skyttää: »Maalaisliiton eduskuntaryhmä oli Suomen kansa pienoiskoossa. Ryhmässä uskottiin vielä, että 'jos Saksa sittenkin . . .', eikä missään tapauksessa haluttu 'pettää Saksaa'. Kekkonen joutui monissa puheenvuoroissaan todistelemaan, että Saksa ei voi voittaa sotaa, ja tätä tehdessään hän siteerasi kirjaa Sodan uudet kasvot. Mutta ryhmässä ei uskottu Kekkosen järkeilyyn, eikä aina omaankaan järkeilyyn, siellä uskottiin monissa puheenvuoroissa Jumalaan, joka on ennenkin 'pelastanut Suomen'. Eräässä puheenvuorossa Kekkosen pelättiin myyvän 'tämän pienen Suomen enimmän tarjoavalle'.»

Maaliskuun 3. päivänä 1944 Urho Kekkonen Pekka Peitsenä julkaisi Suomen Kuvalehdessä kirjoituksensa Kansallisesta itsemurhasta. Siinä vaiheessa oli tullut tieto Neuvostoliiton tarjoamista rauhanehdoista, joiden hyväksymisen moni katsoi itsemurhan luontoiseksi. Kekkosen kanta oli toinen: ehtojen torjuminen voi merkitä kansallista itsemurhaa.

Kesä-heinäkuun vaihteessa samana vuonna Kekkonen menetti fooruminsa Pekka Peitsenä. Päätoimittaja Ilmari Turja sai kustantajalta tiukan määräyksen sulkea sivut Peitseltä. Kustantajakin toimi tässä vain välikätenä, kielto oli tullut pääministeri Linkomiehen kautta presidentti Rytiltä. Juuri siinä vaiheessa totuudenpuhujan oli kaikkein vaikeinta löytää yösijaa. Mutta lokakuussa Suomen Kuvalehden palstat jälleen avautuivat.

Elettiin syksyä joka merkitsi ja yhä merkitsee itsenäisen Suomen suurinta ulko- ja sisäpoliittista murrosvaihetta: rauhanpoliitikkojen kanta oli perinyt voiton, Suomi oli tehnyt välirauhan Neuvostoliiton kanssa. Urho Kekkosen panos tässä vaiheessa oli Pekka Peitsen neljäs, viimeinen ja merkittävin kirjanen nimeltä Tässä sitä ollaan. Siinä hän kiteytti samalla kertaa suostuttelevaan ja terävään muotoon sotavuosina kypsyneen ulkopoliittisen näkemyksensä, jonka ydin oli ja on kaiken Neuvostoliitonvastaisen politiikan hylkääminen ja luottamuksellisten suhteiden rakentaminen sen sijaan.

Kirjanen Tässä sitä ollaan julkaistiin uutena painoksena vuonna 1961, presidentinvaalien edellä, ja se sai silloinkin lukijoita ja huomiota.

»— — — meidän on tulevaisuuttamme suunniteltaessa lähdettävä siitä, että Neuvostoliitossa voimassaoleva valtio- ja yhteiskuntajärjestys on luonteeltaan pysyväistä. Me suomalaiset, samaten kuin koko maailma, olemme varsin yleisesti yli pari vuosikymmentä uskoneet, että neuvostojärjestelmä on jotakin tilapäistä ja että se tulee varsin läheisessä tulevaisuudessa kukistumaan. Tällaisesta käsityksestä meidän on tyystin luovuttava. Mikään ulkoapäin johdettu kumous tai sisäinen romahdus ei neuvostojärjestelmää Venäjällä kaada, sen luonteen mahdollinen muuttuminen tulee perustumaan luonnolliseen kehitykseen. Jos me tämän jaksamme tunnustaa, on astuttu pitkä askel keskinäisen sovinnon tiellä. Meidän kannanottoomme ei saa vaikuttaa se, että arvattavastikin tulee maailmassa jatkuvasti esiintymään ääniä, jotka ennustavat neuvostojärjestelmän luhistumista. Sellaisiin uskominen ja sellaisten käsitysten levittäminen täällä häiritsevät vakavasti Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita, sillä epäsuopea propaganda toisen maan omaksumaa valtiojärjestelmää vastaan on aina omiaan luomaan epäluulon ilmapiirin. Ja jos meidän tulevalla politiikallamme on yksikin selvä päämäärä, on se oleva sen epäluulon hälventäminen, mitä Venäjällä on tunnettu Suomea kohtaan. Se on politiikkamme viisasten

Iskevää tilanteen arviointia

Pekka Peitsi kirjoitti Suomen Kuvalehdessä 14. 10. 1944:

"Esiintymisemme saavutti kuitenkin... yhtäkkisen lopun viime kesäkuussa. Loppu oli myöskin väkivaltainen, sillä arvovaltaiselta taholta annettiin ohje, että Pekka Peitsen kirjallisia vuodatuksia ei Kuvalehdessä saanut julkaista."

Uusimmassa teoksessaan Pekka Peitsi puhuu suunsa puhtaaksi.

80 sivua. 30 mk.

Tänään Helsingin kirjakaupoissa, lähipäivinä maaseudulla.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ tammi HELSINKI

Uusi Suomi 8.11.1944

kivi ja maamme edun vuoksi se on löydettävä realistisesti ajattelevan kansan itsekurin ja todellisuustajun avulla. — — —

Monet niistä, jotka ovat kaikkein voimakkaimmin ajaneet Suomen sotilaallista ja poliittistakin yhteistyötä Saksan kanssa, ovat kesän 1944 aikana, jolloin heillekin alkoi vihdoin käydä selville Saksan häviö, heittäytyneet sen ajatuksen varaan, että Neuvostoliiton ja länsivaltojen välit tulevat aivan lähitulevaisuudessa katkeamaan. Suomen on kestettävä niin kauan ja sen jälkeen se voi yhdessä länsivaltojen kanssa jatkaa sotaansa Neuvostoliittoa vastaan. Tällainen käsitys ja sen levittäminen, kun olemme mitä vaaranalaisimmassa asemassa, on suorastaan pahimmanlaatuinen muoto sitä kypsymätöntä toiveajattelua, joka on vastoin selviä tosiasioita pitänyt kiinni miellyttäviltä tuntuvista harhakuvitelmista. Tämä toiveajattelu on ollut syynä moneen poliittiseen virheeseen, johon maan valtiollinen johto on sodan kestäessä tehnyt itsensä syypääksi ja joista nyt saamme maksaa kalliin hinnan.

Me voimme tätä kysymystä pohtiessamme lähteä siitä, että Neuvostoliiton ja länsivaltojen välillä nyt on sodan kestäessä ollut paljon eturistiriitoja ja että niitä tulee olemaan myös voitollisen rauhan jälkeen. Mutta perusteetonta on olettaa, että nämä intressivastakohdat enempää sodan kuin rauhankaan aikana johtavat avoimeen välirikkoon taikka suorastaan sotaan. Neuvostoliitto tarvitsee nopeaa jälleenrakennustyötä varten länsivaltojen aineellisen tuen, ja toiselta puolen Neuvostoliitto on sodan uuvuttamanakin liian voimakas vastustaja yhtyneille länsivalloille. Sitä paitsi tulee ottaa huomioon, että nykyisen sodan aikanaan päätyttyä Japanissa ovat erikoisesti amerikkalaiset niin väsyneitä verenvuodatukseen, että uuteen sotaan sotilaallisten saavutustensa vuoksi ihailluksi tullutta Venäjää vastaan ei Yhdysvaltoja saada. Lienee parasta muistaa, että edellisen maailmansodan jälkeen oli sotaväsymys esim. Englannissa niin suuri, että liittoutuneiden interventio kansalaissotien heikontamaa Venäjää vastaan osoittautui mahdottomaksi. Vihdoin on otettava huomioon, että vaikkapa brittiläisen imperiumin ja Neuvostoliiton väliset etukonfliktit voisivat kärjistyä tietyissä olosuhteissa aina sodan asteelle saakka, ei tilanne ole vastaavanlainen Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton kesken. Suoranaisia ratkaisevaa suuruusluokkaa olevia aineellisia intressiristiriitoja ei näet merkittävässä määrin ole olemassa.»

Nimim. Pekka Peitsi kirjassa
Tässä sitä ollaan

»Pekka Peitsen asioitten asettelussa ja sanonnassa on kauttaaltaan objektiivisuuden leima ja hän osaa vakuuttaa lukijansa. Kuinka sattuvasti hän kuvaakaan meillä viime vuosina vallalla olleen poliittisen idealismin ja idealistit, jotka 'ankkuroivat poliittisessa ajattelussaan ja toiminnassaan siihen, miten asioitten heidän mielestään pitäisi olla, ja sivuuttavat sen miten asiat ovat, koska heille merkitsee todellisuutta se asiaintila, jonka he toivoisivat olevan vallalla'.

Tällaiselle poliitikolle on terveellistä tutkistella Pekka Peitsen johdolla, miten asiat kansainvälisissä suhteissa ja nimenomaan kansainväliseen moraaliin nähden todellisuudessa ovat, sekä kuinka tärkeää on tuntea poliittisen taidon ensimmäinen edellytys, joka on, että 'hyväksytään tosiasiat'. Valtiomies ei saa niitä pakoilla edes vetäytymällä kansan yleisen ja yksimielisen mielipiteen taakse. Ei varsinkaan silloin, kun totaalisella propagandalla itse luodaan tuo yleinen ja yksimielinen opinioni panemalla kaikki viittaamaan samaan suuntaan.

Kun Pekka Peitsi osoittaa, miten vaarallista on toiveajatteluun rakentuva idealismi täydelliseen ulkopoliittiseen asiantuntemukseen yhdistyneenä vastuunalaisessa hallitusmiehessä, puhuu hän asiantuntijana, jolla ilmeisestikin on ollut tilaisuus erikoisen läheltä seurata käytännössä tällaisia tapauksia.

Juttu, jolla kirjoittaja kuvaa viimeisten mohikaanien uskoa ja luottamusta Saksan voittoon ja aina toistettua vakuutusta, ettei mitenkään muuten olisi voitu menetellä, on hyvä: Lissabonin maanjäristyksen aikana 1775 kierteli eräs mies ympäri ja myyskeli pillereitä maanjäristystä vastaan. Kun hänelle sanottiin, etteiväthän toki pillerit voi maanjäristystä vastaan auttaa, vastasi mies: 'Mutta mitä te voitte esittää tilalle?'»

Nimim. Eeron pakinasta
Helsingin Sanomissa 11.11.1944

»Varmaa on, että kirjoittajan selvittelyt ja päätelmät eivät miellytä niitä, jotka sodan aikana hoitivat maassa henkistä pimentämistä taikka jotka vieläkin elävät silloisen propagandan jälkivaikutuksen alaisina. Muut sen sijaan lukaisevat pienen teoksen nautinnokseen. ———

Tällaisiin yleisiin arviointeihin liittää tekijä alussa mainitun lukunsa 'sankarillisesta itsemurhasta'. Sitä lukiessa ei voi vieläkään muuta kuin antaa sille täyden hyväksymisensä. Myöhemmät tapahtumat ovat silloin esitetyn käsityksen osoittaneet täysin oikeaksi. Keväällä tapahtuneen mielipidejakaantumisen osapuolten oikeat ja väärät arvioinnithan ovat nyttemmin nähtävissä.»

Nimim. E. K.:n (Eino Kilpi)
arvostelusta Suomen
Sosialidemokraatissa 19.11.1944

»Idealismin ikävä tapa on myös maailman jakaminen kahtia: hyviin ja pahoihin. Meillä ajateltiin — esimerkiksi Svinhufvud vuonna 1943 — että historiassa ei olisi mieltä eikä oikeutta, jos Neuvostoliitto voittaisi suursodan. Mitä idealisti tekee, kun hänen odotuksensa ei toteudu? Hän selittää tosiasian sallimuksen oikuksi. Koska hän itse on valkoinen ja viaton, hän julistaa: 'Aate on ikuinen, minä en ainakaan muutu'! Näin syntyy uhma, ja uhman äärimmäinen ilmaus on 'sankarillinen itsemurha'. Tästä aiheesta Pekka Peitsi kirjoitti klassillisen artikkelin, joka ilmestymishetkellään oli uskalias teko, miltei nimimerkin itsemurha. Valtiomies ei saa säikähtää omasta puolestaan, mutta kansansa vuoksi hänen on osattava pelätä oikein.

Tässä sitä ollaan on klassillinen kirja. Se on ytimekäs ja täyteläinen, kirjoittaja esittää vain asiansa, mutta sanoo sen halki. Se on tyyni, koruton ja kriittinen teos, mutta ei kireä eikä syyttelevä. Se on myös hauska esitys, tekijän sisäisen vapauden osoitus. Ennen kaikkea Urho Kekkonen on saanut teoilla näyttää toteen, miten täynnä merkitystä kirjoittajan vapauttavat ja luottavaiset sanat olivat.»

Jouko Tyyrin arvostelusta
Maakansassa 14.9.1961

KEKKONEN JA SOTASYYLLISET

Se että Urho Kekkosen edustama rauhanpolitiikka oli perinyt voiton ei tietenkään tehnyt hänestä vähemmän kiisteltyä henkilöä monien suomalaisten silmissä. Helppoja pisteitä ei toki ollut noukittavissa ajatuksilla, joita Kekkonen esitti esimerkiksi radiopuheessaan 25.9.1944. Hän sanoi olosuhteiden maassa olevan sellaiset että »myönteinen, luottava mieliala Neuvostoliittoa kohtaan syntyy — niin kuin olettaisin — yllättävän helposti sillä edellytyksellä, että solmittu välirauhansopimus puolin ja toisin toteutetaan».

Syksyllä 1944 Kekkosta ei otettu Antti Hackzellin eikä vielä Urho Castréninkaan hallitukseen, mutta J. K. Paasikiven muodostaessa laajapohjaisen hallituksensa saman vuoden marraskuussa Kekkoselle uskottiin oikeusministerin salkku. Tässä tehtävässä hän keskeisellä tavalla toimi välirauhansopimuksen toteuttamisen hyväksi.

Sopimus samoin kuin Suomen asema yleensä edellyttivät sotasyyllisten asettamista vastuuseen. Suhtautuminen tähän velvoitukseen jakoi mielipiteet suomalaisessa yhteiskunnassa varsin dramaattisella tavalla. Kekkonen joutui määrätietoisesti työskentelemään niitä eri puolueisiin lukeutuvia oikeistolaisia vastaan, joiden ajattelutavan mukaan mitään sotasyyllisoikeudenkäyntiä ei välirauhansopimuksesta huolimatta olisi tarvittu. Toisaalta hän vastusti myös äärimmäisen vasemmiston omaksumaa jyrkintä suhtautumista sotasyyllisiin.

Syyskuussa 1945 Korkein oikeus katsoi annetun sotasyyllisyyslain Suomen oikeusjärjestyksen vastaiseksi. Kekkonen, Paasikiven tukemana, joutui painokkaasti korostamaan sitä miten kysymys sotasyyllisistä ei ollut yksin juridinen vaan toki myös poliittinen. Laki hyväksyttiinkin samana syksynä eduskunnassa, ja seuraavana vuonna erikoistuomioistuin tuomitsi kahdeksan syytettyä eripituisiin vapausrangaistuksiin. Pahimmanlaatuista älyllistä epärehellisyyttä voi nähdä siinä että jälkeenpäin on esiintynyt oikeistolaisia, jotka ovat voimakkaasti paheksuneet Kekkosen asennetta sotasyyllisyysasiassa mutta eivät samalla kannalla olleen Paasikiven suhtautumista.

Seuraavassa katkelmia oikeusministeri Urho Kekkosen puheesta, jonka hän piti eduskunnassa sotasyyllisyyslakia käsiteltäessä. Näytteitä oikeistolaisesta kritiikistä olen poiminut Yrjö Soinin tunnetusta kirjasta.

»Korkein oikeus esittää lausunnossaan sen käsityksen, että hallituksen esittämä laki ei ole sopusoinnussa perustuslakiemme kanssa, koska se sisältää rangaistuksen teoista, jotka eivät olleet rangaistavia silloin, kun ne tehtiin, siis laki on vaikutukseltaan taannehtiva. Korkeimman oikeuden käsitys, että rikoslakia ei saisi säätää taannehtivasti, on täysin oikea, siihen voidaan varauksetta yhtyä. Mutta on pidettävä mielessä, että kysymys taannehtivasti vaikuttavan lain soveltuvuudesta oikeusjärjestykseemme ei ole ratkaistavana nyt esillä olevaa asiaa käsiteltäessä. Siinä on kanta otettu aikaisemmin, nimittäin silloin, kun välirauhansopimus ja sen 13. artikla hyväksyttiin perustuslain säätämisestä määrätyssä järjestyksessä. 13. artiklan kohdalta oli kysymys taannehtivasti vaikuttavasta rikoslainsäädännöstä, se oli selvillä mm. sen neuvottelun perusteella, mikä syyskuun 18. päivänä 1944 suoritettiin Suomen ja Neuvostoliiton rauhanvaltuuskuntien välillä Moskovassa. Sitä paitsi on huomattava, että Lontoossa elokuun 8. päivänä 1945 tehdyn sopimuksen mukaan sotatuomioistuimen tuomiovalta on vaikutukseltaan taannehtiva. Peruskirjan 7. kohdassa nimenomaan sanotaan, että syytetyn virallisen aseman, olipa hän valtionpäämies tai vastuunalainen virkamies hallituksen ministeriössä, ei voida katsoa vapauttavan häntä vastuusta tai lieventävän rangaistusta. — — —

On hyvin ymmärrettävää, että esillä olevan asian käsittelyssä mielipiteet ovat törmänneet lujasti vastakkain. Kun kuitenkin otetaan huomioon, miten vakavaa aikaa me elämme ja miten arkaluonteinen asia meillä nyt on hoidettavana, ei henkilökohtaisille tunteille ole annettava ensisijaista merkitystä, vaan asiaa ratkaistaessa on ajateltava yksin maan etua sen aseman valossa, missä valtakuntamme on, ei tilapäisesti vaan pysyvästi. Kaikkein huonoin palvelus tehdään, jos tämä asia, jonka yli ei päästä, ratkaistaan keskinäisen riidan ja henkilökohtaisen syyttelyn merkeissä. Se olisi arvoton tapa kantaa sitä taakkaa, minkä tappiomme sodassa on meidän kannettavaksemme antanut.»

Urho Kekkonen
eduskunnassa 6.9.1945

»Hallituksen kannan uskottiin olevan täysin selvän. Kun se kerran oli saanut sotasyyllisyyslain hyväksytyksi ja sen mukaisen tuomioistuimen asetetuksi, niin pidettiin luonnostaan lankeavana, että se jättäisi asian loppuun hoitamisen tälle eikä ryhtyisi enää painostamaan. Tosinhan oikeusministeri Kekkonen oli sekaantunut sotarikollistuomioistuinten toimintaan ja saanut siitä moitteet eduskunnassa, mutta ehkäpä hänkin oli peräytynyt tältä kannalta päättäen siitä, että hän Yleisradion 'Viisasten kerhon' kokouksessa joulukuun 1. päivänä oli lausunut: 'Minä täysin hyväksyn sen, että tuomari on riippumaton kulloinkin istuvasta hallituksesta'. Täyttä varmuutta tästä ei kuitenkaan ollut, sillä tuokion päästä hän oli oraakkelimaisesti lisännyt: 'Pääasia on se, että tuomioistuimen riippumattomuus ei ole riippumattomuutta yhteiskunnan tarpeista. Yliopistollisessa oppikirjassakin sanotaan, että tuomarina saa olla ainoastaan henkilö, joka maailmankatsomuksensa puolesta voi asettua valtiosäännön kannalle. Tuomarin täytyy ottaa huomioon yhteiskunnalliset realiteetit. Samalla kun hän tuomitsee lain mukaan, hän tuomitsee yhteiskunnan tarpeiden mukaan, silloin kun laki tähän valtuudet antaa.'

— — —

Me tulemme — — — siihen järkyttävään lopputulokseen, ettei koko 'sotasyyllisyysasia' ollut mikään sotasyyllisyysasia. Se päästettiin liikkeelle ja sitä ajettiin kokonaan väärällä nimellä. Kysymyksessä oli meidän omien suomalaisten kommunistiemme kaappausyritys ja sen onnistumiseksi järjestetty valtava poliittinen huijaus, ettemme sanoisi vuosisadan alkupuolen tapaan: jättiläismäinen 'köpenikkiadi', jonka uhriksi joutui kokonainen kansa ylimmästä alimpaan. Se johtui siitä, että valtiovalta oli siihen aikaan huomattavasti heikommin informoitu kuin aikoinaan olivat ne miehet, jotka se toimitti vankilaan, ulkoasiainministeriömme

oli avuttomimmillaan, ja hallitus tukalassa asemassaan ja itsekin solutettuna improvisoi aina tilanteen mukaan.»

Yrjö Soini,
Kuin Pietari hiilivalkealla

VIISINKERTAINEN PÄÄMINISTERI

Urho Kekkonen oli pääministeriehdokas ensi kerran jo vuonna 1946, sen jälkeen kun Paasikivi oli valittu tasavallan presidentiksi. Sillä kertaa hanke kaatui äärimmäisen vasemmiston vastustukseen. Kekkonen oli eduskunnan ensimmäinen varapuhemies vuosina 1946—47 ja puhemies vuosina 1948—50.

Kaksi vuotta sen jälkeen kun ensimmäisen kansanrintaman aika oli ohi ja maalaisliitto ja sosiaalidemokraatit olivat vakiinnuttaneet asemansa kahtena kiistatta johtavana puolueena, oli vihdoin pääministeri Urho Kekkosen vuoro. Ensimmäisen hallituksensa hän muodosti maaliskuussa 1950 ja kaikkiaan hän oli pääministeri viisi kertaa. Hallitustensa lukumäärän suhteen hänellä yhä on hallussaan Suomen ennätys.

Kekkosen hallitusten toimiaika ja koostumus käyvät ilmi seuraavasta (amm. = ammattiministeri, ed. = edistyspuolue, ml = maalaisliitto, rkp = ruotsalainen kansanpuolue, sd = sosiaalidemokraattinen puolue):

1. hallitus 17. 3.1950—17. 1.1951,
2. » 17. 1.1951—20. 9.1951,
3. » 20. 9.1951— 9. 7.1953,
4. » 9. 7.1953—17.11.1953,
5. » 20.10.1954— 3. 3.1956,

10 ml + 3 rkp + 3 ed.
7 ml + 7 sd + + 2 rkp 1 amm.
7 ml + 7 (sittemmin 8) sd + 2 rkp + 1 amm.
8 ml + 3 rkp + 3 amm.
6 ml + 7 sd + 1 amm.

Kekkosta pääministerinä luonnehtii seuraavassa Ahti Karjalainen. Lainaukset ovat Eino S. Revon kirjasta Urho Kekkonen.

»Kekkosen kaikki hallitukset edustivat siis kokoonpanoltaan poliittista keskustaa. Niissä olivat edustettuina joko yksinomaan keskustaporvarilliset puolueet tai, silloin kun saatiin aikaan hallitusyhteistyö sosiaalidemokraattien kanssa, nämä yhdessä edellisten kanssa. Näiden hallitusten kokoonpanossa epäilemättä kuvastui maalaisliiton keskustalainen suuntaus ja puolueen jo 1930-luvulla ensimmäisen kerran toteutukseen saakka ajama pyrkimys 'punamultahallituksiin'. Tältä kannalta Kekkosen muodostamia keskustaporvarillisia vähemmistöhallituksia voidaan täydellä syyllä pitää vain välttämättöminä välivaiheina, joita aina seurasi laajapohjaisen maalaisliittolais-sosiaalidemokraattisen hallitusyhteistyön palauttaminen. — — —

Pääministerin tuoli on paikka, missä sen kulloinenkin haltija näkyvimmin ja selvimmin joutuu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin — paitsi jos tuolilla istuja on vastuuta väistelevä, mukavuutta rakastava puheenjohtajatyyppi, joka arvostelun tullessa lymyilee hallituksensa jäsenten selän takana. Viimeksi mainittuun tyyppiin kuuluvia pääministereitä lienee maassamme myös ollut, mutta heidän joukkoonsa ei Urho Kekkosta koskaan voi lukea. Hän ei kiertänyt eikä karttanut vastuuta, vaan oli valmis ottamaan kaikkiin tärkeisiin kysymyksiin persoonallisen kannan ja sitä myös avoimesti puolustamaan, olipa se 'yleisen mielipiteen' silmissä miellyttävä vai ei. — — —

Saattaa olla yllättävää tähdentää — — — voimakkaasti — — — pääministeri Kekkosen osuutta ns. Paasikiven linjan hahmottelussa ja täytäntöönpanemisessa. Mutta kun tämän

Olavi Hurmerinta, *Uusi Suomi 22.10.1954*

Urho Kekkosta pidettiin, eikä syyttä, punamultayhteistyön erityisenä kannattajana ja edistäjänä.

kirjoittajalle on tarjoutunut tilaisuus jokseenkin läheltä erityisesti 1950-luvulla Kekkosen hallitusten aikana seurata monien ulkopoliittisten ratkaisujen hahmottumista ja niiden toteuttamista — mainittakoon esimerkkeinä sellaiset näkyvimmät tapahtumat kuin Suomen liittyminen jäsenenä Yhdistyneisiin kansakuntiin ja Pohjoismaiden neuvostoon, Porkkalan palautus sekä pitkä- ja lyhytaikaiset kauppa- ja luottospimukset Neuvostoliiton kanssa — on syytä totuuden nimessä mainita, että sanonta Paasikiven-Kekkosen linja ei ole syntynyt nopeaälyisten mainosmiesten pajassa, vaan se versoi lujan todellisuuden maaperästä. Tämä on päivänselvä tosiasia useimmille niistä, jotka näkivät nämä tapahtumat läheltä. — — —

Kekkosen hallitukset joutuivat hyvin paljon ponnistelemaan hinta- ja palkkatason vakauttamiseen liittyvien ongelmien kanssa, ja vähitellen nämä ponnistelut alkoivat tuottaa yhä parempia tuloksia. Erityisen merkittävä saavutus oli kesän 1951 linnarauhasopimus ja syksyn 1951 vakauttamisohjelma, joka jokseenkin täydellisesti pantiin Kekkosen III hallituksen toimesta täytäntöön ja jonka aikaansaamiseen pääministeri Kekkonen itseään säästämättä aktiivisesti osallistui. Ylipäätänsä pääministeri Kekkonen teki paljon työtä markan arvon vakauttamiseksi. Tuskinpa hän omisti tälle asialle huomiota vain siksi, että oli siviiliammatiltaan Suomen Pankin johtokunnan jäsen, vaan aivan ilmeisesti hän näki vakaat rahaolot yhteiskunnallisen rauhan ja tasapainoisen taloudellisen kehityksen yhdeksi perusedellytykseksi. — — —

Pääministeri joutui monessa yhteydessä ottamaan kantaa maatalouspoliittisiin kysymyksiin. Hallituksen päämiehenä, jonka tehtävänä oli tietysti tarkastella kunkin ajankohdan ongelmia yleiseltä, eikä minkään ahtaan ryhmäintressin kannalta, Kekkonen saattoi joskus joutua jyrkästikin vastatusten esimerkiksi maataloustuottajain talouspoliittisten järjestöjen kanssa. Nämähän ymmärrettävästi ajoivat maatalouden asiaa yhden ryhmän hetkellisenä etukysymyksenä eikä näillä järjestöillä aina voinut olla edellytyksiä arvioida tilannetta yleiseltä kannalta. Yhtä tiukasti kuin pääministeri koetti pitää yhteisen hyvän asettaman 'katon' alla muita ammatillisia ja talouspoliittisia järjestöjä, yhtä tinkimättömän tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti hän koetti suhtautua maataloustuottajien järjestöihin, vaikkapa nämä edustamansa väestöpiirin ja ajamiensa asioiden luonteen vuoksi olivatkin pääministerin sydäntä lähellä — ainakin milloin oli kysymys pienviljelijäväestön ja syrjäisten seutujen viljelijöiden olojen kohentamisesta. Pääministeri Kekkosen maatalouspolitiikka oli voimakkaasti pienviljelijäystävällistä politiikkaa, eikä se tietystikään aina miellyttänyt niitä, jotka tarkastelivat asiaa varakkaamman väestönosan silmin. — — —

Pääministeri Kekkosen taloudellinen ajattelu oli voimakkaasti sosiaalista, jopa siinä määrin, että monet ns. talousekspertit arvostelivat hänen antavan sosiaalisille ja poliittisille näkökohdille liiaksi painoa taloudellisten näkökohtien kustannuksella. Pääministeri ei tietenkään ole eikä saa olla pelkkä talousekspertti, se usein arvostelussa unohdettiin, eikä yhteiskunta, vähiten suomalainen yhteiskunta, ole vain suuri liikeyritys, joka käyttäytyisi pelkästään taloudellisten 'lakien' mukaisesti ja jota olisi siis hoidettavakin kuin suurta liikeyritystä. — — —»

SUKKELA VELJENPOIKA

Sodan jäätyä taakse Pekka Peitsen oli aika vaieta, mutta sijaan astui Veljenpoika. Tällä nimimerkillä Urho Kekkonen pakinoi Suomen Kuvalehdessä vuodesta 1948 vuoteen 1952, siis myös pääministeriksi tulonsa jälkeen. Kun vanha ystävä Ilmari Turja perusti Uuden Kuvalehtensä vuonna 1952, Kekkonen siirtyi sen palstoille ja jatkoi siellä Veljenpoikana vuoteen 1955.

Veljenpoika liikkui kirjoittajana laajalla alueella: Korean sodasta ja maailmanpolitiikasta yleensä kotoiseen inflaatioon ja taloudellisiin pulmiin, jopa urheiluun saakka. Seuraavassa kaksi näytettä Veljenpojan pakinoiden kevyemmistä juonteista. Ensimmäinen koskee Lontoon olympialaisia, joissa Suomi ei menestynyt

odotetulla tavalla. Jälkimmäinen on loppuveto pakinassa, jossa käsitellään diplomatian muuttunutta merkitystä ja suositellaan pienelle maalle periaatetta »vähemmän diplomatiaa, enemmän kauppapolitiikkaa».

»Valmennus, johon meillä kaikesta päättäen uhrataan valtavia summia, on tiettävästi pelkästään teknillistä laatua. Valmennusleireillä pidetään miehiä viikkokaupalla ja heitä hiotaan ja hinkataan, jotta isänmaa saisi heidän hauislihaksistaan ja pohkeistaan kunniaa. Ja vaikka mies olisi kuinka viimeisen päälle trimmattu mestari tahansa, aina löytää valmentaja kuulemma virheitä. Jos keihäs menee 78 metriä, niin sen on mentävä 80 metriä — arvelee valmentaja — kunhan suorituksessa oleva virhe korjataan ja tyyliä parannetaan. Niin saattaa sitten käydä, että tyylinmuutos alentaa tuon 78 metrin miehen tuloksen 60 metriin. Eiköhän liioiteltu valmentaminen teknillisessä puolessa olisi syytä lopettaa ja antaa niiden miesten, jotka ovat tulostensa puolesta mestareita, heitellä omalla tyylillään. Ja sen sijaan vahvistaa heidän tahtoaan ja kehoaan ja kovuuttaan jonkinlaisen henkisen valmennuksen aseilla.»

Nimim. Veljenpoika,
Suomen Kuvalehti 21.8.1948

»Kerromme lopuksi tapahtuman diplomatian piiristä. Erään vallan suurlähetystössä oli suurlähettilään ja lähetystösihteerin välillä tapahtunut tietynlainen välikohtaus. Lähetystösihteeri lähetti seuraavana päivänä ulkoasianministeriölleen seuraavan sähkösanoman:

'Olen lyönyt suurlähettilästä turpaan. Kutsukaa minut kotiin.'

Suurlähettiläs lähetti samana päivänä ulkoasiainministeriölleen taas seuraavan sähkösanoman:

'Koska ensimmäinen lähetystösihteeri on ollut vähällä osoittaa kunnioituksen puutetta minua kohtaan, olisin kiitollinen, jos voisitte järjestää hänen siirtonsa toisaalle välttääksemme mahdollista epämiellyttävää välikohtausta.'

Kumpi heistä oli diplomaatti?»

Nimim. Veljenpoika,
Uusi Kuvalehti 8.5.1953

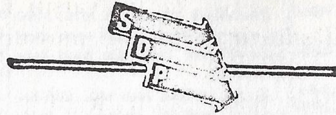
PRESIDENTTIEHDOKAS 1950

Jo ennen vuoden 1950 presidentinvaaleja oli J. K. Paasikiven uudelleenvalitseminen alun alkaen ilmeistä, olkoonkin että maalaisliitto asetti oman ehdokkaansa Urho Kekkosen ja Skdl omansa, Mauno Pekkalan. Kekkosen kannattajat halusivat hyvissä ajoin »ajaa sisään» ehdokkaansa Paasikiven tulevaksi seuraajaksi. Vanhana urheilijana Kekkonen oli valmis kilpailuun silloinkin kun voitontoiveet olivat vähäiset.

Vaalitaistelussa maalaisliitto hyökkäsi silloisen sosiaalidemokraattisen vähemmistöhallituksen talouspolitiikkaa vastaan. Paasikiveen se suhtautui varsin korrektisti. Joskus kuitenkin muistutettiin mieliin hänen kuningasmielisyytensä 30 vuotta aiemmin, ja myös viitattiin hänen korkeaan ikäänsä sekä siihen että on epävarma haluaako hän jatkaa presidenttinä.

Kekkosta moitittiin mm. siitä että hän pitkälle puhekiertueelle lähtemällä ryhtyi itse omaksi mainospäällikökseen. »Ei sitä tosin ole laissa kielletty, mutta ei lakeihin ole sisällytetty kaikkea muutakaan, minkä katsotaan kuuluvan ainakin näillä leveys- ja pituusasteilla hyviin tapoihin» (Uuden Suomen jälkiartikkelista 13.11.1949). Suomen Sosialidemokraatin pakinoitsija Jahvetti kaivoi esiin Pekka Peitsen alkuaikojen pakinoita, joita hän piti Neuvostoliiton-vastaisina. Nimin. Tompan Tuomo vastasi hänelle Maakansassa 12.1.1950, että Paasikivikin piti vielä vuonna 1942 voimakkaasti neuvostovastaisen puheen, mutta maalaisliitto ei alennu käyttämään sitä hyväksi vaalitaistelussa.

Helmikuussa 1950 valittiin presidentiksi edelleen Paasikivi. Hän sai valitsijamiehiltä 171 ääntä, Pekkala 67 ja Kekkonen 62.

Maalaisliittolainen agitaattori

Maalaisliiton lehdissä on useaan kertaan esitetty hurskaita toivomuksia, että presidentin valitsijamiesvaalien poliittinen taistelu käytäisiin hillitysti, esillä olevia ehdokkaita mitenkään henkilökohtaisesti tukistelematta.

Mikäpä siinä, rauhaarakastavina suostuvat sosialidemokraatit tuohon. Mutta sillä ehdottomalla edellytyksellä, että esim. maalaisliiton presidenttiehdokas esiintyy julkisuudessa arvokkaasti ja vakaasti. Jos tämä ehdokas katsoo sopivaksi turvautua vääristelyihin ja puolueagitaattorin otteisiin, niin toki on lupa osoittaa, ettei hän ole sopiva mies Tasavallan ensimmäisen miehen paikalle.

Maalaisliiton ehdokas, tri Kekkonen, suoritti jonkinlaisen vaalitaistelun pelinavauksen puolueensa kekrijuhlilla Kuhmossa viime sunnuntaina. Lehtiselostuksen mukaan se oli erinomaisen tyypillinen puolueagitaattorin puhe, jossa vääristelyt ja valhesyytökset sekä itsekorostus ajavat toisiaan kilvan takaa.

Puhuja otti hyökkäyksessään sosialidemokraatteja vastaan pohjaksi pari tältä taholta nykyhetken taloudellisista kysymyksistä esitettyä lausuntoa, joista toisessa arvosteltiin sodanjälkeistä asutustoimintaa, toisessa asetettiin tulevaisuuden päämääräksi maan teollistaminen ja maataloudesta rationalisoinnin avulla irti saatavan väestön sekä ennen kaikkea väestön lisäkasvun sijoittaminen teollisuuden palvelukseen.

Hra Kekkosella ei tunnu olevan mitään asiallista sanottavaa näiden lausuntojen johdosta. Hän suorittaa sen sijaan kömpelön väärennyksen. Kas tähän tapaan: "Kieltämättä maatalouden tuotto työpäivää kohti on pienempi kuin teollisuuden, mutta tästä ei saa tehdä sitä johtopäätöstä, että maataloudelta on tämän vuoksi kiellettävä valtiovallan tuki ja että sen on annettava hiljaa näivettyä, jotta siitä elatuksensa saanut väestö siirtyisi teollisuuden palvelukseen."

Sitten seuraa liuta ylisanoja siitä, mitenkä maalaisliitto on "maaseutuväestön" ainoa tuki ja turva, muut puolueet edustavat vain teollisuutta.

Maailman vanhimpia agitaattoritemppuja on, että tehdään vastustajan puheista tai kirjoituksista "johtopäätös", jota asianomainen vastustaja todellisuudessa ei koskaan ole esittänyt tai joka muodostaa irrallisen lauseen asiayhteydestä. Sen jälkeen agitaattori alkaa hyökkäillä näin saatua "johtopäätöstä" vastaan ja "todistaa" sen vääräksi.

Hra Kekkonen yrittää todistella, että Suomen puoluerakenne on korporatiivinen, maalaisliitto edustaa maatalousväestöä, muut puolueet teollisuutta, kauppaa, virkamiehistöä jne. Häneltä on eduskunnan puhemiehenä nähtävästi jäänyt huomaamatta, että maatalouden erikoismäärärahat saavat miltei poikkeuksetta eduskunnan enemmistön taakseen. Sillä seurauksella, että maataloudelle nykyisin maksetaan tulo- ja menoarvion kautta huomattavasti enemmän tukea ja avustusrahoja kuin mitä maatalous kokonaisuudessaan maksaa tulo- ja omaisuusveroa.

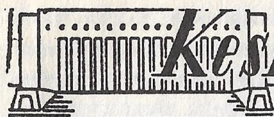
Maalaisliittolaisen puolueagitaattorin mielestä on tietysti tärkein asia, että vaalikarjaa on mahdollisimman paljon. Hän vastustaa koneellisten hevosvoimien lisäämistä maahan ja siis teollistamista, koska siten vähennetään ihmistyövoiman tarvetta määrätyn työtuloksen aikaansaamiseksi. Se on suunnilleen sama kanta kuin mikä työväestöllä oli vuosisadan ajanjakso sitten: koneet ovat pahasta, sillä ne työntävät pois tieltään ihmisiä. Köyhälle vaalikarjalle on saatava luvata avustusmäärärahoja, maalaisliitto ei, muuten voi hyvin Helsingissä.

Hieman kaasua lisää, niin maalaisliitto ja hra Kekkonen alkavat vaatia, että elävät hevosetkin on ammuttava. Ellei niitä olisi, niin akka täytyisi valjastaa auran eteen. Ja se tietäisi aina yhtä äänestäjää lisää.

Silloin voisi kenties hra Kekkonen lasketella ravia presidentin linnaan kuin Walt Disneyn "Fantasian" satuolento, jolla on ihmisen yläruumis, mutta hevosen takamukset.

Voimakkaat työväenjärjestöt ovat maan itsenäisen, kansanvaltaisen kehityksen tuki ja turva.

Suomen Sosialidemokraatti 8.11.1949

EIKÖ SAISI PUHUAKAAN?

Mielenkiinto edessä olevia presidentin valitsijamiesvaaleja kohtaan näyttää kasvavan päivä päivältä.

Maaseudulla liikkuessa panee merkille, että erityisesti sosialistien komeastî lavastama puolueensa viisikymmenvuotisjuhla, mihin talutettiin päämiehiä neljästä valtakunnasta, on saanut maaseudun väestön valveille.

Nähdään, että jos tässä ei itse ala valvoa oikeuksiaan, niin huonosti käy ja pian.

Osoituksena kansalaisten suuresta mielenkiinnosta on mm. se, että meidän presidenttiehdokastamme pyydetään puhumaan joka puolelle. Puhujapyyntöjä tulee tosiaan niin paljon, että vain murto-osa niistä voidaan täyttää.

Kansa sanoo, että se haluaa nähdä ja kuulla elävää presidenttiehdokasta, keskustella hänen kanssaan valtakunnan asioista ja tuoda esiin omia käsityksiään.

Tuollainen menettely onkin oikeaa kansanvaltaa, kun kansalle varataan tilaisuus lausua käsityksensä tästä tärkeästä kysymyksestä eikä pelata sellaista salakähmäistä peliä kuin mitä "sammutetuin lyhdyin", "puoli valoin" tai "täysin pimeässä ajaminen" merkitsee.

On merkillistä, että eräät tapain tuomarit ovat suuresti närkästyneitä tästä reilusta pelistä.

Syytellään tohtori Kekkosta siitä, että hän muka pyrkii innokkaasti presidentin tuolille, koska käy puhumassa maan eri puolilla.

Kovin lapsellinen syytös.

Mielestämme olisi syyttelijöiden noudatettava yhtä reilua peliä kuin mitä mekin noudatamme ja lähetettävä oma ehdokkaansa reilusti kansan eteen selostamaan ohjelmaansa ja perehtymään kansan mielialoihin.

Niinhän presidenttiehdokkaat mm. Yhdysvalloissa tekevät, jopa silloinkin kun yhtenä ehdokkaana on istuva presidentti, kuten viime kerralla.

Silloinhan Truman piti satoja puheita maan eri puolilla ajaen komeasti vaalijunallaan tuhansia kilometrejä.

Meillä ei ole varmastikaan mitään sitä vastaan, jos sammutetuin lyhdyin ajajat lähettävät oman ehdokkaansa puhumaan maan eri puolille emmekä pane pahaksemme, vaikka matka tapahtuisi valtion kulkuneuvoilla.

Sen verran suuripiirteisyyttä pitää jo suomalaisenkin kansanvallan suvaita.

Tämä olisi omiaan yhä lisäämään kansan mielenkiintoa vaaliin eikä kävisi, kuten aikaisemmin on käynyt, että suuri osa kansaa ajattelee: tulkoon presidentiksi kuka tahansa, se ei kuulu minulle, ja jää vaalipäivänä kotiin.

Jätämme ehdotuksemme suosiollisesti käytettäväksi.

NAHKAPÄÄTÖS.

Perjantaina tehtiin eduskunnassa oikea nahkapäätös, sillä vastoin hallituksen päätöstä eduskunta vapautti vuodat säännöstelystä.

Maanviljelijät ovat jo vuosikausia olleet tyytymättömiä kotimaisen vuodan pilkkahintoihin.

Eduskunnassakin on ollut yleisenä sanontana, että vasikan nahalla ei saa kunnon rukkasparia.

Ihmeellistä asiassa on ollut myös se, että ulkolaiset vuodat ovat olleet huomattavasti kalliimpia kuin kotimaiset.

Ei siis olekaan aina niin, että kotimaiset tuottajat kiskoisivat huippuhintoja, vaikka ulkoa saisi halpaa ja hyvää, kuten sosialistit ja kommunistit väittävät.

Tässä vuotajutussakin on suomalaista talonpoikaa "kurssattu" raskaasti.

Nyt kuitenkin meidän miehet panivat pisteen tälle meiningille ja äänestivät vuodat vapaiksi, mikä tietää sitä, että vuotien hinnat ainakin jossain määrin nousevat.

Suurin osa oikeistoa oli meidän kanssamme samaa mieltä, mutta eräät kokoomuksen "yksityisyrittäjät" olivat nyt, kuten valitettavasti niin monesti aikaisemminkin maatalouden niskan päällä ja halusivat jatkaa vuotien puoli-ilmaiseksi ottamista maanviljelijöiltä.

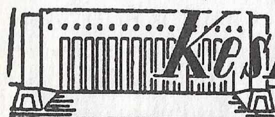
Huvittavaa oli taaskin kommunistien asenne. Vähän aikaisemmin he suurella äänellä huusivat, että maalaisliittolaiset ovat yhdessä riistokapitalistien kanssa ryöstämässä pienviljelijöitä, mutta kun tuli esille tapaus, missä kommunistit olisivat voineet tehdä maatalousväestölle oikeutta, niin jopa ääni kellossa muuttui. Yhtenä poikana kommunistit äänestivät maataloutta vastaan samoin kuin sosialistitkin!

Tämä ei suinkaan ollut ensimmäinen kerta, jolloin kommunistit suu vaahdossa julistavat olevansa pienviljelijöiden ystäviä, mutta heti samassa pettävät raskaasti. Varsin merkillistä ystävyyttä siis.

Vuotapäätös ei myöskään ole ainoa epäedullinen hintapäätös maataloudelle, joka on joutunut alle tuotantokustannusten luovuttamaan tarvikkeita yleiseen kulutukseen. Mutta siitä huolimatta julistavat kaikenlaiset valtiomiehet nykyään: maatalous on muiden elätti, maatalousväestö elää kainalosauvojen varassa ym. yhtä typerää.

Kaikki tuollainen on alusta loppuun roskapuhetta, sillä maatalousväestö on aina suorittanut oman osuutensa ja tekee sen vastakin. Varsinkin vaikeina aikoina joutuvat kaikki kansalaiset turvautumaan maatalouden apuun. Mutta tämä kaikki niin helposti unohtuu, jolloin on mahdollisuus olla ylpeätä poikaa ja halveksia maataloutta.

Paavonpoika.

JAUHOT SUUHUN.

Hallitusrintaman voimakkaasti mainostama Maalaisliiton puoluevaltuuskunnan kokous pidettiin eilen.

Monet kokoomuksen lehdet julkaisivat jopa etusivuillaan juttuja maalaisliiton oppositiosta. Eräät panivat asiaa koskevat ankkansa ihan raamęihin.

Suuri valtiomies, edistyspuolueen johtaja Kalle Kauppi oli viime sunnuntaina puheessaan kosketellut samaa asiaa.

Kovin olivat valtiomiehet niin oikealla kuin vasemmalla toivorikkaita.

Kun eivät suoralla pelillä pärjää maalaisliitolle reilussa taistelussa, yrittävät käyttää kieroja konsteja. Pääpyrkimyksenä on lyödä maalaisliitto hajalle.

Puolueemme oppositioasenne on nimittäin niin vahva, että se pelottaa vastustajiamme.

Samoin maalaisliiton kanta presidentin vaalissa on niin selvä, että sen hyväksyy jokainen järkevä kansalainen.

Siksi on mahdotonta pärjätä maalaisliitolle avoimessa kamppailussa, mistä johtuen kaikenlaiset kirjurit kommunisteista kokoomukseen syytävät lokaa maalaisliittoa ja maalaisliittolaisia vastaan.

Mutta nöpelösti kävi näille loan heittäjille eilen.

Saivat kerta kaikkiaan jauhot suuhunsa.

Maalaisliiton puoluevaltuuskunta oli nimittäin täysin yksimielisesti puolueen johtomiesten takana.

Kokouksessa suoritettiin vain yksi vaali.

Keskushallituksesta oli erovuorossa neljä miestä ja tilalle ehdotettiin kuutta.

Äänestys suoritettiin umpilipuin ja kukin sai kirjoittaa äänestyslippuun neljä nimeä.

Äänestykseen osallistui kokouksen 63:sta virallisesta edustajasta 62.

Ja mikä oli tulos?

Urho Kaleva Kekkonen sai 62 ääntä eli 100 % annetuista äänistä, Artturi Leinonen 60, Erland Haapaniemi 50 ja Juho Niukkanen 40 ääntä.

Puolueen presidenttiehdokas sai siis kokouksen kaikki äänet. Vieläkö joku puhuu, että Kekkosen takana on vain maalaisliiton "asvattipää"? Missä mahtoi olla paljon mainostettu oppositio? Varmasti siellä, missä einenkin, nimittäin muualla, muttei maalaisliitossa.

Kaikki puheet maalaisliiton hajanaisuudesta ovat suurta huijausta, sillä Kekkosen takana on niin laaja ja yksimielinen kannatus maaseudun väestön keskuudessa, ettei vastaavanlaista ole ollut vielä milloinkaan havaittavissa.

Erityisesti ovat Pohjois- ja Itä-Suomen miehet innoissaan.

Kertoivat, että Rovaniemellä on otettu käytäntöön uusi tervehdystapa. Kun kaksi kansalaista tapaa toisensa he sanovat ensin: Kekkonen presidentiksi! ja vasta sen jälkeen: terve, terve.

Meistä tämä on erittäin sopiva tervehdystapa ennen vaaleja.

Siis: Kekkonen presidentiksi, terve!

SELVÄT LINJAT.

Eilinen kokous oli joka suhteessa rakentava ja rohkaiseva. Se osoitti, että yhteiset vaikeudet tuovat maaseudun asukkaat lähelle toisiaan.

Yhteiset pulmat on yhteisvoimin voitettava. Kun maaseudun kansa saamattomana joukkona kokoontuu maalaisliiton lipun alle, me muodostamme niin valtavan voiman ettei sitä voida syrjäyttää.

Me emme tahdo erikoisoikeuksia, me vaadimme vain oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta.

Jokaisen kansalaisen on tunnettava tämä maa omaksi isänmaakseen ja voitava elää täällä mahdollisimman ihmisarvoista elämää.

Näissä merkeissä maalaisliitto yksimielisempänä ja voimakkaampana kuin koskaan ennen ja selvin tunnuksin menee presidentin vaaleihin.

Suomen kansa saa ratkaista, hyväksyyykö se maalaisliiton politiikan vai haluaako se ajettavan kirkkain valoin tai sammutetuin lyhdyin sosialistiseen valtioon.

ONKO VAALEJA SIIRRETTÄVÄ?

Eräät vastustajaimme lehdet ovat tietäneet kertoa, että puhemies Kekkonen aikoo pitää yhteensä parisataa vaalipuhetta.

Eilen Kekkonen kertoi, että hän on pitänyt kuutisenkymmentä puhetta ja että puolue on vaatinut häntä pitämään vielä n. 70 puhetta.

Näin ollen hän pääsee vain noin 130 puheeseen.

Parhaalla tahdollakaan hän ei ehdi ennen vaaleja täyttää mm. kokoomuksen lehtien hänelle asettamaa urakkaa. Sen vuoksi esitämme harkittavaksi eikö vaaleja pitäisi siirtää ainakin kuukaudella?

Silloin Kekkonen ehtisi täyttää mainitun urakan, maaseudun väestö olisi tyytyväinen ja toivottavasti myös oikeiston lehdistö. — Niin, että: Kekkonen presidentiksi, terve vaan!

Paavonpoika.

Nimim. Paavonpojan pakinoista Maakansassa 20.11.1949 ja 6.12.1949.

PUHE PYJAMANTASKUSTA

Urho Kekkonen tunnustetaan yleisesti taidokkaaksi ja teräväksi puhujaksi. Mutta yhtä niistä puheistaan, jotka ovat herättäneet eniten huomiota, hän ei ole koskaan pitänyt. Hänen tarkoituksensa oli pitää se »Kekkosen kolmosen» pääministerinä ollessaan Mynämäellä 20.1.1952, mutta sairaus tuli esteeksi. Muutamaa päivää myöhemmin hän saattoi tekstinsä julkisuuteen Maakansassa ja se tuli tunnetuksi pyjamantaskupuheen nimellä.

Pyjamantaskupuhe oli merkittävä ulkopoliittinen linjanvetopuhe: siinä liitettiin yya-sopimus Suomen puolueettomuusaseman takaajana ensi kerran osaksi suomalaista poliittista näkemystä. Sama näkemys tuli kolme vuotta myöhemmin hyväksytyksi myös neuvostoliittolaiseen doktriiniin, kun kommunistisen puolueen 20. kongressi vuonna 1955 hyväksyi päätöslauselman »ystävällisten suhteiden kehittämisestä ja lujittamisesta Suomeen, Itävaltaan ja muihin puolueettomiin maihin». Sitä vastoin ajatus pohjoismaiden yhteisestä puolueettomuusliitosta ei tunnetusti ole ottanut tulta.

Pyjamantaskupuhe sai Suomen lehdistössä kirjavan vastaanoton. Esim. Uusi Suomi viittasi oitis Isvestijaan, joka juuri oli kehottanut Norjaa, Tanskaa ja Islantia eroamaan Atlantin liitosta ja yhtymään uuteen, todella puolueettomaan pohjoismaiseen yhteistyöhön. Uusi Suomi ei silti suinkaan suhtautunut Helsingin lehdistä kielteisimmin pyjamantaskupuheeseen, vaan sen teki Suomen Sosialidemokraatti.

»Rohkenen vakuuttaa, että me suomalaiset kuulumme niihin, jotka kaikesta sydämestään toivovat rauhaa. Joskus kuulee kuitenkin kansalaisten keskuudessa esitettävän mielipiteitä, että uusi maailmansota olisi välttämätön. Tuskin nekään, jotka näitä käsityksiä levittävät, sentään toivovat sotaa. Jos tällaisia henkilöitä meillä kaikesta huolimatta on olemassa, he merkitsevät kansallista vaaraa. He eivät ajattele, mitä hirvittäviä kärsimyksiä kolmas sota Suomen kansalle toisi mukanaan. Kun Suomen kansa toivoo rauhan säilymistä, uskoo siihen ja työskentelee tässä hengessä, se samalla tuomitsee niiden ajattelutavan, jotka kovasta kokemuksesta viisastumatta toivovat sotaa ja levittävät sellaista käsitystä, että uusi maailmansota ei ole vältettävissä. — — —

Suomen asema nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa on riidattoman selvä. Olemme vapaaehtoisesti oman rauhamme turvaamiseksi ja rauhanpolitiikan edistämiseksi Pohjois-Euroopassa tehneet ystävyys- ja avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Rauhansopimuksen sekä ystävyys- ja avunantosopimuksen molemminpuolinen kunnioittaminen ja täyttäminen luovat pohjan maittemme välisille luottamuksellisille suhteille ja Suomen politiikalle.

Kun tarkastellaan Suomen ja Neuvostoliiton välistä ystävyys- ja avunantosopimusta, on lähdettävä siitä, että se on sotilaallisten artiklain osalta alueellisesti rajoitettu. Suomen ja Neuvostoliiton välinen sotilaallinen yhteistyö tulee näet kysymykseen ainoastaan siinä tapauksessa, että Suomi tai Neuvostoliitto Suomen alueen kautta joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Maantieteellisistä seikoista johtuu, että tällainen hyökkäys ei käytännöllisesti katsoen voi tapahtua muualta kuin jonkin Suomeen rajoittuvan Skandinavian maan alueen kautta. Tästä näkökohdasta lähtien olisi loogisena jatkona Suomen ja Neuvostoliiton väliselle avunantosopimukselle voinut ajatella skandinaavisten maiden puolueettomuusliittoa. Sen merkitys olisi ollut siinä, että teoreettinenkin uhka hyökkäyksestä Neuvostoliittoa vastaan Suomen alueen kautta olisi poistunut. Kun Suomen politiikan pyrkimyksenä on turvata rauha maalle kaikissa olosuhteissa ja tämän tarkoituksen saavuttamiselle rauha Pohjoismaissa on välttämätön edellytys, olisi yhteistyö nykyistä laajemmallakin pohjalla puolueettomien pohjoisten valtioiden kanssa käsittääkseni mahdollinen ja tarpeellinenkin rauhan turvaamiseksi Pohjois-Euroopassa. Suomen erikoisaseman tässä yhteistyössä määrittelisi Neuvostoliiton kanssa solmittu ystävyys- ja avunantosopimus, joka

edellyttää myös Suomen tietynlaista puolueettomuutta, kun se oikeuttaa Suomen pysyttelemään suurvaltojen välisten eturistiriitojen ulkopuolella.»

Urho Kekkosen pitämättä jääneestä puheesta, julkaistu Maakansassa 23.1.1952

»Pääministerin lausunnosta on löydettävissä tunnustuksen ilmaus Ruotsille sen jatkuvasti omaksumasta puolueettomuusasenteesta. Mutta vaikka kysymys muilta osin näyttäisi teoreettiselta, ei varmaan ole pahitteeksi, jos pohjoismaissa asiasta keskustellaan ja tällöin tarkastellaan sitä myös siltä näkökannalta, jonka pääministeri Kekkonen on lausunnossaan ensijassa tietysti Suomea, mutta käsittäkäämme myös koko Pohjolaa ajatellen esittänyt.»

Maakansan pääkirjoituksesta 24.1.1952

»Edelleenkin olisi puolueeton Skandinavia päivänselvien etujemme mukainen. Siinä pääministerin lausuma vastaa meillä vallitsevaa yleistä ajattelutapaa. Mutta käytännöllisen politiikan kannalta kysymys on asetettava toisin: mitä mahdollisuuksia on toteuttaa kaikkien Skandinavian maiden puolueettomuus aikana, jolloin Tanska ja Norja jo ovat liittyneet Atlantin sopimuksen maihin?»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 24.1.1952

»Erittäin mielenkiintoinen on pääministerin lausunto, että tunnustaessaan Suomen pyrkimyksen pysytellä suurvaltain välisten selkkausten ulkopuolella ystävyys- ja avunantosopimus samalla määrittelee Suomen erikoisaseman pohjoismaisessa yhteistyössä rauhan ylläpitämiseksi. Tämän tulkinnan mukaan Suomen asia on myötävaikuttaa siihen, että Skandinavia, joka on ainoa tie hyökkäykselle Neuvostoliittoa vastaan meidän ilmansuunnallamme, olisi puolueeton. Kun tri Kekkonen sanoo, että Suomen etujen mukaista olisi Skandinavian maiden toteutettu ja turvattu puolueettomuus, sellainen, jota Ruotsi on puolitoista vuosisataa noudattanut, saa sen käsityksen kuin hän esittäisi suoranaisen vetoomuksen Skandinavian puolueettomuuden puolesta. Siinä suhteessa lausunto menee pitemmälle kuin mitä suomalaisten valtiomiesten ja poliitikkojen lausunnot yleensä ovat menneet aralla ulkopoliittisella alueella sodan jälkeen. Voitaneen olettaa, että tämä kohta puheessa tulee herättämään huomiota varsinkin niissä Skandinavian maissa, jotka Atlantin liittoon liittyttyään ovat luopuneet puolueettomuuden linjasta ja joilla on oma käsityksensä siitä, miten rauha niiden kohdalla on turvattava. Palautettakoon mieleen, että samantapaisen vetoomuksen Skandinavian puolueettomuudesta esitti marraskuussa Tukholmassa pidetty 'rauhanpuolustajain' pohjoismainen kongressi.»

Helsingin Sanomien pääkirjoituksesta 24.1.1952

»Pääministerin pitämättä jäänyt puhe on toistaiseksi herättänyt huomiota vasta Skandinaviassa ja saanut siten vasta yhdenlaatuisen tulkinnan. Se näytetään siellä tulkitun epäillytäväksi ulkopoliittiseksi neuvoksi Skandinavialle. Mutta sitä mukaa kuin kiinnostus puheeseen leviää, leviävät ja pulskistuvat tietysti myös tulkinnan muodot. Tuleekin kysyneeksi, eikö olisi ollut onnellisempaa, jos tuo pitämättä jäänyt puhe olisi rauhassa saanut hautua myös julkaisematta jääneeksi puheeksi.

Joka tapauksessa huomaamme näin siis joutuneemme ajankohtaan, jossa olemme ryhtyneet harjoittamaan 'suurpolitiikkaa'. Jakelemme neuvoja ja annamme opastusta.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 24.1.1952

»Eräät eiliset aamulehdet — Helsingin Sanomat on kovin vaivautunut ja Suomen Sosialidemokraatti katupoikamainen — ovat jo rientäneet selittämään, ettei pääministerin lausuman toivomuksen toteutumiselle ole realisia mahdollisuuksia. Ne tarkoittanevat, että vaikka asianomaiset maat päättäisivätkin vapautua amerikkalaisten ikeestä todella puolueettoman Pohjolan piiriin, niiden ei sallittaisi sitä tehdä. — — Omasta puolestamme tyydymme vain esittämään toivomuksen, että Suomen pääministerin esittämä ajatus virittäisi Skandinavian maissa keskustelun mahdollisuuksista vapautua Atlantin liitosta. Sellainen vapaa ajatusten vaihto ja tilanteen selvittely puhdistaisi jo sinänsä sitä painostavaa ja tuskaista poliittista ilmapiiriä, minkä Atlantin poliitikot ovat saaneet Pohjolankin kansojen ylle.»

Vapaan Sanan pääkirjoituksesta 25.1.1952

TALOUSPOLIITIKKO KEKKONEN

Vuonna 1951 pääministeri Urho Kekkonen eduskuntavaalien jälkeen teki pitkän patikkaretken Kainuuseen, ei ihailemaan tuttuja maisemia vaan tutustumaan taas kerran niiden ihmisten vaikeuksiin jotka juuri olivat äänestäneet hänet miehissä ja naisissa eduskuntaan. Kekkonen julkaisi Suomen Kuvalehdessä neliosaisen artikkelisarjan matkalla näkemästään.

Ja se oli vasta alkua. Seuraavana vuonna tuli kauppoihin pieni kirja nimeltä Onko maallamme malttia vaurastua?, jota nykykielellä voisi kutsua kehitysaluepoliittiseksi ohjelmanjulistukseksi. Sotakorvaukset oli jo miltei loppuun maksettu, vientiteollisuus hyötyi Korean sodan luomasta korkeasuhdanteesta, raha kiersi, ja kysymys oli siitä millä tavoin lisääntyneitä investointimahdollisuuksia olisi käytettävä hyväksi. Kekkonen esitti asiasta oman näkemyksensä: Pohjois-Suomea oli ruvettava voimakkain ottein taloudellisesti kehittämään, ja siihen tarvittiin valtion lujaa mukaantuloa.

Hallituspuolueet suhtautuivat pääministerin ajatuksiin toki myönteisesti. Voinee yhtyä prof. Ilmari Hustichiin, jonka kirjassa Urho Kekkonen esittämän kannan mukaan Kekkosen kehitysaluepoliittiset näkemykset olivat enemmän sosiaalidemokraattisia kuin saattoi odottaa. Samalla ne olivat tavallaan myös maalaisliittolaisia ainakin siinä mielessä, että ne tähtäsivät nimenomaan niiden seutujen olojen kohentamiseen joista kirjoittajan silloinen puolue sai suhteellisesti eniten ääniä. Kekkosen kirja sai ymmärrettävästi runsaimmin vastustusta osakseen oikealta. Normaalin vastustuksen lisäksi tuli haukkuja ja herjoja. Kaikkein kuumentunein lienee ollut se kirjoittaja, joka vertasi Kekkosen opusta Hitlerin Mein Kampfiin.

Hustich kirjoitti vuonna 1960 näin: »Nyt, jälkiviisauden kamarista katsellen, voitaneen sanoa, ettei tuon kirjasen julkaiseminen helpottanut Urho Kekkosen toimintaa, päin vastoin. Presidentinvaaleissa 1956 äsken viitatun kiivaan keskustelun mainingit olivat havaittavissa, vaikkakin poliittiset rintamat olivat osaksi järjestyneet toisin.»

Etsiessäni näytteitä kirjan Onko maallamme malttia vaurastua? saamista arvosteluista olisin vaivatta löytänyt myös paljon myönteisiä, jopa kiittäviä. Tällä kertaa tuntuivat moitteet kuitenkin kiintoisammilta ja siksi valitsin tahallisen yksipuolisesti näytteet niistä.

Kekkonen kirjoitti kirjassa mm.:

»Meidän on näet lähdettävä siitä, että yksityinen yritteliäisyys ei lähde Pohjois-Suomen sille suurelta osalta tuntemattomiin olosuhteisiin, ennen kuin kaikki exploatointi-, laajentamismahdollisuudet Etelä-Suomessa on imetty loppuun saakka. Näitä mahdollisuuksia kestää vielä hyvin monta vuotta; suorastaan vuosikymmenessä on laskettava se aika, minkä koneistojen uudistaminen tuotannon lisäämiseksi, kilpailukykyisyyden parantamiseksi ja jalostusasteen korottamiseksi vanhoissa tuotantolaitoksissa vaatii. Voiman puute Etelä-Suomen tehdaslaitoksissa on ainoa tekijä, joka johtaa yrittäjän tien Pohjois-Suomeen rakentamaan vesivoimalaitoksia siinä määrin kuin oman teollisuuslaitoksen voimantarve vaatii. Sitä paitsi ne tehtävät, jotka Pohjois-Suomessa ovat odottamassa, ovat sitä suuruusluokkaa, että yksityisen yrittäjän käytettävissä olevilla varoilla ei niistä selvitä, kun yksikin yritys vaatii suuret pääomat eikä tätä yritystä voi aloittaa vaatimattomasti ja täydentää sitä mukaa kuin se tuottaa, vaan se on tehtävä heti täyteen laajuuteen.

Lähinnä Pohjois-Suomen erikoiset olosuhteet ja sen teollistamisen poikkeuksellinen suuruusluokka aiheuttavat sen, että yksityinen yritteliäisyys omaksumansa Etelä-Suomea suosivan suuntauksen ja sen käytettävissä olevien pääomien niukkuuden vuoksi ei kykene rakentamaan Pohjois-Suomen teollisuutta, ei ainakaan niin nopeasti kuin kansantaloutemme etu vaatii. Jos tehtävä aiotaan suorittaa, niin kuin se on suoritettava, on pakko etsiä pelastusta muista menettelytavoista.

Ainoa käyttökelpoinen keino silloin on, että valtio rientää Pohjois-Suomeen ja rakentaa sen raskaan teollisuuden. — — —

Selostaessamme keinoja, joilla pääomia olisi saatavissa maan tuotantokoneiston kehittämiseksi, esitimme,

että kulutustamme vähennettäisiin n. 2 à 3 prosentilla siitä, mihin se muuten kohoaisi ja näin syntynyt säästö käytettäisiin teollisuustoimintamme laajentamiseen. Tämä on tietenkin kansalaisille varsin epämiellyttävä ohjelma, mutta ilmeistä on, että se on sittenkin ainoa, joka turvaisi Pohjois-Suomen nopean teollistamisen. Samanlainen tie on ollut pakko kulkea kaikkien niiden maiden, joissa olosuhteet ja kansallinen tarve ovat vaatineet taloudellista kehitystä kiihdytettäväksi ja tätä tietä on käytettävä myös niissä maissa, joissa sotavuosien aikana on tapahtunut tietyillä aloilla laiminlyöntejä. Viimeksi mainitussa suhteessa tarjoaa Ruotsin pitkän tähtäimen ohjelma meille hyvän esimerkin. Mutta niin epämiellyttävä kuin tällainen pidättyvyyden ohjelma saattaakin olla, ei sitä meidän nykyisissä oloissamme voi tuomita liian kovakouraiseksi tai kohtuuttomaksi, sillä kulutuksemme on nyt suurempi kuin ennen sotaa, ja suomalainen palkannauttija saa keskimäärin ottaen nykyisellä palkallaan enemmän tarvikkeita kuin vastaavasti ennen sotaa. Siitä on kirjasemme alussa esitetty selvitys.

Eräässä aikaisemmassa luvussa ehdotimme teollisuutemme laajentamisen toteuttamiseksi meneteltäväksi siten, että varat siihen otettaisiin säästämällä kulutuksesta, mikä käytännössä ei ilmeisesti merkitse sen pahempaa kuin että kulutustaso säilytetään suunnilleen nykyisenä, mutta estetään sen nouseminen. Samalla esitimme, että näin syntynyt säästö siirrettäisiin valtion käytettäväksi valtion omistaman teollisuuden laajentamiseksi. Perustelunamme oli, että kun tällä tavoin estetään tuotannon lisääntymisen johdosta kansantaloudelle syntyvän ylijäämän käyttäminen kansalaisten elintason kohottamiseen, mikä nykyisissä olosuhteissa normaalisen kehityksen vallitessa tapahtuisi, ei olisi sosiaalisesti oikein, että tämä ylijäämä siirtyisi yrittäjien, ensi sijassa teollisuuden hyödyksi. Jos tämän ylijäämän saa valtio, voidaan toivoa, että pidättyvyyden ohjelma saadaan kaikkien osapuolten keskinäisellä yhteisymmärryksellä syntymään. Ilman tällaista kirjoittamatonta mutta hyväksyttyä sopimusta tavallaan pakkosäästön luontoisen ylijäämän käyttämisestä yhteiskunnan hyväksi tuskin Pohjois-Suomen nopeasta teollistamisesta vallitsevissa olosuhteissa tulee mitään.»

Urho Kekkosen kirjasta Onko maallamme malttia vaurastua?

»Tuntuu sangen omituiselta, että Suomi ei enää ole paimentolaisasteella tai sen asukkaat suorastaan kiipeile puissa kun ottaa huomioon, että tämä maa on rakennettu yksityisen yritteliäisyyden eikä valtion voiman turvin. Niinhän pitäisi pääministerin päätelmien mukaan olla.

Kekkosen kirjanen ei lupaa hyvää tämän maan yksityisille yrittäjille. Se viitoittaa alustavasti 'Kekkoslovakian tien'.»

Nimim. Vein arvostelusta Kokkola-lehdessä 5.4.1952

»— — — käsitystään yksityisyritteliäisyydestä Kekkonen ei kuitenkaan millään tavalla perustele. Ei olekaan ilman muuta ymmärrettävissä, miksi ei yksityinen yritteliäisyys voisi eikä haluaisi ottaa riskiä, jos valtiovalta antaa sille siihen vain jonkinlaiset mahdollisuudet. Mutta nykyisinhän on päinvastoin pyritty kaikin tavoin estämään esim. luonnollinen pääomanmuodostus pitämällä verot liian korkeina. Emme epäile, etteikö yksityinenkin yritteliäisyys pystyisi varsinaisen teollistamisen suorittamaan, jos sen verokuormaa helpotetaan ja sitä muutenkin rohkaistaan. Valtio kyllä voisi huolehtia esim. kuljetusolojen parantamisesta ja teiden rakentamisesta — nehän ovat myös tärkeä edellytys teollistamiselle — ja siinä olisi sillä urakkaa ja paljon varoja kysyvää työtä aivan tarpeeksi. Täytyy

URHO KEKKONEN

Onko maallamme malttia vaurastua?

OTAVA

kuitenkin myöntää, että kirjoittaja kirjansa viimeisillä lehdillä tarjoaa yksityiselle yritteliäisyydelle tilaisuutta tarttua toimeen, joskin hän samalla epäilee sen halua ja kykyä.»

Nimim. Pirkan arvostelusta Hämeen Sanomissa 3.4.1952

»Voidaan ymmärtää, että pääministeri Kekkonen kainuulaisena on rajoittanut teollistamisvaatimuksensa vain Pohjois-Suomeen, mutta muun Suomen syrjäyttäminen ja valtiojohtoisuuden edistäminen ei sentään saa riippua siitä, minkä vaalipiirin äänillä kirjoittaja on päässyt ja aikoo edelleen päästä eduskuntaan. Kaikkein vähiten voidaan hyväksyä sotakorvausmiljardien siirtämistä tähän tarkoitukseen, vaikka vasemmistopuolueet siihen suostuisivatkin, niin kuin kirjoittaja otaksuu. Ne verovarat, joilla sotakorvaus on maksettu, ovat sentään tulleet pääasiassa muualta kuin vasemmiston piiristä. Eikä tri Kekkosen perustelua paranna se 'paljon puhutun ja ylenmäärin ylistetyn yksityisen yritteliäisyyden' peittelemätön halveksiminen, joka kirjassa esiintyy. Pääministeri väittää, ettei se 'voi eikä halua' ottaa riskiä uuden teollisuuden luomisessa, mutta jättää sanomatta, että juuri yleisen talouspolitiikan vaikutuksesta yksityisten teollisuusyritteliäisyyden mahdollisuudet ovat jatkuvasti kaventuneet, samalla kun valtiojohtoisuutta on muodossa tai toisessa määrätietoisesti suosittu.

Kun maalaisliitto on maan suurin porvarillinen puolue, ei sivulliselle-kaan ole samantekevää, mitä sen piirissä näistä kysymyksistä ajatellaan. Tietääksemme on ohjelmakysymys tässä puolueessa jollakin tavalla ajankohtainen, ja lienee lupa esittää toivomus, että puolue myös suorittaisi rajankäynnin niistä porvarillisuuden perusteista, jotka ovat esillä pääministeri Kekkosen valtiojohtoisessa vaurastumisohjelmassa.»

Nimim. Economicuksen arvostelusta Kauppalehdessä 7.4.1952

»Uutena — tosin vaatimattomana — lisänä pääministeri Kekkosen viime aikoina järjestämiin yllätyksiin on hänen esiintymisensä talouspoliittisena kirjailijana. Hän on ottanut nimiinsä opuksen, joka soveltuisi valtion tiedoitustoimikunnan valistuslentokirjasten joukkoon, ellei siinä esitettäisi eräitä Pohjois-Suomea koskevia suunnitelmia, joille julkinen valta ei vielä ole antanut siunaustaan. Kohtalon ivaa on, että kirjasen nimeksi on tullut 'Onko maallamme malttia vaurastua' — samanaikaisesti, kun pääministerin oma puolueryhmä juuri on maan ja muunkin maailman edessä osoittamassa kärsivällisyyden ja maltin puutetta silmiin pistävässä määrin.

Edellä mainitun kirjasen aihepiirinä ovat investoinnit ja kulutus. Sihteerit ovat ilmeisesti haalineet kokoon joukon erilaisia prosentti- ja markkalukuja, mutta nämä luvut osoittavat etupäässä vain sen tietoaineiston hataruutta ja epämääräisyyttä, jota maassamme taloudellisen tapahtumisen suhteen on. Parhaillaan valmistumassa olevat investointitiedustelun tulokset, esimerkiksi, lyövät ilmeisesti pääministerin esittämiä lukuja tuoreeltaan korvalle, niin että paukkuu.

Pääministeri-kirjailijan ansioksi on sanottava, että hän on liikkunut numeroaineistonsa parissa kieli keskellä suuta, mutta vielä suurempi varovaisuus olisi ilmeisesti ollut tarpeen.»

Nimim. Ekonomistin arvostelusta Talouselämässä 13/1952

»Tohtori Kekkosen kuvitelma siitä kauttaaltaan valtionkapitalistisesta tavasta, jolla hänen kaavailemansa teollistaminen olisi toteutettava, on osittain haaveellinen, osittain peloittava — senhän esittää henkilö, joka kuitenkin on maamme suurimman porvarillisen puolueen johtaja. Positiivista hänen kirjoituksessaan on kuitenkin, kuten alussa jo todettiin, se ymmärtämys, jota hän yleensä osoittaa teollisuutemme investointitarpeita ja tuotannollisen pääomanmuodostuksen lisääntymisen välttämättömyyttä kohtaan. Asia erikseen on, että paljonpuhuttu vakauttamisohjelma, jonka puolesta pääministerimme on joka hetki valmis sinänsä kiitosta ansaitsevalla ponnella taittamaan peistä, monissa kohdissa lyö tätä pyrkimystä korvalle.»

Tuure Junnilan arvostelusta Uudessa Suomessa 23.3.1952

KEKKONEN TAI JOKU MUU

Vuoden 1956 presidentinvaalit kuuluvat Suomen historian tiukimpiin ja jännittävimpiin. Niitä voi verrata

lähinnä vain vuoden 1931 vaaleihin, joissa P. E. Svinhufvud valittiin presidentiksi pienimmällä mahdollisella enemmistöllä ennen K. J. Ståhlbergiä.

Vuoden 1956 asetelmaa mutkisti se, että kaikki kuusi silloista puoluetta asettivat oman ehdokkaansa: maalaisliitto Urho Kekkosen, sosiaalidemokraatit K. A. Fagerholmin, kansandemokraatit Eino Kilven, kokoomus Sakari Tuomiojan, kansanpuolue Eero Rydmanin ja ruotsalainen kansanpuolue Ralf Törngrenin.

Jo ennen valitsijamiesvaaleja oli selvää, että ratkaisu jää toisen tai vasta kolmannen äänestyskierroksen varaan. Ja kun pelissä oli kuusi puoluetta, poliittinen tilannekin huomioon ottaen saattoi laskea että monet erilaiset yhdistelmät olisivat mahdollisia. Pääehdokkaina pidettiin ilman muuta Kekkosta ja Fagerholmia, mutta myöskään Tuomiojaa ei voinut jättää kokonaan pois laskuista.

Urho Kekkonen asettui toisen kerran presidenttiehdokkaaksi tilanteessa, jossa Paasikiven nimellä tunnetuksi tullut ulkopoliittinen linja oli juuri saanut merkittävän voiton: Neuvostoliitto oli palauttanut Suomelle Porkkalan vuokra-alueen. Tämä oli tulkittava luottamuksenosoitukseksi ensi sijassa tietenkin Suomen kansaa mutta erityisesti myös presidentti Paasikiveä ja hänen läheistä työtoveriaan pääministeri Kekkosta kohtaan. Palauttamissopimuksen allekirjoitustilaisuudessa 26.1. 1956 pitämässään puheessa Kekkonen lausui mm.: »Kun meille on eräiltä tahoilta selitetty, että Suomen ja Neuvostoliiton välillä noudatetulla politiikalla ei ole ollut tuloksen saavuttamiseen mitään osuutta, vaan se on muka johtunut pelkästään kansainvälisten olosuhteiden kehityksestä, olemme me protestoineet tällaisia väitteitä vastaan. Me tiedämme, että hyvän naapuruussovun politiikka, v:n 1948 yhteistyö- ja avunantosopimus sekä sen tunnollinen noudattaminen ovat luoneet pohjaa sille rohkaisevalle tulokselle, joka tänä päivänä käytännössä toteutuu.»

Suomen soitto

Soittelee Urho Kaleva
soiton Suomelle sorean,
rauhan raukoille rajoille,
ystävyyden yli maitten,
takaisin paloisen Porkkalan,
ehkä kauniin Karjalankin.

Kalle Patoluoto, *Maakansa 5.1.1956*

Näissä olosuhteissa oli luonnollista, että vaalitaistelu keskittyi varsin selkeästi 1) ulkopolitiikan ja 2) presidenttiehdokas Kekkosen ympärille. Ulkopoliittisen keskustelun muuan huomiota herättänyt yksityiskohta oli Maakansan pilakuva, jonka tulkittiin merkitsevän sitä että maalaisliiton presidenttiehdokas pyrkii laulamaan Karjalan takaisin Suomelle. Etenkin oikeisto moitti voimakkaasti tämäntapaisia vaalitaistelun keinoja ja ylimalkaan »liikaa ulkopolitiikasta puhumista». Kekkosta se piti päävastustajanaan. Sosiaalidemokraatit arvostelivat Kekkosta omasta näkökulmastaan ja Suomen Sosialidemokraatti muistutti mieliin mm. eräät hänen vanhat vasemmistonvastaisiksi katsottavat lausuntonsa. Skdl:n lehdistö piti puolueensa päävastustajina Fagerholmia ja Tuomiojaa eikä, toisin kuin muut lehdet, kirjoitellut paljonkaan Kekkosesta.

»Kekkosen yksityiselämästähän on jo vuosikausia kerrottu toinen toistaan ihmeellisempiä juttuja. Ne olivat tiedossa jo vaalia joulukuussa suoritettaessa. Sen jälkeen on levitetty uusia sensaatiojuttuja, mutta ne eivät varmasti ole yhtään sen kummallisempia kuin aikaisemmatkaan. Ne eivät siten voi vaikuttaa tehtyyn ratkaisuun. Maalaisliiton presidenttiehdokasta ei voida muuttaa eikä siihen ole mitään syytä. Muilla maalaisliittolaisilla kuin Kekkosella taas ei ole mitään mahdollisuuksia tulla valituksi presidentiksi. Jos kuka muuta kuvittelee, hän elää väärien kuvi-

telmien varassa. Emme me maalaisliitossa palvo johtajia. Me tiedämme, että Kekkonenkin on vain ihminen, jolla on omat heikkoutensa, kuten meillä jokaisella. Mutta kun tunnen hänet ja tunnen myös muut kandidaatit, tiedän että hän ihmisenä kestää erittäin hyvin vertailun Fagerholmin ja Tuomiojan kuten muidenkin ehdokkaiden kanssa.»

Tri Johannes Virolaisen artikkelista Lallissa, lainaus Helsingin Sanomissa 2.1.1956

»Paasikiven linjan käyttäminen kylttinä ei merkitse vielä sitä, että asianomaiset todenteolla edustaisivat tarkalleen samaa ulkopoliittista suuntausta. Pääministeri Kekkosen osalta on nähty ja koettu, että hänen ulkopolitiikkansa voidaan täysin yhdistää presidentti Paasikiven linjaan. Mutta muiden osalta olisi ollut syytä keskusteluun ja sen seikan selvittelyyn, mitä asianomaisten mielestä Paasikiven linja on ja missä kohden he siihen yhtyvät, missä eivät. Tällaisesta keskustelusta on kuitenkin pidättäydytty.»

Maakansan pääkirjoituksesta 2.1.1956

»— Hei, isäntä, kyhnäisi isosetteri kylkeämme. — Mikseivät nuo kaikki muutkin ottaneet Paasikiven linjaa vaaliplakaattiinsa; se näyttää olevan aika vetävä temppu . . .

— Sen takia kai, että Suomen kansa kunnioittaa yksityistä omistusoikeutta. Ei Suomen kansa tykkää siitä, että joku kähveltää toisen miehen omaa, vaikkapa olisikin kysymyksessä pelkkä linja.»

Nimim. Arijoutsin pakinasta Helsingin Sanomissa 3.1.1956 (aiheena vaalijuliste jossa vedotaan Paasikiven-Kekkosen linjaan)

»Ja, vaikkei maalaisliitto olekaan esitellyt ehdokastaan 'puoluetttomana' — eikä tätä vaatimattomuutta sovi edes ihmetellä! — niin juuri suhteessa suurpääomaan on näkynyt parhaiten tämän ehdokkaan todellinen väri. Mitä oikeiston omat miehet eivät ole pystyneet suurpääoman hyväksi tekemään, sen on maalaisliiton ehdokas — usein kiittämättömän — suurpääoman puolesta saanut tehdä. On ihmeellistä, että sama mies, joka niin vaatimattomasti kieltäytyy suurpääoman etujen ansioituneen puolustajan kunniasta, kuitenkin yhtä innokkaasti tavoittelee kunniaa ja jopa nimen muutosta Paasikiven linjalla, jonka toteuttamisen vaivat jäävät kuitenkin suurelta osalta muiden kansalaisten ja kansalaispiirien kannettaviksi.»

Vapaan Sanan pääkirjoituksesta 6.1.1956

Olavi Hurmerinta, *Uusi Suomi 15.1.1956*

»Kaikenlaisia houkutuslintuja on liikkeellä. Luvataan maat ja mannut, jos se ja se pääsee presidentiksi, eikä enää tyydytä vain oman maan asioiden piiriin sekä siihen, mitä kuuluu maamme rajojen sisäpuolelle, vaan lähdetään valloitusretkille toisten maidenkin alueelle, niin kuin lähdettiin joskus 30-luvun Suur-Suomi -hengessä. Toivoisi, että asiaa koskevalla presidenttiehdokkaalla itsellään ei ole mitään tämänlaatuisen propagandatemppuilun kanssa tekemistä, mutta mene ja tiedä, julkista peruutusta hänen puoleltaan ei ole toistaiseksi tapahtunut.»

Ilta-Sanomien pääkirjoituksesta 10.1.1956

»Pääministeri Kekkonen — — — selittää, ettei keneltäkään muka ole jäänyt huomaamatta maailmanpoliittisen tilanteen kiristyminen. Tulee kysyneeksi, miksi tällainen väite esitetään ja juuri nyt, muutamaa päivää ennen kuin Neuvostoliitto luopuu Porkkalan sillanpääasemastaan — mikä tuskin sentään osoittaa ainakaan maailmanpoliittisen tilanteen kiristymistä, sanottakoon siitä muuten mitä tahansa. Vastaus selviää itsestään, kun muistaa, että herra Kekkosen lausuma esitetään myös vain muutamaa päivää ennen presidentin

Lauantaina tammikuun 14 pna HELSINGIN SANOMAT N:o 12 — 1956 — 15

Miksi valtaosa kansastamme kannattaa

KEKKOSTA?

KOSKA hän on pätevin mies ulkopolitiikan johtoon.

KOSKA hän on taitavin ja kokenein mies sisäpolitiikan johtoon.

KOSKA hän on paras yhteistyön rakentaja. (Viiden yhteistyöhallituksen muodostaja. Yhteistyön rakentaja Kyösti Kallion rinnalla jo 30-luvulla. Urheilusovinnon rakentaja jo 30-luvulla.)

Sinäkin kannatat Kekkosta!

Äänestä siis SUORAAN Kekkosen valitsijamiesehdokkaita. Tee se jo maanantaina!

Näin turvaamme Suomen kansalle rauhallisen kehityksen kauden.

Helsingin kaupungissa Kekkosen valitsijamiesehdokkaat ovat:

2	3	4	5	6	7	8
VILKUNA, KUSTAA	KUUSKOSKI, REINO	KONTTINEN, JUHO H.	RAULO, TOIVO	SIPILÄ, MARTTI	MANKKI, HEINI	KARJALAINEN, AHTI
Professori	Hallintoneuvos	Hallitusneuvos	Insinööri	Maat.-metsätiet. tri	Toimittaja	[illegible]

Nyt tulee koko maassa äänivyöry KEKKOSELLE!

Ilmoitus Helsingin Sanomissa 14.1.1956

valitsijamiesten vaalia ja yleisradiossa, kaiken kansan kuullen. Vaaleihin käyvä kansa on saatava edes lievän pelon valtaan. Maailmanpoliittinen tilanne kiristyy, selitetään kansalle. Miten teidän käy, ellette valitse maalaisliiton ehdokasta, kysytään siltä.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 13.1.1956

»Kahden kovan K:n, Kilven ja Kekkosen, puheet olivat 'monta astetta korkeammalla' kuin muut.»

Nimim. Sutin pakinasta Vapaassa Sanassa 14.1.1956 (aiheena ehdokkaiden radiopuheet)

»Äskettäin viralliset ehdokkaat esittäytyivät radiossa ulko- ja sisäpoliittisilla ohjelmapuheillaan. Pääministerin puhe herätti huomiota lähinnä sen takia, että siihen sisältyi jopa ulkopoliittisia uhkailuja ja että sen mukaan maamme nykyinen tyydyttävä ulkopoliittinen asema on yksinomaan hänen johtamiensa hallitusten ja yhden ainoan valtionpäämiehen ansiota. — — — Oudolta tuntui pääministerin vakuutus, että Neuvostoliiton hallituksessa olisi epäilty Porkkalan palauttamisen antavan sellaisen vaikutelman, että 'Neuvostoliitto on tähän joutunut heikkoutensa pakottamana'. Ei tällainen johtopäätös olisi ainakaan Suomessa voinut tulla kenenkään mieleen ja tuskin muuallakaan. Mutta ehkä tämä kohta pääministerin puheessa olikin lähinnä tarkoitettu osoitukseksi siitä, miten hyvin hän on asioista perillä?»

Helsingin Sanomien pääkirjoituksesta 15.1.1956

»Rauhallisesti ja vakavasti asioita tarkkailevien kansalaisten mielipiteen muodostukseen on tällä kertaa myös vaikuttanut se räikeä ja kaikkia keinoja kaihtamaton tapa, jolla erityisesti maalaisliitto on hoitanut omaa vaalipropagandaansa. Se on tehnyt tympeän ja luotaan työntävän vaikutuksen. Myöskään sen ehdokas ei ole esiintymisissään eri puolilla maata osoittanut sitä maltti ja tasapainoisuutta, jota presidentin virkaan pyrkijältä on vaadittava. Muut ehdokkaat ovat julkisissa esiintymisissään pysytelleet asiallisuuden arvokkaalla pohjalla, luonnollisesti oman käsitystapansa mukaisesti, mutta harjoittamatta poliittista kiihotusta tai toisten ryhmien, puolueiden ja ehdokkaiden parjaamista.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 15.1.1956

»Niin paljon kuin Kekkosesta on annettukin näitä vaaleja edeltäneen propagandavyöryn aikana eri suuntiin käyneitä lausuntoja, yhdestä seikasta ovat kaikki puolueet liikuttavan yksimielisiä: loppuäänestyksessä joutuvat vastatusten Kekkonen ja 'joku muu'. Tämä 'joku muu' on sitten kunkin puolueen oma ehdokas, joka muka saa taakseen niiden ja niiden valitsijamiesryhmien äänet.»

Maalaisliiton vaali-ilmoituksesta Maakansassa 16.1.1956

RATKAISU: KEKKONEN

Edellä kuvatuissa tunnelmissa mentiin tammikuussa 1956 valitsijamiesvaaleihin. Ne eivät tietenkään voineet laukaista tilannetta, koska äänet hajaantuivat jotensakin puoluekannan mukaan. Kekkonen sai 89 valitsijamiestä, Fagerholm 73, Kilpi 56, Tuomioja 55, Rydman 7 ja Törngren 20.

Maakansan tulkinta tilanteesta oli joka tapauksessa tämä: »Kansan vastaus kysymykseen, kuka on sopivin tasavallan päämiehen paikalle, oli selvä. Mikäli halutaan ottaa huomioon demokratian henki ja kunnioittaa kansan tahtoa, ei loppuvalinnassa pitäisi olla aprikoimista. Turha lienee kuvitella, että oikeisto tyytyisi sovinnolla vaalien antamaan tulokseen. Se yrittää varmastikin keksiä juonia — — —» (pääkirjoituksesta 19.1.1956).

Vapaan Sanan pakinoitsija Suihku puolestaan kirjoitti 20.1.1956: »Somme kernaasti maalaisliiton pitää ilonsa, mutta kun eräät väittävät meidän iloitsevan nimenomaan Kekkosen vaalivoitosta, niin teemme pienen huomautuksen. Me iloitsemme todella siitä, että Kekkonen veti enemmän porvarillisia ääniä kuin Tuomioja, aivan niin kuin me aikanaan surimme sitä, että Ståhlberg kokosi vähemmän kuin Svinhufvud.»

Näin tultiin helmikuun 15. päivään 1956, varsinaiseen presidentinvaaliin. Ensimmäisellä kierroksella kukin ryhmä äänesti, niin kuin asiaan kuuluu, omaansa. Varsinainen taktinen peli alkoi toisella kierroksella: oikeisto veti mukaan 85-vuotiaan J. K. Paasikiven ja antoi äänensä hänelle, mutta äänimäärä ei riittänyt, Paasikivi putosi pelistä ja kahtena eniten ääniä saaneena pääsivät ratkaisevalle kolmannelle kierrokselle Kekkonen ja Fagerholm. Skdl:n ryhmä jakoi äänensä näille kahdelle.

Ratkaisu oli dramaattinen, se merkitsi porvarillisten ja sosialististen puolueiden välisen rajan rikkoutumista tavalla joka etsi vertaistaan itsenäisen Suomen historiassa. Kekkonen sai maalaisliiton, Skdl:n sekä pienten porvarillisten puolueiden eräiden valitsijoiden äänet ja tuli valituksi tasavallan kahdeksanneksi presidentiksi 151 äänellä Fagerholmin 149 vastaan.

Reportaasissaan 16.2.1956 Uusi Suomi kertoi mm. seuraavaa: »Rouva Kekkonen vietti koko päivän kotosalla. Puhelin tietenkin soi, tavan takaa. Ystävät soittivat ja kyselivät kuulumisia. Ja sitten tuli tietenkin noita hävyttömiä puhelinsoittoja, joilta ei kai voi politiikon perheessä välttyä. Pääministeri soitti eduskunnasta ja antoi lyhyitä tilannetiedotuksia.

— Vaikuttiko hän hermostuneelta?

— Ei minun mielestäni. Hänellähän on sellainen hermorakenne, että hän kestää mitä vain.»

Miten Urho Kekkosen valintaan suhtauduttiin? Tyytyväisyyden ja ilon ilmauksia olisi helppo löytää lehdistä paljonkin, helpointa tietysti maalaisliiton lehdistä. Mutta koska ne olivat ennustettavia ja niiden sisältö helposti arvattavissa, ne kiinnostavat vähemmän kuin jotkin muut. Paljon löytäisi myös kaavan ja hyvän tavan mukaisia onnentoivotuksia ilman muuta kuin korkeintaan rivien väliin kätkettyä kannanottoa.

Uusi Suomi oli vielä vaalipäivän pääkirjoituksessaan kertonut maalaisliiton ehdokkaansa merkeissä luoneen omiin joukkoihinsa »eräänlaista messiaanista tunnelmointia». Valintaa lehti kommentoi pääkirjoituksessaan 16.2.1956 mm. näin: »Kun tri Kekkonen maaliskuun 1. päivänä ryhtyy tasavallan presidentin vastuunalaiseen ja vaativaan virkaan, tapahtuu se mielialojen ollessa hyvin jakautuneita. Valtakunnan ja kansan eheyden kannalta on toivottava, että hän valtionpäämiehenä omalla toiminnallaan pyrkii osoittamaan epäilykset aiheettomiksi. Kukaan ei kiellä hänen poliittista kokeneisuuttaan. Se mitä odotetaan on, että puoluepolitiikon kuoresta kasvaisi valtiomies, joka näkee tämän kansan yhtenä kokonaisuutena ja antaa arvoa myös niille ajatussuunnille ja mielipiteille, jotka eivät ole hänen omiaan.»

Siitä huolimatta että Skdl oli ratkaisevalla kierroksella äänestänyt Kekkosta, Vapaa Sana ei sävyttänyt mainitun päivän pääkirjoitustaan kovin lämpimäksi valittua kohtaan. Seuraavassa katkelma artikkelista: »Uskol-

IRTONUMERO 15:–
N:o 40 — 1956
Torstaina helmikuun 16. päivänä

MAAKANSA

N:o 40 — 1956
Torstaina helmikuun 16. päivänä

Kekkonen presidentiksi

Voitti 3. äänestyksessä Fagerholmin 151-149

Oikeisto taktikoi Paasikivellä - äänesti lopuksi Fagerholmia

Helmikuun 15. pnä 1956 suoritettu tasavallan presidentin vaali kesti kuusi tuntia ja muodostui erittäin monivaiheiseksi ja jännittäväksi. Sen päätteeksi saattoi vaalitoimituksen puheenjohtaja, pääministeri Urho Kekkonen todeta tulleensa valituksi Suomen tasavallan presidentiksi maaliskuun 1. pnä 1956 alkavaksi kuusivuotiskaudeksi. Hän sai 151 ääntä puhemies K.-A. Fagerholmin 149 ääntä vastaan. Toisen kerran päättyi tasavallan presidentin vaali näihin lukuihin. Vuonna 1931 valittiin P. E. Svinhufvud presidentiksi 151 äänellä K. J. Ståhlbergin saatua 149 ääntä.

Ensimmäinen äänestys sujui täysin odotusten mukaisesti kunkin puolueen äänestäessä omaa ehdokastaan. Seurasi lähes neljän tunnin pituinen tauko, jonka aikana oikeisto ryhtyi erikoislaatuiseen taktikointiin. Vastoin aikaisempia vakuutuksiaan kokoomus luopui suurlähettiläs Tuomiojasta ja toi esille presidentti J.K. Paasikiven. Toisessa äänestyksessä havaittiin Fagerholmin saaneen 114 ääntä, Kekkosen 102 ja Paasikiven 84. Koska kolmas äänestys oli suoritettava kahden eniten ääniä saaneen kesken, joutuivat siinä vastatusten Kekkonen ja Fagerholm. Viimeinen, ratkaiseva äänestys suoritettiin vähää ennen klo 21, ja sen tulos muodostui äärimmäisen tasaväkiseksi kokoomuksen ryhmän äänestettyä sosialidemokraattien ehdokasta. Tästä huolimatta pääministeri Kekkonen sai 151 ääntä Fagerholmin 149 vastaan ja tuli siten valituksi.

PERHE KOTIPIIRISSÄ. Urho, Sylvi, Matti ja Marja Kekkonen

AAMUPÄIVÄLLÄ VILKKAITA NEUVOTTELUJA

Myöhään tiistai-iltana jatkuneet neuvottelut aloitettiin heti keskiviikkoaamuna eri ryhmien kesken jonkinlaisen selvyyden saamiseksi tilanteeseen. Näissä neuvotteluissa ei kuitenkaan edistytty juuri lainkaan, koska sosialidemokraatteihin toivonsa kiinnittänyt oikeisto joutui toteamaan näiden pitävän — vallan oikein laskelmoiden — tiukasti kiinni omasta ehdokkaastaan. Siten jouduttiin vaali aloittamaan ehkä epäselvemmän tilanteen vallitessa kuin koskaan aikaisemmin. Vain sitä voitiin pitää lähtökohtana, että kaksi suurinta puoluetta tulee loppuun saakka äänestämään kumpikin omaa ehdokastaan. Näin voitiin jo ennen vaalitoimituksen alkua arvata, että jännittäviä ja yllättäviä käänteitä ei tulisi puuttumaan.

PARVEKKEET TÄYTTYVÄT

Heti klo 14 jälkeen alkoi yleisöä virrata niille noin viidelle sadalle parvekepaikalle, jotka oli varattu yleisön käyttöön. Ne miehitettiinkin viimeistä sijaa myöten. Vähää ennen klo 15 saapui diplomaattikunta aitioonsa suurlähettiläs Lebedevin johdolla. Hallituksen paikoilla ei tässä tilaisuudessa istunut ketään, mutta sen sijaan oli useita ministereitä salissa valitsijamiehinä. Klo 14.55 soivat kellot merkiksi, että valitsijamiesten oli saavuttava saliin. Tasan klo 15 astui puhemiehen paikalle vaalitoimitusta lain mukaan johtanut pääministeri Urho Kekkonen. Hänen oikealle puolelleen istuutui eduskunnan sihteeri, varatuomari Olavi Salervo ja vasemmalle hallitussihteeri Hanna Lönnrot valtioneuvoston kanslasta.

Jatkuu takasivulla

”Onnea ja Jumalan siunausta, niitä me nyt tarvitsemmekin”

Kekkosen kodin pirtti-olohuoneessa Kampinkadun varrella Helsingissä, on aivan hiljaista niinä minuutteina, kun presidentin vaalin lopputulos ilmoitetaan. Kodin emäntä Sylvi Kekkonen istuu omalla lempipaikallaan, pitkän pirtinpöydän ääressä ompeluksineen. On kovin rauhallista, mutta samalla jännittävää — kuten tuhansissa muissa kodeissa kaikkialla maassa. Mutta samassa muistuttaa taas isännän työpöydällä oleva ohkara puhelin olemassaolostaan. Se on ensimmäinen onnittelusoitto, Puumalasta saakka. — Toivotan teille kaikille onnea ja Jumalan siunausta! lausuu kirkkoherra Hakuli sieltä kaukaa Savosta.

— Onnea ja Jumalan siunausta, niitä me nyt tarvitsemmekin, lausuu vuorostaan rouva Sylvi Kekkonen toivottaessaan Maakansan edustajan tervetulleeksi. — Tuntuu kuin olisi saanut liian suuren tehtävän hoitaakseen, hän lausuu. Viime päivät ovat olleet kovin kiireiset ja kovin jännittävät — vaikka oikeastaan, kiirettä ja jännitystä on aina elämässä.

— Tämä kirkkoherra Hakuli toimii kirkkoherrana samassa seurakunnassa, missä isäni oli aikoinaan. Asumme samassa pappilassakin, kävin siellä pari vuotta sitten, muistelee rouva Kekkonen mieli vielä lämpimänä äsken tullutta puhelinsoittoa.

Jatkuvasti puhelinsoittoja

Tänä päivänä puhelin tuneee tavallista vilkkaammalla tuulella. Talon miniä, Matti-pojan rouva, Marja, juoksee nuorempana vastaamaan. — Ovatko ne onnitteluja? — Onnitteluja ja — vähän toisenlaisiakin soittoja. Voi, niitä tulee sellaisiakin. Mutta sitten toiset sanovat vain nimensä, toivottavat onnea ja hyvää yötä — ja sulkevat puhelimen.

Kello näyttää neljännestä yli [illegible] Matti sijoittaa. Hän oli ollut seuraamassa vaalia eduskuntatalossa, kuten [illegible] Matti ilmoittaa talon [illegible] saapuvaksi hetken kuluttua. Marja sanoo [illegible] tulelle, hän oli itsekin vasta äsken saapunut soittotunniltaan Sibeliusakatemiasta. Marja on siellä tavallaan ”isän ja äidin koulussa”, sillä hänen vanhempansa Taru ja Eino Linnala ovat nimittäin molemmat Sibelius-akatemian opettajia. Marja Kekkonen on kansakoulunopettaja, mutta jatkaa nyt musiikkiopintoja. Toinen Kekkosen perheen pojista, Taneli on nykyisin Tukholmassa, rouva Kekkonen oli puhunut hänen kanssaan [illegible] puhelimessa. Talon isäntä taas vuorostaan oli ilmoitellut kotiin puolisolleen eduskuntatalon kuulumisista. Tällainen ihmeellinen päivä!

Ja nyt puhelin ittaa myöten vha vain yltyy, ja jo alkaa ovikellokin soida. — Onpa hyvä että pääsevät sisään, ettei kenenkään tarvitse kadulla seisoskella, ilmaisee kurnanottonsa hyväsydäminen talon emäntä. Helsingin talossa [illegible] ovet [illegible] iltasella 21 aikaan.

Jatkuu 2. sivulla.

Paasikiven onnittelut

Tasavallan presidentti on lähettänyt pääministeri Kekkoselle seuraavan sähkösanoman:

"Valittu tasavallan presidentti Kekkonen, Helsinki.

Olen tyytyväinen vaalin tulokseen. Toivotan Sinulle sydämellisesti onnea ja menestystä.

Tasavallan presidentti."

VASTAVALITTU PRESIDENTTI ja hänen puolisonsa valokuvattuna Kampin kodun varrella olevassa ”omassa kodissaan” muutamia minuutteja sen jälkeen, kun talon isäntä oli saapunut eduskuntatalosta kotiin.

Kekkonen jättänyt pääministerin tehtävät

Tultuaan valituksi tasavallan presidentiksi on pääministeri Urho Kekkonen välittömästi jättänyt pääministerin tehtävät. Tästä päivästä lähtien hoitaa pääministerin tehtäviä hallituksen vanhin ministeri, maatalousministeri Viljami Kalliokoski.

Kolme poikaa hukkui Bergenissä

Bergen, 15. 2. (STT-NTB) Kolme 7—9 vuoden ikäistä poikaa — kaksi heistä oli veljeksiä — hukkui tiistaina Bergenin eteläpuolella. He olivat menneet vuonon [illegible] Skorpen saaren läheisyyteen, kun jää äkkiä murtui heidän allaan.

Lumivyöry hautasi 26 ihmistä alleen

Istanbul, 15. 2. (STT—Reuter) Kaksikymmentä ihmistä on kuollut lumivyöryssä ja lisäksi loukkaantunut kuutisen muuta. Lumivyöry hautasi kaksi päivää sitten Gumüşhanen vuoristokylän [illegible] alleen. Seudulla on aiheutunut suuria tuhoja, joissa ovat tuhoutuneet 130 taloa ja kaksi siltaa.

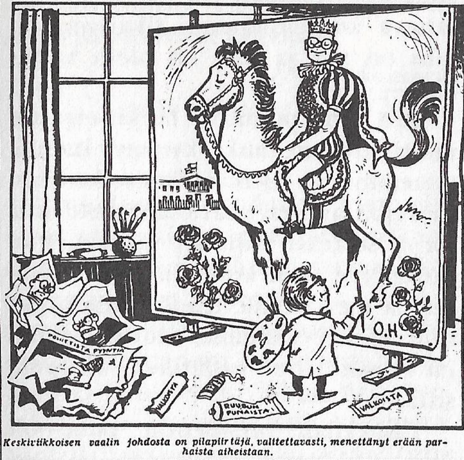
Ryhmien vastaukset hintavaltuuslaista tänään

SAKn valtuuskunta päättää tänään yleislakosta

Maakansan saamien tietojen mukaan on taloudellisia kysymyksiä hoitavalla ministerivaliokunnalla kokous tänä aamuna. Tällöin ministerivaliokunta saa eduskuntaryhmien vastauksen v.n. hintavaltuuslakiehdotukseen nähden. Hyvin todennäköistä on, että kaikkien ryhmien taholta tullaan ilmoittamaan, että lakiesitys hyväksytään. Ilmeisesti oppositiokin, joka vuoden vaihteessa esti hintasäännöstelyvaltuudet hallitukselta, on nyt tarkistanut kantansa kysymykseen nähden, varsinkin kun hintavaltuuslakiesityksessä pyydetään valtuudet vain huhtikuun alkuun asti.

SAK:n työvaliokunta kokoontuu tänään tiettävästi klo 11.00. Tällöin tulee hallitus ilmoittamaan SAK:lle ryhmien hintavaltuuslakiin ottaman kannan. SAK:n valtuuskunnan päätettävissä on saadaanko rauhallinen aika neuvotteluja varten vai ei.

Maakansa 16.2.1956

Uusi Suomi 17.2.1956

Urho Kekkosen tultua tasavallan presidentiksi pilapiirtäjät ja pakinoitsijat pelkäsivät hänen muuttuvan kansakunnan keulakuvaksi, tabuksi johon ei saa julkisesti koskea. He tuskin aavistivat miten paljon entistä vapaammaksi julkisen keskustelun ilmapiiri tulisi Kekkosen aikana muuttumaan.

lisena ajatukselle kolmen suuren puolueen yhteistoiminnasta kansandemokraatit koettivat kaikissa neuvotteluvaiheissa rakentaa näiden yhteistyötä ja oman ehdokkaansa mahdollisuuksien uupuessa sekä oikeiston pelin torjumiseksi auttoivat vielä sekä pääministeri Kekkosta että puhemies Fagerholmia loppuäänestykseen. — — — Kansandemokraatit kävivät näin ollen taitavaa ja yhtenäistä torjuntataistelua oikeiston laskelmien sekoittamiseksi ja onnistuivat myös torjumaan kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien turmiollisen yhteistoiminnan seuraukset. Sosiaalidemokraattinen puolue oli vapaaehtoisesti valinnut liittolaisensa suurporvaristosta ja — hävinnyt.»

YÖPAKKASET . . .

Urho Kekkosen ensimmäisestä presidenttikaudesta ei tullut poliittisesti kovinkaan rauhallista. Yksi tähän vaikuttanut tekijä oli sosiaalidemokraattisen puolueen jakaantuminen kahtia. Maalaisliiton väitettiin eri tavoin tukeneen silloisia ns. skogilaisia eli tpsl:ää. Tasavallan presidentin arvostelijat näkivät myös hänet osasyylliseksi.

Ristiriidoista huolimatta saatiin vuoden 1958 eduskuntavaalien jälkeen aikaan K. A. Fagerholmin kolmas, laajapohjainen hallitus, jossa olivat mukana sosiaalidemokraatit, maalaisliitto, kokoomus ja molemmat kansanpuolueet. Tasavallan presidentin tiedetään suhtautuneen tämän hallituksen nimittämiseen epäröiden, ja kävikin niin että hallitus joutui ja kaatui ns. yöpakkasiin: Neuvostoliitto kutsui suurlähettiläänsä toistaiseksi kotiin ja Suomelle elintärkeät kauppasuhteet itään vaarantuivat. Yöpakkasten katsotaan johtuneen enemmän hallituksen koostumuksesta kuin sen toimenpiteistä.

Käsite kekkoslaisuus alkoi mielestäni muotoutua yöpakkasten aikana. Kekkoslaisiksi alkoivat tuntea itsensä — puoluekannasta riippumatta — ne, joiden mielestä oli poliittisesti typerää ja lapsellista sekä moraalisesti hylättävää harjoittaa uhittelupolitiikkaa Neuvostoliittoon päin. Uhittelupolitiikka tarkoitti mm. Neuvostoliiton luottamuksen menettäneiden henkilöiden pitämistä johtavissa poliittisissa tehtävissä. Tämäntyyppisen kekkoslaisuuden kehittymisen muistan elävästi omasta kokemuksestani.

Eräänlainen nousevan kekkoslaisuuden klassinen ilmentymä tuli Jouko Tyyrin Ylioppilaslehdessä 21.11. 1958 julkaisemasta pakinasta Onko ministeri Leskinen korvaamaton. Tyyri kirjoitti mm.: »En tässäkään väittele henkilöistä. En jaksa uskoa, että Tanner ja Leskinen olisivat ulkopoliittisesti suomalaista sokeampia tai Virolaista vauhkompia. Kyllä venäläiset voivat heidän kanssaan keskustella aivan rauhallisesti. Mutta he ovat julkisesti leimattuja, ja määrätyillä paikoilla heidän nimistään tulee kiusallisten asenteiden edustajia. Eikä vain venäläisille. — — — Onko ministeri Leskinen korvaamaton kyky? Luultavasti vain yhdessä mielessä: tehokkaammin kuin mikään muu ele hänen nimityksensä valtioneuvoston jäseneksi osoittaa kansalle, minkä verran uskalletaan poiketa Paasikiven linjasta. Ja tunnettu viisumin epuu osoittaa, että tarkoitus on tajuttu myös naapurissa.»

Yöpakkasten kylmässä vaiheessa tasavallan presidentti piti asiaa kos-

kevan radiopuheen. Eri lehtien tapa kommentoida sitä valottaa tuonhetkisiä asetelmia.

»Ulkopolitiikkamme menestyksen kruununa on pidettävä Porkkalan vuokra-alueen palauttamista. Tyytyväisyys maassa oli yleinen ja ulkomaisten ystäviemme ilo saavutuksestamme oli vilpitön.

Mutta jonkin aikaa Porkkalan palauttamisen jälkeen alkoi maassa merkillinen ja mitä suurimmassa määrin odottamaton vastavaikutus. Se tuli erityisesti esille julkaisutoiminnassa. Alkoi ilmestyä 'muistelmia' ja 'tutkimuksia', joista myytiin jättiläispainoksia. Osa lehdistöä sai uutispalvelussaan Neuvostoliiton vastaisen sävyn ja samantapaista tuli esille myös monien lehtien omissa kannanotoissa.

Tässä yhteydessä on otettava huomioon kaksi seikkaa. Julkaisutoimintamme on tapahtunut lain rajoissa, sananvapautemme turvin. Se on tietenkin kiistämätön tosiasia. Mutta me olemme ystävyys- ja avunantosopimuksessa turvanneet itsellemme arvokkaan poliittisen oikeuden pysyä erillämme suurvaltojen eturistiriidoista, mihin puolueettomuuspolitiikkamme nojaa. Tämä tietää toiselta puolen velvollisuutta puolueettomaan, objektiiviseen asennoitumiseen suurvaltojen eturistiriidoissa tai kannanmäärittelystä pidättymiseen. Valtion vastuunalainen johto ei voi noudattaa vuoden 1948 sopimuksen edellyttämää ulkopolitiikkaa, jollei sillä ole takanaan yleisen mielipiteen tuki. Velvoitus, josta edellä puhuin, ei tietenkään kohdistu siihen ideologiseen taisteluun, jota maailmassa käydään. Me seisomme oman demokratiamme takana.

Toinen näkökohta, jota ei ole varaa sivuuttaa, on se, että Neuvostoliitossa ei ole viime vuosien aikana julkaistu Suomea kohtaan vihamielisiä kirjoituksia tai kirjoja. Siitä Neuvostoliiton johtomiehet meille viime kesän vierailuni aikana puhuivat ja siten tahtoivat korostaa sitä mielipahaa, mitä he tunsivat suomalaisen julkaisutoiminnan johdosta. Saimme selvän kuvan, kuinka tärkeänä tätä asiaa Neuvostoliitossa pidetään. Se huomautus, jonka pääministeri Hruštšev pitämässään puheessa tästä asiasta esitti, oli vakavasti otettava kannanmäärittely. Vastatessani puheeseen puolustin meitä sanomalla, että valitettavasti tuollaista julkaisutoimintaa on harjoitettu, mutta se on vain pintakuohua, jonka ystävällisten suhteiden vahvistuminen poistaa. Sanojeni vaikutus Neuvostoliitossa ei varmaankaan ollut suuri, sillä pian tuli siellä tunnetuksi, että esittämääni puolustelua pidettiin täällä kotimaassa eräillä tahoilla tuomittavana. Olisi näet pitänyt kieltää päivänselvät tosiasiat.»

Urho Kekkosen radiopuheesta 10.12.1958

»Aivan erityinen nasevuus ja päättävyys oli tasavallan presidentin sanoissa hänen torjuessaan lännestä käsin tänne kohdistettua propagandaa, jonka tarkoituksena on saada meidät kieltäytymään toimenpiteistä itäisten suhteidemme palauttamiseksi ennalleen. Meidän on itse ollut vastattava kohtalostamme aikaisemmin, niin on nyt ja niin on oleva vastakin. — — —

Kun on puhuttu harkitsemattomasti, että on muka kysymys itsenäisyytemme ja itsemääräämisoikeutemme rajoittamista, tasavallan presidentti torjui selkeästi tällaiset väitteet. Vaikeutemme eivät koske itsenäisyyttämme, ja me saamme tehdä täällä aivan niin kuin lystäämme, mutta meidän on myös itse vastattava seurauksista. — — —

Tasavallan presidentin puhe oli ulkopolitiikkamme suuriarvoista kartoitusta ja tienviitoitusta. Se oli avoin, tosiasioihin nojautuva vetoomus Suomen kansalle pysyä edelleen sodanjälkeisen ulkopolitiikan takana.»

Maakansan pääkirjoituksesta 11.12.1958

»— — — ja omassa vallassamme on tehdä tilanteesta johtopäätökset syntyneiden epäluulojen hälventämiseksi ja luottamuksellisten suhteiden uudelleen palauttamiseksi. Sen ei suinkaan tarvitse merkitä itsemääräämisoikeutemme kaventumista, kuten presidentti huomautti. — — — Tähän kaikkeen voidaan yhtyä, mutta yhden seikan presidentti nähdäksemme unohti moittiessaan niiden piirien arvostelijoita, jotka eivät ole voineet sulkea silmiään tosiasioilta. Olisi näet odottanut, että samalla olisi nuhdeltu myös niitä tahoja, jotka suorastaan provokatorisessa mielessä ovat mustamaalanneet olojamme ja

pyrkineet saattamaan valtakuntamme vastuulliset elimet ulkopoliittisesti epäilyttävään valoon.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 11.12.1958

»Presidentin esittämän tilannearvion ydin oli se, että Neuvstoliitto ei tunne meitä kohtaan samaa luottamusta kuin takavuosina. Yhdeksi syyksi hän esitti viime vuosina runsaana rehoittaneen muistelma- ja paljastuskirjallisuuden, johon neuvostotaholtakin on kiinnitetty huomiota. Samalla kun myönnetään, että vähempikin tätä lajia olisi riittänyt, varsinkin sikäli kuin on kysymys ala-arvoisista tekeleistä, on palautettava mieleen, että tämän lajin kirjallisuus pääsi vauhtiin kaikkialla maailmassa eikä vain meidän maassamme niiden paljastusten jälkeen, joita uusi neuvostojohto muutama vuosi sitten teki Stalinin aikaisista olosuhteista Neuvostoliitossa. ———

Toisena syynä välien kylmenemiseen mainitsi presidentti sen vastavaikutuksen, joka syntyi Suomessa viimekesäisten Moskovassa käytyjen neuvottelujen jälkeen. Totta on, että arvostelua esiintyi kultalainan tarpeellisuudesta ja Saimaan kanavan kunnostamisen tarkoituksenmukaisuudesta. Mutta nämä ovat kysymyksiä, joista pitäisi voida keskustella taloudellisella pohjalla. Sitä paitsi Suomi on ilmoittanut olevansa valmis neuvotteluihin näistä molemmista kysymyksistä ja eräistä muistakin, mutta sen valmiuteen ei ole tullut samanlaista reaktiota.»

Helsingin Sanomien pääkirjoituksesta 11.12.1958

Suomen Sosialidemokraatti ei pääkirjoituksessaan 11.12.1958 ottanut selvää kantaa tasavallan presidentin keskeisiin käsityksiin. Joka tapauksessa se piti Kekkosen kannanottoja ymmärrettävinä, mutta moitti maalaisliittoa joka sen mielestä oli turhan kärkevästi arvostellut hallitusta. »Kysymys ei tasavallan presidentin mukaan siis ole eroa pyytäneen hallituksen tai yleensäkään ulkoasiaimme johdon muka muuttuneesta ulkopolitiikasta, niin kuin esim. maalaisliittolaisella taholla on tahdottu väittää.»

Kansan Uutiset yhtyi jälkiartikkelissaan 11.12.1958 tasavallan presidentin »vakaviin, varoittaviin ja vakuuttaviin sanoihin».

»Helsingin Sanomat on tapansa mukaan 'ovelan' kohtelias presidentin puheen ollessa kysymyksessä. Tähän ovelan kohteliaaseen tapaansa lehti artikkelinsa ensimmäisessä kappaleessa jo todistaa, että presidentin esiintyminen ei tarvitse puolusteluja, mutta samaan hengenvetoon makeasti selittää, että presidentin painava sana olisi joskus aikaisemminkin ollut paikallaan, 'esimerkiksi yleislakon vaikeina päivinä, jolloin kansa kaipasi johdatusta'.»

Nimim. Taavetin pakinasta Kansan Uutisissa 12.12.1958

... JA NIIDEN LOPPU

Yöpakkaset loppuivat tasavallan presidentin tammikuun lopulla 1959 tekemään Leningradin-matkaan. Yllättäen tuohon kaupunkiin ilmaantui myös Neuvostoliiton korkeinta johtoa pääministeri Nikita Hruštševista alkaen. Käydyissä neuvotteluissa saatiin suhteita viilentäneet seikat selvitetyiksi.

»Erityisesti lienee paikallaan sanoa niille, jotka taas tämän keskustelun vuoksi ovat vaivanneet päätänsä joillakin uusilla esille tulleilla kysymyksillä, pääministeri Hruštševin heti keskustelujemme alussa vakuuttaneen, että Neuvostoliitolla ei ole esitettävänään mitään uusia ehdotuksia Suomelle. Paikallaan on myös mainita näiden päivien aikana käyneen selville, että Neuvostoliitto aivan lähitulevaisuudessa lähettää uuden suurlähettilään Helsinkiin. Eräs kysymys, josta jo joulukuun 10. päivänä pitämässäni radio- ja televisiopuheessa mainitsin, tuli poikkeuksellisen voimakkaasti esille näissä keskusteluissa. Tarkoitan Suomen julkisen sanan suhtautumista Neuvstoliittoon. Pääministeri Hruštšev käsitteli lounaspuheessaan tätä asiaa varsin laajasti. Yksityisessä keskustelussamme

ulkoministeri Gromyko sanoi, että heillä oli aivan viime ajoilta kerättynä varsin runsaasti Suomen lehdistön lausuntoja, joissa esitetään arvostelua ja ilkeyksiä Neuvostoliitosta ja sen oloista. Tässä aiheessa viivyttiin erityisen kauan. On ikävää, että minun täytyy tähän kysymykseen yhä uudelleen ja uudelleen palata, mutta käsitykseni mukaan on aivan varmaa, että ilman sanomalehdistön osoittamaa pidättyvyyttä ja vastuuntunnetta ei koskaan saada maittemme välisiä suhteita sille luottamukselliselle kannalle, jolla niiden meidän oman etumme mukaisesti täytyy olla. ———

Loppuvaikutelmani on, että syksyinen kriisi Suomen ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa oli syvempi kuin olimme ymmärtäneet. On pidettävä meidän kannaltamme onnellisena tapahtumana, että se voitiin luottamuksellisten keskustelujen avulla selvittää, niin pian kuin otollinen tilaisuus siihen tarjoutui. Neuvostoliiton vilpitön halu kriisin selvittämiseen tulee voimakkaasti esille siinä tosiasiassa, että pääministeri Hruštšev, jonka osuus 21. puoluekokouksessa on niin ratkaiseva, uhrasi meille suomalaisille kaksi päivää juuri puoluekokouksen aattona.

Mutta siitä seikasta, että kriisi oli syvempi kuin täällä ymmärrettiin, on meidän oltava valmiit tekemään johtopäätökset. Mitkä ne ovat? Käytännön poliitikko ne oivaltaa ja uskon, että Suomessa yhdytään siihen lounaspuheeni kohtaan, joka kuului seuraavasti: 'Me Suomessa toivomme koko sydämestämme, ettei koskaan tulisi sellaista aikaa, joka heijastaisi epäluottamusta kansojemme välillä'. Minulla on vankkumaton vakaumus siitä, että Suomen suhteet Neuvostoliittoon voidaan jatkuvasti säilyttää ystävällisinä, luottamuksellisina ja läheisinä ja että se osapuoli, joka tästä hyvästä yhteistyöstä eniten hyötyy, on Suomi.»

Urho Kekkosen radiopuheesta 25.1.1959

»Presidentti Kekkonen korosti lopuksi, että meidän on ymmärrettävä tehdä viime kuukausien kokemuksista omat järkevät johtopäätöksemme. ———

Täytyy totisesti sanoa, että jos arveluttavaksi käyneen kriisin laukeamisen jälkeen ei ymmärrettäisi, mikä on meidän etumme, niin tämän kansan ulkopoliittisesta tajusta ei voitaisi antaa korkeata arvolausetta. Mutta varmaa on, että varsinaisen kansan keskuudessa asia tajutaan ja tasavallan päämiehen käsitykseen ja toivomuksiin yhdytään täysin. Ne jotka ovat poikkiteloin tai haraavat vastaan eivät ole tämän maan asialla.»

Maakansan pääkirjoituksesta 27.1.1959

»Tasavallan päämiehen esityksestä sai sen vaikutelman kuin neuvotteluissa Hruštševin ja Gromykon kanssa nimenomaan Suomen lehdistö olisi näytellyt pääosaa. Hruštševin omassa puheessa lehdistön osuus ei ollut niin hallitsevalla sijalla. Presidentti mainitsi Gromykon ilmoittaneen, että Neuvostoliitossa on kerätty Suomen sanomalehtien lausuntoja, joissa on arvostelua ja ilkeyksiä Neuvstoliitosta. Tällaisia arkistoja ovat eri valtiot eri aikoina keräilleet toisiaan vastaan, mutta hyvien naapureiden kesken sellaisesta tavasta pitäisi voida luopua. Ainakin presidentti Kekkosen puheesta saattoi päätellä, että pahin kompastuskivi olisivat suomalaisten lehtien pakinoitsijat ja piirtäjät. Ne, jotka loukkaantuvat näistä hengentuotteista, asettavat itsensä alttiiksi epäilylle huumorintajun puutteesta.

Presidentti Kekkonen halusi erityisesti tähdentää, että meillä ei ole tajuttu, miten syvällinen viime syksyn kriisi oli. Meidän käsityksemme on, että sitä tietyillä tahoilla koko ajan jopa vahvasti liioiteltiin. Mielellämme kuulemme vakuutuksen, että Suomen ei tarvitse luopua mistään, ei suhteistaan länteen eikä pohjoismaihin. Olisi onnellista, jos voitaisiin sanoa samaa myös sisäisen itsemääräämisoikeutemme säilymisestä.»

Helsingin Sanomien pääkirjoituksesta 26.1.1959

»Neuvottelujen kuluessa oli valtionpäämiehemme tullut käsitykseen, että syksyn kriisin vaikutus Suomen ja Neuvostoliiton suhteisiin oli syvällisempi kuin täällä oli ymmärretty. Kuulijalle jäi kuitenkin epäselväksi, millä tavoin tämä oli tullut esiin. Pääministeri Hruštševin lounaspuheesta se ei myöskään käynyt selvästi ilmi, ellei vastaus sitten kätkeydy niihin kumpaankin puheeseen sisältyneisiin kohtiin, joissa syytettiin suomalaista lehdistöä, erityisesti pakinoitsijoita ja piirtäjiä, Neuvostoliiton

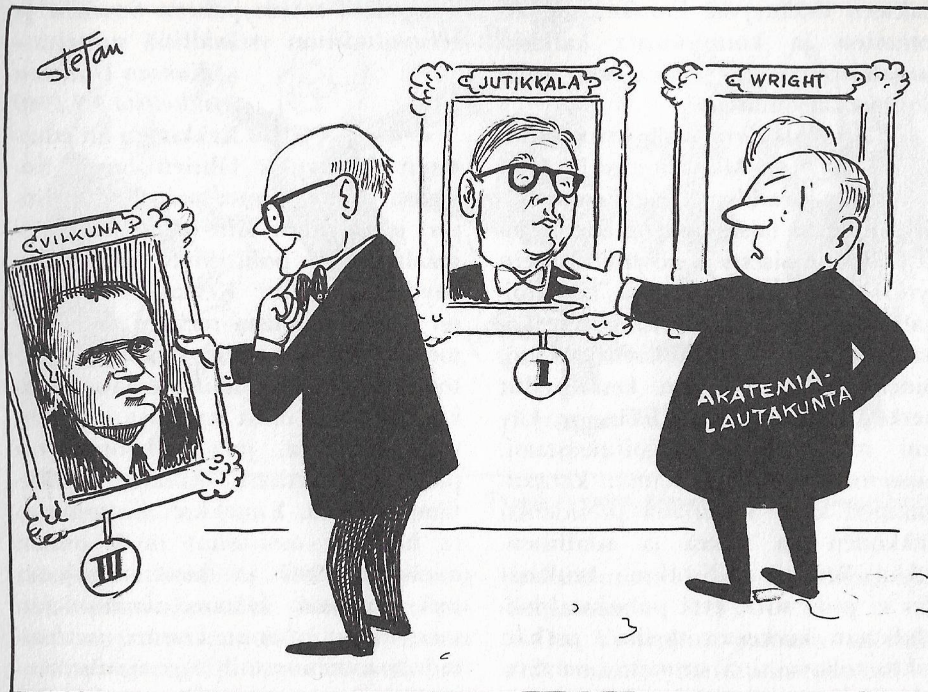
Urho Kekkonen ja Neuvostoliiton nykyjohtoa: Nikolai Podgornyi, Aleksei Kosygin ja Leonid Brežnev. Suihkukoneiden aikakaudella henkilökohtaiset huipputason tapaamiset ovat tärkeä ulkopolitiikan keino, ja taito hallita ne on korkeimman luokan poliittista kyvykkyyttä.

Kalastus kytkeytyi yllättävästi politiikkaan syksyllä 1968: silloin pääministeri Aleksei Kosygin ilmaantui Urho Kekkosen kalastuskumppaniksi Hiittisten vesille. Jotkut suomalaiset saattoivat huolestua, mutta taas kerran he osoittautuivat huonoiksi ennustajiksi.

SUURIN YHTEINEN NIMITTÄJÄ

Tapani Kovanen, *Suomen Sosiaalidemokraatti 7.2.1959*

ja sen olojen arvostelemisesta. Presidentti katsoi tämän kysymyksen olevan jopa niin tärkeän, että ellei lehdistö osoita pidättyvyyttä ja vastuuntuntoa, ei suhteita saada luottamukselliselle pohjalle. Se on paljon sanottu ja se osoittaa, että sanomalehdistön asema ns. kolmantena valtiomahtina on tässä yhteydessä tullut siis yllättävän voimakkaana esiin. Meillä Suomessahan tämä on varsinkin sodan jälkeisinä vuosina viranomaisten puolelta usein unohdettu pitämällä lehdistöä ikään kuin välttämättömänä pahana. Sen sijaan että sitä olisi informoitu asioista, joiden tietäminen esimerkiksi ulkopoliittisten tilannearviointien kannalta olisi välttämätöntä, siltä on pyritty salaamaan johdonmukaisesti kaikki, mikä vähänkin koskee tätä alaa.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 26.1.1959

Suomen Sosialidemokraatti ei pääkirjoituksessaan suoraan käsitellyt asiaa. Sitä ei tehnyt myöskään Kansan Uutiset, mutta sen pakinoitsija Taavetti kiitteli 27.1.1959 Urho Kekkosen »tavallisen selvää tekstiä».

»Kun naaputin taholta on nimenomaan korostettu, miten se panee painoa lehtien kirjoittelulle, niin ei pitäisi ehdoin tahdoin antaa sellaista kuvaa kuin täällä eräillä tahoilla ei oltaisi täysin hyvillä mielin siitä, että rempallaan olleet suhteet on saatu taas raiteilleen. Tosin Hesa näkyy sanovan, että naapurin pahastuminen esimerkiksi joittenkin poliittisten piirrosten vuoksi osoittaa vain huumorintajun puutetta, mutta kyllä meidän täytyy sanoa, että ei noissa piirroksissa ole aina ollut kysymys huumorista, vaan tarkoituksellisesta neulanpistopolitiikasta. Siitä samasta, joka on tullut vastaan myös Hesan muilla palstoilla.»

Nimim. Kessu-Pekan pakinasta Maakansassa 27.1.1959

SUURIN YHTEINEN NIMITTÄJÄ

Urho Kekkosen presidenttikauden alkuvuosina hänen vastustajansa arvostelivat, ajoittain ankarastikin, hänen nimityspolitiikkaansa. Viime vuosina kritiikki on ratkaisevasti vähentynyt, ehkä sitä mukaa kun on alettu ymmärtää että pätevyys ei ole yksiselitteinen eikä metrimitalla mitattavissa oleva asia.

KIISTELTY 60-VUOTIAS

Syyskuun 3. päivänä 1960 tasavallan presidentti Urho Kekkonen täytti 60 vuotta. Suhtautumisesta häneen tuohon aikaan antavat eräänlaisen läpileikkauksen syntymäpäivänä ilmestyneet johtavat Helsingin lehdet. Mikään niistä ei kiistänyt Kekkosen suuria kansalaisansioita eikä harvinaista poliittista kyvykkyyttä, mutta muuten arvioinneissa oli suuria eroja. Seuraavaan sikermään on yritetty poimia syntymäpäiväartikkeleista luonteenomaisimpia kohtia.

»Vaikka tasavallan presidentti Kekkonen valtionpäämiehenä onkin eri ryhmäkuntien ulko- ja yläpuolella, ei kuitenkaan ole väärin palauttaa mieliin, että hän on elämäntyötään suorittaessaan saanut osakseen jakamattomimman luottamuksen Suomen maaseutuväestön taholta. Tämä on tänään Suomen maaseutuväestölle ylpeydenaihe. Vuosien mittaan luottamus häntä kohtaan on maaseutuväestön piirissä jatkuvasti lisääntynyt. Edustamansa poliittisen linjan tuottamien, koko maalle suurimerkityksisten tulosten avulla — ja vain työn tulosten perusteella eikä hyvien aikomusten nojalla, voidaan valtiomiehestä ottaa mittaa historian edessä — presidentti Kekkonen on saanut osakseen lisääntyvää luottamusta, arvonantoa ja kunnioitusta kaikissa kansalaispiireissä puolueiden raja-aitoihin katsomatta.»

Tri Ahti Karjalaisen artikkelista Maakansassa 3.9.1960

»Vaikka presidentti Kekkonen onkin tunnettu taistelujen miehenä, joka määrätietoisesti ja kovinkin ottein pyrkii päämääräänsä, osaa hän toisaalta olla leppoisa kansanmies. Tämän tietävät ne lukuisat henkiltö, joiden kanssa hän on keskustellut matkoillaan ja eräretkillään, se käy ilmi myös hänen kirjoituksistaan, joissa asian ohella on rennon kansanomainen sävy. Puhujana presidentti Kekkonen on selkeä ja asiallinen. Pekka Peitsen todistuksen mukaan hän ei pidä siitä, että puheissa 'poksahdetaan korkeaan tyyliin', ja hän olikin takavuosina tunnettu omalaatuisen huumorin höystämistä puheistaan.»

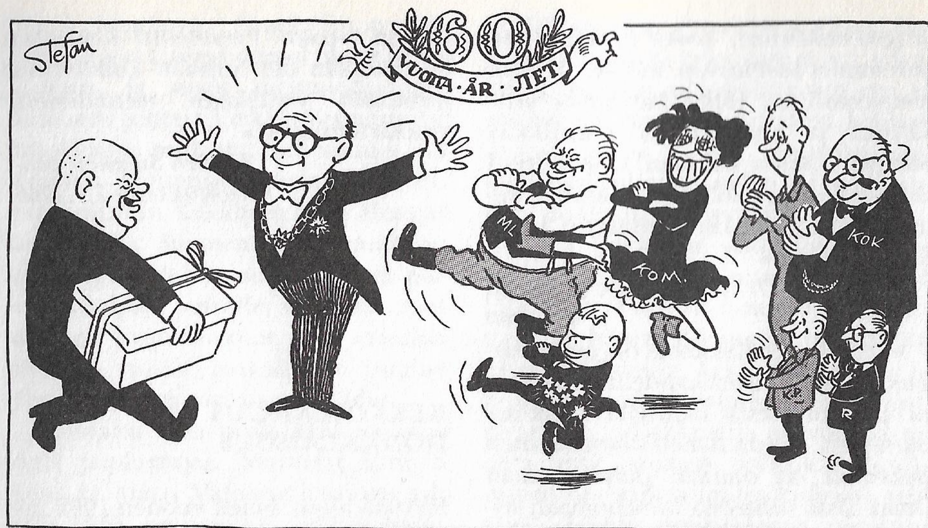
Helsingin Sanomien artikkelista 3.9.1960

»Vuoden 1956 vaaleissa valittiin Urho Kekkonen tasavallan presidentiksi. Vaikka maamme työväenliike ei voikaan varauksetta hyväksyä presidentti Kekkosen politiikkaa, nimenomaan hänen talouspoliittisia toimenpiteitään ja on jyrkästikin eri mieltä niistä, tunnustetaan kuitenkin hänen ulkopoliittiset ansionsa. Hän on ulkopolitiikassaan, etenkin Suomen suhteissa Neuvostoliittoon, noudattanut Suomen kansan valtaenemmistön tahtoa ja on Suomen ulkopolitiikan korkeimpana virallisena johtajana ollut mukana luomassa ja kehittämässä sotien jälkeen Suomen ja Neuvostoliiton ystävällisiä suhteita.»

Kansan Uutisten artikkelista 3.9.1960

»— — — Urho Kekkonen on edustanut 30-luvulta lähtien omaa linjaansa suomalaisessa politiikassa, linjaa, josta vähin erin on tullut myös maalaisliiton poliittinen ohjelma ja käytäntö. Tälle Kekkosen linjalle on ollut ominaista meidän oloissamme harvinaisen suuri ennakkoluulottomuus, väliin häikäilemättömyyskin, kun on ollut kysymys sellaisen toteuttamisesta, jota Kekkonen on pitänyt poliittisesti oikeana ja välttämättömänä. Ennakkoluulottomuutta hän on osoittanut myös omien mielipiteittensä ja kannanottojensa tarkistamisessa. Hän ei ole suinkaan sokeasti tuijottanut kerran omaksumiinsa kannanottoihin ja ajatustottumuksiin, vaan on ollut valmis niitä uudelleen arvioimaan uusien kokemusten ja tapahtuneen kehityksen valossa.

Puoluemiehenä ja puoluejohtajana Urho Kekkonen on aikaisemmin osoittanut näitä ominaisuuksia ennen kaikkea sisäpolitiikassa, eikä hän presidenttinäkään ole tyytynyt passiiviseen persoonattomuuden osaan yhteiskuntaelämässämme, vaan on osoittanut aktiivista puuttumista eri elämänaloihin tavalla, joka on synnyttänyt jopa keskustelua 'persoonapolitiikasta' ja valtion päämiehen asemasta julkisessa kritiikissä. Onkin erityisesti huomattava, että ne mielipide-eroavaisuudet, joita presidentti

Tapani Kovanen, *Suomen Sosialidemokraatti 3.9.1960*

Kekkosen kohdalla vieläkin tuntuu esiintyvän, koskevat hänen sisäpoliittista panostaan, eivätkä liity hänen pääministerinä ja presidenttinä harjoittamaan ulkopolitiikkaan, vaikka näinkin on joskus haluttu väittää.»

Uuden Suomen artikkelista 3.9.1960

»Pääministerikausinaan Urho Kekkonen osoitti merkittävää poliittista kykyä, jota sinänsä kuvaa pääministerinaseman säilyminen neljässä peräkkäisessä hallituksessa. Yllättävä joustavuus sekä koko poliittisen asetelman käsittävät yhdistelmävaihtelut kannatuksen etsimisessä olivat kuvaavia tänä aikana: esim. toisaalta kommunistien ajoittain hänelle antama voimakas tuki, varsinkin hallitusten toiminnan kannalta kriitillisissä vaiheissa, toisaalta liittoutuminen oikeistopiirien kanssa, kuten surullisenkuuluisan k-ohjelman ollessa ajankohtainen.

On kuitenkin pantava merkille, että maan yhteiskuntaelämässä tämänlaatuisella politiikalla oli epäterve vaikutus. Poliittinen epävakaisuus muodostui vähitellen pysyväksi olotilaksi, mistä tietenkin kärsi maan asioiden hoito, johdonmukaisuuden puuttuessa ja jatkuvuuden yleisiä asioita koskevissa ratkaisuissa liittyessä vain yhden puolueen ja määrättyjen henkilöiden pysymiseen valta-asemissa. Poliittisten ristiriitojen hyväksikäytöstä voi helposti kehittyä 'hajoita ja hallitse' -politiikkaa, jollainen on omiaan sinänsä luomaan uusia ristiriitoja.

Sitä kriisikautta, joka poliittiselle elämälle on ollut ominainen 1950-luvun jälkipuoliskolla, ei olekaan pidetty vain itsestään kehittyneenä ilmiönä. Tiettyä kuvaannollisuutta on nähty jo siinä, että yleislakko puhkesi uuden presidentin astuessa virkaansa vuonna 1956. Kaikkia puolueita koskettanut yleinen hajaantumisilmiö sekä parlamentarismiin ja demokratiaan kohdistuvat rikkomukset on yhdistetty siihen poliittiseen taktikointiin, jonka maalaisliitto oli edellisvuosina omaksunut ja jota se edelleen selvästi noudattaa.

Runsaan vuoden kuluttua päättyvä Urho Kekkosen presidenttikausi, joka tietenkin merkitsee hänen värikkään elämänuransa huippukohtaa, ei poliittisen elämämme kannalta ole ollut onnellista aikaa. Yleinen luottamuspula, kasvanut kärjistyneisyys politiikan piirissä ja häikäilemättömien menettelytapojen yleistyminen puhtaasti valtapoliittisessa kamppailussa ovat aiheuttaneet runsaasti myös tasavallan päämieheen kohdistuvaa kritiikkiä. Koska on katsottu, että tasavallan päämiehen arvovalta olisi voinut ehkäistä sitä kielteistä kehitystä, joka on ollut niin ilmeinen poliittisella näyttämöllä.»

Suomen Sosialidemokraatin artikkelista 3.9.1960

KEKKONEN JA JUHLAVIERAS

Urho Kekkosen 60-vuotispäivän arvokkain juhlavieras oli Nikita Hruštšev. Hänen tarjoamallaan lounaalla

4.9.1960 Kekkonen piti huomiota herättäneen puheen. Siinä hän otti esiin yhtaikaa kaksi asiaa joista oli totuttu puhumaan lähinnä vain erikseen: Suomen ja Neuvostoliiton ystävälliset suhteet sekä maamme yhteiskuntajärjestelmän.

Puheen Helsingin lehdissä saamista kommenteista kiintoisin oli Uuden Suomen: se oli vilpittömän kiittävä, joskin lehti lopuksi muistutti mieliin että Kekkonen oli paitsi presidentti myös vuoden 1962 vaalien presidenttiehdokas. Helsingin Sanomat ei suoraan ottanut kantaa puheen keskeiseen kohtaan eikä Suomen Sosialidemokraatti julkaissut asiasta pääkirjoitusta lainkaan. Sitä vastoin lehden pakinoitsija Simppa antoi Kekkoselle hieman tunnustusta, mitä ei ole tapahtunut usein.

»Jotkut sanovat — — —, että hyvä on, mutta eläessään rauhanomaisella tavalla suuren Neuvostoliiton naapuruudessa Suomesta tulee ennen pitkää kommunistinen maa. Minä puolestani olen vakuuttunut siitä, että vaikka koko muu Eurooppa muuttuisi kommunistiseksi, Suomi jää perinteisen pohjoismaisen kansanvallan pohjalle, jos Suomen kansan enemmistö näin tahtoo, niin kuin uskon.

Ei Neuvostoliitto ole pakottanut eikä pakota meitä omaksumaan omaa järjestelmäänsä — vaikka minä myönnän, että monet Neuvostoliitossa, ja Suomessakin, arvatenkin uskovat, että se olisi hyvä myös Suomelle. Neuvostoliiton johto tietää, että me kaikissa olosuhteissa puolustamme omaa järjestelmäämme, koska näemme sen paremmin soveltuvan meille. Ja kun Neuvostoliiton johto harjoittaa ystävällistä ja ymmärtävää politiikkaa Suomen kansaa kohtaan, ei se tietysti tällä pakota meidän kansaamme mihinkään, mikä olisi kansamme luonteen vastaista.»

Urho Kekkosen puheesta 4.9.1960

»Presidentti Kekkosta on usein varsinkin pääministerikaudellaan moitittu pyrkimyksestä liehitellä kotikommunisteja, mutta hänen sunnuntainen puheensa on omiaan puhdistamaan ilmaa tässä suhteessa nimenomaan nykyistä sisäpoliittista kehitysvaihetta ajatellen. Siihen, että kysymyksessä ei ole pelkästään juhlatunnelmissa julkilausuttu ajatus, viittaa sekin, että jo syksyn 1958 ns. kriisivaiheessa presidentti Kekkonen tähdentäessään velvollisuuttamme puolueettomaan, objektiiviseen asennoitumiseen suurvaltojen eturistiriidoissa katsoi välttämättömäksi alleviivata, että 'mainittu velvoitus ei suinkaan kohdistu siihen ideologiseen taisteluun, jota maailmassa käydään, vaan siinä me seisomme oman demokratiamme takana'.

— — —

Se (puhe) poikkeaa tyystin jostakin 'Tashkentin puheista', sillä siksi selvänä siinä ilmenee ääni, joka puhuu kokonaisuuden nimissä. Se on suomalaista puhetta, jonka voima ei ole syrjäpoluilla, vaan asian ytimeen osuvassa suoruudessa. Sitä paitsi puhe oli avomielisyydessään eräänlainen nykydiplomatian näyte. Huomaa näet, että se pidettiin venäläisille — venäläiseen tapaan. Presidentti Kekkonen ei näköjään ole turhaan kohdistanut tarmoaan venäläisen mentaliteetin ymmärtämiseksi.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 7.9.1960

KEKKOSLAISUUS JA HONKALAISUUS

Hyvissä ajoin ennen vuoden 1962 presidentinvaaleja alkoivat Urho Kekkosen vastustajat etsiä omaa yhteistä vastaehdokastaan Kekkoselle. Vannoutunut antikekkoslainen Tuure Junnila kertoo Noottikriisi-kirjassaan eri puolueiden edustajien epävirallisesta tapaamisesta tammikuussa 1961: »Totesimme yksimielisinä viime vuosien politiikan epäkohdat ja sen, että pelkästään maalaisliitosta miehitettyjen hallitusten politiikka, jota emme kukaan pitäneet tyydyttävänä, nojasi paitsi maalaisliiton, skogilaisten ja kommunistien yhdessä muodostamaan eduskunnan enemmistöön, myös tasavallan presidentin varauksettomaan tukeen». Siksi professori Nils Meinanderin kotiin kokoontunut ryhmä piti presidentin vaihtamista välttämättömänä.

Edelleen on lopullisesti selvittämättä, keitä kaikkia ajateltiin ja mahdollisesti pyydettiin Kekkosen vastaehdokkaaksi. Joka tapauksessa valinta lopuksi osui oikeuskansleri

Olavi Honkaan. Honka-liiton runkona olivat sosiaalidemokraatit ja kokoomus, ja myös pientalonpoikien puolueen johtaja Veikko Vennamo oli innokkaasti mukana. Sitä vastoin molempien kansanpuolueiden johtoelimissä oli niin Kekkosen kuin Hongan kannattajia. Suomen kansanpuolueessa Hongan ehdokkuutta ajaneet pääsivät niukasti voitolle, kun taas ruotsalainen kansanpuolue jätti erimielisyyksien vuoksi paikallisille puolue-elimille vaaliasiassa vapaat kädet.

Toisaalta toki myös kekkoslaisuus ylitti puoluerajat. Maisterit Eino S. Repo ja Matti Valtasaari tulivat syksyllä 1961 tunnetuiksi julkaistessaan vetoomuksensa ns. porvarillisille kekkoslaisille.

Vaaleja varten oli nimetty myös kaksi muuta presidenttiehdokasta: Skdl:n Paavo Aitio ja Tpsl:n Emil Skog. Siitä huolimatta ei ollut mitään epäilystä, etteikö ratkaisu tapahtuisi Kekkosen ja Hongan välillä. Heidän mahdollisuutensa nähtiin verraten tasavahvoiksi. Muistan vierailijana, miten Jaakko Nummisen isännöimässä Kekkosen vaalitoimistossa Helsingin Fredrikinkadulla ei suinkaan oltu tuudittauduttu uskoon helposta voitosta. Vastapuoli kirkasti jopa Arvo Salon taidolla kuvaa Olavi Hongasta: hänet pyrittiin esittämään paitsi järkkymättömänä lain ja oikeuden miehenä myös nuorekkaana ja reippaana, ei liian vanhoillisena.

Mutta myös kekkoslaisuuden käsite oli kypsynyt. Kysymys oli edelleen Paasikiven ulkopoliittisen linjan jatkamisesta ja syventämisestä. Olennaista ei tällöin ollut Paasikiven nimen hokeminen, vaan kyky tajuta eri tilanteissa Suomen ulkopoliittinen etu ja toimia sen mukaan. Edelleen kekkoslaisuus sisälsi yleisiä ulottuvuuksia: ennakkoluulottomuuden, joustavuuden, uudistusmielisyyden.

Urho Kekkosen vaaliliiton julkaiseman Suomen Tien numeroon 3/1961 lähettivät Turusta dosentti Esko Ervasti ja hänen 22-vuotias oppilaansa Hannu Taanila kekkoslaisuuden ja honkalaisuuden vertailun. He kirjoittivat mm.: »Kekkosella on voimaa todeta, että Suomen politiikan hoitaminen on 'vaikea mutta kiehtova tehtävä'. Hänen politiikkansa perustuu tehtyihin sopimuksiin ja tiettyihin perusfaktoihin, mutta on mielestämme lisäksi pysähtyneen tilan alinomaista kaihtamista, statuksen vieroksumista, elävien suhteiden kehittämistä ja luomista. Se on henkisesti offensiivista ja ajanmukaista. Hänen poliittisessa ja kulttuuripoliittisessa toiminnassaan on meistä joskus melkein riemukas nuorekas piirre. Tällainen atmosfääri on henkisesti suotuisa.»

Honkalaisuuden kirjoittajat tulkitsivat epäproduktiiviseksi, säilöväksi, seniiliksi. »Honkalaisuus toistaa, mutta ei luo.»

NOOTTI NEUVOSTOLIITOSTA

Lokakuussa 1961 tasavallan presidentti Urho Kekkonen teki matkan Kanadaan ja Yhdysvaltoihin. Sen kohokohtia olivat Yhdistyneissä Kansakunnissa pidetty puhe Suomen roolista YK:ssa — »Näemme itsemme täällä pikemmin lääkärin kuin tuomarin osassa» — presidentti John F. Kennedyn tapaaminen sekä puhe ja vastaaminen kysymyksiin Washingtonin lehdistöklubilla.

Kekkosen tiedetään luoneen matkallaan itsestään mieliinpainuvan kuvan johdonmukaisena ja voimakkaana puolueettoman maan päämiehenä. Epäilemättä hän selvensi käsitystä Suomen ulkopoliittisesta linjasta ja hälvensi harhaluuloja. Toisaalta jotkin hänen kannanottonsa herättivät arvostelua kotimaassa. Lehdistöklubilla hän vastasi kieltävästi kysymykseen, aikooko Suomi esittää vastalauseensa Neuvostoliiton ydinasekokeiden aiheuttamasta säteilyvaarasta. Kokemus oli hänen mukaansa osoittanut, että vastalauseilla on hämmästyttävän vähäinen vaikutus tapahtumien kulkuun. Helsingin Sanomat piti pääkirjoituksessaan 21.10. 1961 tätä melko piittaamattomana valtiomiehen lausumaksi: »— — — vastalauseen esittäminen osoittaa moraalista ryhtiä ja sen avulla pienikin kansa voi puolustaa oikeuksiaan ja kolkuttaa maailman omaatuntoa».

Yhdysvaltain-matkallaan Kekkonen varasi aikaa myös lyhyeen lomailuun Hawaijilla. Tänne hän sai tiedon, että Neuvostoliiton hallitus oli 30.10.1961 lähettänyt Suomen hallitukselle nootin. Siinä Neuvostoliitto, lähinnä Itämeren alueen kärjistyneeseen tilanteeseen viitaten ja yya-sopi-

muksen nojalla, ehdotti konsultaatioita eli neuvotteluja toimenpiteistä molempien maiden rajojen puolustuksen turvaamiseksi.

Nootti herätti Suomessa suurta levottomuutta. Levottomimpia olivat ne, joilla eniten oli tunteenomaista epäluottamusta Neuvostoliittoa kohtaan. He arvelivat nootin joka tapauksessa johtavan jonkinlaiseen Suomelle epäedulliseen ratkaisuun — miten pahaan, siitä lienee ollut kirjavia käsityksiä. Toisaalta noottiin suhtauduttiin näissä samoissa piireissä myös kyynisesti: se leimattiin Suomesta käsin »tilatuksi» ja sen ainoaksi tehtäväksi selitettiin Suomen presidentinvaaleihin vaikuttaminen. Näiden valtioviisaiden kannunvalajien mukaan siis jotkin pienen maan poliittiset piirit juoksuttivat Kremlin johtoa mielensä mukaan.

Palattuaan kotimaahan Urho Kekkonen piti radiopuheen, jota Suomen kodeissa varmaan keskittyneesti kuunneltiin. Pantakoon seuraavassa näytteessä merkille viittaus Suomen Sosialidemokraattiin.

»Nootissa on kaksi osaa: sotilaallinen ja poliittinen.

Edellinen osa antaa aihetta vakavaan huolestumiseen, sillä sodanuhka on Euroopassa kasvamassa. Ei kukaan tietenkään kuvittele, että 'Saksa tai Saksan kanssa liittoutuneet valtiot' tekisivät erillisen hyökkäysretken Suomen alueen kautta Neuvostoliittoa vastaan. Mutta jos suursota syttyy Länsi-Berliinin vuoksi tai muutoin, niin Suomen maantieteellinen asema Itämeren valtiona tekee mahdolliseksi, että Suomen maa-, meri- tai ilmatilaa voidaan nykyisten sodankäyntivälineiden aikana loukata. Sellaiset ovat sotilaallisten liittojen asetelmat Pohjois-Euroopassa. Tiedän hyvin, että Neuvostoliitossa vallitsee suuri huolestuneisuus Länsi-Saksan nopean aseistautumisen johdosta, enkä ole salannut lännen valtiomiehiltä, että henkilökohtaisesti tunnen Suomen kannalta huolestuneisuutta saman asian vuoksi. ———

Nootin poliittisen puolen ratkaisevasti tärkein osa on Suomen omaksuman ulkopoliittisen suuntauksen saama tunnustus. Asia on aivan päinvastoin kuin eräs ruotsinmaalainen lehti väittää, joka kertoo, että 'jopa Suomen hyvä tahto pitää yllä hyviä suhteita Neuvostoliiton kanssa on asetettu kyseenalaiseksi'. Suomen puolueettomuuspolitiikka saa edelleen osakseen Neuvostoliiton hallituksen hyväksymisen ja Suomi voi jatkaa sillä hyvin viitoitetulla ulkopoliittisella tiellä, jolle se vuosien johdonmukaisella ja kiinteällä työllä on hankkinut tunnustuksen sekä idän että lännen suurvaltojen taholta. ———

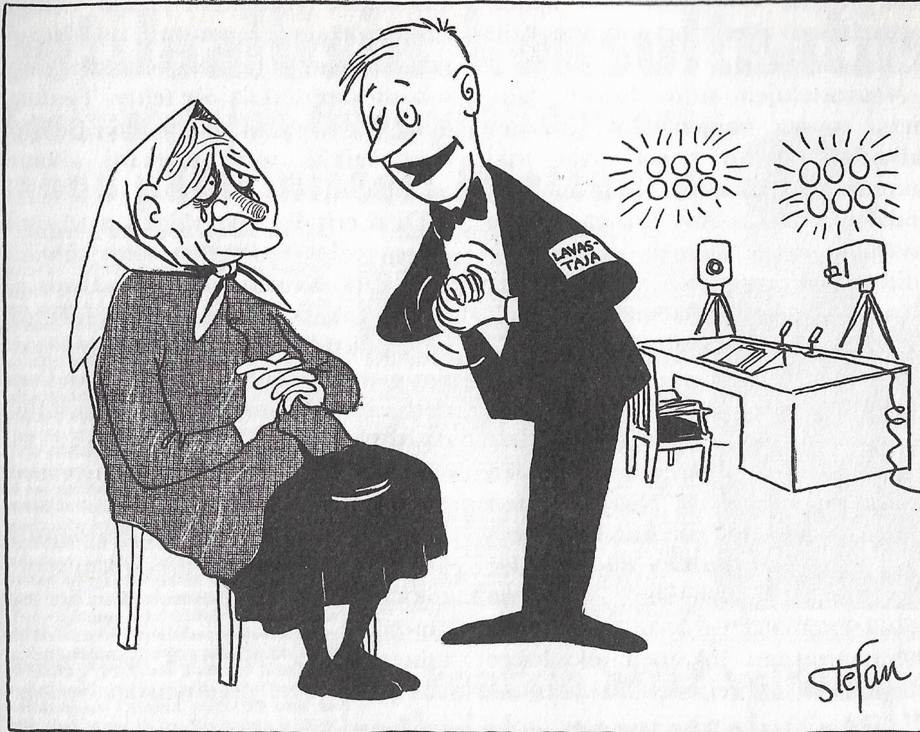
Olen mitä syvintä mielipahaa ja suuttumusta tuntien lukenut, kuinka erään puolueen pää-äänenkannattajassa muutama päivä sitten — jatkoksi kesästä 1957 jatkuneelle ajojahdille — on minun väitetty muka pyrkivän bolševisoimaan Suomen, minkä väitteen lehdistö ja eräät vaalitoimistot ovat vaikenemalla hyväksyneet. Tällaista en ole velvollinen sietämään, ja väite oikeuttaa minut sanomaan, että Suomen edessä ovat niin vakavat ajat, että niitä eivät kykene kansan onneksi hoitamaan poliittiset diletantit eivätkä heidän ulkopolitiikassaan aina epäonnistuneet taustavoimansa.

Kotimaahan palattuani olen lukenut, että nyt toivotaan vanhoista erimielisyyksistä huolimatta yksimielisyyttä maan asioissa. Se on mitä kiitettävin toivomus. Mutta jos yksimielisyys rakennetaan vanhojen muistojen ja vaistojen merkeissä, jos sen pohjana on aikansa eläneiden tunteiden palo, oli se kuinka aitoa tahansa, tai pelkät iskulauseet, olivatpa ne kuinka vakavasti tarkoitettuja hyvänsä, olen varma, että tällainen yksimielisyys ei nyt vie perille. Kun lähdin San Franciscosta, minua tuli hyvästelemään eräs vanha suomalainen vaimo, joka kättäni puristaessaan sanoi rukoilevansa minulle viisautta kansamme asioissa. Tämä kaunis toivotus on minua vaivannut. Mitä tuo viisaus on? Kun tänään luin uudelleen Paasikiven kuuluisan jäähyväishaastattelun kesältä 1955, tunsin sieltä löytäneeni tuon viisauden. Paasikivi sanoi: 'Ulkopoliittinen turvallisuus on tärkeintä kaikille kansoille, ja aivan erikoisesti se on sitä Suomelle. Jos meillä on se, kaikki muu järjestyy kyllä, sen ovat viime vuodet osoittaneet.'»

Urho Kekkosen radiopuheesta 5.11.1961

»Tasavallan presidentti palasi pitkältä ulkomaiselta matkalta takaisin kotiin erittäin jännittyneen suurpoliittisen tilanteen vallitessa, tilan-

PRESIDENTIN REKVISIITTA

— Sitten taas vaan se sama vanha juttu, kyllähän te jo osaatte: tippa silmään ja toivotatte viisautta ja muuta semmoista!

Tapani Kovanen, *Suomen Sosiaalidemokraatti 8.11.1961*

teen, joka nyt on viikon ajan heijastunut voimakkaasti myös meidän maahamme. Toistaiseksi ei tiedetä, mitä meille keskusteluesityksen tehnyt Neuvostoliitto meiltä odottaa, mutta on ymmärrettävää, että nootti on herättänyt täällä tiettyä jännitystä. Kun maan korkein luottamushenkilö tällaisessa tilanteessa palasi ulkomaiselta matkalta kotimaahan, olisi odottanut, että hän olisi halunnut ja kyennyt esiintymään myös sisäpoliittisissa merkeissä kansakuntaa kokoavana ja yhdistävänä voimana, että hän olisi kehottanut yksimielisyyteen ja että olisi osannut arvovallallaan valaa kansan kaikkiin piireihin luottamusta tulevaisuuden suhteen. Mutta korkealta tuolilta saatiinkin kuulla matkakertomukseen liitetty epäonnistunut puoluepoliittinen rippisaarna, joka oli kohdistettu maalaisliiton ja sen johtajan sisäpoliittisiin vastustajiin.

On sanottava suoraan, että tämän asenteen otto oli tasavallan päämiehelle erittäin vähän onnistunut. Emme me tämänhetkisessä vakavassa tilanteessa kaipaa puoluejohtajan närkästyksenilmaisuja joidenkin sanomalehtikirjoitusten johdosta — olkoot ne enemmän tai vähemmän epäonnistuneita — kun maan korkeimmalta istuimelta kohdistetaan sana kansalle. Me tarvitsemme puoluepoliittisen kinastelun yläpuolelle ulottuvan kansanjohtajan levollista ja varmaa, koko maata yhdistämään pyrkivän ja hallitusvallan tueksi voimia keräävän valtionpäämiehen ääntä.»

Suomen Sosialidemokraatin jälkiartikkelista 6.11.1961

Osoituksia sosiaalidemokraattien suhteesta Kekkoseen noottitilanteessa olisi helppo löytää kosolti. Kekkonen oli puheessaan sanonut että Paasikivi ei maamme asemaa luonnehtiessaan koskaan puhunut puolueettomuudesta. Simppa vastasi hänelle pakinassaan 8.11.1961 näin: »Emme tohdi epäillä Kekkosen Paasikivi-kirjallisuuden tuntemusta, mutta mielemme tekee kuitenkin sanoa, että olipa tuon asian laita miten tahansa, niin tavalliset kansalaiset joka tapauksessa *tunsivat elävänsä* Paasikiven aikana ehkäpä puolueettomammassa maassa kuin Paasikiven jälkeen. Mutta ehkäpä tuo kansalaisten käsitys on sitä Kekkosen mainitsemaa aikaansa eläneitten 'tunteiden paloa' ja 'alhaista mieltä', niin kuin taas käheä-ääninen iskelmälaulajatar aikoinaan lauleskeli.»

NOVOSIBIRSK

Nootin synnyttämä ulkopoliittinen tilanne laukesi Novosibirskissä, jonne Urho Kekkonen oli matkustanut tavatakseen Nikita Hruštševin. Kekkonen esitti että Neuvostoliitto ei pitäisi kiinni konsultaatioita tarkoittavasta ehdotuksestaan. »Kysymyksen ratkaisu tällä tavoin olisi omiaan rauhoittamaan yleistä mielipidettä koko Skandinaviassa ja johtaisi sotilaallisten valmistelujen tarpeen vähenemiseen ei vain Suomessa ja Ruotsissa, vaan myös Natoon kuuluvissa Norjassa ja Tanskassa.»

Hruštšev myönsi nämä näkökohdat painaviksi ja hyväksyi konsultaatioiden siirtämisen. Samalla hän esitti neuvostohallituksen ja omana toivomuksenaan, että Suomen hallitus tarkasti seuraisi tilanteen kehitystä Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella ja, jos osoittautuu välttämättömäksi, esittäisi neuvostohallitukselle käsityksiään tarpeellisten toimenpiteiden suorittamisesta.

Novosibirskin neuvottelujen tilinpäätöksen Kekkonen teki radiopuheessaan. Hän korosti aluksi, että Neuvostoliiton huolestuneisuus Länsi-Saksan kiihdytetyn aseistautumisen johdosta oli tosiasia, aito ja historian valossa hyvin ymmärrettävä. Asian korostaminen oli tarpeen siksi, että tässä valossa eivät suinkaan kaikki suomalaiset olleet osanneet nootin taustaa nähdä.

Neuvottelujen tulos herätti Suomessa suurta huojennusta. Erilaiset tulkinnat nootin syistä eivät toki kuitenkaan lakanneet. Eräät antikekkoslaisimmat osasivat tulkita omalla tavallaan myös Suomen saaman velvoitteen seurata tilanteen kehitystä Itämeren piirissä: Suomesta oli tullut Neuvostoliiton »vahtikoira».

»Vaikka Los Angelesissa pitämässäni puheessa lausuin, että 30.10.1961 annettu nootti ei ole tuonut mitään muutosta Suomen ja Neuvostoliiton sopimussuhteisiin, on kaikkialla esitetty käsityksiä, kuinka Suomi tulee menettämään nykyisen asemansa puolueettomana valtiona, enemmästä puhumattakaan. Jokainen, joka lukee huolellisesti yhteisesti laatimamme tiedonannon, havaitsee, että nämä kuvitelmat ovat perin juurin vääriä. Lisäksi on syytä sanoa, että mitään ns. salaisia ehtoja ei ole esitetty eikä salaisia sopimuksia ole tehty. Tiedonanto ja sen yhteydessä pidetyt puheet ovat kaikki, mitä matkani aikana on tapahtunut.

Olen erittäin tyytyväinen matkaani ja sen tulokseen. Olen ollut selvillä siitä, että Neuvostoliitto hyväksyy ja antaa tukensa Suomen puolueettomuuspolitiikalle. Myös läntiset valtiot ovat nyttemmin ilmoittaneet kannattavansa Suomen puolueettomuuspolitiikkaa. On erittäin tärkeää todeta, että Neuvostoliitto kärjistyneen maailmanpoliittisen tilanteen aikanakin pitää Suomen puolueettomuuspolitiikkaa oman turvallisuuspolitiikkansa olennaisena osana. Tätä on pidettävä Suomella suurena saavutuksena, joka velvoittaa meitä oman etumme vuoksi ylläpitämään Neuvos-

MUSIIKKI EI TUNNE RAJOJA

Olavi Hurmerinta, *Uusi Suomi 21.11.1961*

Sunnuntaina marras-kuun 26 pnä 1961 HELSINGIN SANOMAT N:o 320 — 1961 — 9

Sotilaallisia konsultaatioita siirretään

Keskustelujen tulos ylitti toiveet sanoo pääministeri Miettunen

Neuvostoliitto ei tässä vaiheessa vaadi nootissaan esittämiensä sotilaallisten neuvottelujen aloittamista Suomen kanssa. Pääministeri Hrushtshev lausui Novosibirskissä presidentti Kekkosen kanssa käymissään keskusteluissa, virallisen tiedonannon mukaan, että "Neuvostoliitto katsoo voivansa siirtää esittämänsä sotilaalliset konsultaatiot." Hrushtshev esitti Neuvostoliiton hallituksen puolesta toivomuksen, että "Suomen hallitus puolestaan seuraa tarkasti tilanteen kehitystä Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella ja, jos osoittautuu välttämättömäksi, esittää neuvostohallitukselle käsityksiään tarpeellisten toimenpiteiden suorittamisesta."

Hrushtshev esitti presidentti Kekkoselle nootin antamiseen liittyvät näkökohdat ja korosti, että tämän Neuvostoliiton ottaman askeleen on sanonut halu taata NL:n turvallisuus. Hän sanoi jännittyneen kansainvälisen tilanteen pakottavan Neuvostoliiton kaikkiin käytettävissä oleviin keinoihin ja mahdollisuuksiin taatakseen turvallisuutensa ja suorittaakseen välttämättömät toimenpiteet varustautuakseen mahdollisesti Itämeren alueella ja Suomen maa- ja ilmatilan kautta tapahtuvan hyökkäyksen torjumiseen. Hän sanoi Neuvostoliiton kannattavan Suomen puolueettomuuslinjaa.

Presidentti Kekkonen myönsi esitettyjen näkökohtien sodan syttymisen mahdollisuudesta Euroopassa olevan varsin painavia. Konsultaatioiden aloittaminen voisi aiheuttaa tiettyä levottomuutta ja sotapsykoosia Skandinavian maissa, sanoi presidentti ja esitti, ettei Neuvostoliitto pitäisi kiinni konsultointiehdotuksestaan. Kysymyksen ratkaisu tällä tavoin rauhoittaisi yleistä mielipidettä koko Skandinaviassa ja johtaisi sotilaallisten valmistelujen tarpeen vähenemiseen. Presidentti sanoi uskovansa, että ellei yleinen tilanne kärjisty, kysymyksen ratkaisu tällä tavoin vastaisi myös Neuvostoliiton turvallisuusnäkökohtia.

Pääministeri Martti Miettunen totesi lausuntonaan Helsingin Sanomien tiedusteluun, että "tiedonannossa ilmaistua keskustelujen tulosta on Suomen kannalta pidettävä parempana kuin mitä optimistisimmatkaan olivat uskaltaneet Suomessa toivoa ja odottaa." Hän oli eilisiltana puhelinyhteydessä Moskovassa olleeseen tasavallan presidenttiin. Todennäköistä on, että hallitus ensi viikolla informoi eduskuntaa Novosibirskissä käydyistä keskusteluista.

Suomen poliittisissa piireissä otettiin kommunikean sisältämät tiedot vastaan tyytyväisinä. Niitä pidetään "rauhoittavina ja suurta helpotusta tuottavina".

VIRALLINEN VASTAANOTTO

Tasavallan presidentti ja hänen seurueensa saapuvat Helsinkiin pikajunalla tänä iltana klo 18.35. Vastaanottoseremoniat ovat juhlalliset, sillä epäviralliseksi suunniteltu vastaanotto muutettiin eilen viralliseksi, joten asemalla on vastassa mm. hallituksen jäseniä, diplomaattikunta sekä kunniakomppania. Pääministeri Miettunen pitää presidentin saavuttua todennäköisesti lyhyen tervehdyspuheen. Tänä iltana klo 21.15 presidentti puhuu sekä radiossa että televisiossa. Tämän puheen odotetaan tuovan lisävalaistusta Novosibirskin keskusteluihin.

Brezhnev isäntänä Kremlin lounaalla

(Hels. San. kirjeenvaihtajalta)

★) Moskova, 25. 11. (UPI) Presidentti Kekkonen vietti lauantai-iltapäivän Kremlissä palatsissa, joka on erityisesti varattu vierailevia valtionpäämiehiä varten. Kekkonen nautti iltapäivällä lounaan hallituksen jäsenien seurassa. Mukana oli myös presidentti Brezhnev sekä varapääministerit Mikojan, Kozlov ja Kosygin.

Presidentti Kekkonen menee illalla teatteriin ja aloittaa kotimatkan kello 23.00 Moskovan aikaa. Hän saapuu Helsinkiin sunnuntaina kello 18.35 seurassaan ulkoministeri Karjalainen.

Matka osoittautui menestykseksi. Paine Suomea kohtaan on vähentynyt, ja diplomaattipiireissä pidetään sotilaallisten konsultaatioiden siirtämistä Kekkosen suurena henkilökohtaisena voittona.

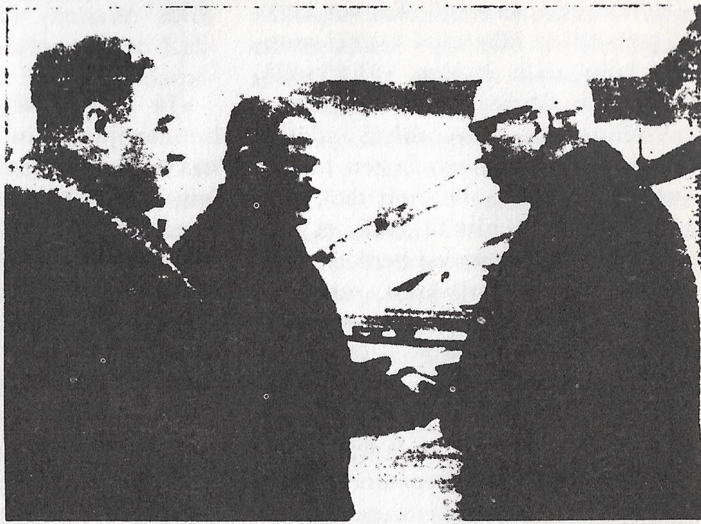
Presidentti Leonid Brezhnev sanoi lauantaina Moskovassa presidentti Kekkosen kunniaksi tarjotulla lounaalla, että hän toivoo Hrushtshevin ja Kekkosen Novosibirskissä käymien keskustelujen "lujittavan rauhaa Euroopassa samoin kuin Neuvostoliiton ja Suomen välisiä ystävällisiä suhteita".

Brezhnev sanoi, että pysyvä rauha Pohjois-Euroopassa perustuu keskinäiseen luottamukseen ja ystävyyteen, ja hän varoitti, että "olisi väärin aliarvioida tiettyjen piirien toimintaa, joka tähtää Suomen ja Neuvostoliiton välisen luottamuksen horjuttamiseen.

Tällainen toiminta auttaa niitä, jotka uhkaavat rauhaa ja erityisesti Pohjois-Euroopan kansojen osalta. "Toivomme lämpimästi, että Suomen kansa ja sen pohjoiset naapurikansat saisivat elää rauhan ja turvallisuuden vallitessa", presidentti Brezhnev lausui.

Presidentti Kekkonen lausui vastauspuheessaan, että "minulle tuottaa mitä suurinta mielihyvää saada jälleen todeta, että Neuvostoliitto jatkuvasti haluaa antaa tukensa

(Jatk. siv. 21)

Presidentti Kekkonen saapui eilen Moskovaan. Häntä kättelemässä on Armenian neuvostotasavallan presidentti Arushanjan. Vasemmalla korkeimmassa neuvostossa presidentti Brezhnevin sihteerinä toimiva Georgadze.

Vaikeatkin asiat voidaan ratkaista neuvottelutietä

TULOKSET HYÖDYKSI MUILLEKIN MAILLE

Presidentti Kekkonen puhui Kremlissä

— Uskallan sanoa, että keskustelujemme tulokset osoittautuivat oikeiksi ja hyödyllisiksi ei ainoastaan meidän molemmille maillemme, vaan myös muille maille ja etenkin pohjoismaille, lausui presidentti Kekkonen eilen Kremlissä pitämässään puheessa. Hän korosti Suomen ja Neuvostoliiton välisiä ystävällisiä suhteita ja sanoi Novosibirskissä käytyjen keskustelujen tulosten osoittavan, että vaikeatkin asiat voidaan ratkaista keskustelutietä, "kun vain keskustelijain välillä löytyy hyvää tahtoa, keskinäistä luottamusta ja toistensa ymmärtämisen halua."

Presidentti totesi pääministeri Hrushtshevin osoittaneen nyt — niin kuin aina aikaisemminkin — suurta ymmärtämystä Suomen asemaa, sen näkökantoja ja toivomuksia kohtaan. Presidentt lausui tyytyväisyytensä siitä, että Neuvostoliiton taholta halutaan jatkuvasti kannattaa Suomen omaksumaa puolueetonta ulkopoliittista linjaa.

Kosketellessaan Suomen ja Neuvostoliiton kesken käynnissä olevia kauppaneuvotteluja presidentti sanoi, että ensi vuoden kauppasopimuksesta tulee todennäköisesti volyymiltaan suurin tähänastisista tavaranvaihtosopimuksista.

Maailman valokeilasta

Erityisesti Helsingin Sanomille United Press International

25. 11. -61: *SÄÄ: Lontoo: aurinkoista, 9 astetta; Pariisi: pilvetöntä, iltapäivällä ajoittaisia sadekuuroja, 10 astetta; New York: enimmäkseen aurinkoista, 12 astetta; San Francisco: sadekuuroja, 14 astetta; Tokio: pilvetöntä, 17 astetta.*

PÖRSSI: Tokio: aleneva suuntaus; muualla suljettu.

ETUSIVUN UUTISET. Lontoo: Pääministeri vastahakoisesti Euroopan talousyhteisön maille jaetun lausunnon tekstin vuodettua. Pariisi: de Gaulle selittää Macmillanille vastustavansa neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa; New York: YK:n äänestys Katangan kysymyksestä; San Francisco: Hrushtshev lisää painetta Suomen vastaan. Tokio: Ikeda ja U Nu kohtaavat.

Itä-Saksalla elintasovaikeuksia

★] Berliini, 25. 11. (UPI) Eräs neuvostoliittolainen diplomaatti on myöntänyt, että Itä-Saksan elintaso on alhaisempi kuin Länsi-Saksan ja huomauttanut, että tästä saattaa olla vastuussa Josef Stalin.

Diplomaatti esitti arvelunsa eräässä haastattelussa Itä-Berliinin puolella. Hän totesi, että Itä-Saksan alhainen elintaso saattaa johtua raskaista sotakorvausmaksuista, joita Neuvostoliitto vaati toisen maailmansodan jälkeen.

"Emme kiskomme [illegible] ja tämä on luultavasti niitä virheitä, joita tehtiin henkilöpalvonnan aikana", hän sanoi ja lisäsi: "Meistä tuntui, että saksalaisten piti maksaa aiheuttamistaan hävityksistä ja vaadimme sotakorvausmaksut siltä osalta Saksaa, joka nyt on valvonnassamme."

Puhuja myönsi Länsi-Saksalla olevan melkoisen korkean elintason, "koska länsiliittolaiset eivät vaatineet sellaisia raskaita sotakorvausmaksuja".

"Yhdysvallat ei kärsinyt sodasta paljonkaan ja se syytti tähän Länsi-Saksaan sodan jälkeen miljoonia [illegible] Itä-Saksan [illegible]."

"Mutta alhaisesta elintasosta ei kannata valittaa", diplomaatti jatkoi, "elintasomme Neuvostoliitossa on vieläkin alhaisempi kuin Itä-Saksassa, mutta sosialistimaat ovat kaikki nopeasti saavuttamassa."

Hän väitti, että Itä-Saksan talous alkaisi kukoistaa [illegible] kun muutos kapitalistisesta [illegible] sosialistiseen on [illegible] loppuun. Hän ei maininnut [illegible] aikoja [illegible] tämä tapahtuu.

Räjähdys surmasi 9 miestä Puolassa

★] Varsova, 25. 11. (UPI) Yhdeksän kaivosmiestä sai surmansa maanalaisessa räjähdyksessä lähellä Katowiceа sijaitsevassa hiilikaivoksessa perjantaina, tiedotti virallinen puolalainen uutistoimisto lauantaina.

Räjähdys tapahtui kaivosmiesten avatessa uutta kaivoskuilua. Räjähdyksen syytä ei tunneta. Tutkimukset onnettomuuden syyn selvillesaamiseksi on aloitettu.

Kaupungin asuntoja jaettaessa

Helsingin Sanomat 26.11.1961

toliiton luottamukseen rakentuvaa ulkopolitiikkaa. — — —

Ennen kuin lähdin matkalleni, sain runsaasti kirjeitä, sähkösanomia ja rohkaisevia terveisiä. En voi kaikkia ystävällisiä lähettäjiä kiittää muutoin kuin näin radion välityksellä. Muutaman kirjeen otin mukaani Novosibirskiin. Eräs niistä päättyi Salomonin rukoukseen ja sen loppusanoihin: 'Koska sinä anoit tätä, etkä anonut itsellesi pitkää ikää, et rikkautta etkä vihamiestesi henkeä, vaan ymmärtämystä kuullaksesi, mikä oikein on, niin katso, minä teen niin kuin sanot.'»

Urho Kekkosen radiopuheesta 26.11.1961

»Hänellä on ollut huoli omasta asemastaan, Urho Kekkosen asemasta. Hän on nähtävästi sotkeutunut oman älynsä kiemuroihin. Hän on lähtenyt tavoittamaan pakkoyksimielisyyttä hyvin kaukaisia reittejä kulkien. Hänen johtotähtenään on ollut 'hoitaa' asiat niin, että kaikkien muiden on pakko olla hänen kanssaan yksimielisiä.

Luultavasti jää meiltä nyt selvittämättä, miksi näin on tapahtunut. Voidaan tietysti veikata, että se aiheutuu asianomaisen pitkäaikaisesta kiintymyksestä diktatorisiin menettelytapoihin tai asianomaisen alttiudesta elää ja toimia konjunktuurien myötä. Mutta eipä tämän asian selvittely ole tänä päivänä tärkeätä. Riittää kun todetaan kaikki, mitä on tapahtunut. Pannaan vain näkyville kysymys: Miksi?»

Nimim. Simpan pakinasta Suomen Sosialidemokraatissa 30.11.1961

»Ja kun tässä nyt tultiin noihin huumorijuttuihin, niin pantakoonpa näkyville seuraavanlainenkin filosofointi. Puhuttiin siitä Kekkosen puolueettomuuspolitiikasta, mistä asianomainen itse on pitänyt suurta ääntä. Siihen eräs vilkkaammin miettivä kaveri tokaisi, jotta hänen mielestään Kekkosen ajama Suomen puolueettomuus tarkoittaa Suomea, missä ei saa olla puolueita.»

Nimim. Simpan pakinasta Suomen Sosialidemokraatissa 1.12.1961

TUOMIOPÄIVÄN KIITOSPUHE

— Nyt kun sinä vielä kaadat ne kaksi muuta niin sitten voimme pitää presidentinvaalit oikeassa hengessä: VAIN YKSI EHDOKAS!

Tapani Kovanen, *Suomen Sosiaalidemokraatti 26.11.1961*

PINTAKUOHU JA POHJAVIRE

Novosibirskin neuvottelujen tulosten tultua tietoon Olavi Honka katsoi viisaaksi luopua ehdokkuudesta. Hon-

ka-liitto siis hajosi. K. A. Fagerholm ehdotti Urho Kekkosen presidenttikauden jatkamista poikkeuslailla kahdeksi vuodeksi eteenpäin, mutta hän ei saanut suurten puolueiden kannatusta.

Uudeksi presidenttiehdokkaakseen sosiaalidemokraatit nimesivät Rafael Paasion. Samalla kun Urho Kekkosen vaaliliitossa oli myös kansanpuolueiden valitsijaehdokkaita, kokoomus ja Suomen kansanpuolue muodostivat vaaliliiton joka meni vaaleihin ns. sammutetuin lyhdyin. Etukäteen oli selvää että tämän vaaliliiton valitsijamiehet tulisivat antamaan kannatuksensa Kekkosen uudelleenvalinnalle. Oli tosin joitakuita kokoomuslaisia ehdokkaita, jotka rakensivat vaalimainontansa sen varaan että Kekkosta he eivät missään nimessä äänestä.

Tässä tilanteessa oli tietenkin myös suhdannepoliitikkoja, tuulten haistelijoita. Kekkosen vaaliliittoon jopa tarjoutui ehdokkaita, jotka alkusyksystä olivat olleet vannoutuneita Hongan kannattajia ja puheissaan ladelleet Kekkosen vikoja. (Eipä ihme että Jörn Donner Ylioppilaslehdessä 12.1. 1962 huomautti Kekkoselle ilmaantuneen myös »eriskummallisia kannattajia». Samalla hän paheksui sitäkin, että nyt niin kuin aikoinaan oikeiston valtakaudella oli luotu ainoan oikean isänmaallisuuden normi ja osassa Kekkosen kannattajia oli havaittavissa »sekoitus oikeata ulkopolitiikkaa ja kulttuuritaantumusta».)

Honka-liiton hajotessa oli vaalitaistelulta mennyt jännitys — mutta ei kiinnostusta. Taistelun pintakuohuna oli neljän eri ehdokkaan kannattajien välinen keskustelu kunkin oman miehen paremmuudesta ja myös sisäpoliittisista ansioista. Mutta usein pulppusi toki pinnalle myös pohjavire: suhtautuminen Urho Kekkosen tapaan johtaa Suomen ulkopolitiikkaa.

»Mihin presidentti Kekkonen oikeastaan pyrkii yrittäessään — kuten keskiviikon radiotentissäkin — antaa sellaista kuvaa kuin hänen asenteensa oikeistopiirien kovanaamoihin johtuisi vain rajojen ulkopuolelta tulevasta arvostelusta ja että hän itse kyllä luottaa näihinkin herroihin, mutta ei voi mitään sille, ettei naapuri luota. Ei ole vaikea paeta Hruštševin taakse ja pyrkiä peittämään oma henkilökohtainen mielipide, sillä kovin harvoin on presidentti Kekkonen sanonut suoraan, mikä hänen oma mielipiteensä on Tannerin, Leskisen ym. ulkopolitiikan kääntäjien aiheuttamasta vaarasta maallemme ja johtuuko hänen kielteinen asenteensa näihin herroihin vain neuvostoliittolaisen asenteen huomioon ottamisen tärkeydestä.»

Kansan Uutisten pääkirjoituksesta 22.12.1961

»Näiden vaalien alkuvalmistelut ovat eräissä suhteissa poikenneet ainutlaatuisella tavalla kaikista tähänastisista valitsijamiesvaaleistamme. Maassamme jo pidemmän aikaa määräämisvaltaa tavoitellut kansanrintama onnistui häikäilemättömällä taktikoinnillaan pelaamaan kehän ulkopuolelle vaarallisimpana pitämänsä vastaehdokkaan sekä samalla saattamaan useimmat porvarilliset puolueet pelon ja vavistuksen valtaan. Muutaman tovin näytti jo siltä, ettei valitsijamiesvaaleissa tulisikaan enää esiintymään presidenttiehdokkaina muita kuin taattuja kansanrintamamiehiä, maalaisliiton, kommunistien ja simonistien nimeäminä.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 2.1.1962

»Kommunistit huhtovat kuulemma kovasti vaalikentällä. Puhuvat Aition puolesta ja Kekkosta vastaan.

Jo silloin kun Neuvostoliiton nootti syksyllä saapui olivat kommunistit — niin kerrotaan yhtäpitävästi eri puolilta maata — ryhtyneet paasaamaan, että ei se Kekkonen sittenkään pysty hoitamaan suhteita itään, niiden hoitaminen luontuu hyvin vain kommunisteilta ja heidän presidenttiehdokkaaltaan. Novosibirskin neuvottelujen jälkeen olivat kommunistit jonkin aikaa kuin näpeille lyötyjä, mutta aloittivat sittemmin uudelleen paasauksensa Kekkosta vastaan ja Aition puolesta.»

Nimim. Kessu-Pekan pakinasta Maakansassa 3.1.1962

»Tietenkin kansandemokraatit ja kommunistit puhuvat omien ehdokkaittensa puolesta niin presidentin valitsijamiesvaaleja kuin edustajavaalejakin ajatellen. Eivätkä nämä puheet olekaan mitään pötypuheita tai huhuja. Kessu-Pekka tietää kyllä, että jos ketkä tässä maassa ovat Suomen ja Neuvostoliiton naapuriystävyyttä puolustaneet, niin kansandemokraatit ainakin ovat niin tehneet. — — —

Kuitenkin on totuuden nimessä sanottava, että silloin kun kansandemokraatit ja kommunistit suuntaavat hyökkäyksensä niihin, jotka tahtovat vahingoittaa naapuriystävyyden politiikkaa, peistä ei luonnollisesti ensimmäiseksi käännetä Kekkosta vastaan, koska tässä maassa on sentään — maalaisliittolaistenkin joukossa — paljonkin sellaisia, jotka todella ansaitsevat kepitystä.»

Nimim. Taavetin vastauksesta Kessu-Pekalle Kansan Uutisissa 4.1.1962

»Kun näet tietyillä tahoilla on asetettu kysymyksenalaiseksi, ovatko kaikki piirit Suomessa maan nykyisen ulkopolitiikan jatkamisen kannalla, niin laimea osanotto presidentin valitsijamiesvaaleihin, jotka on haluttu nähdä tämän seikan paljastavana puntarina, saatettaisiin ainakin pahalla tahdolla kenties tulkita maallemme epäedullisesti. Vaikka me emme täällä tilannetta tällä tavoin käsitäkään, niin parhaan todisteen annamme myös ulkopuolisille käymällä vaaleihin mahdollisimman vilkkaasti. Vaaliasetelmat ovat selvät ja myös sen laatuiset, että ns. mustien hevosten varaan ei tällä kertaa voitane laskelmia rakentaa. Kansalaisten on valittava esillä olevista vaihtoehdoista, joista vain yksi edustaa porvarillista maailmankatsomusta ja kolme vasemmistoa.»

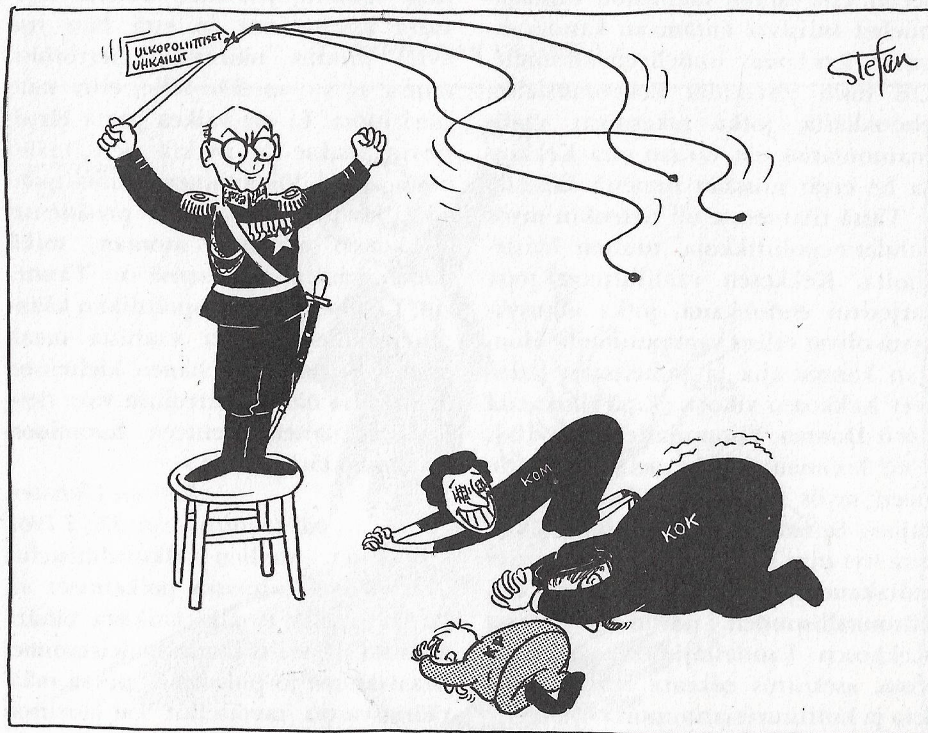
Uuden Suomen pääkirjoituksesta 6.1.1962

»Vuonna 1959 jouduin Leningradissa keskustelemaan siitä umpikujasta, johon syksyn 1958 tapahtumat olivat maamme vieneet. Viime marraskuussa jouduin asemani vuoksi matkustamaan Novosibirskiin voidakseni selvittää sen tilanteen, joka oli syntynyt Neuvostoliiton Suomelle antaman nootin johdosta. Kun näitä tapahtumia tarkastelee, niin havaitsee, että syynä molempiin on ollut se epäluottamus, joka Neuvostoliitossa on tunnettu Suomen politiikkaa kohtaan sillä tavoin kuin edellä olen kertonut.

Harras toivomukseni on että Suomen kansa antaa ulkopoliittisesta linjasta niin selvän vastauksen, että siitä ei kukaan voi erehtyä. Kolmas matka näissä asioissa Neuvostoliittoon, joutuu sen täältä tekemään kuka tahansa, saattaa nimittäin epäonnistua. Se tietäisi tälle kansalle vaikeita aikoja. ———

Jos te väittäisitte, että herrat Junnila, Ehrnrooth ja Leskinen, esimerkiksi, ovat samaa mieltä ulkopolitii-

KESYTTÄJÄ

— Nuolkaa lujemmin vain, ei se muuten lopeta! ! !

Tapani Kovanen, *Suomen Sosialidemokraatti 10.1.1962*

Hiittisten kalaretki oli poikkeus, mutta yhteiset metsästysmatkat ovat Suomen ja Neuvostoliiton valtiomiesten tavallinen rentoutumiskeino. Kuvassa ovat presidentit Nikolai Podgornyi ja Urho Kekkonen hirvijahdissa Imatralla.

kasta kuin minä, he loukkaantuisivat siitä. Ja jos minulle sanottaisiin, että olen samaa mieltä ulkopolitiikasta kuin he, aluksi punastuisin hämmästyksestä ja sitten kieltäisin, koska se ei ole totta.»

Urho Kekkosen vaalipuheesta Helsingissä 7.1.1962

»Presidenttiehdokas Kekkosen ulkopolitiikkamme yksimielisyyttä koskevista selityksistä näyttää olevan vaikea päästä perille. Ulkomailla hän vakuuttaa suuren valtakunnan valtiomiehille, että täällä ollaan yksimielisiä, mutta kun hän pääsee kotiin, hän julistaa, että niin ei olekaan asian laita. Joissakin maalaisliiton tupailloissa saattaa joku korpiagitaattori ehkä menestyksellisesti käyttää tuontapaista taitavuutta, mutta presidenttiehdokkaana olevalta henkilöltä, joka lisäksi parhaillaan on tasavallan presidentti, odottaisi huomattavasti pienempää edestakaisin vellomista.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 9.1.1962

»Nykyisen presidentin äänestämistä lupailevat kokoomuksen valitsijamiesehdokkaat näyttävät perustelevan aiettaan lähinnä sillä, että haluavat äänestää 'porvarillista ehdokasta'. Perustelu on paradoksaalinen kun muistetaan, että kokoomus meni edellisissä presidentin vaaleissa sosialidemokraattisen ehdokkaan syliin. Nyt toimitettavien vaalien edellä on kokoomus ollut yhteisrintamassa oikeistososialidemokraattien kanssa. Se on herännyt 'porvarillisuuden synnintuntoon' kovin myöhäisessä vaiheessa. Sanottu kokoomukselaisten perustelu on täysin haettu. Eihän presidenttiä valita porvarillisille ryhmille vaan koko Suomen kansalle. Ei Urho Kekkosen valitsemisessa ole kysymys porvarillisuudesta, vaan siitä, että hän on paras mies tasavallan päämieheksi. Puhuessaan nyt 'porvarillisesta' ehdokkaasta oikeisto tekee vain palveluksia vasemmistolle. Kommunistit käyttävät kokoomuksen tarjoamaa porvariparollia halukkaasti hyväkseen ja samoin tapahtuu tietysti sosiaalidemokraattien leireissä.»

Maakansan pääkirjoituksesta 11.1.1962

KEKKONEN TOISEN KERRAN

Valitsijamiesvaaleissa tammikuussa 1962 Kekkosen vaaliliitto sai 145 valitsijaa, Aition 63, Paasion 36 ja Skogin 2 sekä kokoomuksen ja Suomen kansanpuolueen vaaliliitto 39 ja ruotsalaisen kansanpuolueen 15.

Häviäjät korostivat sitä miten erikoislaatuisissa oloissa vaalit pidettiin. »— — — poikkeuksellinen tilanne antoi vaaleissa poikkeuksellisen tuloksen. Maalaisliiton ehdokas saa kiittää tästä voittoaan. Toisenlaisissa oloissa vaalien tulos olisi ollut toinen.» (Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 17.1.1962). Ilmeinen oikea oli Helsingin Sanomien nimimerkki Pennisen tulkinta, kun hän 18.1.1962 arveli Urho Kekkosen saaneen melkoisen äänituen sosiaalidemokraateilta. »Ja se tapahtui niiden kansanpuolueeseen lukeutuvien ehdokkaiden välityksellä, jotka olivat Urho Kekkosen vaaliliitossa.»

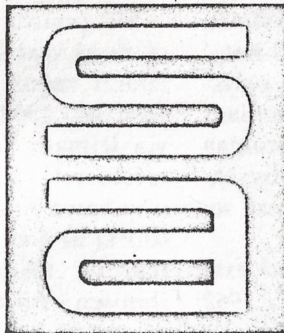
Ei puuttunut niitäkään, joiden mielestä vaalit ratkaisi pelottelu. Uusi Suomi vastasi heille pääkirjoituksessaan 18.1.1962 näin: »Olisi liian naiivia leimata kaikki tämä 'pelottelun' tulokseksi. Jos siitä olisi kysymys, niin kansa tuskin olisi osoittanut näin suurta aktiivisuutta, sillä pelontunnehan on tekijä, joka yleensä panee ihmisen vetäytymään kuoreensa. Mutta miten tahansa syitä äänestysprosentin korkeuteen ja äänten keskittymiseen tulkittaneenkin, niin tosiasiaksi jää, että Suomen kansa on jälleen kerran osoittanut omaavansa reaalista välttämättömyysajattelua ja olevansa tietoinen asemamme vaatimuksista.»

Helmikuun 15. päivänä pidetyssä presidentinvaalissa Urho Kekkonen sai ensimmäisellä kierroksella 199 ääntä ja tuli valituksi. Aition äänimäärä oli 62, Paasion 37 ja Skogin 2.

Uusi Suomi kommentoi vaalien tulosta: »Presidentti Kekkonen on siis saanut kansan valitsijamiesvaaleissa lausuman tahdon mukaisesti valtakirjan toista presidenttikautta varten. Ja vaalin tuloksen perusteella hänellä täytyy katsoa olevan nyt aivan toiset edellytykset kuin kuusi vuotta sitten toimia kokoavana ja vastakohtia tasoittavana tekijänä. — — — Ja tähän presidentti Kekkonen puolestaan eilisessä radiopu-

VAALIARVIOINTIA KAHDEN KOETUKSEN JÄLKEEN

SIMO JUNTUNEN

Tulkoon tässä todetuksi, että peloittelupolitiikka ei suinkaan ole maailmanhistoriassa mikään uusi keino. Tavallisesti diktaattorit ja pienemmät hallitsevat klikit sortuvat ulkopolitiikalla pelotteluun, jopa sotaan vain sen vuoksi, että saataisiin kansalaisten huomio pois epäonnistuneesta sisäpolitiikasta ja tehdyistä virheistä yleensäkin. Meillä Suomessa tällainen oli uutta. Sen, että se todella oli uutta ja outoa, suorastaan uskomatonta, osoittaa parhaiten juuri se, että menetelmä onnistui.

4

On sanottu, että äskettäiset presidentinvaalit olivat noottivaalit ja että niiden tulos ratkaistiin jo Novosibirskissä. Tämä on sikäli totta, että ulkopolitiikalla pelottelu, jota kyllä riittävästi oli jo käytetty monien vuosien ajan, huipentui Novosibirskin jälkeen mittoihin, jonkamoista Suomen valtiollinen historia ei aikaisemmilta ajoilta ole tuntenut. Kun näin puhutaan, sisältyy siihen väite, että pelko sai Suomen kansan äänestämään, niinkuin se äänesti. Tähän toteamukseen on sitten joko tahallisesti tai tahattomasti sisällytetty moitteita niitä ihmisiä kohtaan, jotka pelkonsa vuoksi äänestivät Kekkosen vaaliliittoa ja valitsijamiehiä. Moite ei kuitenkaan mielestäni ole lainkaan paikallaan, vaan tahtoisin paradoksin omaisesti sanoa, että ne, jotka pelosta äänestivät Kekkosta, olivat yhtä oikeassa, kuin nekin, jotka pelkäämättä äänestivät Paasiota.

Jos kenelle tahansa yksipuolisten tietojen ja pelotuksen vuoksi syntyy sellainen varma käsitys, että Suomi ystävällismielisen suuren naapurin vieressä on suuressa vaarassa, jopa sodan vaarassa, jos Urho Kekkosta ei valita presidentiksi, niinkuin maalaisliiton propagandistit selittivät, niin tottahan jokaisella on sen verran itsesäilytysvaistoa, että sitten tahdotaan turvautua tuohon ainoaan mahdollisuuteen ja äänestetään Kekkosta. Hukkuvan tavoin silloin tartutaan ainoaan tiedossa olevaan itsenäisyytemme oljenkorteen, Kekkoseen. Ei ole kohdallaan syyttää toisia pelon vallassa toimimisesta, koskapa itsekin olisimme pelon vallassa toimineet samalla tavalla.

Koko asia on siinä, että tuollainen pelko oli aiheeton ja täällä kotimaassa tietoisesti rakennettu. Neuvostoliiton taholta ei tehty mitään, mikä olisi ollut pelon aiheena. Ne, jotka oivalsivat, ettei kansakunnan tulevaisuus voi olla yhden miehen varassa, eivät tietenkään uskoneet peloitteluja eivätkä pelänneet. He äänestivät Paasiota, niinkuin vapaasti päättävä ihminen tekee. Heillä oli tietoja, joita toisilla ei ollut. Vika oli vain siinä, että Paasion kannattajilla ei ollut riittävästi voimavaroja saattaakseen oikeita tietoja kaikkien ulottuville. Kekkosen vaaliliiton totaalisen vaalitaistelun vastapainoksi ei ollut riittävästi varoja.

Sanalla totaalinen vaalitaistelu juuri voi kuvata parhaalla tavalla Kekkosen vaaliliiton toimintaa. Aikanaan varmaan tulee tutkittavaksi tuon vaalitaistelun kulku yksityiskohdittain, mutta jo summämääräisesti arvioiden siitä voidaan joitakin peruspiirteitä nähdä.

Ensimmäisessä vaiheessa Kekkosen kannattajat kykenivät keräämään tavattomat rahavarat vaalitaistelun käymiseksi. Ne tiedot, joita pienempien rahankerääjien toimista on jo aikanaan tullut julkisuuteen, kertovat, että keinot rahan saamiseksi eivät ole suinkaan olleet kaikkein heinovaraisempia. Kiristys on ruma

heessaan antoi ymmärtää pyrkivänsä toivoessaan, että eduskunnan, tasavallan presidentin ja hallituksen välillä saataisiin aikaan hyvä yhteistyö. Tyydytyksellä on myös pantava merkille samassa yhteydessä lausuttu toivomus, ettei presidentti voi olla minkään puolueen tai ryhmän jäsen tai edustaja.»

Joka tapauksessa sosiaalidemokraattien puoluekoneiston suhde Urho Kekkoseen oli tässä vaiheessa tulehtuneimmillaan. Muuan todistuskappale tästä on Suomen Sosialidemokraatin Simpan vaaleja kommentoiva kirjoitus Sosialistisessa Aikakauslehdessä 1/1962. Näyte siitä seuraavassa:

»Jos kenelle tahansa yksipuolisten tietojen ja pelotuksen vuoksi syntyy sellainen varma käsitys, että Suomi ystävällismielisen suuren naapurin vieressä on suuressa vaarassa, jopa sodan vaarassa, jos Urho Kekkosta ei valita presidentiksi, niin kuin maalaisliiton propagandistit selittivät, niin tottahan jokaisella on sen verran itsesäilytysvaistoa, että sitten tahdotaan turvautua tuohon ainoaan mahdollisuuteen ja äänestetään Kekkosta. ———

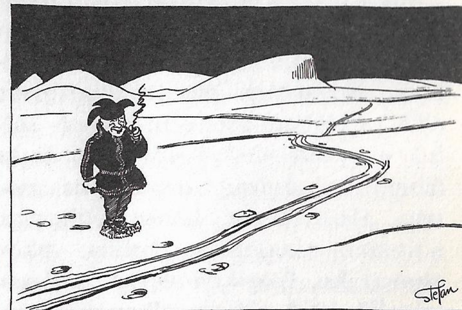
Koko asia on siinä, että tuollainen pelko oli aiheeton ja täällä kotimaassa tietoisesti rakennettu. Neuvostoliiton taholta ei tehty mitään, mikä olisi ollut pelon aiheena. Ne, jotka oivalsivat, ettei kansakunnan tulevaisuus voi olla yhden miehen varassa, eivät tietenkään uskoneet peloitteluja eivätkä pelänneet. He äänestivät Paasiota, niin kuin vapaasti päättävä ihminen tekee. ———

Ensimmäisessä vaiheessa Kekkosen kannattajat kykenivät keräämään tavattomat rahavarat vaalitaistelun käymiseksi. Ne tiedot, joita pienempien rahankerääjien toimista on jo aikanaan tullut julkisuuteen, kertovat, että keinot rahan saamiseksi eivät ole suinkaan olleet kaikkein hienovaraisimpia. Kiristys on ruma sana, mutta soveltuu moneen tapaukseen. Teollisuuspiirejä uhattiin valtion hankintojen lopettamisella, kauppapiirejä ulkomaankauppapoliittisilla toimenpiteillä jne. ———

Pelon herättämisestä voidaan kuvaavana esimerkkinä kertoa, miten esimerkiksi Savossa pitäjille ensin tulivat maalaisliiton agitaattorit, jotka sanoivat, että jos Kekkosta ei valita, niin Neuvostoliiton armeija vyöryy siinä paikassa rajamme yli. Seuraavana päivänä sitten kommunistien kolportöörit kertoivat samoille ihmisille, että *kun* Neuvostoliitto tulee tänne, niin meillä on sitten luettelot valmiina siitä, missä järjestyksessä tälläkin kylällä ihmisiä ruvetaan likvidoimaan.»

SOPIMATONTA KIELTÄ

Urho Kekkonen on puheissaan ja kirjoituksissaan tarjonnut kansalleen suuren määrän erilaisia sattuvia sanontoja, joista osa on jäänyt pysyvästi elämään. Tultuaan toistamiseen valituksi tasavallan presidentiksi hän radio- ja tv-puheessaan 15.2.1962 korosti, että ei ole minkään puolueen

— Jo vain olikin yksi 'helvetin hyvä' hiihtäjä!

Tapani Kovanen
Suomen Sosialidemokraatti 20.4.1962

jäsen mutta arvostaa kaikkea työtä. Hän viittasi tamperelaiseen metallimieheen, joka häntä ärsyttävästi herroiteltaessa tokaisi: »En ole herra, mutta olen helvetin hyvä työmies». Seuraavan päivän jälkiartikkelissaan Helsingin Sanomat moitti maan isää voimasanan käyttämisestä.

LOISKIEHUNTA

Ei-sosialistiset puolueet saivat vuoden 1962 eduskuntavaaleissa selvän enemmistön, minkä vuoksi Urho Kekkosen toisen presidenttikauden alku-

vuodet olivat sisäpoliittiselta sävyltään porvarillisia. Kumpikin suuri vasemmistopuolue oli edelleen hallituksen ulkopuolella.

Jos kansan porvarillisen ja vasemmistolaisen puoliskon välinen pinnanalainen jännitys olikin suuri, ulkonaisesti ottaen olot rauhoittuivat eikä tasavallan presidentin rooli tullut näkyviin yhtä korostetusti kuin hänen uransa dramaattisimpana vuotena 1961. Useat hänen puheensa kuitenkin herättivät kohua, näin esimerkiksi Paasikivi-seuran juhlassa syksyllä 1962 pidetty ulkopoliittinen puhe. Siinä Kekkonen kohdisti arvostelua mm. niihin, jotka edellisen kesän nuorisofestivaalien aikana olivat asettaneet kansainvälisen antikommunismin Suomen puolueettomuuspolitiikan edelle.

»Puolueettomuus edellyttää vilpittömyyttä ja luottamusta. 'Kaikki suomalaiset ovat Paasikiven linjalla' on merkityksetön vakuuttelu poliittisen todellisuuden kannalta, vaikka sen tekisi kuinka usein, jolleivät kaikki yhteiskunnassa vaikuttavat voimat käytännössä vilpittömästi työskentele tämän vakuuttelun mukaisesti.

Tässä suhteessa meitä rasittaa tietty kaksinaamaisuus. Toivottavasti se ei ole niin yleistä kuin peittelemätöntä. Pelkään kuitenkin pahoin, että jossakin määrin edustavana on pakko pitää sitä ilmaisua, jonka huomattava keskipolven kirjallisuuskriitikko esitti tänä syksynä. Hän kirjoitti: 'Myös se valhe, joka tympäisevällä tavalla vallitsee nyky-Suomea, ja jota sanotaan ulkopolitiikaksi, on niin ilmeisesti yhteiskuntamme aikaisempien valheiden heijastus- ja seurausilmiö, ettei siitä kannata edes keskustella'. Tai lainatakseni erästä nimeltä mainitsematonta suomalaista kertojaa: 'Meidän poliitikkomme osaavat hyvin nuorallatanssimisen. Mutta kun nuora loppuu, alkaa toinen tanssi.'

Voidaan ehkä ajatella, että olen tässä maininnut poikkeuksellisia ääri-ilmiöitä, joilla ei ole ulkopoliittista merkitystä. Mutta kun jotkut poliitikkomme erehtyvät samansuuntaisiin lausuntoihin, en kuitenkaan usko liioittelevani niiden vahingollista vaikutusta.

Haluaisin selventää, mitä tarkoitan, ottamalla esimerkin atomifysiikasta. Suurienergisten hiukkasten tutkimisessa on käytetty amerikkalaisen Glaserin keksimää nestemäistä vetyä sisältävää matalien lämpötilojen kuplakammiota, jossa nesteen lämpötilan tulee pysyä vakiona n. 0,1°:n tarkkuudella koko kammiossa -253° C:n alapuolella. Pintojen karkeus, lämmönvuodot, liitoskohtien särmät yms. varsin vähäiset seikat aiheuttavat kammionesteen rajapinnoille ilmiön, jota kutsutaan loiskiehumiseksi. Tämä loiskiehuminen haittaa kokeita ja voi ne kokonaan turmella.

Meidän puolueettomuuspolitiikkaamme haittaa myös ulkopoliittinen loiskiehuminen, joka aiheutuu asiallisesti katsoen toisarvoisista syistä, mutta joka voi maailmanpoliittisen liikakuumenemisen aikana johtaa koko puolueettomuuspolitiikkamme epäonnistumiseen sen epäluulon ja epäluottamuksen vuoksi, minkä tuo loiskiehuminen aiheuttaa. Ulkopoliittisen asemamme ymmärtämättömyyden ohella sen syitä ovat viha tai nurjamielisyys, pelko (Paasikivellä oli tapana sanoa, että kuolemanpelon vuoksi ei saa tehdä itsemurhaa) tai 'sankarillisuus', henkilökohtainen katkeruus ja kauna tai sammumaton hyvityksenjano, sisäpoliittinen vastenmielisyys tai pätemisentarve jne. Ne voivat olla henkilökohtaisesti ylitsekäymättömiä syitä, mutta kansakunnan turvallisuuden rinnalla ne ovat toisarvoisia.»

Urho Kekkosen puheesta 27.11.1962

»Presidentti Kekkonen sanoi, että puolueettomuuspolitiikkaamme haittaa myös ulkopoliittinen 'loiskiehuminen'. Ei liene epäilystä tämän uuden termin kotiutumisesta pitkäksi ajaksi poliittiseen kielenkäyttöömme, mutta on todettava, että 'loiskiehumista' on presidentin omassa puolueessakin ja että sitä samaa on myös edelleen ilmenevä halu eräiden kansalaisten ja kokonaisten kansalaisryhmien ulkopoliittiseen diskriminoimiseen. — — —

Presidentti Kekkonen sanoi, että 'maailmassa on epäilemättä riittämiin sellaista, mikä on mielestämme tuomittavaa, mutta epäkohtia ja vääryyttä vastaan protestoiminen ynnä moraalisten tuomioiden langettaminen johtavat huomion pois pääasiasta, siitä YK:n peruskirjan ydinajatuksesta, että kansainväliset kiistakysymykset on ratkaistava rauhanomai-

sin keinoin'. Tähän lauseeseen tuntuu ensi kuulemalta kätkeytyvän sellainen yllättävä ja nimenomaan pienten kansojen kannalta masentava ajatus, että vääryyskin on sallittua rauhan nimessä.»

Helsingin Sanomien pääkirjoituksesta 28.11.1962

»Vaikka se (loiskiehuminen) presidentin mukaan aiheutuukin asiallisesti katsoen toisarvoisista syistä, niin katsoo hän kuitenkin sen haittaavan puolueettomuuspolitiikkaamme jopa siinä määrin, että se aiheuttamansa epäluulon ja epäluottamuksen takia voi 'maailmanpoliittisen ylikuumenemisen aikana johtaa koko puolueettomuuspolitiikkamme epäonnistumiseen'. Nämä ovat siksi kovia sanoja nimenomaan valtion päämiehen suusta kuultuina, että loiskiehumisen vakavuuden perustaksi olisi toki odottanut esitettävän muitakin kuin presidentin itsensäkin toisarvoisina pitämiä psykologisia tekijöitä tai ääri-ilmiöitä. Kommunistinuorten festivaalien yhteydessä Helsingissä sattuneet järjestyshäiriöt, joille presidentti katsoi aiheelliseksi omistaa yllättävän paljon huomiota vieläpä näin myöhään jälkikäteen, eivät sentään ole voineet olla niin vakavan laatuisia, että niiden vuoksi koko puolueettomuusasemamme olisi ollut vaaralle alttiina.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 28.11.1962

Maakansa ja Kansan Uutiset yhtyivät puheen ajatuksiin. Suomen Sosialidemokraatti vetosi puolueensa vanhoihin ulkopoliittisen puolueettomuuden perinteisiin.

»Eiliset helsinkiläiset äänenkannattajat suhtautuivat yllättävän laimeasti presidentti Kekkosen paikoin varsin kirpeäsanaiseen esitelmään — juuri ne lehdet, joille presidentti Kekkosen 'vakava varoitus', kuten Maakansa esitelmää luonnehti, oli osoitettu. Kekkosen sanat kohdistuivat niihin ilmeisesti liian kipeästi. Tällä kerralla oli kasvoista esillä se puoli, joka näyttää kiltiltä ja hyväntahtoiselta ja toistaa gramofonin tarkkuudella kaiken, minkä opettaja on sanonut. Pisimmälle meni sentään Suomen Sosialidemokraatti — kyynillisyydessä vai pelkässä yksinkertaisuudessaanko? Esitettyään ensin ilonsa siitä, että presidentti Kekkosen käsitys Suomen asemasta on saavuttanut ymmärtämystä, lausuu lehti kiitoksensa, että puolueettomuuspyrkimyksissämme on otettu varteen — ei enempää eikä vähempää kuin Väinö Tannerin viisaudet. Johdonmukaissuutta kerrakseen!»

Kansan Uutisten pääkirjoituksesta 29.11.1962

RAUHANTERVEHDYS TEINEILLE

Toukokuussa 1964 Urho Kekkonen julkisti Teinilehden välityksellä maan teineille tervehdyksensä ja esitti kantansa monille suomalaisille arasta asiasta, rauhantyöstä. Jos asia ei ole arka, mistä sitten johtuu että tervehdys ei lehdistössä saanut osakseen juuri lainkaan huomiota? Seuraavassa tämä tervehdys kokonaisuudessaan (Teinilehdestä 11/1964).

»Olen äskettäin lukenut kuvauksen suomalaisista soturikansana. Hamasta muinaisajan hämärästä aina syksyn 1944 saksalaissotaan saakka on suomalainen mies sen mukaan osoittanut oivallisia sotilasominaisuuksia, ihaillen aseita ja sotilasseikkailuja. Voi olla, että kuvaus on oikea; voi olla, että se on eräiltä osin yksipuolinen. Minulla on esim. se käsitys, että Runebergin ylistämä 1808—1809 sota oli suomalaisten sotilaskunnon osalta yleensä varsin kurja, kuten Eirik Hornborgin asiaa käsittelevä kirja todistaa.

Ihannoidun kuvan antamista sodasta ja sotilaallisesta kunnosta pidetään tarpeellisena maanpuolustushengen ylläpitämiseksi. Tarkoitus on luonnollisesti hyvä. Mutta onko sodan ihannoiminen yleensä ja vuosikausia jatkunut mässäily yksityisten taistelusuoritusten kuvailussa tarpeen maanpuolustuksen vuoksi? Onko nuorison kasvattaminen 'Sotilaspojan' hengessä ('Kun viisitoista vuotta vaan . . . ja nälkään kuolemaan') välttämätöntä nuorten valmistamiseksi isänmaan palvelukseen? Minun mielestäni ei.

Ensiksikin: isänmaataan rakastava valistunut nuoriso tietää tehtävänsä ja täyttää aina velvollisuutensa. Muis-

tan, kuinka huolestuneita oltiin 1930-luvulla Englannissa, kun ylioppilaiden enemmistö eräissä korkeakouluissa ilmoitti olevansa sodankieltäjiä. En ole kuitenkaan saanut silmiini, että mitään tällaisesta käsitystavasta olisi ollut jäljellä, kun Englanti nousi taisteluun natsismia vastaan.

Toiseksi: ydinpommien aikakaudella on maailma sellaisessa kehitysvaiheessa, että parasta maanpuolustamista on rauhan turvaaminen. On ollut aikoja jolloin si vis pacem para bellum, mutta nyt on kuva täydellisesti muuttunut. Sotaan valmistautumisen tarkoitukseksi atomikautena jää — kärjistetysti sanottuna — kansan kuolemisen keinon ja tavan valitseminen. Jos esimerkiksi jokin pieni maa ottaa sodan uhatessa alueelleen atomipommeja, se tietoisesti valitsee atomikuoleman siinä tapauksessa, että sota puhkeaa.

Kolmanneksi: sodan ja sotaisuuden ihannoiminen ehkäisee rauhantyötä. Rauhantyö on meillä vuosikymmenien ajan ollut hyljeksittyä. Sen tekijät ovat yleisen mielipiteen mukaan olleet parhaassa tapauksessa hassahtaneita idealisteja tai vähä-alyisiä myötäjuoksijoita, mutta yleisimmin pahoja kommunisteja. Tällainen 'yleinen mielipide' on saatava muuttumaan, sillä — kuten itsenäisyyspäivänä 1963 lausuin ylioppilaiden edustajille — rauhantyö nykyisenä aikana on osa nuorison isänmaallisuutta, se on osa kaikkien kansalaisten isänmaallisuutta. Jos maanpuolustuksen hyväksi toimiva suhtautuu halveksivasti rauhantyöntekijään, hän on väärässä. Maailmanrauha on kaukainen päämäärä, mutta se ei toteudu, ellei sen hyväksi tehdä työtä. Yhteiskunnan silmissä on rauhantyö tunnustettava yhtä isänmaalliseksi kuin mikä tahansa muu kansallisesti jalo toiminta.»

PUHE TYÖVÄENTALOLLA

Vuonna 1964 alkoivat eräät näkyvät sosiaalidemokraatit esittää ulkopolitiikasta erittäin kekkoslaisia ajatuksia. Uusi, lähenemisen aikakausi tasavallan presidentin ja kyseisen puolueen välisissä suhteissa oli alkamassa.

Välirauhansopimuksen 20-vuotispäivänä Paasikivi-seura järjesti Helsingin Työväentalolla tilaisuuden, jossa Urho Kekkonen piti huomiota herättäneen puheen. Paitsi että hän käsitteli Suomen joutumista sotaan ja ulkopolitiikkaa yleensä, hän antoi tukensa Rafael Paasion, Pekka Kuusen ja Kansan Lehden suorittamalle »asenteiden uudelleenmäärittelylle». Itse hän kertoi omaavansa myönteisiä kokemuksia maalaisliiton ja sosiaalidemokraattien yhteistyöstä, ja sen aikaansaamiseksi nytkin hän sanoi tulevansa vastaan puolitiehen »ja tarpeen vaatiessa sen ylikin».

»Lähtökohtani Suomen virallista politiikkaa kuvatessani on vielä tänäänkin käsitys, että sen vilpittömänä pyrkimyksenä oli puolueettomuus mahdollisen sodan varalta. Pääministeri Cajander oli rauhan mies. Hallituksessa oli voimakas sosiaalidemokraattinen edustus. Tällä puolueella oli 1920- ja 1930-luvulla järkevämpi idänpolitiikka kuin siitä oikealla olevilla ryhmillä. Hallituksen puolueettomuuspyrkimyksen ilmauksena oli mm. kieltäytyminen hyökkäämättömyyssopimuksen solmimisesta Hitlerin Saksan kanssa. Samaa tarkoitusta palveli myös yritys kansallissosialismia ihailevan ikl-puolueen lakkauttamiseksi. Näin jälkeenpäin kuitenkin nähdään, että myös virallisen Suomen suhtautuminen Saksaan oli ilmeisessä ristiriidassa puolueettomuuslinjan kanssa. Neuvostoliitto kiinnitti siihen vakavaa huomiota, mikä Suomessa jo 1930-luvulla tiedettiin.

Mutta varmaankin paljon enemmän kuin maamme virallisissa piireissä uskottiin, Neuvostoliiton epäluulot kohdistuivat Suomen yhteiskunnassa varsin yleisiin itäiselle naapurimaalle vihamielisiin, jyrkästi puolueettomuuspyrkimyksiä vastustaviin mielialoihin. Nämä vapaassa kansalaistoiminnassa laajalle levinneet, usein räikeitäkin muotoja saaneet ilmiöt söivät eniten maata virallisen puolueettomuussuuntauksen alta. Olen jo maininnut mustapaitaisen ja mustasydämisen ikl-puolueen. Eräs tämän puolueen kansanedustaja lausui olevansa aina sen puolella, joka on Neuvostoliittoa vastaan, muuta ei hänen tarvinnut ulkopolitiikasta

Mitä, miksi, minne Työväentalolla

"... tulen vastaan puoliväliin ja tarpeen vaatiessa sen ylikin. Miksi juuri minä olisin yhteistyön vihollinen?"

Nämä sanat lausuttiin eilen Helsingin Työväentalossa. Tuttuja sanoja näiden seinien sisällä, missä on otettu miehen mittaa ennenkin ja melkein yhtä kovasti. Mutta tällä kertaa puhuja oli vieras talossa, useimmat kuulijat ensi käynnillään Punaiset liput puuttuivat, mutta juhlavaa kehystä oli puhujalavan sananjaloista televisiolamppujen kuumaan jännitykseen.

Näin puhui Tasavallan presidentti Urho Kekkonen sosialidemokraattien synninpäästöstä ääriään myöten täynnä olevassa juhlasalissa. Salinpuute muualla vai jokin muu syy? Kainuut ja Kuusamot hiihdellyt valtakunnan päämies nähtiin ensimmäistä kertaa Paasivuorenkadulla.

Vähän juhlavieraista: eturivissä Helsingin Työväenyhdistyksen puheenjohtaja Yrjö Ran-

Suomen Sosialidemokraatti 26.9.1964

tietää. Tämä ei ollut yksinäinen ääni, se oli melko laajojen suomalaispiirien tunnus.

Ja lopputulos oli puolueettomuuspolitiikkamme luhistuminen talvisodan alkaessa. En hyväksy yhden syyn teoriaa historiallisen tapahtumasarjan selvittämiseksi, mutta väärässä en voi olla, jos totean, että yhtenä vaikuttavana syynä talvisotaan oli, että äärimmilleen kiristyneessä kansainvälisessä tilanteessa puolueettomuuspolitiikkaamme ei luotettu. Sodanaikaisen selitysperusteen mukaan — se lienee eräille vieläkin viimeinen sana — ainoa syy on ollut Neuvostoliiton halu bolševisoida Suomi. Vuoden 1944 jälkeisten kokemustemme nojalla tästä ei pitäisi olla niinkään varma. Hitlerin varjo oli 1930-luvun lopulla langennut päällemme, eikä Suomen yhteiskunta kokonaan voi vannoa olleensa vapaa siihen kohdistuneesta tietystä myötätunnosta.»

Urho Kekkosen puheesta
Mitä, miksi, minne?
25.9.1964

»Tasavallan presidentti puhui 'puolueettomuuspolitiikkamme luhistumisesta' talvisodan alkaessa ja sanoi, että 'yhtenä vaikuttavana syynä talvisotaan oli, että puolueettomuuspolitiikkaamme ei luotettu'. Tähän voidaan huomauttaa, että se tapahtumasarja, josta tänä syksynä on kulunut neljännesvuosisata, on ollut meille jo kauan suurin piirtein tuttu, eikä käsitystämme tapahtumien kulusta ole tarvinnut lainkaan muuttaa esimerkiksi niiden diplomaattisten asiakirjojen perusteella, joita suursodan jälkeen on saatettu julkisuuteen muiden maiden salaisista arkistoista. Voimme nyt niin kuin silloinkin puhtaalla omallatunnolla sanoa, että emme itse antaneet mitään aihetta hyökkäykseen. ———

Aika lailla yllättävää tasavallan presidentin puheessa oli se kohta, jossa hän selitti, että meillä on omat 'bourbonimme' ja 'erikoislaatuinen keskipolven sivistyneistöä edustava ryhtiliike, joka suomii virallista ulkopolitiikkaamme' jne. Eiköhän tässä sentään ole melko lailla liioittelua ja todellakin kysymys 'haamujen armeijasta'. Tasavallan presidentin puhe olikin loppujen lopuksi paljon enemmän sisäpoliittinen kuin ulkopoliittinen ja voidaan ehkä sanoa, että vielä enemmän kuin puheen sisältö oli tällä kertaa omiaan herättämään huomiota se paikka, jossa se pidettiin.»

Helsingin Sanomien
pääkirjoituksesta 26.9.1964

»Me olemme yhtä mieltä ulkopolitiikkamme suhteen sekä myös siitä, että ulkopolitiikan tulee meidän olo-

suhteissamme kulkea sisäpolitiikan edellä, me kannatamme rauhanomaista rinnakkaiseloa sekä suhteiden edelleen kehittämistä Suomen ja Neuvostoliiton kesken molempien osapuolten eduksi, me asetumme Paasikiven linjalle tahikka Paasikiven-Kekkosen linjalle, nimityksestähän ei kiistaa tehdä, ja kun tämä tosiasia tunnustetaan, voimme etsiä perustaa uudelle kansalliselle yksimielisyydelle, ja vapautua porvarillisesta yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti ahtaasta sisäpolitiikasta, jonka vahingollisuus on kaikkialla nähtävissä, ja toteuttaa sen sijasta laajaan kansan kannatukseen perustuvaa rakentavaa linjaa.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 26.9.1964

Maakansa kannatti periaatteessa punamultayhteistyötä, mutta kysyi tapahtuisiko sen aikaansaaminen ulkopoliittisen turvallisuuden kustannuksella.

Uusi Suomi näki — toisin kuin presidentti — maassa olevan vain yhden ryhmän joka arvostelee virallista ulkopolitiikkaa: kommunistit. Kansan Uutiset taas katsoi työväenliikkeen piirissä jo tunnetun talvisodan todelliset syyt, mutta oli tyytyväinen presidentin puheeseen koska uskoi sen antavan pontta liberaalisten porvarien yritykselle arvioida uudelleen historiaa.

KUNNALLISPOLIITTINEN POMMI

Urho Kekkosella on muuan sama ominaisuus kuin Suomen Kuvalehden nimimerkki Liimataisella, josta tuonnempana tulee puhe. Kumpikin tekee silloin tällöin varsin radikaalisia ehdotuksia, joiden he varmasti etukäteen tietävät jäävän vaille riittävää kannatusta. Miksi he tekevät niin? Luullakseni saadakseen ihmiset ottamaan vakavasti jonkin ongelman ja miettimään, mitä kaikkia ratkaisuja sille voisi olla olemassa.

Maalaiskuntien kunnallishallinnon 100-vuotisjuhlassa 29.3.1965 Kekkonen kiinnitti huomiota kuntien varallisuustason suuriin eroihin. Köyhissä kunnissa verot ovat raskaimmat ja palvelutaso silti alhaisin. Lopuksi Kekkonen tuli äärimmäiseen kysymykseen: »eikö näin epätasaisesti toteutuvasta kunnallisverojärjestelmästä olisi oikeudenmukaisuuden nimessä luovuttava ja varat kuntien tehtävien täyttämistä varten koottava tulo- ja omaisuusveron yhteydessä?».

Helsingin Sanomien haastattelemat kunnallispäivien osanottajat pitivät ehdotusta »mullistavan uutena» ja suhtautuivat siihen erittäin varoen.

Lehdistä myönteisin oli Maakansa. Se totesi, että tasavallan presidentti ei maininnut tarkoittiko hän, että kuntien tarpeita varten verottaminen olisi toimitettava progressiivisena ja tulon lisäksi myös omaisuudesta. Joka tapauksessa lehti toivoi kaikkien piirien nyt tunnustavan, että »kansalaisten saattaminen kunnallisen verorasituksen ja peruspalvelusten suhteen tasaveroiseen, lain tarkoittamaan asemaan on väistämätön vaatimus ja että käytännöllisiin toimenpiteisiin, jopa kipeisiinkin leikkauksiin ryhtymistä ei voida enää lykätä».

Helsingin Sanomien asenne oli erittäin epäilevä. Perinteellinen kunnallinen demokratia on niin tärkeä asia, että siitä ei sovi tinkiä. »Sitäpaitsi on tuskin paikallaan asettaa itsehallintojärjestelmän vastakohdaksi asioiden tehokasta hoitoa tai tasavertaisuuden periaatetta sillä molemmat vaatimukset ovat kyllä sovellettavissa nykyiseenkin paikallishallintoon, jota harkitusti kehittämällä päästään varmasti suotuisiin tuloksiin.»

Kansan Uutiset oikoi jossakin määrin presidentin ajattelua. »Kun tasavallan presidentti puhuu, että 'rikkaiden olisi luovuttava jostain köyhien hyväksi', voi asettamus 'rikkaista' ja 'köyhistä' johtaa harhaan. Silloin kun kunnallisvero kaikissa kunnissa pääosaltaan kootaan vähätuloisilta palkansaajilta, saattaisi kunnallisen rasituksen tasaaminen nyt esitetyllä tavalla johtaa vain 'köyhyyden tasaamiseen', ts. varakkaiden kuntien köyhät veronmaksajat tasaisivat vähävaraisten kuntien yhtä köyhien veronmaksajien rasituksia.»

Uusi Suomi pohdiskeli, mihin ehdotuksen toteuttaminen käytännössä johtaisi. Lehden mukaan eräänlaisiin apurahoihin, joita valtion viranomaiset jakaisivat nyt kunnille kuuluvien tehtävien suorittamista varten. »Asiallisesti jouduttaisiin siihen, että kunnallinen itsehallinto-oikeus menettäisi suuresti merkitystään, sen toimintakyky lamaantuisi ja vähitellen kai kokonaan lakkaisi.»

Suomen Sosialidemokraatti oli tässä käsitellyistä lehdistä torjuvin ja otsikoikin jälkiartikkelinsa sanalla Päänpudistus. Se näki Kekkosen ehdotuksen toteutuneena johtavan vain tukipalkkiovaltaiseen järjestelmään, jolla pönkitetään elinkelvottomia alueita. Puheessa lehti oli kuullut jopa sangen demagogisesti muotoiltuja kohtia, jotka »tarjoutuvat maalaisliiton, tämän uudenaikaisen kurjistumisteorian ajajan käytettäväksi vaalitarkoituksissa.»

KULTTUURIPOLIITIKKO KEKKONEN

Urho Kekkosen kulttuuripoliittinen aktiivisuus ilmeni ehkä näkyvimmin muodoin talvella 1964—65. Joulukuussa hän saneli valtioneuvoston pöytäkirjaan kielteisen käsityksensä Suomen Akatemian onnistumisesta tehtävässään. Kuten arvata saattoi, hän sai oikeistolaiset vastaansa. Helmikuussa hän asetti pienen työryhmän pohtimaan tieteellisen tutkimuksen ja ylimmän opetuksen asemaa Suomessa. Huhtikuussa työryhmä jätti 62-sivuisen lausuntonsa, ja 14.4. 1965 Kekkonen käsitteli sitä radio- ja tv-puheessaan. Hän yhtyi työryhmän ehdotukseen tutkimuksen ja korkeakoululaitoksen runsaasta ja nopeasta laajentamisesta.

Maakansa kiitteli presidentin puhetta, Kansan Uutiset ei ottanut kantaa. Helsingin Sanomat kirjoitti pääkirjoituksessaan 16.4.1965 mm.:

»Esitellessään paljon puheenaihetta herättäneen työryhmänsä mietinnön radio- ja televisiopuheessaan tasavallan presidentti katsoi tarpeelliseksi puolustaa sitä aivan poikkeuksellista tapaa, jolla tämä työryhmä tai komitea, millä nimellä sitä sanotaankin, viime helmikuussa asetettiin, samoin sitä salaperäisyyden verhoa, johon sen toiminta kätkettiin enemmäksi kuin kuukaudeksi. Tähän puoleen nyt enää puuttumatta voidaan panna merkille, että enempää työryhmän mietinnössä kuin tasavallan presidentin puheessakaan ei mainittu mitään Suomen Akatemiasta, jota koskevaan valtioneuvoston pöytäkirjaan joulukuussa sanelemaansa lausuntoon tasavallan presidentti työryhmänsä asettamiskirjeessä viittasi. Tätä ehkä voidaan pitää merkkinä siitä, että Suomen Akatemian lakkauttamista ei enää vaadita. — — —

Tasavallan presidentti asetti itse työryhmänsä ja vaatii hallitusta ja eduskuntaa viipymättä hyväksymään sen esittämät toimenpiteet. Mitä sitten tapahtuu, jos eduskunta ei halua kehysohjelmaa sellaisenaan nielaista? Tasavallan presidentin puheesta päätellen seurauksena olisi eduskunnan hajoittaminen. Hän on tehnyt asiasta arvovaltakysymyksen, 'luottamuskysymyksen'.»

Vielä enemmän oli huomauttamista Uudella Suomella pääkirjoituksessaan samana päivänä: »Viime vuoden lopulta lähtien on tasavallan presidentin aktiivinen harrastus Suomen tieteeseen ja korkeimpaan opetukseen käynyt ilmi muutamin yllättävin käänteín. Vauhtia asioiden käsittelyyn hänen osuutensa on varmasti lisännyt, silloinkin kun poikkeukselliset menettelytavat ovat herättäneet ärtymystä ja vaarantaneet yksimielisyyden, joka tiedetään välttämättömäksi kaikkien suurten asiain edistymiselle. — — —

Asianharrastajat, jotka uteliaina tarkkailivat presidentin puheesta työryhmän lausunnon sisältöä, havaitsivat, ettei siihen sisälly suurestikaan uutta. Tässäkin lehdessä laajalti selostetut tieteen ja korkeimman opetuksen kehityssuunnitelmat ovat periaatteessa esittäneet samaa. — — —

Toivottavaa on, etteivät ne (työryhmän ehdotukset) samalla joudu ensi vaalivuoden propagandanappuloiksi ja että nyt kärkevästi ja vahvan mainoksen saattamina esitetyt korjausehdotukset eivät näennäisellä utooppisuudellaan tyrmistytä valtiovaltaa siinä määrin, että ehdotukset — vastoin presidentin toiveita — kaikella mahdollisella tinkimisellä vesittyvät.»

Suomen Sosialidemokraatti taas huomautti pääkirjoituksessaan monien tasavallan presidentin esitysten olevan suurin piirtein samanlaisia kuin ne, joita sos.dem. puolue on esittänyt tiede- ja korkeakoulupoliittisessa ohjelmassaan. Tämän toisti samassa lehdessä Arvo Salo 18.4.1965. »Sosiaalidemokraattien ohjelma on rohkeampi, kokonaisvaltaisempi, ideologisempi.»

MAALLINEN PUHE KIRKKOPÄIVILLÄ

Urho Kekkosen ulkopoliittisen aloitteellisuuden näkyvimpiä ilmentymiä on ollut hänen ehdotuksensa pohjoismaiden muodostamisesta ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi. Hän teki sen puheessaan Paasikivi-seuran kokouksessa Helsingissä 7.5.1963 ja uudisti ehdotuksensa mm. Nuoren polven ulkopoliittisen yhdistyksen järjestämässä tilaisuudessa 29.11.1965. Tällöin hän ehdotti myös Suomen ja Norjan rajarauhan turvaamista erikoisjärjestelyllä. Ehdotus sai osakseen paitsi myötämieltä myös eriasteista penseyttä.

Tammikuussa 1967 Kekkonen puhui Vaasassa pidetyillä yleisillä kirkkopäivillä Suomen tiestä jännitysten maailmassa. Hän esitti tulkintansa viime sotiin johtaneesta kehityksestä sekä Euroopan turvallisuusongelmista. Moni Vaasaan kokoontunut piti puhetta suuressa arvossa, mutta oli myös niitä joiden mielestä kirkkopäivillä ei olisi ollut soveliasta puhua noin maallisista asioista. Kenties heitä eniten ärsytti se, että Kekkonen tulkitsi viime sotiin johtaneen kehityksen toisin kuin kieroutuneeseen uskonnollisuuteen liittyvä vanhoillisuus on tottunut sen selittämään. Samalla ärsyttivät hänen ehdotuksensakin.

»Sodan jälkeen esittämissään lausunnoissa presidentti Paasikivi katsoi, että Neuvostoliitolla oli ollut odotettavissa olevan Saksan hyökkäyksen takia legitiiminen intressi — mitä sanayhtymää Paasikivi mielellään käytti — huolehtia Leningradin turvallisuudesta ja että Suomen olisi pitänyt syksyllä 1939 suostua Neuvostoliiton vaatimuksiin. 'Se olisi ollut valtioviisautta, mutta sitä ei meillä ollut eikä sitä ollut myöskään minulla. Ulkopolitiikka ei ole niinkään helppo taito.' Siihen kysymykseen, oliko Paasikivi hypoteesissaan oikeassa vai väärässä, ei nähdäkseni koskaan saada varmaa vastausta, vaikka meistä itse kukin kuinka hyvin katsoisi voivansa perustella joko Paasikiven johtopäätöksen tuomitsemisen tai hyväksymisen. — — —

— — — Euroopassa vielä vallitseva perusjännitys voitaisiin parhaiten poistaa ratkaisemalla Saksan kysymys tavalla, joka ottaisi huomioon Neuvostoliiton — kuten tietysti muidenkin asianomaisten valtioiden — turvallisuusintressit. Eikä sitä mielestäni muuten voidakaan poistaa. Tilanne on tietyssä mielessä sama kuin se oli Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Kun me olemme voineet järjestää naapuruussuhteemme siten, että Neuvostoliiton turvallisuusintressit tällä suunnalla on tyydytetty ja maittemme välinen jännitys on poistettu, on tämä tuonut mukanaan myös Suomen turvallisuusintressien tyydyttymisen. Kun aikoinaan puhuttiin länsisaksalaisesta Neuvostoliiton vastaisesta voimapolitiikasta Saksan yhdistämisen pohjana ja suunniteltiin Länsi-Saksan osallistumista ydinaseistautumiseen, se herätti minussa suomalaisena syvää levottomuutta, sillä se ei ole ollut eikä ole pohjaltaan niinkään puolustuspolitiikkaa vaan pikemminkin sotapolitiikkaa. Sellaisen politiikan avulla ei jännitystä pystytä Euroopasta poistamaan, vaan tämä edellyttää rehellistä kompromissinhalua ja ennakkoluulotonta pyrkimystä toteuttamiskelpoisen perusratkaisun aikaansaamiseen. Meidän suomalaisten on hoidettava omaa ulkopolitiikkaamme niin, että tilanne Euroopassa pysyvällä tavalla rauhoittuisi. Tiedämme, että meidän vaikutuksemme asioiden kulkuun on vähäinen, mutta se ei oikeuta meitä olemaan toimettomia. — — —

Olen eräässä vuoden 1965 lopulla pitämässäni puheessa osoittanut, että Pohjolan alue ei enää pitkään aikaan ole näytellyt tärkeätä osaa kansainvälisissä kiistakysymyksissä ja että Pohjolan strateginen merkitys sotatekniikan ja hyökkäysmenetelmien muuttumisen vuoksi on suurvaltojen kannalta pienentynyt. Tämä suotuisa

kehityssuunta on nähdäkseni luonut entistä paremmat edellytykset Pohjolan muodostamiselle ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi.»

Urho Kekkosen puheesta 6.1.1967

Helsingin Sanomat ei kommentoinut puhetta pääkirjoituksessaan, ei myöskään Uusi Suomi, mutta viimeksi mainittu kirjoitti Sana sanasta -osastossaan 9.1.1976: »Politiikan tulkkinakin oleminen voi käydä perinteelliselle puolueettomuusasenteelle vaaralliseksi, huomauttaa Etelä-Suomen Sanomat presidentti Urho Kekkosen Vaasan yleisillä kirkkopäivillä loppiaisena pitämän puheen johdosta. Lisäisimme tähän, ettemme elä enää niitä aikoja, jolloin interventionismin pelko ja huoli oman järjestelmän pysyvyydestä sanelivat Neuvostoliiton ulospäin suuntautuvan politiikan pääsuuntaviivat. Historia tarjoaa runsaasti opetuksia etenkin pienten kansojen omaa turvallisuutta ajatellan, mutta myös käsillä olevaan hetkeen ja tulevaisuuteen sisältyvät huolen aiheet vaativat pienen maan ulkopoliittiselta johdolta tehostettua valppautta — — —».

Suomen Sosialidemokraatti piti pääkirjoituksessaan 8.1.1967 Kekkosen toteamuksia paikalleen osuneina.

»Tasavaltamme päämiehen puheissa on totuttu kuulemaan ajankohtaisia asioita ja punnittuja ajatuksia. Hänen arviointiinsa Suomen ulkopolitiikan perusasenteista ja käsityksensä politiikkamme onnistumisesta voidaan perustellusti yhtyä. Käytännössä näkyvät tulokset ovat vahvin todistus hänen toteamustensa osumisesta oikeaan. Presidentti Kekkosen näkemykselle on ominaista, että hän pystyy näkemään valonsäteitä mielellään myös siellä, missä monien muiden mielestä vallitsee vain pimeys. Oman maamme osalta ei synkkiin arviointeihin tietysti ole aihettakaan. Mutta kansainvälisen tilanteen näkevät monet paljon pessimistisemmässä valossa kuin valtiomme päämies.»

Suomenmaan pääkirjoituksesta 8.1.1967

»Presidentti Kekkonen on aikaisemmin todennut, että puolueettomuudestaan huolimatta maamme ei voi olla puolueeton sodan ja rauhan kysymyksessä. Tätä periaatetta osoitti nytkin hänen selkeä kantansa Saksan ongelmassa ja Länsi-Saksan voimapolitiikan tuomitseminen. Tässäkin Suomen virallinen ulkopolitiikka ymmärtää ja tunnustaa Neuvostoliiton turvallisuusintressit, jotka osaltaan vastaavat myös meidän omia turvallisuusetujamme.

On vaadittu ulkopolitiikkamme aktivoimista. Presidentti Kekkonen osoitti ne ilmansuunnat, joissa aktivoiminen on erityisen tarpeen ja Suomen pyrittävä tekemään oma osuutensa. Euroopan jännitystilan poistamiseksi on olemassa oleva tilanne tunnustettava Saksan valtioiden rajoilla. Pohjolan aseman turvaamiseksi olisi aikaansaatava Pohjolan ydinaseettomuussopimus sekä rajarauhan turvaava järjestely kalottialueella, Suomen ja Norjan rajalla.»

Kansan Uutisten pääkirjoituksesta 8.1.1967

YHDENMUKAISUUDESTA ERILAISUUTEEN

Vuoden 1966 eduskuntavaaleissa Suomen sisäpoliittinen ilmapiiri muuttui varsin merkittävästi: kansa äänesti eduskuntaan vasemmistoenemmistön. Sitkeiden neuvottelujen jälkeen saatiin aikaan myös radikaalisena pidetty hallitusratkaisu josta oikeisto oli pelotellut: Rafael Paasion hallituksen muodostivat kansandemokraatit, sosiaalidemokraatit, keskustapuolue ja Tpsl. Urho Kekkosen tiedetään aktiivisesti toimineen tämän ns. kansanrintamahallituksen hyväksi. Näin sos. dem. puolue tuli hallitukseen kahdeksan vuoden ja Skdl 18 vuoden tauon jälkeen.

Runsas puoli vuotta myöhemmin, 4.2.1967, Kekkonen piti Ostrobotniallla Pohjoispohjalaisen osakunnan vuosijuhlassa esitelmän Yhdenmukaisuudesta erilaisuuteen, aatepoliittista tarkastelua. Siinä hän tavallaan toi esiin ne sosiologiset perustelut, jotka puhuivat mm. tehdyn hallitusratkaisun puolesta. Puheenvuorossa 1/1967 olen analysoinut puheen saaman vastaanoton mm. kymmenessä Helsingin leh-

dessä. Seuraavassa muutama tämän analyysin keskeinen tulos.

Kekkosen puheessa voi erottaa kolme eri tasoa, olkoonkin että ne olivat jossakin määrin toisiinsa kietoutuneita.

1. Henkilökohtaisen kehityksen kuvaaminen. Tällä tasolla Kekkonen totesi, että hänen ja muiden samoin ajattelevien 20-luvulla viljelemä puhe kansan eheyttämisestä jäi korusanaksi vailla arvoa, koska eheyttämiseen pyrittiin vain vahvemman osapuolen ehdoilla. Erimielisyyksien hyväksymisen aika on tullut myöhemmin.

2. Sosiologinen yhteiskunta-analyysi. Lähinnä professori Erik Allardtiin vedoten Kekkonen hahmotteli pluralistisen eli moniarvoisen yhteiskunnan perusluonteen: »— — — vapaudumme voimakkaasti yhtenäistävästä normipaineesta ja perinteellisen tiukasta sosiaalisesta sidonnaisuudesta.»

3. Poliittiset johtopäätökset. Kekkonen yhtyi myös Allardtin keskeiseen poliittiseen johtopäätökseen sanoen: »Yhteiskuntamme rauhallisen kehityksen kannalta on tärkeätä, että meillä hyväksytään kansandemokraattien periaatteellinen oikeus olla hallituksesta käsin tasavertaisina muiden kanssa vaikuttamassa valtakunnan asioiden kulkuun».

Tutkituista lehdistä vain kaksi, Helsingin Sanomat ja Kansan Uutiset, julkaisi puheen kokonaisuudessaan. Sen laajuuden huomioon ottaen tämä ei tietenkään ole outoa. On kuitenkin selvää, että moni suomalainen on käytännössä joutunut muodostamaan mielipiteensä Urho Kekkosen poliittisesta ajattelusta hyvin vajavaisten tietojen varassa. Tämä ongelma on tietenkin tiedonvälityksessä yleinen.

Helsingin Sanomat ei suoraan ottanut kantaa puheeseen. Jälkiartikkelissaan 11.2.1967 se epäsuorasti polemikoi Kekkosta vastaan huomauttamalla kansandemokraattien tasavertaisuuden tulleen tietysti tunnustetuksi jo sillä, että »kansalla on ollut vapaa oikeus äänestää eduskuntaan niin monta kommunistia kuin se haluaa». Taidokas taantumuksellinen, pilapiirtäjä Kari piirsi kuvan, jossa suomalaisen kommunistin nähtiin terottavan sirppiään ja hänen silloisten hallituskumppaniensa kiertävän hänen apunaan tahkoa.

Uusi Suomi torjui Kekkosen puheen perusajatukset kaikilla kolmella tasolla — mm. siksi että hän »ottaa auktoriteeteikseen eräitä varsin kiisteltyjä nykypolven sosiologeja, kuten Eskolan ja Littusen». Lehti vertasi Kekkosta Leskovin Lumottu vaeltaja -romaanin sankariin. Näin presidentistä tehtiin hieman hymyilyttävä idealisti.

Hufvudstadsbladet kommentoi puhetta pääkirjoituksessaan mutkikkaalla tavalla, käsitellen sitä rinnan Ruotsin kommunistisen puolueen kehityksen kanssa. Pohdiskelun jälkeen lehti otti puheen poliittisen tason perusajatuksiin lähinnä hylkäävän kannan varoittaen siitä, että kommunistien dialektiikan annettaisiin johtaa harhaan. Muut lehdet -osastossa lainattiin mm. Svenska Dagbladetia, jonka mukaan Suomen kansan suurelle enemmistölle lienee suuri yllätys se, että maan kommunistisen puolueen johtoon kuuluisi isänmaallisia idealisteja.

Ilta-Sanomien puhetta koskeva pääkirjoitus kaihtoi suoraan kannanottoa. Lehti piti eri valtaleirien välisen yhteistoiminnan kehittämistä toivottavana, samoin sitä että »kommunistimme ymmärtäisivät sopeuttaa pelitapansa niiden sääntöjen mukaisiksi, joita muutkin noudattavat».

Kauppalehden pääkirjoituksen mukaan »Kekkonen teki muilta mailta tunnettuun tyyliin eräitä tunnustuksia». Lehti hylkäsi Kekkosen pohdiskelun lopputulokset.

Nya Pressen suhtautui puheeseen varsin puolueettomasti. Se myönsi kommunistisessa liikkeessämme tapahtuvan muutoksia, mutta suhtautui epäröiden siihen miten niiden merkitys on tulkittava. Lehti myös pelkäsi »radikaalien nuorten uudistusintoilijoiden» vaarana olevan 20-luvun nuorison kohtalon: kosketus toisin ajatteleviin saattaa katketa.

Suomenmaa, yhtyessään puheen kannanottoihin, korosti että puheen juuret olivat syvemmällä kuin päivän tilanteessa: teksti oli pääkohdiltaan jo marraskuulta 1965 peräisin ja tarkoitettu alun perin pidettäväksi Nuoren Polven Ulkopoliittisessa Yhdistyksessä. Lehti kiisti kyseessä olleen vuoden 1968 presidentinvaaleja varten muotoillun vaalipuheen, mitä eräät lehdet olivat epäilleet.

Suomen Sosialidemokraatti ei kommentoinut puhetta pääkirjoitukses-

saan. Sen sijaan se tiedusteli kaikkien puoluejohtajien kantaa puheeseen. Karkeasti luokitellen Rafael Paasion, Johannes Virolaisen, Ele Aleniuksen, Aarre Simosen sekä myös Mikko Juvan kanta oli hyväksyvä, Jan-Magnus Jansson esitti sekä hyväksyvää että hylkäävää ainesta, ensiksi mainittua kuitenkin runsaammin, ja Juha Rihtniemi sekä Veikko Vennamo hylkäsivät puheen perusajatukset.

Päivän Sanomat kiitti puhetta lämpimästi: »Toivottavasti tasavallan presidentin arvovaltaiselta paikalta esitetyt ajatukset — — — löytävät tiensä myös sinne, missä vielä kuljetaan vapaussotamyytin ja lapuanliikkeen terrorismin lumoissa.»

Yhtä lämmin oli Kansan Uutisten suhtautuminen. Lehden mukaan »Kekkosella on sillanrakentajan osa meidän aikamme historiassa, ehkä suurimman sillanrakentajan, mitä meillä milloinkaan on ollut». Kiintoisia olivat Päivän kysymykseen tulleet puhelinvastaukset, joita julkaistiin 21. Pääosa oli puheelle myönteisiä ja eräistä kuulsi läpi Kekkosen persoonaa kohtaan tunnettava lämmin arvostus tai samalla huojennuksen tunne. »Tuskin kukaan kommunisteista olisi isänmaallisuudesta ja omasta asemastaan paremmin sanonut kuin Kekkonen sanoi», vastasi eristäjä Väinö Tarvainen Helsingistä. Oli myös niitä jotka puhe oli jättänyt kylmäksi. Mm. työmies Erkki Haavisto palautti mieliin vanhan sanonnan: Kun porvari sinua kiittää niin tarkista kantasi.

KEKKONEN, VIRKKUNEN JA VÄHÄN VENNAMOKIN

Ennen vuoden 1968 presidentinvaaleja näytti jo pitemmän aikaa selvältä, että maasta ei löydy Urho Kekkosen mitat täyttävää ja hänen kansansuosionsa omaavaa vastaehdokasta jolla olisi reaaliset edellytykset kilpailla presidenttiydestä. Jo joulukuussa 1966 liberaalinen kansanpuolue valitsi ehdokkaakseen Kekkosen. Helmikuussa 1967 seurasi esimerkkiä sosiaalidemokraattisen puolueen puolueneuvosto — yksimielisesti.

Sosiaalidemokraattien päätös oli varsin merkittävä, kun ottaa huomioon puolueen aiemmat kärjistyneet suhteet Kekkoseen. Suomen Sosialidemokraatti myönsi pääkirjoituksessaan 9.2.1967 ratkaisun herättävän »varmaan ensi alussa sekavia tunteita puolueen piirissä». Lehti muistutti Kekkosen ja sosiaalidemokraattien yhteisestä ulkopolitiikasta sekä huomattavasta lähestymisestä sisäisissä asioissa.

Jotkut sosiaalidemokraatit vastustivat loppuun saakka puolueneuvoston ratkaisua. Heitä olivat nimimerkki Simppa sekä Hämeen Kansan nyttemmin jo kuollut päätoimittaja Mauno Pelkonen. Simppa ei pakinassaan 10.2.1967 nähnyt puolueelle onneksi että »mennään pelkistettyyn lyhytnäköiseen lyhytjännitteiseen opportunismiin».

Huhtikuun 13. päivänä 1967 Urho Kekkonen suostui kuuden puolueen pyyntöön asettua uudelleen ehdokkaaksi. Mukana olivat keskustapuolueen, sosiaalidemokraattien ja kansandemokraattien lisäksi Tpsl sekä molemmat kansanpuolueet.

Kekkosen vastaehdokkaaksi kokoomuspuolue nimesi KOP:n pääjohtajan Matti Virkkusen sekä vaalilauseekseen hieman oraakkelimaiset sanat Maa tarvitsee presidentin. Virkkusen valinta herätti hieman ihmetystä, koska häntä pidettiin äärivanhoillisena eikä hänellä ollut juuri mitään poliittista kokemusta. Toisaalta usean kekkoslaisen oli tavallaan kunnioitettava Virkkusta siitä että tämä oli valmis lähtemään epätasaiseen kilpailuun. Kuten muistetaan, Virkkusella oli kokoomuksen lisäksi kannatusta vain ruotsalaisessa kansanpuolueessa joka asetti listoilleen niin Kekkosen kuin Virkkusen valitsijaehdokkaita.

Vastalauseeksi maan sisäpoliittisille oloille liberaalinen kansanpuolue ei yhtynyt Urho Kekkosen suureen vaaliliittoon, vaan meni vaaleihin omana, Kekkosta tukevana vaaliliittonaan.

Presidentinvaaleja varten oli jo hyvissä ajoin nimetty kolmaskin ehdokas: Suomen maaseudun puolueen Veikko Vennamo.

Erityisen sähköistä vaalitaistelua ei tällaisessa tilanteessa voinut syntyä. Varsinaisesta väittelystä saatettiin puhua vain Kekkosen ja Virkkusen osal-

ta, sillä Vennamon osuuden useimmat kuittasivat hymähdyksellä. Vaalitaistelun aikana vertailtiin mm. Kekkosen ja Virkkusen kokemusta ja pätevyyttä. Jos Virkkusta olikin vaikea asettaa näissä suhteissa edelle, niin toki saatettiin Kekkonen selittää liian vanhaksi. Edelleen kiisteltiin siitä, olisiko Virkkusella samat mahdollisuudet kuin Kekkosella harjoittaa maalle menestyksekästä ulkopolitiikkaa. Jälleen eräänlaista pintakuohua olivat talouspoliittiset kysymyksenasettelut.

»Mutta vaikka sodat aina ovat kauhistuttavia ja vaikka ne vaativat Suomelta suunnattomia uhreja ja johtivat maan miltei ylivoimaisiin vaikeuksiin, ne sittenkin kansan oman kehityksen ja maan kansainvälisen aseman kannalta olivat jopa tarpeellisia. Ne näet osoittivat — nimenomaan talvisota — Suomen kansalle, mikä tavaton voima kansakunnan yksimielisyys on.»

Matti Virkkusen puheesta 27.8.1967

»Esitetty käsitys sotiemme tarpeellisuudesta saattaa olla innostuneen puheenkirjoittajan lapsus, vahinko. — — —

Kaikesta huolimatta en voi uskoa, että puheen pitäjä on loppuun saakka harkinnut, mitä sanoi. Pelkkä ajatus, että sota voi olla tarpeellinen, on näet Suomen oloissa pelottava. Jos sodalle — Kantia lainatakseni — 'annetaan sisäistä arvoa', silloin sota ei johdu väistämättömyydestä vaan henkilökohtaisesta harkinnasta, milloin sota katsotaan tarpeelliseksi. Ja kenen sitten on päätettävä, että sota on tarpeellinen? Hallitusmuodon 33 §:n mukaan 'sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella'.»

Urho Kekkosen puheesta 8.12.1967

VAALIVALTTEJA

— Äänestäkään meitä, meillä on pienempi Kekkonen!
Tapani Kovanen
Suomen Sosialidemokraatti 11.7.1967

»Kekkonen eksyi varsin karkeaan propagandaan viittailemalla, että hänen kilpailijansa muka suhtautuisi sotaan keskiaikaisella tavalla tai niin kuin vielä 1800-luvun Euroopassa, jolloin saatettiin puhua 'terveestä ja iloisesta sodasta'. — — —

Presidenttiehdokas Kekkonen haluaa puolestaan esiintyä rauhantyön kannattajana. Tälläkin kerralla jää hyvin hämäräksi, mitä hän tällä rauhantyöllä lopulta tarkoittaa. Emme voi vieläkään uskoa, että hän tarkoittaa sillä puolustusnihilismiä tai pasifismia. Sitä tuskin virassa oleva tasavallan presidentti puolustusvoimain ylipäällikkönä edes voisi tarkoittaa.»

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 9.12.1967

Suomenmaa kiinnitti pääkirjoituksessaan 9.12.1967 huomiota Kekkosen ilmoitukseen, jonka mukaan hän ei olisi ryhtynyt yhtyneen vasemmiston ehdokkaan vastaehdokkaaksi. Tämä kuvastaa näkemystä että »tässä maassa ei ole järkevää pitää vedenjakajana porvarit-vasemmisto-asetelmaa, vaan tarpeen on mahdollisimman laajamittainen yhteistyö yli ideologisten rajojen.»

»Alku osoittaa presidentti Kekkosen edustavan niitä perusedellytyksiä koskevia näkemyksiä, joita sosiaalidemokratiakin edustaa pyrkiessään kehittämään yhteiskuntaamme eteenpäin.»

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta 9.12.1967

»Itse ehdokkaana ollessaan nykyinen presidentti voi osallistua väittelyyn julkisuudessa minkä tahansa poliitikon tavoin. Näin hän voi joutua myös poikkeuksellisen suorasukaisen arvostelun kohteeksi.

Presidenttiehdokas Kekkonen ei ole kenties tullut riittävästi ottaneeksi huomioon tätä poikkeuksellista tilannetta. Ehkä hän pitkän ajan valtionpäämiehen paikalla toimineena on yksinkertaisesti vain unohtanutkin, millaista henkilökohtainen osallistuminen 'tavalliseen' poliittiseen keskusteluun on. Joka tapauksessa tuntuu hämmästyttävältä, että hän on niin uhkarohkeasti asettunut lasikaappiin tulkitsemalla kilpaili-

Kekkonen:

Jos minä häviän — tulen palaamaan

U.S. — Tampere, 14. 1.

— Jos minä häviän tämän vaalitaistelun, tulen minä kuitenkin uudelleen palaamaan politiikkaan, vakuutti presidenttiehdokas Urho Kekkonen Tampereen jäähallissa sunnuntaina päivällä pitämässään puheessa, joka oli hänen vaalikierroksensa viimeinen esiintyminen.

Kansanrintaman suuren vaaliliiton päätilaisuus Tampereella vaikutti pikemmin laimealta kuin innostavalta vaalijuhlalta. Suuret osat jäähallin tiloista jäivät tyhjiksi, vaikka monta puoluetta oli harjoittanut kiivasta mainostusta saadakseen väkensä kokoon tähän tilaisuuteen. Yleisömäärä pysähtyi 2.000—2.500 henkeen. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Virkkusen vaaliliiton keskustelutilaisuudessa Tampereella viime maanantaina oli Kino-Palatsi tupaten täynnä väkeä ja monet joutuivat palaamaan ovilta takaisin, vaikka tässä tilaisuudessa ei ollut edes ketään presidenttiehdokasta saapuvilla.

Presidentti Kekkosen viimeinen vaalipuhe liikkui samassa poleemisessa, hyökkäävässä ja vastustajaa halventavassa äänilajissa kuin hänen vaalipuhekierroksensa ja kansanrintaman vaalimainostus kokonaisuudessaan. Puheen yleistä sävyä kuvaa maininta, että Kekkosen puheissaan viljelemä haukkumasana »äärioikeisto» toistui kokonaista seitsemäntoista kertaa, joka kerta tietenkin paheksuvassa ja moittivassa äänilajissa. Kommunistien ja skdl:n nimen hän mainitsi 5—6 kertaa ja joka kerta Kekkonen ylisti kommunisteja erityisesti siitä, että he ovat jossakin yhteydessä käyttäneet sanontaa »rakas isänmaa».

Kekkosen mielestä Virkkusen vaalitunnus »suomalainen elämänmuoto» on taantumuksellisuutta, ja hän selitti tätä vaalitaistelua käytävän yleensäkin taantumuksen ja edistyksen välisenä. Erittäin propakandistiseen ja vääristelevään sävyyn Kekkonen esitti Virkkusen muka haluavan poistaa sosiaaliturvan ja samaan aikaan lisäävän puolustusmenoja.

Voimakasta paheksumista oli presidentti Kekkosessa herättänyt myös Aamulehden yleisön osasto, jonka hän toi puheessaan esiin pariinkin kertaan ollessaan näin lehden omalla ilmestymispaikkakunnalla. Yleisön osaston kirjoituksissa on esitetty hänen puheensa mukaan herjauksia presidentin henkilöstä ja toiminnasta. Presidentti ei kuitenkaan sanojensa mukaan aio nostaa kunnianloukkaussyytettä.

Tuttu tyyli

Presidentti Kekkosen poliittisen asennoitumisen kehitystä voidaan kuvata hänen kahden eri puheensa nojalla.

Kaksitoista vuotta sitten eli vuoden 1956 presidentinvaalin edellä Kekkonen piti Tampereen liepeillä Lempäälässä puheen, joka tuli aikanaan sangen kuuluisaksi. Siinä puheessaan hän mainitsi kokoomuspuolueen tai oikeiston nimen kuusitoista kertaa ja joka kerta paheksuvassa mielessä. Kommunistien nimeä hän ei maininnut kertaakaan, paitsi että hän kahdesti mainitsi vasemmistopuolueet yleensä tarpeellisina ja hyödyllisinä yhteiskunnassa. — US.

Uusi Suomi 15.1.1968

jansa sodasta ja sen väistämättömyydestä esittämiä mielipiteitä.» (Jatkossa lehti viittaa Kekkosen vastustavaan kantaan tehtäessä välirauhaa talvisodan jälkeen.)

Uuden Suomen pääkirjoituksesta 11.12.1967

»Vaikka Urho Kekkonen ei ole sosialisti, ovat monet hänen esittämänsä talous- ja sosiaalipoliittisetkin näkemykset olleet sellaisia, mitkä voidaan allekirjoittaa myös vasemmalla tämän hetken ja hieman pitemmänkin tähtäyksen ratkaisuiksi.»

Kansan Uutisten pääkirjoituksesta 20.12.1967

»Tunnustan muuttuneeni ajan mukana ja uskon muuttuvani, so. nuorentuvani käsitysteni osalta jatkuvasti. Ulkopolitiikkamme ei myöskään voi pysyä nykyisillä sijoillaan ———.»

Urho Kekkosen puheesta 21.12.1967

»Presidenttiehdokas sanoi nuorentuvansa käsitystensä osalta jatkuvas[ti].
Kun keskustamies kääntyy vasemma[l]le sosialismia ja kommunismia ko[ht]den, se tuskin on nuorentumista en[ää] hänen iässään.

Maa tarvitsee presidentin, joka [ei] enää kansaneläkeiässä väitä nuore[n]tuvansa.»

L. Ranen kirjoitukses[ta] Aamulehdessä 27.12.196[7]

»Kansanedustaja Sinikka Luja (sosdem.): Missä kohdin tietä arvioitt[e] nyt olevanne tulossa vastaan sos.dem puoluetta?

Urho Kekkonen: Kyllä minä ole[n] hieman yli puolitiehen tullut vastaa[n]

Suuri vaalikeskustelu

— Sanomme vielä kerran että maa tarvitsee.

— Etelä-Uudenmaan nuorisojärjestön tileissä on epäselvyyksiä. Yksi tosite puuttuu tai on tahallisesti hukattu. Tästä syytämme vallitsevaa hallitussuuntausta.

— Sekatalousmuoto on meille kuitenkin paras.

— Mistä saadaan taloudenhoitaja sekatalouteen.

— Jos saappaiden ja mantteleiden tuotanto aloitetaan nyt heti, olemme parin vuoden päästä kärkitilalla koko maailmassa.

— Missä on veteraanimääräraha ja kuka sitä pihtaa.

— Onko presidentti kumileimasin ja jos on niin eikö silloin pitäisi tilata presidentti leimasintehtaasta.

— Juu vai ei.

— Raastuvassa tavataan.

— Suomalainen elämänmuoto on uhattuna jos tosite ei heti löydy.

— Hiipivä sosialisointi tekee meistä kaikista luurankoja.

— Ongelmana on vain se kuinka pojat saadaan kuluttamaan enemmän saappaita kuin kenkiä siviilissä. Eräs mahdollisuus olisi siinä, että jokaiselle varusmiehelle valtion puolesta luovutetaan kolmas jalka.

— Voiko ulkopolitiikkaa hoitaa kuin pankkia ja sisäpolitiikkaa kuin tankkia.

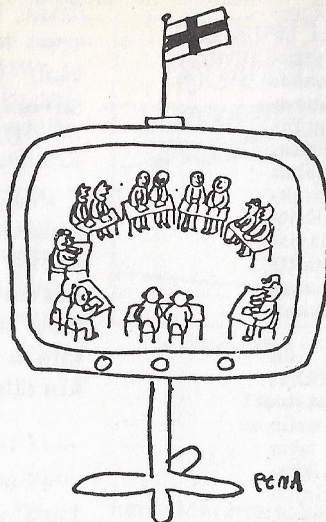
— Juu vai ei.

— Raastuvassa nähdään. Sittenpähän selviää kuka sitä elämänmuotoa romuttaa. Sakoilla ei nyt selvitä.

— On sanottu, että se tosite olisi jonkun kirjan välissä. Minulla on mustaa valkoisella, että ei ole kirjan välissä.

— Voiko kumileimasin leimata itse itsensä.

— Pankkia pitää hoitaa niinkuin ulkopolitiikkaa. On tähdättävä siihen, että rahapulan sattuessa ainakin pankki pysyy puolueettomana.

— Jos mantteli pidennetään niin, että helmat viistävät maata, saadaan kulutus suuremmaksi ja tiet puhtaammiksi.

— Emme kyllä tule raastupaan, ellei istuntoa televisioida.

— Pitääkö ulkopolitiikan aukioloajat olla samat kuin pankin.

— Jos joka sotilaalla on kolme jalkaa, täytyisikö päällystöllä olla neljä.

— Jos Parta-Kalle eläisi, auttaisiko hän sotaveteraaneja.

— Jos saadaan tarpeeksi luurankoja Itä- ja Pohjois-Suomeen, ihmiset kyllä pelästyvät ja ymmärtävät muuttaa etelään.

— Omaleimainen elämä ei ole mahdollista ilman leimasinta.

— Juu vai ei.

— Raastuvat on saatava sekatalouden piiriin. Ja sen tositteen täytyy löytyä. Kirjan välissä se ei ole.

— Jos mantteli tehdään riittävän suureksi, varusmiehen perhe voi asua sen taskuissa.

— *Origo*

Helsingin Sanomat 15.1.1968

mutta sillä nyt ymmärtääkseni ei enää ole paljon merkitystä. Se on jo elettyä elämää. Minä olen erittäin tyytyväinen siihen, että hallitusyhteistyö on saatu aikaan ———.

Puoluesihteeri Eino Poutiainen (Smp): Oliko vuonna 1940 esittämänne mielipide sodan jatkamisesta vakaumuksenne mukainen vai mahdollisesti huumoria?

Urho Kekkonen: Teidän käsityksenne tilanteista, jolloin puhutaan huumoria, näyttää olevan kovin erikoislaatuinen. Minä olen sen monta kertaa julkisuudessa sanonut, että tein virheen vuonna 1940, ja sen minä voin sanoa missä tilanteessa tahansa.

Ekonomi Matti Jaatinen (kok.): Mikä on kantanne eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan lausunnosta, jonka mukaan toiminta kommunisteja vastaan Suomessa on ulkopolitiikkaa?

Urho Kekkonen: Periaatteessa ei ole millään tavalla ulkopolitiikkaa, jos vastustetaan jotakin maassa laillisesti toimivaa hallitusta, mutta haluaisin kyllä puheenjohtaja Kuusen puolustukseksi sanoa, vaikka hän ei minun puolustustani tarvitse, kyllä hän itse hoitaa asiansa, että tietysti voidaan tämä vastustava kanta esittää sillä tavalla, että se saa ulkopoliittisia piirteitä. Luulen, että kansanedustaja Kuusi on tarkoittanut juuri tätä.»

Radion ja tv:n vaalitentistä 3.1.1968

»Tarkasteltaessa tähän asti käytyä vaalikamppailua, osoittautuu vääräksi se oikeiston esittämä väite, että

Kekkonen ja Marx

Vuonna 1952 kehuin Kekkosta hyväksi puhujaksi. Mahtaakohan lukija kyllästyä saman asian toistamiseen jos nyt kehun toisen kerran? Edellisellä kerralla oli kysymys esitystavasta, mutta nyt olisi kiittämistä sisällössäkin.

Joensuussa loppiaisena Kekkonen puhui yhdyskuntasuunnittelusta ja työpaikkademokratiasta. Hän ei esitä mitään täysin uusia ajatuksia, joten näyttää siltä, ettei hän ole suorittanut kummallakaan alalla itsenäistä tutkimustyötä. Mutta oikeastaan presidentti ei sellaiseen ehdikään. Kiitettävää on jo se, että presidentti seuraa tällaisilla aloilla tapahtuvaa tutkimusta, tuntee uusimmat tulokset, arvioi niitä ja kallistuu kannattamaan demokraattisimpia ehdotuksia.

Olisi tietysti hyvä, jos vähäisemmilläkin virkapaikoilla, pääjohtajina, osastopäällikköinä, kaupunginjohtajina, firmojen toimitusjohtajina jne. olisi henkilöitä, jotka seurasivat uusinta yhteiskunnallista tutkimusta ja soveltaisivat sen tuloksia työssään. Mutta siihenhän on hyvin vaikea päästä. Sitävastoin tasavallan korkeimpaan virkaan on nyt helppo saada tällainen henkilö. Virka-asemastaan käsin hän jossain määrin voi vaikuttaa myös alempien virkojen täyttämiseen.

"Jo Karl Marx," lausui presidentti Kekkonen Joensuussa, "kiinnitti huomiota yhteiskunnan sosiaalisten ja taloudellisten muutosten aiheuttamiin tehokkuus- ja viihtyvyyshäiriöihin. Marx oli voimakas ideologi, joka katsoi häiriöiden olevan ominaisia nimenomaan kapitalistiselle järjestelmälle. Nyt amerikkalaiset mielipidetutkijat katsovat voivansa osoittaa, että vieraantuminen johtuu yleensäkin nykyaikaisesta teollisuushierarkiasta ja byrokratiasta. Nämä häiriövaikutukset ilmenevät siis kaikissa teollisuusyhteiskunnissa organisaatioiden monimutkaistuessa. Tällöin tavallinen työntekijä virastossa tai tehtaassa ei enää pääse osalliseksi työnsä kokonaisuudesta. Mekanisoituminen on riistänyt häneltä luovan työn ilon ja byrokratia itsenäisyyden."

Tässä on hieman korjattavaa. Marx nimenomaan piti mahdollisena eräitä vieraantumisilmiöitä sosialistisessakin järjestelmässä, jota hän kuitenkaan ei voinut tutkia, koska hänen aikanaan sitä ei vielä missään ollut kokeiltu.

Mutta muuten on mielenkiintoista, että presidenttiämme askarruttavat nämäkin kysymykset ja että hän aivan kuten työväenliikekin ehdottaa ratkaisuksi mm. työpaikkademokratiaa:

"Jos yritysdemokratiaa kehittämällä saavutetaan vähänkin niitä demokratian, ihmisyyden ja tehokkuuden tavoitteita, joita asiantuntijat arvioivat saavutettavan, on meidän kaikkien aika riisua ennakkoluulomme, mitä ideologista värisävyä ne ovatkin, ja tukea kaikin voimin uudistuksia. Kysymys ei ole ainoastaan leivästä. Kysymys on sellaisten keinojen etsimisestä, jotka mahdollistavat uusien ideoiden esiintulon elinkeinoelämän yrityksissä, virkakoneistossa ja yleensä yhteiskunnassa."

Kysymys ei ole vain palkoista, hinnoista, asunnoista. Kysymys on työväen osallistumisesta demokraattisesti koko yhteiskunnan kehityksen ohjaukseen, ei vain poliittisissa elimissä vaan myös taloudellisissa.

Tähän liittyy läheisesti yhteiskuntasuunnittelu, jota presidentti käsitteli samassa puheessa. Pääoma sijoittuu sinne, missä se saa suurimman voiton. Kekkonen ilmaisee asian tosin varovammin:

"Kehittyneiden väkirikkaiden alueiden väestö määrällisellä voimallaan houkuttelee poliittisia päätöksentekijöitä keskittämään sosiaalisen kehityksen ja taloudellisen kasvun panoksia omille alueilleen."

Viitattuaan ylikeskityksen aiheuttamiin häiriöihin, joista suurempien maiden miljoonakaupungit antavat käytännön esimerkkejä, hän huomauttaa:

"On ajateltavissa, että nopeiden sosiaalisten muutosten tai taloudellisten sopeutumiskausien aikana on tarpeen turvata nimenomaan vähäväkisten väestöryhmien poliittinen edustus valtakunnallisessa päätöksenteossa."

Kekkonen ei aivan suotta ole työväenpuolueiden ehdokkaana

Kansan Uutiset 11.1.1968

presidentti Kekkosella ei ole ollut esitettävänään mitään uutta. Selvästi uusia ja Sos.dem. puolueellekin myönteisiä asioita ovat esimerkiksi seuraavat presidentti Kekkosen kannanotot:

1) Aikaisempaa aktiivimpi rauhantyön arvostaminen ja sen tehostamisvaatimus (täten hän on myös yksi niistä vanhemman polven edustajista, jotka arvostavat erityisesti nuoren polven keskuudessa esiintyvää rauhantutkimustyötä).

2) Hän on osaltaan laajentanut aikaisemmin ahtaasti käsitettyä ulkopolitiikkaa kansainväliseksi solidaarisuuspolitiikaksi.

3) Hän on korostanut yhteiskunnassa esiintyvien alistettujen ryhmien oikeutta demokraattiseen osallistumiseen muiden ryhmien kanssa.

4) Hän on muuttanut kantaansa maan koko kehittämisestä enemmän kokonaisvaltaiseksi; aikaisemmin se on ollut liiaksi siilinpääasemien luomista.

Henkilökohtaisesti minua vieläkin häiritsee presidentti Kekkosen hiukan passiivinen ote kansainväliseen kulttuuriin ja kansainvälisen kulttuurin ja Suomen kulttuurin keskinäiseen vuorovaikutukseen.»

Bo Ahlforsin artikkelista
Suomen Sosialidemokraatissa
6.1.1968

»Minulla ei ole aihetta salata, että olen vuosien mittaan monta kertaa avoimesti ja rehellisesti kuin ystävien kesken keskustellut ja neuvotellut yhteistä rajaamme koskevasta asiasta Neuvostoliiton johtomiesten kanssa, viimeksi ei kovin pitkä aika sitten. — — — Suomen esittämät näkökohdat eivät kuitenkaan ole saavuttaneet Neuvostoliiton hyväksymistä.» (Jatkossa Kekkonen totesi Virkkusen ulkopoliittisen linjan poikkeavan

olennaisesti Suomen virallisesta ulkopolitiikasta. Perusero on se, että me olemme katsoneet välttämättömäksi hankkia puolueettomuuspolitiikallemme ulkovaltojen hyväksymisen. Virkkusen mielestä puolueettomuus ei sitä edellytä.)

Urho Kekkosen puheesta 9.1.1968

»Olisi huomattavasti puhdistanut ilmaa, jos Suomen kansalle tai eduskunnalle olisi annettu maamme itärajan tarkistuksesta Neuvostoliiton johdon kanssa käydyistä neuvotteluista selostukset jo keskustelujen ajankohtina, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.»

Veikko Vennamon puheesta 10.1.1968

KEKKONEN JA ÄÄNESTÄMÄTTÄ JÄTTÄVÄ

Tamperelainen tv-toimittaja ja kirjailija Eero Silvasti julkaisi Viikkonomissa 15.12.1967 huomiota herättäneen artikkelin Hämmentyneen puheenvuoro, josta seuraavassa muutama lainaus:

»Tämä kirjoitus etsii vastausta kysymykseen: miksi en äänestä enää, kolmatta kertaa, Urho Kekkosta presidentiksi? ———

Kahdeksantoista vuotta vallan tähden, korkeimmassa luottamustoimessa ei ole poliittisen kypsyyden vaan poliittisen kyvyttömyyden osoitus. Kyvyttömyys ei ole Urho Kekkosen kyvyttömyyttä. Se on hänen yhteiskuntansa kyvyttömyyttä, tämän täysi-ikäisen tasavallan kyvyttömyyttä, näitten piilopassiivisten ja tekodynaamisten vaikuttajien poliittista impotenssia.

Urho Kekkonen on urheilija, toistettakoon. Kamppailu on oleellinen osa hänen elämänsä sisältöä. Hän on kamppailijana niin suvereeni, että poliittiset vastustajat sekä välinpitämättömät tapaavat samaistaa moisen lahjakkuuden häikäilemättömyyteen. Nykyisessä tilanteessa Urho Kekkonen on puolustustaistelija. Kukapa ei puolustaisi valtaansa, vaikutustaan? Kun erittelen Urho Kekkosen poliittista laatua, ihailen sitä. Henkilökohtainen paradoksini on siinä, että olen ajattelultani kekkoslainen enkä silti voi antaa kannatustani hänelle: enää, kolmatta kertaa. ———

——— Matti Virkkunen ei ole poliitikko. Hän ei ole dynaaminen konservatiivi, uskalikko eikä vaikuttaja. Maa tarvitsee presidentin, ei pankinjohtajaa. Tarvitsemme aatteiden ja yhteiskunnan pyrkimysten koordinaattorin, emme antolainauksen sulkumiestä.»

Urho Kekkonen vastasi kirjoittajalle 3.1.1968 pitämässään puheessa mm. näin:

»Vastaisin mielelläni yksityiskohtaisesti vakavaan puheenvuoroon, joka selvästi lähtee hyvän tahdon ja rehellisen kärsimättömyyden pohjalta. Samat epäilykset kiusaavat, niin arvelen, useita niinsanotun toisen tasavallan kannattajia, varsinkin sitoutumattoman älymystön piirissä. Eikä ole pahasta, että epäilyksiä esitetään.

Minä epäilen puolestani, ettei yleistilanne ole niin valoisa kuin vaihtoehdon kaipaaja olettaa. Demokratiaa on yhä pakko puolustaa valppaasti. Kansainvälisen lamakauden aikana jää varsin vähän tilaa elinehtoja tasoittavalle uudistuspolitiikalle, sosiaaliset ristiriidat kärjistyvät. ——— Jos hämmentynyt intellektuelli vaivautuu kysymään asiaa tamperelaisilta sosiologeilta, ikätovereiltaan, niin hän varmaan kuulee hämmästyttäviä seikkoja henkisten kahleiden ja autoritaaristen asenteiden voimasta. Äärioikeisto perustaa siihen voimaan henkisen hegemoniansa. Pitäisi kerran selvittää, ketkä omistavat meillä tiedotusvälineitten enemmistön. Yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat aivan toiset kuin kansan poliittinen edustus näyttää osoittavan.

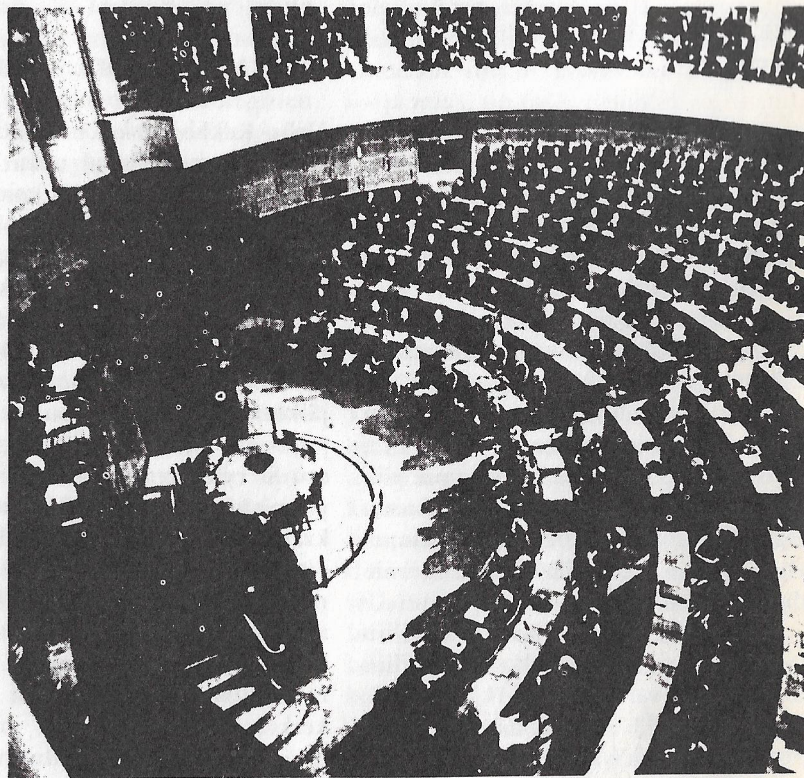
Tässä mielessä olen halukas presidenttinä käymään puolustustaistelua, tahdon empimättä turvata ja lisätä niiden laajojen kansankerrosten poliittista ja yhteiskunnallista osallisuutta, jotka ovat olleet verrattain osattomia sosiaalisesta turvasta ja sivistyksen antimista. Samalla pidän äärimmäisen tärkeänä, että luovat voimat pääsevät kehittämään ja toteuttamaan uusia ratkaisuja ongelmiimme. Älymystöllä ei pitäisi tässäkään suhteessa olla aihetta epätietoisuuteen ja epäluuloon.»

Puheensa tämän jakson lopussa Urho Kekkonen sanoi ymmärtävänsä että kahdeksantoista vuotta on eten-

Perjantaina helmikuun 16. pnä 1968 HELSINGIN SANOMAT

Kekkonen sai 201 valitsijamiehen äänet yllätyksettömässä presidentinvaalissa

Yllätyksittä ja täysin valitsijamiesvaalien tulosten mukaisesti valittiin presidentti Urho Kekkonen tasavallan presidentiksi myös vuosiksi 1968—74. Hän sai umpilipuin toimitetussa vaalissa 201 ääntä kolmestasadasta. Pääjohtaja Matti Virkkunen sai 66 ja tullineuvos Veikko Vennamo 33 ääntä. Kekkonen sai keskustapuoluelaisten, sosiaalidemokraattien, kommunistien, Tpsl:n, liberaalien sekä yhdeksän ruotsalaisen valitsijamiehen äänet. Hänen saamansa äänimäärä oli kahta suurempi kuin edellisissä vaaleissa 1962 sekä suurempi kuin koskaan normaaleissa oloissa toimitetuissa presidentinvaaleissa.

Hieman yli tunnin kestäneen vaalitoimituksen jälkeen kävivät pääministeri Rafael Paasio ja eduskunnan pääsihteeri Olavi Salervo Tamminiemessä ilmoittamassa presidentti Kekkoselle vaalin tuloksen. Hieman myöhemmin saapui Tamminiemeen hallitus onnittelukäynnille ja sen jälkeen Kekkosen ja Virkkusen vaaliliittojen edustajat.

Presidentti Kekkonen piti onnittelukäynnin aikana ministereille lyhyen puheen, jossa hän sanoi toivovansa, että muodostettava uusi hallitus nojautuisi eduskunnan enemmistöön, koska presidentin tehtävien kannalta on tilanne helpompi, jos maassa on vahva enemmistöhallitus. Hän ei kuitenkaan maininnut, millaiselle pohjalle uusi hallitus olisi muodostettava.

Presidentinvaali toimitettiin eduskuntatalossa, jonka lehterit olivat täynnä. Vaalitoimitusta seurasi suuri joukko Helsinkiin akkreditoituja diplomaatteja sekä maamme julkisen hallinnon edustajia. Presidenttiehdokkaista oli paikalla Veikko Vennamo.

Jokaista presidenttiehdokasta varten oli painatettu omat äänestyslippunsa, joiden teksti ja paperikin hieman poikkesivat toisistaan. Mitään säännöksiä presidentinvaalissa käytettävistä äänestyslipuista ei ole olemassa — pääasia on, että vaalisalaisuus säilyy.

Vennamon valitsijamiehet toimittivat vaalin jälkeen julkisuuteen kannanoton, jossa he esittivät jyrkän vastalauseensa "selvää vaalisalaisuuden rikkomista vastaan eduskunnassa 15. 2. 1968 tapahtuneessa presidentin valinnassa".

Vennamon vaaliliiton vastalauseessa sanottiin edelleen, että "painettu Urho Kekkosen vaalilippu oli eduskuntasalissa suurempi kuin toisten

(Jatk. siv. 11)

Presidentinkierros avaa tänään hallituksen teon

Hallitusneuvottelut käynnistyvät tänään, kun eduskunnan puhemies Johannes Virolainen sekä eduskuntaryhmien puheenjohtajat käyvät tasavallan presidentin luona ilmoittamassa käsityksensä uuden hallituksen pohjasta sekä todennäköisesti myös hallituksen muodostajasta.

Nykyisten hallituspuolueiden ensimmäinen yhteisneuvottelu on ensi maanantaina

eronpyyntö jätetään normaalin tavan mukaan 1. maaliskuuta presidentin uuden toi-

mukaan hänen johdollaan. Häntä pidetään myös todennäköisimpänä pääministeri-

Helsingin Sanomat 16.2.1968

kin nuorten ajantajun kannalta pitkä periodi. Samalla hän muistutti mieliin, miten iäkkäitä ja kauan vallassa olleita poliittisia johtajia Ruotsilla on.

KEKKONEN KOLMANNEN KERRAN

Vaalitaistelun päätökseksi Urho Kekkonen sanoi puheessaan 14.1.1968 Matti Virkkusen pitäneen maltillisia ja hänen omalta kannaltaan järkeviä valmistettuja puheita, mutta keskustelutilaisuuksissa ladelleen harkitsemattomuuksia. Niitä olivat omituinen tulkinta puolueettomuuspolitiikasta sekä ehdotus puolustusmäärärahojen korottamisesta suhteettoman ja kohtuuttoman paljon.

Matti Virkkunen väitti samana päivänä, että hän ainoana ehdokkaista oli hahmotellut 1970-luvun ohjelman yhteiskunnallisen elämämme tervehdyttämiseksi.

Näin mentiin valitsijamiesvaaleihin tammikuussa 1968. Kekkosen vaaliliitto sai 183 valitsijaa, Virkkusen 60, Vennamon 33, liberaalisen kansanpuolueen 9 sekä ruotsalaisen kansanpuolueen 15.

Helmikuussa Urho Kekkonen valittiin kolmannen kerran tasavallan presidentiksi. Hän sai ensimmäisellä kierroksella 201 ääntä, Virkkunen 66 ja Vennamo 33.

Vaalitaistelussa statistiksi jääneen Vennamon vaalimenestys myönnettiin yleisesti yllätykseksi.

KUN VANHA OLI VALLATTU

Urho Kekkonen on uhmannut eräänlaisia luonnonlakeja: tullut asteittain radikaalisemmaksi sitä mukaa kun ikää on kertynyt. Aikakirjoihin jäävä todiste tästä oli mm. ns. Konservatorion-puhe 26.11.1968, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan 100-vuotisjuhlassa. Juhlapaikka oli siirretty pois Vanhalta ylioppilastalolta sen jälkeen kun suuri joukko opiskelijoita oli edellisenä iltana vallannut sen ja ryhtynyt siellä keskustelemaan yliopiston ja ylioppilaskunnan demokratisoimisesta. Kekkonen huomautti että nämä tapahtumat eivät olleet saaneet häntä muuttamaan alkuperäistä tekstiään. Puheessa oli useita yhtymäkohtia niihin väittämiin, joita ns. radikaaliselta taholta oli 60-luvun keskusteluissa esitetty ja joita kaikki eivät olleet lainkaan halunneet uskoa. Kekkonen myönsi avoimesti mm. koulu- ja korkeakoululaitoksen porvarillistavan ja ylimalkaan vanhoillistavan vaikutuksen.

»Tässä me nyt sitten olemme protestimyrskyssä. Mitä oikein vastaamme nuorille kriitikoille, joiden mielestä systeemiä on kiireesti korjattava? Sitä minä en osaa sanoa, mutta uskallan väittää, että juuri tähän haasteeseen demokratian on pystyttävä vastaamaan. Vastausta ei voida viivyttää, se on annettava ensi tilassa. Järjestelmämme ei kehity onnellisesti, ellei elämäntehtäviinsä valmistautuva nuoriso näe työssään mieltä ja tarkoitusta. Vastuussaolevan sukupolven olisi nyt kerrankin kuunneltava nuorempia ja palautettava heidän luottamuksensa turvattuun tulevaisuuteen.

Nuorten vaivoihin on tietenkin olemassa myös toinen lääke, jota eräät konservatiivit suosittelevat. Häiriöt nuorten käyttäytymisessä aiheutuvat näiden oikeauskoisten mielestä yksinomaan esivallan heikkoudesta ja kasvattajien velttoudesta sekä radikaalien aatteiden suvaitsemisesta. Kuri ja järjestys maassa kyllä säilyvät, kunhan ne jälleen kohotetaan kunniaansa ja niiden noudattamista valvotaan rautaisella kädellä. Se on tie, jolla me jälleen saamme ihanteellisen nuorison. Näitä ryhdikkäitä neuvoja on tullut paitsi keskiluokan ja keski-ikäisten edustajilta myös poliittisesta keskustasta. Niitä kuunnellessani olen saanut itsekseni ihmetellä, mihin ikäluokkaan tai aatesuuntaan oikeastaan kuulun. ———

Kenties tulee vielä pelottomia ihmisiä, jotka osaavat ja uskaltavat rakentaa maanpuolustuksen siviilivastarinnan varaan. Olen mielihyvällä lukenut, että ylioppilaiden kirkolliskokous äskettäin päätti kehottaa Suomen evankelisluterilaista kirkkoa tehokkaasti levittämään tietoa aseettomasta palvelumahdollisuudesta.

Minulle sanotaan, että tämä on löyhää ja vaarallista idealismia. Ymmärrän hyvin tällaisen katsantokannan. Tämän päivän maailmassa ei todellakaan ole monia tosiasioita, jotka antavat aihetta optimismiin. Mutta elämä on sittenkin enemmän elämisen arvoista, jos jaksaa luottaa paremman vaihtoehdon toteutumiseen.»

Urho Kekkosen puheesta 26.11.1968

Helsingin Sanomat kaihtoi pääkirjoituksessaan 27.11.1968 suoraa kannanottoa puheeseen. Joka tapauksessa se katsoi Urho Kekkosen esittämien mielipiteiden osoittavan tämän päivän ylioppilasnuorisolle ja etenkin sen radikaaleimmille aineksille, ettei »tämän päivän yhteiskunta ole ajatuksiltaan siinä määrin nuorisoa vieroksuva kuin nuorten piirissä usein otaksutaan».

Suomen Sosialidemokraatti oli päivää myöhemmin myönteinen: »Presidentti asettui uudistusvaatimuksia ja kritiikkiä esittävän aktiivisen ylioppilasryhmittymän ymmärtäjäksi avoimesti ja perustellusti. Samalla hän arvosteli konservatiivisia voimia niiden vanhakantaisuudesta ja yksipuolisuudesta. Nuorison äänen vaimentaminen on osoituksena ideologisesta suvaitsemattomuudesta ja yhtenäisten arvojen hierarkiasta. 'Miten sitä voisi käyttää nykypäivien suomalaisessa moniarvoisessa yhteiskunnassa?', kysyi presidentti. 'Tuskinpa muuten kuin luopumalla niistä arvoista, joita täällä sanomme yksilön vapaudeksi ja kansanvallaksi.' ———

Presidentin puheessa on paljon miettimisen aihetta myös sosiaalidemokraateille. Meissä on myös konservatiiveja, jotka oikopäätä tuomitsevat nuorison esiintymisen, vaatimukset ja kritiikin.»

Suomenmaa kiitti puhetta jälkiartikkelissaan 28.11.1968. Se yhtyi Kekkosen ajatukseen, jonka mukaan »ennakkoluulottomasti ajatteleva nuoriso on tulevaisuuden ideologinen pommi». Tulevaisuuden ideologia ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, lehti jatkoi ja moitti Vanhan valtaajien julkilausumaa joka sen mielestä oli tehty »Maon hengessä».

Kansan Uutiset esitti kiitoksensa puheesta pääkirjoituksessaan 29.11.1968. Yhdessä kohden se silti asettui toiselle kannalle kuin Kekkonen: se huomautti että ei suinkaan *vain* akateeminen maailma uskalla harkita syvällekäypiä yhteiskunnallisia muutoksia vaan myös työväenluokka, ja akateeminen nuoriso voi saada aikaan tuloksia vain liittoutumalla työväenluokan kanssa.

MUUAN TABU

Politiikkaa suhteellisen vähän tuntevat saattavat pitää Urho Kekkosta erityisen maalaisliittolais-keskustapuoluelaisena presidenttinä, joka ehti vuosikymmeniä olla puoluemies ja jonka on ollut vaikea irtautua sidonnaisuudestaan valtakunnan päämiehenäkään.

Epäilemättä Urho Kekkoselle luonnostaan läheisin väestönosa on Itä- ja Pohjois-Suomen maaseudun vähävaraiset ihmiset, pieneläjät jotka saavat leipänsä maataloudesta ja metsätöistä. Sidonnaisuudestaan tiettyyn taustaan ihminen tuskin täysin voi vapautua — ja miksi pitäisi?

Toisaalta on muistettava että aikanaan, kun Urho Kekkonen oli puoluemies, hänen kannatuksensa oli kaikkein suurin itä- ja pohjoissuomalaisten piirissä. Vauraamman Länsi- ja Etelä-Suomen maalaisliittolaisten näkemykset eivät suinkaan olleet kaikissa suhteissa samat kuin hänen, niin kuin eivät ole vieläkään. Kekkonen on eri yhteyksissä muistuttanut, että hänellä oli pääministerikausinaan ajoittain ristiriitoja oman puolueensa kanssa ja eräiden talouspoliittisten näkemystensä osalta hän läheni sosiaalidemokraatteja. Näin voi sanoa vain sellainen, joka samaisti itsensä maalaisliiton tai nyttemmin keskustapuolueen »edistyksellisempään» puoliskoon.

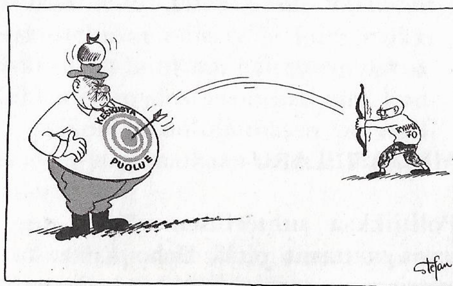
On ulkomaalaisia joiden on vaikea yhdistää Urho Kekkosen persoonaa Suomen maanviljelijäväestöä edustavaan puolueeseen, koska maanviljelijöitä perinnäisesti on totuttu pitämään verraten vanhoillisina ja hidasliikkeisinä. Epäilemättä Kekkonen on jossakin määrin ja joissakin tilanteissa kyennyt lisäämään entisen puolueensa henkistä liikkuvuutta. Kekkoslaisuuden ja honkalaisuuden välisessä kil-

pailutilanteessa Kekkosen entinen puolue sai presidentin ansiosta jopa tietynlaista hohtoa. Kyösti Skyttä kirjoitti vuonna 1961 ilmestyneessä pamfletissaan Isänmaata etsimässä mm.: »Merkillisimpiä sodanjälkeisen elämämme ilmiöitä on ollut se, että maalaisliitosta on muutamien harvojen aktiivisten henkilöiden ansiosta tullut älyllisesti radikaalisin ja etsivin puolueemme sosiaalidemokraatitkin mukaanluettuna.» Sanottakoon sentään rehellisyyden vuoksi, että eräät niistä, jotka kekkoslaisina 60-luvulla etsiytyivät maalaisliittoon ja sittemmin keskustapuolueeseen tai ainakin sen liepeille, pettyivät. Puolueesta sittenkin puuttui heidän kokemustensa mukaan sen entisen johtajan edistyksellisyys.

Kirjailija Aku-Kimmo Ripatti on sanonut enemmänkin. Paavo Kähkölän toimittamassa kirjassa Tästä lähdetään, keskusta hän laukoi: »Kekkonen on mennyt puolueen ulkopuolelle ja puolueen on ollut pakko sietää tämmöinen hankala mies, joka tekee sitä ja tätä». Missä määrin tällaiset aforistiset arviot pitävät paikkansa, sen täsmällinen osoittaminen on miltei mahdotonta. Keskustapuoluelaisille poliitikoille ja toimittajille presidentti Kekkonen on tabu: hänen kannanottojaan ja tekojaan he eivät julkisesti arvostele, vaikka syvällä mielessään katsoisivat siihen olevan aihetta. Epäilemättä usea keskustapuolueen kannattaja tunsi outoja tunteita esim. vuoden 1968 vaalien suuren vaaliliiton aikana: kansandemokraattien, sosiaalidemokraattien ja keskustapuolueen yhteistyö Kekkosen valitsemiseksi kolmannen kerran tuntui liian saumattomalta.

Aiheellisesti tai ei, viime aikoina on eri tahoilta väitetty Urho Kekkosen tuntevan sympatiaa Ryhmä 70:ää kohtaan. Tämä vuonna 1969 perustettu ryhmä edustaa keskustapuolueen radikaalista laitaa ja haluaa puolueen hakeutuvan pysyvään yhteistyöhön vasemmiston kanssa. Ryhmän puheenjohtaja on Kalervo Siikala ja toinen varapuheenjohtajista Matti Kekkonen. Ralf Helenius on kirjassaan Taistelu vaalivoitosta julkistanut kaskun, jonka mukaan Urho Kekkonen olisi laukonut Nestori Kaasalaiselle: »Sinä menit jossain puheessa sanomaan Ryhmä 70:ää maolaiseksi, ja joku toinen hölmö vielä taputti».

NUOLI KESKUSTAAN

Tapani Kovanen
Suomen Sosialidemokraatti 17.5.1969

VALISTUNEEKSI TUNNETTU

Ns. vasemmistoradikaalien silmissä 1970-luvun alun Urho Kekkosen asema tuntuu olevan poikkeuksellinen. Hän on ainoa tai lähes ainoa ei-sosialistiksi mielletty poliittinen henkilö jonka ansiot ja edistyksellisyys tunnustetaan, vaikka hänen läheskään kaikkia kannanottojaan ei allekirjoiteta. Tällä tavoin hän on rikkonut yhden rajan, joka muuten useiden silmissä olisi rikkomaton.

Esimerkkejä tästä on paljon. Kansandemokraatti Heikki Karapuu käsittelee kirjansa Harvojen tasavalta alkusanoissa suhtautumista 50 vuotta täyttäneeseen Suomen hallitusmuotoon ja pahoittelee, miten »myös valistuneeksi tunnettu presidentti Kekkonen liittyi ylistelijöihin ja hymistelijöihin».

Entäpä sosiaalidemokraatit Arvo Salo ja Bo Ahlfors? Kirjassaan 60-luku he hakusanan Kekkonen alla kertovat mm.: »Urho Kekkonen, lähes iankaikkisesta presidenttiydestään huolimatta, on se mies, joka on saanut Suomen auktoriteettiuskoisen kansan muuttumaan. Tietyssä vaiheessa hän on tehnyt sen auktoritettinsa avulla.»

Ja vielä pitemmälle menee sosiaalidemokraatti Christer Kihlman. Tunnetussa artikkelissaan Radikaalin itse-

Pikku Liisa ihmemaassa 3

Tietokilpailu lukijoille: Mihin ihmeen uimapromootioon Pikku Liisa on joutunut? Oikein vastanneiden kesken arvotaan 10 matkaa eräässä kanavassa Finnso Oy:n laivoilla. (Huomautus: kanavassa näkyvä periskooppi on, kuten arv. lukija ei heti arvaa, Nootin toimittajan, joka syystä tai toisesta jätettiin kutsumatta promootioon ja saapui niin ollen paikalle salaa.)

Nootti 4/1968

tutkistelua (Uusi Suomi 27.3.1966) hän kirjoitti mm.: »Toisinaan minun on vaikea väistää ajatusta, että presidentti Kekkonen — sekä tärkeän asemansa että persoonallisuutensa nojalla — pian on ainoa henkilö, jota Suomessa voi täysin perustein kutsua radikaaliksi.»

Urho Kekkosella on oma tapansa pitää yllä yhteyttä ns. nuoriin vaikuttajayksilöihin: miltei kautta 60-luvun hän on vähintään kerran vuodessa kutsunut heitä illanistujaisiin Tamminiemeen. Mukana on nähty monilla aloilla kunnostautuneita nuoria tai nuorehkoja suomalaisia kirjailijoista teatteriohjaajiin ja tutkijoista tv-toimittajiin. Voinee sanoa että kutsu Tamminiemeen — asevelvollisen juhlavasti kotiin tuomana — on lähes jokaiselle ollut varsin mieluisa, olkoonkin että tietyissä piireissä siitä automaattisesti on saanut hovirunoilijan maineen.

P. Klemolan artikkelissa Annassa 26.5.1970 presidentti itse kertoo kutsutuista mm. näin:

— Luulisin voivani sanoa, että kun tarkastellaan näitten kutsuttujen henkilöiden poliittista kantaa, havaitaan, että siellä on edustajia vasemmalta oikealle, kommunisteista kokoomuspuolueeseen saakka. On luonnollista, että eniten olen etsinyt kosketusta radikaaleihin piireihin eri aloilta. He ovat aktiivisimpia ja he ovat intresanteimpia, ja omalta kannaltani luulisin, että heillä tulee olemaan myös eniten sanansijaa tulevassa Suomessa.

Samassa artikkelissa Hannu Taa-

nila pohtii, keiden seurassa Urho Kekkonen loppujen lopuksi mahtaa parhaiten viihtyä, poliitikkojen, teollisuusmiesten ja/vai nuoren älymystön.

— Mutta semmoinen olo mulla on että näiden publikaanien kanssa, joita nyt meikäläiset kaikki on, se nauttii olostaan perkeleesti. Kun ne puhuu samaa kieltä, ryyppää samalla lailla ja puhuu samoista asioista ja kaikkea tällaista näin. Mutta ihan yhtä varmasti se varmaan viihtyy noiden sikaari- ja konjakkivuorineuvosten kanssa. Ja aivan taatusti yhtä hyvin näitten poliitikkojen kanssa. Olis joskus kiva kysyä siltä itseltään.

KARELAINEN KRITIIKKI

Ei ole salaisuus, ketä Urho Kekkonen eräässä edellä lainatussa puheessaan tarkoitti »huomattavalla keskipolven kirjallisuuskriitikolla». Hän tarkoitti maisteri Kauko Karetta, josta on tullut yleensä äärioikeistolaisuuden ja etenkin äärioikeistolaisen kekkosenvastaisuuden symboli. Kare näkee »K-linjan» kaiken pahan alkuna ja juurena, joka ennemmin tai myöhemmin johtaa maan itsenäisyyden menetykseen ja on jo johtanut poliittisen moraalin täyteen rappeutumiseen.

On ollut hieman epäselvää, missä määrin karelaisella silmittömällä kritiikillä on Suomen kansassa kaikupohjaa. Karen syksyllä 1967 julkaisemaa paljastuskirjaa K-linjasta nimeltä Tähän on tultu myytiin kymmeniätuhansia kappaleita. Kuitenkaan sen toinen laitos ei kaksi vuotta myöhemmin mennyt enää paljonkaan kaupaksi, ja Karen julkaiseman Nootti-lehden menestys lienee sekin jäänyt vähäiseksi. Vuoden 1970 eduskuntavaaleissa tulikin sitten osoitetuksi Karen kannatuspohjan olemattomuus. Hän perusti Helsingissä yhdessä kolmen aatetoverinsa kanssa »riippumattoman vaaliliiton» — ja joutui tyytymään muutamaan sataan ääneen.

MATKOILLA TAVAN TAKAA

Urho Kekkonen on ylivoimaisesti eniten matkustellut presidenttimme. Yksin Neuvostoliitossa hän on valtion päämiehenä ollessaan käynyt parikymmentä kertaa, eikä häntä ole päässy syyttämään edes muiden ilmansuuntien laiminlyömisestä. Epäilemättä hänen matkoihinsa on kohdistettu myös matalaotsaista kritiikkiä »turhasta tuhlauksesta», mutta viime

NEW DELHISSÄ

— Pyhä lehmä — jaaha, täällä Intiassakin on siis maalaisliitto valtapuolue!

Olavi Hurmerinta
Uusi Suomi 14.2.1965

vuosina se tuntuu jokseenkin lakanneen. On alettu ymmärtää valtiovierailujen ja epävirallisempienkin matkojen merkitys Suomen ja sen ulkopoliittisen linjan tunnetuksi tekijänä.

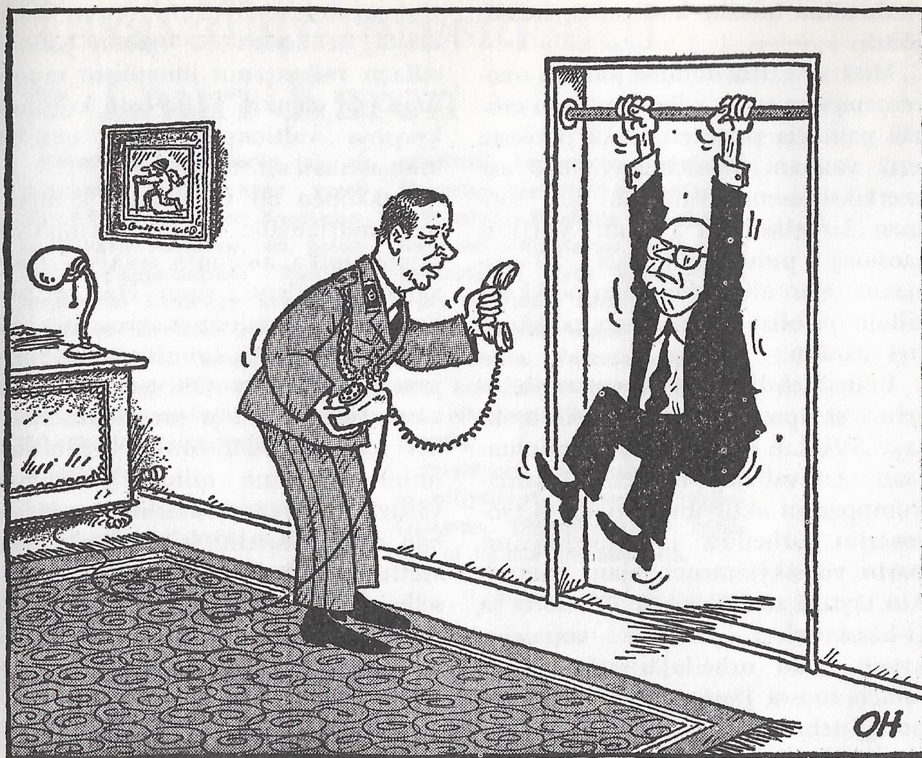
Oheinen piirros liittyy Kekkosen vuonna 1965 tekemään Intian-matkaan. Varsinaisen kaskujen tulvan Kekkonen pani alulle kiivetessään samana vuonna Tunisian-matkallaan palmupuuhun. Seuraavassa lainaus Pentti Huovisen ja Eino S. Revon Kekkoskaskuista.

»— Minkähän vuoksi presidentti Kekkonen ei ole käynyt pitkään aikaan Tapiolassa?

— Sinne hyväksyttiin jokin aika sitten uusi järjestyssääntö.

— Uusi järjestyssääntö?

— Niin, se kieltää puihin kiipeilemisen.»

— Puhelun Herra Presidentille!

Olavi Hurmerinta *Uusi Suomi 13.1.1970*

VARTTUNUT UEHEILUMIEȘ

Kaikki tietävät Urho Kekkosen hiihtoretket Lapissa. Eräät mukana olleet ovat kertoneet, että presidentti ei kohtele kovinkaan lempeästi niitä nuorempiaan jotka eivät kestä hänen tunnetusti kovassa kyydissään. Tällainen autoritaarinen piirre Kekkosessa saattaisi mm. minua pelottaa, ellen tietäisi hänessä olevan myös tyypillistä epäautoritaarisuutta: esim. myötätuntoa yhteiskunnan vähäisiä kohtaan.

Varttunut urheilumies Urho Kekkonen ei ole kaihtanut myöskään urheilupoliittisiin ongelmiin puuttumista. Ennen Rooman olympialaisia vuonna 1960 hän — tosin turhaan — yritti saada aikaan yhteistyön SVUL:n ja TUL:n välille yhteisen edustusjoukkueen lähettämiseksi. Suurten urheilujärjestöjen välit ovatkin sittemmin parantuneet, mutta monet muut pulmat ovat jäljellä.

Niitä on mm. ihmisten huono ruumiillinen kunto. Siitä Kekkonen esitti huolestumisensa radiohaastattelussa 11.1.1970. Hän sanoi pitävänsä tärkeänä, että työpaikoilla voitaisiin harjoittaa sopivia liikunnan muoroja. »Voisin mainita esimerkin. Meillähän on paljon selkävikaisia. Jos mies tai nainen työn ohessa riippuisi vaikka tangossa silloin tällöin, niin varmasti olisi vähemmän selkäkipuja. Minä voin sanoa, että tiedän tämän omasta kokemuksestani.»

Tämä ei vielä ollut arka asia. Aran asian vuoro tuli tv-ohjelmassa Silmäterä 27.1.1970, jolloin Urho Kekkosta haastatteli professori Paavo Seppänen. Kekkonen sanoi mielipiteenään, että urheilujohtajien, kaikkien, pitäisi nuoreta parillakymmenellä vuodella. Niin kauan kuin vanhat miehet pysyvät urheilun johdossa, säilyy myös 20-luvun ideologia. Edelleen Kekkonen viittasi erään nuoremman polven tiedemiehen tekemään tutkimukseen. »Ennen ei Suomen urheilussa ole toivoa yhdistymisestä, ennen kuin suojeluskuntaupseerit katoavat urheilujärjestöistä.»

Urho Kekkosella oli selvä käsitys myös urheilujärjestöjen poliittisuudesta. »Minusta on aivan turha puhua vain TUL:n niin kuin SVUL:nkään politisoitumisesta. Ei nykyaikaisessa yhteiskunnassa enää pääse eteenpäin ellei tunnusta tuota seikkaa, että politiikka lyö leimansa urheiluunkin. Ei TUL ole sen pahempi.»

Seuraavan päivän Helsingin Sanomat oli kuullut SVUL:n 69-vuotiasta puheenjohtajaa Akseli Kaskelaa. Tä-

mä totesi urheilujärjestöjen johtopaikoilla tarvittava sekä nuoria että vanhoja. »Urheilujärjestöjen tehtävä ei ole pelkkää valmentamista. Tarvitaan miehiä järjestötoimintaan, tarvitaan luomaan suhteita, tarvitaan hoitamaan taloutta, tarvitaan suorittamaan rahankeräyksiä. Kokemus on osoittanut, ettei tuota kaikkea saada aikaan alle 30-vuotiaiden nuorukaisten voimin.» Toimintaansa suojeluskunnassa Kaskela ei katunut, vaan piti sitä hedelmällisenä ja kehitysrikkaana aikana. »Joutuessani mukaan urheilun järjestötehtäviin minulle oli vain hyötyä siitä, että olin työskennellyt urheilutarkastajana yleisesikunnassa.»

Uusi Suomi kommentoi jälkiartikkelissaan Urho Kekkosen kannanottoja varsin kriittisesti:

»Tuon saman väitteen SVUL:n poliittisuudesta on vuosikymmenien ajan esittänyt äärimmäinen vasemmisto, joka katsoo SVUL:n olleen ja olevan erityisesti kokoomuspuolueen vaikutusvallan alaisena. Kuitenkaan kokoomus ei ole koskaan SVUL:n asioihin puuttunut. — — —

Hämmästyttävin kannanotto haastateltavan taholta oli, että urheilun johdossa olevat entiset suojeluskuntaupseerit olisivat esteenä urheilumme yhdistymiselle. Jos nykyään vaikutusvaltaisissa asemissa olevien henkilöiden kelpoisuus tehtäviinsä asetetaan kyseenalaiseksi sen takia, että he ovat joskus kuuluneet suojeluskuntaan tai joihinkin muihin lakkautettuihin järjestöihin, saataisiin todella pitkä nimiluettelo nykyisen hallituskokoomuksenkin piiriin kuuluvista henkilöistä. — — —

Mitä taas urheilumme johdon nuorentamiseen tulee, siihen voidaan esittää painavia perusteita sekä puolesta että vastaan. Haastateltava otti esimerkiksi itsensä, sillä hän tuli Suomen Urheiluliiton (silloin SVUL:n jaoston) puheenjohtajaksi 27-vuotiaana. Hän oli harvinainen poikkeus silloin ja olisi harvinainen poikkeus nykyäänkin.

Eräissä lehdissä on rinnastettu yhdistelmä 'sk.upseeri ja iäkäs urheilunjohtaja' SVUL:n nykyiseen puheenjohtajaan, tasavallan presidentin kilpakumppaniin aktiiviurheilijana ja työtoveriin urheilun järjestötehtävissä parin vuosikymmenen ajan. Kumpikin täyttää tänä vuonna 70 vuotta ja tv-haastattelun johdosta voitaisiin kysyä: onko urheilujärjestön johtaminen tuossa iässä suhteellisesti helpompi tehtävä kuin valtakunnan johtaminen?»

ASTIAN MAKU

Urho Kekkosen presidenttiaikana on sananvapaus Suomessa lisääntynyt — millä en kiistä etteikö yhä laajemman sananvapauden puolesta tulisi kamppailla. Olisi lapsellista selittää sananvapauden lisääntymisen ensi sijassa valtionpäämiehen ansioksi, sillä kyseessä on asia joka ei voi olla yhdestä ihmisestä kiinni. Mutta eittämättä Kekkonen on omalla panoksellaan vaikuttanut ilmapiirin muuttumiseen etenkin niiltä osin kuin on kysymys valtionpäämiehen entisen tabu-aseman murtumisesta.

Kekkonen on vakuttanut kehitykseen murtamalla tiettyjä perinnäisiä rajoja, jotka aiemmin sulkivat tasavallan presidentin suun. Hän on puheissaan esim. esittänyt arvostelua joitakuita helposti tunnistettavia kirjoittajia kohtaan. Ollessaan samalla kertaa presidentti ja presidenttiehdokas hän on osallistunut vaalitaisteluihin kaikkine niihin kuuluvine väittelyineen. Arvostelemalla muita hän on houkutellut esiin arvostelua, asettunut sille alttiiksi, antanut toiselle oikeuden arvostella itseään. Aktiivisen persoonallisuutensa voimalla Kekkonen on muuttanut koko presidentti-instituutiota.

Kekkosen ja lehdistön välillä tiedetään vallinneen esim. valtioveirailuilla varsin välittömän ilmapiirin, ja haastatteluja eri tiedotusvälineille Kekkonen on antanut poikkeuksellisen paljon. Mutta olisi epärehellistä unohtaa että on sattunut myös ristiriitoja. Joskus asiat on tulkittu siten, että tasavallan presidentti on pyrkinyt rajoittamaan jonkin toimittajan kirjoittamisen vapautta. Oikeampi tulkinta kuitenkin lienee, että Kekkonen »osallistuvana» presidenttinä on katsonut oikeudekseen ja velvollisuudekseen reagoida, kun näkee levitettävän vääriä tietoja tai johtopäätöksiä. Tavallaan hän on käyttänyt sitä samaa oikeutta joka meillä kaikilla on.

Tasavallan presidentti ja Lauri Karén

Toimittaja Lauri Karén, joka on selostanut lukijoillemme presidentti Urho Kekkosen Romanian- ja Unkarin-vierailuja, on palannut asemapaikalleen Pariisiin. Presidentti Kekkosen arvosteltua toimittaja Karénin laatimia vierailuselostuksia tämän työskentelyolosuhteet muuttuivat sellaisiksi, ettei matkan jatkaminen Tshekkoslovakiaan vastannut tarkoitustaan.

Kun presidentti Kekkonen katsoi aiheelliseksi hyökätä koko arvovallallaan toimittaja Karénia vastaan, ei ole mahdollista käydä asiallista keskustelua vierailun Unkarissa herättämistä reaktioista.

Toimittaja Karéniin — jonka selostukset pohjautuivat paitsi omiin havaintoihin myös monista lähteistä saatuihin tietoihin — ei otettu yhteyttä ennen arvostelun julkistamista. Vaikutelmaksi jää, ettei koko harvinaisen hyökkäyksen oikeutusta haluttu lainkaan harkita.

Presidentti Kekkonen on yleensä säilyttänyt maineensa tyylintaitajana. Tämänkertainen tyylilaji ei kaipaa kommentteja.

Helsingin Sanomat 1.10.1969

Astian maku

On ymmärrettävää, että valtiovieras itse näkee vierailunsa toisessa valossa kuin sitä seuraava toimittaja ja että erilaisista havainnoista päädytään erilaisiin tulkintoihin. Sen sijaan on täysin mahdotonta tajuta, miksi tällaisten näkemys- ja mielipide-erojen on johdettava senkaltaiseen hyökkäykseen, jonka presidentti Kekkonen eilen täysin harkitusti esitti televisiossa.

Ajatuksessa, jonka mukaan toimittajan on kansainvälisen kohteliaisuuden nimissä vaiettava näkemästään ja kuulemastaan, on sananvapauden kannalta perin arveluttava maku. Tapa, jolla presidentti perusteli tämänsuuntaista vaatimustaan, oli hämmästyttävä. Eihän suomalainen toimittaja sentään voi vaikuttaa Neuvostoliiton ja sen liittolaisten suhteisiin yhtään mitään. Eivätkä Unkarin ja Suomenkaan suhteet liene sellaisella kannalla, että niiden takia olisi pitänyt tehdä kärpäsestä härkänen.

Maininta astian mausta oli ilmeisesti tahallisen moniselitteinen. Osa katsojista saattoi tulkita sen tavalla, joka on mahdollisimman ikävä toimittaja Lauri Karénin henkilökohtaisen kunnian ja maineen kannalta. Tällaisen aiheettoman vihjauksen langettamasta varjosta hänen on vaikea vapautua, vaikkei hän tunnetusti olekaan kaikenlaisista astioista yhtä kiinnostunut kuin eräät suomalaiset julkisuuden henkilöt.

Helsingin Sanomien pääkirjoitus 7.10.1969

Tähän tietysti voi sanoa tasavallan presidentin arvovallan olevan niin suuren, että hänen reaktioidensa merkitys on toista luokkaa kuin jonkun muun. Oikein — mutta tuskin Kekkosta voikaan syyttää siitä että hän olisi harkitsematta ja pienissä asioissa puuttunut lehtikirjoitteluun?

Seuraavassa esimerkki ristiriidoista. Syksyllä 1969 Urho Kekkonen vieraili Romaniassa, Unkarissa ja Tšekkoslovakiassa. Helsingin Sanomien lähettämä toimittaja Lauri Karén kirjoitti Budapestistä 28.9.1969 mm. näin:

»Unkarin kansantasavallan presidentin Pal Losonczin vastaanotolla Budapestin parlamenttitalossa perjantai-iltana olleet diplomaattiset piirit oudoksuivat sitä heidän mielestään suhteellisen vähäistä huomiota, jonka presidentti Kekkosen Unkarin vierailu on saanut osakseen. — — —

Huomiota on niin ikään herättänyt se, että Unkarin kommunistipuolueen pääsihteeri Janos Kadar ei näyttäytynyt lainkaan presidentti Kekkosen saapumispäivänä siitä huolimatta, että hänen kerrotaan yleensä olleen joko lentokentällä vastassa valtiovieraita tai ainakin ilmaantuneen avajaispäivän vastaanotolle. — — —

Eräiden diplomaattisten piirien käsityksen mukaan Neuvostoliitto on viime aikoina pyrkinyt varomaan sitä, että sen puolustusvyöhykkeen eteläisellä kaistalla alkaisi esiintyä puolueettomiin maihin lähestymiseen viittaavia oireita. Näiden selitysten mukaan mm. ulkoministeri Gromy-

kon hiljan tapahtunut Jugoslavian vierailu yritti luoda kiilaa Romanian ja Jugoslavian kasvavan yhteistoiminnan välille ja estämään näiden valtioiden luontaisen pyrkimyksen lähestyä Euroopan puolueettomia maita.»

Urho Kekkonen antoi asiata välittömästi seuraavan lausunnon:

»Valitan, että erään pääkaupunkilehden reportteri on jättänyt kynän kotiinsa ja ottanut mukaansa likasangon. On selvää, että tällaisin työkaluin varustettuna ei voi kertoa totuudenmukaisesti. Väitteet vastaanottojärjestelyjen puutteellisuudesta ja sen johdosta tehdyt poliittiset johtopäätökset ovat älyttömiä ja vailla kaikkea pohjaa. Päinvastoin vastaanotto on ollut odotettuakin lämpimämpi ja keskusteluissa on tullut esille se poikkeuksellisen suuri arvo, joka vierailulle on annettu.

Keskusteluni pääsihteeri Janos Kadarin kanssa oli erikoisen mielenkiintoinen mm. niiden tietojen vuoksi, jotka hän esitti Euroopan valtioiden välisen politiikan taustatekijöistä.»

Radio- ja tv-haastattelussa 6.10. 1969 Kekkoselta kysyttiin tämän lausunnon taustaa. Kekkonen korosti, että reportaašeissa ei häntä itseään ollut lainkaan arvosteltu, vaan lausuntoaan antaessaan hän oli ulkopuolinen. »Sanotaan, että lausuntoni oli kovanpuoleinen. Kieltämättä se voidaan sellaiseksi katsoa, mutta kyllä se heijasteli sitä närkästystä, jonka havaitsin isäntäväen keskuudessa olevan vallalla sen vuoksi että tiedot, joita näissä selostuksissa esitettiin, olivat vääriä ja virheellisiä. Sen vuoksi minusta näytti siltä, että jinkinlainen reaktio vieraan taholta jo isäntien vuoksi oli paikallaan. Sitä paitsi sanoisin, että ne poliittiset johtopäätökset, jotka näissä selostuksissa esiintyivät, olivat kyllä minun mielestäni täysin älyttömiä. ———»

Helsingin Sanomat ei antanut periksi, kuten kaksi näytettämme osoittavat. Suomen Sosialidemokraatti kommentoi asiaa 8.10.1969 seuraavasti: »Asia ei muille kuulu muutoinkin jo liian pitkään jauhettuna episodina. Näyttää siltä, että toinen osapuoli on unohtanut arvosteluun liittyvän vastuun ja toinen siihen liittyvän vapauden.»

Tämän välikohtauksen jälkeen Helsingin Sanomat tuntui jonkin aikaa karttavan tasavallan presidentin kuvan julkaisemista. Sitten suhteet solmittiin uudelleen ja Kekkonen antoi lehdelle erikoishaastattelun.

HYVÄ MIES MAATESSAAN

Vuodesta 1953 alkaen Viikkosanomat on järjestänyt lukijoilleen kilpailun vuoden suosituimmasta suomalaisesta. Sen tuloksilta puuttuu tietenkin kaikki tieteellinen arvo: vastaajat eivät ole edustava näyte Suomen kansasta ja mikä tahansa suuri intressiryhmä pystyy, jos haluaa, ohjeilemaan jäseniään äänestämään tiettyä henkilöä.

Tästä huolimatta on oma mielenkiintonsa tarkastella kilpailun tuloksia. Urho Kekkonen on valittu vuoden suosituimmaksi suomalaiseksi kolme kertaa. Ensimmäisen kerran se tapahtui vuonna 1961, jolloin hän sai 52 422 äänestä 14 617. Hänen äänestäjillään oli mm. seuraavia perusteluja: — On saanut pysymään hyvät ja ystävälliset suhteet Neuvostoliittoon. — Suoraselkäinen suomalainen. — Poistanut yöpakkaset. — Hän on rauhan mies. — Salotorpan poika. — Sai syntymäpäivävieraakseen Nikita Hruštševin. — Ei halveksi alamaisiaan. — Osallistuu hiihtoon ja kalastukseen. — Sai Venäjältä lahjaksi sairashelikopterin. — Ei ole toista parempaa tällä kertaa.

Vuotta myöhemmin, siis ns. noottikriisin juuri mentyä ohi, äänestäjiä oli 100 713 ja heistä peräti 67 199 valitsi vuoden suosituimmaksi Urho Kekkosen. Perusteluja oli monenlaisia, varsin värikkäitäkin: — Hyvä presidentti. — Erinomainen valtion päämies. — Mies ei enää siitä parane. — Koko Suomen kansan viisain ja älykkäin. — Mitä nyt olisi elämä ilman Kekkosta. — Neuvostoliiton nootin selvittely. — Justus järjestää kaiken. — Hän on mies, jonka älykkyyden, loogisen ajattelun ja ehkäpä röyhkeyden tähden valitsisin matkatoverikseni kuurakettiin. — Kuuluisa Siperian 'rauhan matka' ja Hula-pulatyttöjen kuumat suukot poskelle. Sel-

vä. — Olisi oikein hyvä mies, jos ei nostaisi niin usein palkkaansa.

Runonmuotoisiakin perusteluja oli. Tässä lainaus Kaarlo Kramsulta:

— Hänt' ajan hurjan myrskyihin
vei oikku onnetarten;
hän sopi niihin kuitenkin
kuin tehty niitä varten.

Tämä runo taas lienee vastaajan omaa tuotantoa:

— On juonut etelän viinit
ja syönyt Venäjän kaalit
ja varmasti voittaa vaalit.

Kolmannen kerran Viikkosanomien lukijat valitsivat Urho Kekkosen vuoden suosituimmaksi vuonna 1968, vaikka ei vallan ylivoimaisesti: 71 852 äänestä hän sai 9 363. Äänestäjillä oli sekä vanhoja että uusia perusteluja:

— Suomen hyvä PR-mies. — Mainio kilpailija. — Hyvä mies maatessaan. — On hyvä työmies kun pysyy samassa työmaassa. — Osaa hyvin kumarrella länteen kuin myös itään. — Lupasi ettei asetu ehdokkaaksi vuoden 1974 vaaleissa.

LIIMATAISEN TAPAUS

Urho Kekkonen ei tasavallan presidenttinä ollessaan ole harrastanut kovin laajaa kirjallista toimintaa, mitä jostakin syystä ei valtion päämieheltä ole totuttu odottamaankaan.

Sitä vastoin monet, jotka mielellään lukisivat Kekkosen kommentteja päiväntapahtumista, lukevat Suomen Kuvalehteen 60-luvun loppuvuosina ilmaantunutta pakinoitsijanimimerkki Liimataista. Hänen juttujaan on julkaistu myös kirjana nimellä Tuosta poikki, jukolauta. Kirjoittajasta tiedetään niin paljon että hän ei harrastuksellaan tavoittele rahaa: Suomen Kuvalehti kertoi 8.5.1970, että Liimataisen kirjoituspalkkiot menevät Sotainvalidien Veljesliiton Lapin, Kainuun ja Pohjois-Suomen piireille.

Sitkeä ja monet kerrat julkisestikin esitetty huhu väittää, että Liimataisen takana on Urho Kekkonen. Toisin sanoen pakinat perustuvat paljolti tasavallan presidentin käsityksiin asioista, vaikka ne saattaakin kirjalliseen asuun presidenttiä lähellä oleva työryhmä, kukin sen jäsen vuorollaan.

Jos tietäisin Liimataisen salaisuuden, paljastaisin sen oitis. En kuitenkaan sitä tiedä. Lukiessani itse Liimataista koetan mielessäni erotella, mitkä hänen kirjoituksensa ovat rutiininomaisia ja vähemmän merkittäviä ja mihin sisältyy todella tärkeä tai ainakin kiintoisa kannanotto — sellainen jonka vuoksi Liimatainen on kirjoittajaksi ryhtynyt.

Urho Kekkonen ei koskaan ole julkisesti kertonut eikä kieltänyt olevansa Liimataisen takana. Tämä ei sinänsä todista mitään, koska hänen rooliinsa ei muutenkaan kuulu erilaisten huhujen vahvistaminen tai torjuminen. Sopinee kuitenkin järkeillä seuraavalla tavalla: jos Urho Kekkosella ei ole mitään tekemistä Liimataisen kanssa, hänestä mahtaa joskus tuntua kiusalliselta ajatella, että monet lukevat Liimataisen kannanottoja Kekkosen kannanottoina.

Kenties hänestä joskus tuntuu kiusalliselta. Tuleva historiantutkimus senkin selvittää.

Kevään 1970 eduskuntavaalien jälkeen Liimatainen joka tapauksessa käsitteli huomiota herättäneellä tavalla — vaikka perin lyhyesti — Nordekia, kaavailtua pohjoismaista talousliittoa josta Suomi luopui. Toimitukseen sateli vastalauseita.

»— — — näköalat eivät hallitusratkaisun osalta ole lupaavat. Ei tarvitse olla mikään Hätämaan tietäjä, kun voi sanoa, että maan edessä ovat poliittisesti ja taloudellisesti levottomat ajat. Jo ensimmäiset ulkomaiset kommentit ovat ihmettelevät ja epäsuotuisat, ja niitä ei ole vielä tätä kirjoitettaessa tullut kuin lännestä. Ei olisi ihme, vaikka hyvin alkanut ulkolainen investointi Suomeen kohtaisi epäluuloja.

Ja yksi asia on varma: nämä vaalit kaatoivat Nordekin.»

Nimim. Liimataisen pakinan loppu
Suomen Kuvalehdessä 3.4.1970

»Kyllä nyt ovat menneet ihan 'poskelleen' Liimataisen pakinat. Kuvalehden numerossa 14 julkaistu pakina loppui: 'Ja yksi asia on varma: nämä vaalit kaatoivat Nordekin'. Ei näin pitäisi sanoa, sillä pelkkä asian harrastajakin tajuaa sen, että näin ei ole. Sen tiesi jo ennen vaalejakin, että tuskin siitä mitään tulee, ainakin viimeistään silloin, kun tv:

ssä olivat poliitikot 'lähtöviivalla' ja kolme ministeriä selvittivät Nordekia — ja kaikki eri lailla. — — — Siksi kysynkin Liimataiselta: Kuinka vaalit voisivat olla syypää Nordekin kaatumiseen, koska a) eniten Nordekia kiirehtineet ja selvyyttä etsineet puolueet voittivat? b) eikö juuri Kepu ja Skdl olleetkin epävarmoja kannastaan Nordekin suhteen ja asia viivästyi — molemmat puolueet hävisivät vaaleissa.»

Nivalaisen Varpu Vilkunan kirjoituksesta Suomen Kuvalehdessä 30.4.1970

»Jos hallitus — joka muuten teki Nordekia koskevan kielteisen päätöksensä vasta vaalien jälkeen — olisi ennen vaaleja selvästi sanonut, että vaaleissa on kysymys Nordekista ja kehottanut äänestämään hallitusrintamassa mukana olevien puolueiden ehdokkaita Nordekin pelastamiseksi, olisi se tässä kysymyksessä menetellyt reilusti kansalaisia kohtaan. Miksi se ei näin menetellyt? Vain siinä tapauksessa voitaisiin nyt jälkikäteen väittää, että kansa antoi vaaleissa tuomionsa Nordekille.»

Vammalalaisen Antti Prusin kirjoituksesta Suomen Kuvalehdessä 30.4.1970

»Nimimerkki Liimatainen, kirjoituksenne yllättäväksi lopuksi jyräytätte varmana, että 'nämä vaalit kaatoivat Nordekin'. Olisikohan sentään niin, että Nordekin kaatoi jo ennen vaaleja YKSI MIES ja hänen taustavoimansa — ulkomaistenkin komenttien mukaan, jos nyt myös tässä yhteydessä viitataan niihin.»

Iisalmelaisen Keijo Vuoriston kirjoituksesta Suomen Kuvalehdessä 30.4.1970

»Liimatainen povaa levottomia aikoja. Eikö Liimataisella ole muuta tekemistä kuin pirujen maalaaminen, mitä työtä äärivasemmistokin tekee? Päinvastoin Liimataisenkin tulisi maan edun nimessä rauhoitella mielialoja eikä niitä kiihottaa.»

Oululaisen Esko Laukkasen kirjoituksesta Suomen Kuvalehdessa 30.4.1970

»Suomen Kuvalehteä on totuttu pitämään ja arvostamaan lehtenä, joka on puolueista riippumaton ja vakaasti suomalainen. Joskus tosin SK on horjahtanut — tekevälle sattuu. Nyt pahanlaisesti salliessaan nimimerkki Liimataisen melskata parhailla palstoillaan. — — — Veikko Vennamoa, tietenkin kokoomusta ja 'eräitä ruotsalaisia' parjataan ja teilataan, sekin tuttua maalaisliittolais-kepulaista systeemiä. Nordekin kaatamisella yritettiin nolata Mauno Koivisto, joka Liimataisen mukaan on vaarallisin Korkean paikan ehdokas. Paikan, jolle on vuosikausia petattu oman puolueen miestä, ulkoministeriä.»

Esko Paavolan kirjoituksesta Suomen Kuvalehdessä 30.4.1970

»Kun ne asiat, jotka liittyvät Nordekin perustamiseen, ovat edelleen avoimia, niin kiihkeimmätkin kysyjät jaksanevat vielä odottaa selvennyksiä. Kaikkea ei voi yhdellä sivulla kerralla sanoa. Ja loppujen lopuksi tässä on kysymys valinnasta: Suomi joko säilyy kaikilla tahoilla tunnustettuna puolueettomana maana tai siirtyy poliittisväritteiseen talousliittoon.

Tähän astiset kituliaat hallitusneuvottelut jo osoittanevat että hienoinen pessimismimme työkykyisen hallituksen muodostamisen ja asioiden linjakkaan hoitamisen suhteen oli perusteltua.

Eikö tätä olisi ollut lupa heti vaalien jälkeen sanoa? Vai onko parempi, että sokea sokeaa taluttaa?»

Nimim. Liimataisen vastine Suomen Kuvalehdessä 30.4.1970

RUNO JOKA EI LOUKANNUT

Itsenäisyyspäivänä 1969 radio lähetti ohjelman Kekkonen on tarpeellinen, joka sisälsi Matti Rossin samannimisen runon ja muita poliittisia runoja. Poliittisen valvontaelimen ohjelmaneuvoston eräät jäsenet paheksuivat tätä ohjelmaa ja epäilivät nimirunon olleen loukkaavan tasavallan presidenttiä kohtaan. Silloinen pääjohtaja Eino S. Repo saattoi rauhoittaa kokouksen osanottajia: Urho Kekkosta itseään runo ja koko ohjelma ei ollut loukannut.

Kekkonen on tarpeellinen

kekkonen on tarpeellinen. ilman kekkosta ei suomella olisi sisäpolitiikkaa, ulkopolitiikkaa, puolueettomuutta, suhteita neuvostoliittoon. saattaapa olla, ettei

suomeakaan olisi, eikä niinollen myöskään kekkosta. kekkosen tarpeellisuus johtuu siitä, että hän on, ellei häntä olisi, hänet olisi tehtävä, että ymmärtäisimme miten tärkeä hän on. niin tarpeellinen on kekkonen.

kekkosen ongelmana on aina ollut suomen talous. presidentti ja hänen hallituksensa ovat tehneet parhaansa ongelman eliminoimiseksi, mutta talous on sitkeä: ponnisteluista huolimatta se nostaa aina ilkeää päätään. ellei taloutta olisi, presidentti voisi keskittyä todella tärkeisiin tehtäviin ja pitää pitkän hiihtoloman, heinäkuusta heinäkuuhun.
kekkosen takana on puolue, keskustapuolue, tarpeellisuudessaan kekkosen veroinen. se on avarakatseinen, radikaali puolue, jossa nuorilla, älykkäillä ja kokeneilla henkilöillä on loistava tulevaisuus, älyyn ja kokemukseen katsomatta. periaatteensa puolue on tähän saakka pitänyt salassa, etteivät toiset puolueet pääsisi niitä jäljittelemään. yhden periaatteen se on kuitenkin julkistanut: jotta puolue voisi toimia tehokkaasti, sen on pysyttävä vallassa maksoi mitä maksoi, tästä suomalaisilla onkin paljon kokemuksia. keskustapuolue hallitsee, kansa maksaa. vastapalveluksena keskustapuolue hallitsee ja kansa maksaa.

suomen ulkopolitiikan tunnuksena ovat suhteet neuvostoliittoon. suomen ja neuvostoliiton välillä on ollut paljon väärinkäsityksiä. suomalaiset ovat aina ymmärtäneet neuvostoliittoa väärin. tarvitaan runsaasti itsekritiikkiä ennenkuin totuus valkenee suomalaisille. se on nyt valjennut ja tuloksena suomella on suhteet neuvostoliittoon. koska tämä totuus on nuori ja hallan arka kuin tupakantaimi, sitä hoidetaan erityisessa ansarissa, jonka lämmityksestä huolehtivat presidentti kekkonen ja keskustapuolue.
työ kouluttaa tekijäänsä ja ammattimies on taidostaan arka: on luonnollista, että kekkonen ja hänen puolueensa ovat oppineet korvaamattoman taitaviksi. he itse ovat samaa mieltä eikä asiasta enää väitelläkään kuin rakentavassa mielessä. nimittäin onko suhteita hoidettava vai ei. suhdepolitiikan yksinkertaisena periaatteena on, että ne jotka arvostelevat, vihaavat neuvostoliittoa ja hankkivat sotaa: sen vuoksi suomessa kuulee ns. rakentavaa arvostelua, mikä käytännössä tarkoittaa arvostelun arvostelua, vainajien kunnioittamista ja mukautumista oleviin oloihin.
suhteet länsimaihin eivät ole yhtä emotiivisiä ja niiden hoito on sen vuoksi yksinkertaisempaa: niistä huolehtii valtion kirja- ja elokuvasensuuri.

Matti Rossi

MUUTAMA KEKKOSLAULU

Urho Kekkosen persoona on innoittanut myös edistyksellisiä musiikkimiehiä. Urho Kekkosen vaaliliiton Messuhallin-juhlassa tammikuussa 1968 tunnettu laulajakykymme M. A. Numminen ja orkesteri Viisi Vierasta Miestä esittivät kaksi Nummisen säveltämää Kekkos-vitsiä (sanat kirjasta Kekkoskaskut). Pole Ojanen puolestaan on säveltänyt Jarkko Laineen sanoittaman Kekkonen-rockin.

Kekkonen-rock

Poliisi valvoo, poliisi komentaa.
Poliisi valvoo, poliisi komentaa.
Poliisi määrää, poliisi ojentaa.
Mutta miten käy poliisilta
rock-and-roll?

Hallitus istuu, hallitus kommentoi.
Hallitus istuu, hallitus kommentoi.
Hallitus tuumii, hallitus unelmoi.
Mutta miten käy hallituksen
rock-and-roll?

Kekkonen hiihtää, Kekkonen
kalastaa.
Kekkonen hiihtää, Kekkonen
kalastaa.
Kekkonen juoksee, Kekkonen
matkustaa.
Mutta miten käy Kekkoselta
rock-and-roll?

Levytetty Love Recordsin
Underground-rock-LP-levylle
LRLP-11

Esittäjänä Pole Ojanen, laulu,
ja Suomen Talvisodan 1939—40
rock-yhtye.

KAKSI KEKKOS-VITSIÄ
(jenkka-rock)

säv. M. A. Numminen
san. Kekkoskaskut-kirja

Syrjäkylän isäntä ja emäntä ovat tulleet kirkolle katsomaan presidentti-

ä. He seuraavat väkijoukos- ta, kuinka kunnan silmäntekevät

tervehtivät vieras- ta. Kun presidentti paljastaa päänsä,

supattaa emäntä puolisonsa korvaan: "Noin iso mies ja tukka vielä kasvamatta."

Siihen isäntä vastaa vakaasti: "Eihän se jalokivi sammalta kasva."

kitarasoolo, 12 tahtia

Kitara soolo ad. lib —12—

Ehdotus presidentinvaalien rationalisoimiseksi:

Hankitaan suuri tynny- ri, johon kaikki ehdokkaat kerätään.

Sitten ruvetaan nostelemaan miehiä tukasta yksi kerral- laan ja

kuka jää viimek- si, hänet on valittu presidentik- si.

Esitetty U. Kekkosen vaalijuhlassa Messuhallissa 1968.

KIISTELTY KEKKONEN

Motto:
»Olen kuullut häntä verrattavan koko tunnettuun eläinkuntaan ja väitettävän porvariksi, sosialistiksi ja kommunistiksi.»

Matti Kurjensaaren artikkelista kirjassa Urho Kekkonen (1960)

Poliitikkoja ja valtiomiehiä voidaan yrittää luokitella idealisteihin ja realisteihin. Luokitus on karkea, mutta sillä pääsee alkuun. Jopa verraten puhtaitakin tyyppejä löytyy. On idealisteja, joilta puuttuu menetelmien hallinta, ja jotka eivät siksi saa mitään aikaan. On realisteja, joiden toiminnalla ei ole muita kuin valtapoliittisia päämääriä, ja jotka siksi saavat aikaan arvaamattomia asioita.

Tässä kirjassa olen esittänyt näytteitä mm. siitä, miten Urho Kekkosta on moitittu niin liiasta idealismista kuin liian selvästä valtapolitiikasta. Tällainen vaikeasti luokiteltava tapaus on aina kiintoisa. Se antaa päänvaivaa.

Itse en voi väittää olevani mikään Kekkosen tuntija. Mutta sitä mukaa kun olen yrittänyt hänen elämäntyöhönsä tätä kirjaa toimittaessani ja muutenkin perehtyä, sitä selvemmiksi ovat alkaneet hahmottua eräät hänen uransa peruspiirteet. Tällä en tietenkään väitä, että Kekkosen toiminta olisi 20-luvulta 70-luvulle ulottuva suoraviivainen ja johdonmukainen kokonaisuus, ja että häntä koko ajan olisi ohjannut pettämätön sisäinen näkemys. Ei, tällaisen harhakuvan torjumiseen — jos joku nyt muuten erehtyisi noin ajattelemaan — tämä kirja lienee jo tarjonnut kylliksi aineistoa.

Itsenäisyytemme ensimmäisellä vuosikymmenellä Helsinkiin tullut, porvarillisen vaikka vähävaraisen ja edistyksellisen kodin kasvattama ylioppilas oli tietenkin taustansa ja ympäristönsä tuote. Itse en ole näin jälkikäteen, en esim. Urho Kekkosen pakinoita lukemalla, pystynyt eläytymään suomalaisuusharrastukseen, joka oli Kekkosen idealismin ensimmäinen kohde. Minun on pakko kuitenkin myöntää, että tätä harrastusta saattoi pitää oman aikansa edistyksellisyytenä.

Kaksikymmenluvun suomenkieliset ylioppilaat — joiden kyky eritellä yhteiskuntaa oli tietenkin puutteellinen — kokivat kielikysymyksen luokkakysymyksenä. He näkivät ruotsinkielisen pääoman hallitsevan kohtuuttomassa määrin niin talous- kuin kulttuurielämää, ja heidän lääkkeensä tähän tautiin oli eri kieliryhmien kulttuuritarpeiden tyydyttäminen aikaisempaa tasapuolisemmin, siis esim. yliopiston suomalaistaminen. Kieli-idealistit olivat toki niin paljon realisteja, että he myös saivat suomen kielen asemaa parannetuksi, joskaan eivät niin paljon kuin he jyrkimmillään olivat toivoneet. Kekkonen tunnetusti luettiin luopioksi sen jälkeen kun hän oli eronnut AKS:stä, ja eräät hänen ikätoverinsa katsovat yhä hänen tuolloin »menettäneen ihanteensa». Tosiasiassa kysymys oli siitä, että toisaalta suomen kielen asema oli jo kohentunut, toisaalta Kekkosen kyky eritellä yhteiskuntaa kehittynyt, ja hänen huomionsa alkoi kohdistua enemmän muihin kuin kielipoliittisiin ongelmiin.

Kuten muistetaan, Urho Kekkosesta tuli kansanedustaja ja ministeri vuonna 1936. Seuraavana vuonna hän yliopistolakia eduskunnassa käsiteltäessä piti puheen, jossa hän korosti suomalaisuuskysymyksen harrastajien johtotähtinä olleen yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja kansanvaltaisuus. Heidän tarkoituksenaan ei missään vaiheessa ollut polkea ruotsinkielisen rahvaan kielellisiä oikeuksia. Tässä mielessä ei edes vuoden 1970 Kekkosen tarvitse katua nuoruutensa idealismia. Jos hän olisi jäänyt koko elinikäkseen samojen asioiden vangiksi, hänestä ei kirjoja 70-päiväksi julkaistaisi.

Entä sopiiko Kekkosen määrätietoinen pyrkimys lakkauttaa IKL myös jonkinlaisen idealismin puitteisiin? Epäilemättä se ei omana aikanaan sopinut eikä vieläkään sovi niihin kaikkien mielestä, ei niiden mielestä, jotka näkevät »isänmaallisen» ja »epäisänmaallisen», »oikean» ja »väärän», »hyvän» ja »pahan» rajan kulkevan porvarillisten ja sosialististen puolueiden välissä. Jos laillisuuden kunnioittamista voidaan pitää idealismina, sil-

loin löytyy myös idealistinen selitys Kekkosen toiminnalle sisäministerinä. Marraskuussa 1938 hän eduskuntapuheessaan lausui, että hallitus oli jo parin vuoden ajan seurannut niitä laittomuuksia, joihin IKL oli syyllistynyt. Lakkauttamiselle olisi ollut painavat perusteensa.

Tässä kohden minun on otettava kantaa asiaan, joka tämän kirjan alkupuolella jäi avoimeksi. Kyösti Skyttä on oikeammassa kuin Eino S. Repo, sillä Kekkosen toimintaa IKL:n lakkauttamiseksi ei ohjannut selkeä ulkopoliittinen motivaatio. Kekkonen ei ollut hallituksen ulkoasiainvaliokunnan jäsen eikä tiennyt yksityiskohtaisesti esim. Jartsevin käynnistä Cajanderin luona. Tosin ne tiedot, joita ulkopoliittiseen sisärenkaaseen kuulumattomalle Kekkosellekin tihkui, lujittivat hänen pyrkimyksiään IKL:n suhteen. Maan turvallisuudelle ei ollut eduksi puolue, joka avoimesti hyväksyi Natsi-Saksan ja lietsoi ryssävihaa.

Vaikea olisikin selittää 30-luvun lopun Urho Kekkosta ulkopoliittisen kaukonäköisyyden mallikappaleena, kun tietää hänen asennoitumisensa talvisodan jälkeisen välirauhan solmimiseen. Katsoisin syyllistyneeni älylliseen epärehellisyyteen, ellen olisi tätä asiaa kirjaani sisällyttänyt, olkoonkin että siitä sinänsä on kyllä puhuttu tarpeeksi. Suomen Kuvalehdessä 3.12.1966 julkaisemassaan artikkelissa »Pekka Peitsi silloin ja tänään» Kekkonen itse tilittää tätä asiaa lukijoilleen. Hän muistuttaa, että hän ei maaliskuussa 1940 äänestänyt rauhansopimusta vastaan, vaan jätti äänestämättä ja puhui eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa sopimusta vastaan. Toimintaansa hän selittää näin:

»Se ohjenuora, jota poliittisessa toiminnassani noina aikoina pyrin kireästi noudattamaan, oli johdonmukaisuus. Se ei silloin ollut minulle vain poliittinen käyttäytymissääntö vaan elämänasenne. Kun olin vastustanut Neuvostoliiton ehdotuksia sodan alla, vaati johdonmukaisuus, että en voinut sodan aikana suostua vielä huonompiin ehtoihin. Pääministeri Cajander ymmärsi motiivini, kun hän maaliskuussa 1940 minulle sanoi: 'tietysti minunkin olisi pitänyt menetellä kuten sinä'.

Rauhantekoa hankittaessa en tietenkään ollut selvillä asioiden oikeasta laidasta, sillä siirtoväen sijoitus vei aikani yöllä ja päivällä. Minulla oli hyvä syy olettaa, että taistelumme voi menestyksellä jatkua sen perusteella, mitä päämajassa asioiden keskellä oleva arvostelukykyinen hyvä ystäväni minulle oli tiedottanut.»

Tulkitsen asiat niin, että Urho Kekkosen idealismi jatkosodan vuosiin saakka oli kaikessa aidossa innostuksessaan tyypillistä porvarillista idealismia, joka tuskin missään suhteessa olennaisesti poikkesi porvariston edistyksellisemmän osan yleisestä idealismista. Kekkosen hyveet, esim. hänen itse mainitsemansa »kireä johdonmukaisuus», olivat juristin hyveitä. Jatkosodan vuosina asiat muuttuivat: Kekkonen alkoi edistyksellisyyden tiellä tehdä pesäeroa omaan viiteryhmäänsä, ja hänen juristin hyveensä alkoivat muuttua poliitikon ja valtiomiehen hyveiksi. Tämä tapahtui hänen täytettyään 40 vuotta, jolloin ihmisiltä yleisesti aletaan odottaa »rauhoittumista» eli luovan, rohkean ajattelun hylkäämistä.

En ole kyennyt tyydyttävästi selvittämään itselleni, mihin kaikkiin tekijöihin jatkosodan Urho Kekkosen (ja Pekka Peitsenkin, niin varovaiseksi kuin tilanne hänet pakotti) yhä voimistuva sotilaspoliittinen kaukonäköisyys perustui. Tiedän hänen lukeneen tarkoin Ruotsin ja Sveitsin lehtiä, ja ne tietenkin antoivat jo paljon enemmän tietoa kuin esim. keskimääräisellä kansanedustajalla oli, mutta toki Suomessa oli muitakin puolueettomien maiden lehdistön lukijoita. Oma osuutensa oli Skytän mainitsemalla USA:n Tukholman-lähetystön virkailijalla Vilho Tikanderilla, jonka näkemykset vahvistivat Kekkosen käsitystä siitä, että Suomen on tulevaisuudessa tultava omin keinoin toimeen itäisen naapurinsa kanssa.

Muuan asia on tässä yhteydessä jäänyt minua askarruttamaan. Olisiko Kekkonen kylmän järkensä ansiosta ollut paremmin kuin useimmat suomalaiset vapautunut siitä ideologisesta harhasta, joka pani uskomaan, että Neuvostoliiton täytyy romahtaa järjestelmänsä kelvottomuuteen? En väitä näin olleen, koska siitä ei ole varsinaista näyttöä ennen kuin vuodelta 1944, ja tällöinhän moni muukin kuin Kekkonen jo näki sosialismin selviytyneen sodasta ja ilmeisesti tulleen maailmaan pysyäkseen. Kekkosen suurempaan rationaalisuuteen

joka tapauksessa viittaavat tiedot siitä, miten hurjiin ristiriitoihin hän jatkosodan kestäessä joutui oman eduskuntaryhmänsä kanssa, jossa kukki inhimillinen toiveajattelu. Väitetäänhän erään vanhan maalaisliittolaisen poliitikon vielä ennen kuolemaansa, pitkälti sodan jälkeen sanoneen, että Suomi kyllä olisi voinut jatkaakin sotaa syksyllä 1944, ellei Kekkonen olisi mennyt asioita pilaamaan.

Jatkosodan vuosien Urho Kekkosesta ulkopoliitikkona on vedettävissä suora linja aina vuoden 1970 Kekkoseen. Hänen lähtökohtanaan on ollut se tosiasia, että Neuvostoliitto haluaa saada oikeutetut turvallisuusintressinsä Suomen suunnalla tyydytetyiksi, ja hänen tavoitteenaan on ollut eri keinoin minimoida lännestä käsin Suomen kautta Neuvostoliittoon kohdistuvan hyökkäyksen mahdollisuus. Siinä on idealismi, itsenäisen Suomen turvallisuuden lujittaminen, ja siinä on realismi, keinojen kehittäminen päämäärän saavuttamiseksi.

Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehitys heti jatkosodan jälkeen lisäsi vaikeuksista huolimatta optimismia. Vuoden 1948 ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimus herätti kysymyksen läntisen rajamme turvaamisesta niin, että sopimuksen sotilaallisia artikloja ei koskaan tarvitsisi ottaa esille. Siinä oli vuoden 1952 pyjamantaskupuheen keskeinen ajatus. Tavallaan samaan luokkaan menee noottikriisin ratkaisu syksyllä 1961: Kekkosen aloitteesta sovittiin Novosibirskissä siitä että Suomi tarkkailee tilannetta Itämerellä, toisin sanoen pyrkii toimimaan niin että turvallisuusriskejä ei pääsisi syntymään. Edelleen samaan kuin pyjamantaskupuheen ajatus puolueettomasta pohjolasta ovat tähdänneet ehdotukset ydinaseettomasta pohjolasta sekä turvallisuusjärjestelyistä Suomen ja Norjan rajalla.

Tiedän J. K. Paasikiven etukäteen lukeneen ja hyväksyneen Kekkosen pyjamantaskupuheen. Samoin sen luki silloinen ulkoministeri Sakari Tuomioja. Siinä mielessä maan ulkopoliittinen johto oli Kekkosen ajattelun takana. Mutta ilmeisesti radikaalisen ehdotuksen julkinen tekeminen soveltui parhaiten tai yksinomaan Kekkoselle. Emmehän voi kuvitella, että esim. Paasikivi olisi sen tehnyt. Kaikessa kunnioitettavassa taitavuudessaanhan hän oli äärimmäisen varovainen. Hän tapasi sanoa esim., että Suomen tulee selvästi ilmoittaa haluavansa YK:n jäseneksi, mutta samalla sydämessään toivoa, että se ei sinne joudu. Olisiko pyjamantaskupuheen ajatuksille ollut eduksi, että Paasikivi olisi halunnut panna arvovaltansa niiden taakse? Se jää hämärän peittoon. Historia ei vastaa jos-alkuisiin kysymyksiin.

Ulkopoliitikko Urho Kekkosen idealistis-realistinen linja vaikuttaa tässä vedettynä yksinkertaiselta. Mutta monille ihmisille Suomessa ja muualla maailmassa se on ollut kaikkea muuta kuin yksinkertainen. Me tunnemme teoriat Kekkosesta, joka juonittelee Moskovan kanssa lujittaakseen omaa asemaansa. Me muistamme kuiskeet ja kirjoittelut esim. syksyn 1961 nootista, joka muka oli Suomesta »tilattu». Me tiedämme miten monta kertaa Kekkosen on katsottu olevan »Neuvostoliiton asialla», kun hän on ehdottanut puolueetonta pohjolaa, Suomen ja Norjan rajarauhan turvaamista jne.

Kekkonen on ulkopoliittisessa ajattelussaan ajoittain ollut kierroksen edellä monia jukuripäisiä kansalaisiaan. Hän on törmännyt ihmisten mielissä eläviin irrationaalisiin voimiin, pelkoon, kaunaan ja jopa vihaan, voimiin, jotka ovat estäneet useita pysymästä edes siinä määrin Kekkosen ulkopolitiikan perässä, että he olisivat yltäneet näkemään sen päämäärät ja keinot.

Asiaa ei ole parantanut vaan pahentanut Kekkosen tapa suhtautua turvallisuuspolitiikan osa-alueisiin. Helpointa hänelle olisi ollut ja vaivattominta suosiota olisi tuonut mukautuminen siihen perisuomalaiseen ajatteluun, jonka mukaan vahva armeija on pienen kansan ainoa tuki ja turva, muu turhaa vouhotusta. Mutta Kekkonenpa oli jo syksyllä 1944 radiopuheessaan rohjennut sanoa: »Se lopputulos, johon sota on vienyt, osoittaa että viimeaikainen politiikkamme on ollut erehdys.» Sellaisia puheita ei heti anneta anteeksi. Muistan myös eräät spontaanit keskusteluni reservinupseerien kanssa vuonna 1960, sen jälkeen kun Kekkonen oli RUK:n 40-vuotisjuhlassa uskaltanut arvioida että pienen kansan turvallisuudelle on ulkopolitiikka armeijaa tärkeämpi. Sinkoilihan tuolloin ilmaan niitä eläinkunnasta etsittyjä vertauksia, jotka mainitaan tämän artikkelin motossa.

Rauhantyön puolestapuhujana Kekkonen on mennyt pitemmälle kuin kukaan toinen tiedossani oleva valtionpäämies. Teinilehdelle antamassaan lausunnossa hän suositteli toimintaa rauhanjärjestöissä, juuri näissä samoissa, jotka oikeauskoiset suomalaiset ovat leimanneet epärehellisten kommunistien tai sinisilmäisten haihattelijoiden touhuiluksi. Konservatorion-puheessaan vuonna 1968 Kekkonen muistutti mieliin, että laissa hyväksytään aseettoman palvelun mahdollisuus. Näillä lausumilla on ollut ainakin se seuraus, että ns. radikaaleille on saatettu sanoa: jos te olisitte oikeita radikaaleja, te olisitte vallanpitäjiä vastaan, mutta nythän teillä on ylimmän vallanpitäjän siunaus.

Vakavasti puhuen ulkopoliitikko Urho Kekkosen suurin ongelma kiistojen kohteena on luullakseni ollut se, miten hän ajoittain on joutunut havaitsemaan taitavimmankin valtiomiehen keinojen loppuvan silloin kun pitäisi torjua väärinkäsityksiä. Otan tästä vain yhden esimerkin. Syksyn 1961 kekkoslaisena minulle ja silloiselle ystäväpiirilleni oli masentavinta havaita, miten ihmiset — järkevinä ja jopa arvostelukykyisinä pitämämme ihmiset ympärillämme — alkoivat etsiä Neuvostoliiton nootista kaikkea muuta kuin mitä sen tekstissä selvästi sanottiin. Päähän ei mahtunut ajatus, että Neuvostoliitto todella oli huolestunut Saksan ja Itämeren tilanteesta. Pahalla tai ainakin epäilyttävällä Neuvostoliitolla ei ollut samaa oikeutta olla huolestunut turvallisuudestaan kuin muilla kansakunnilla on. Tällaisessa tilanteessa perusristiriidat muuttuvat uskon asioiksi. Kekkosen tapa tulkita nootti ja ratkaista omalta osaltaan sen synnyttämä kriisi törmäsi edellä mainitsemaani irrationaalisuuden muuriin, jonka yli ei pääse. Toivon voivani joskus Kekkosen muistelmista lukea mm. sen, miten masentavalta hänestä on tuntunut tällainen tilanne; mahdottomuus saada ihmisiä ymmärtämään asioita. Tosin olen jo kerran päässyt sitä häneltä kysymään, ja hän vastasi: »Pirun masentavalta».

Ja on paljon muutakin jonka vuoksi toivon muistelmien aikanaan ilmestyvän. Myös sisäpoliitikko Urho Kekkosella on ollut omat idealistiset tavoitteensa ja niiden saavuttamiseksi mietityt realistiset keinonsa, joiden osalta kiistat ovat ajoittain käyneet kiivaiksi. Tässä kohden on mainittava kirja »Onko maallamme malttia vaurastua?» Sen perusajatusten ei pitänyt olla kovin mullistavia maassa, jossa sentään suunnilleen puolet kansasta on pitkään ollut vasemmistolaista. Maalaisliitolle Kekkosen ajattelua teki läheisemmäksi se että kysymyksessä oli nimenomaan Pohjois-Suomi, alue jolla yksityisen yritteliäisyyden kaikkivoipaisuus oli käytännössä jäänyt kokematta. Maalaisliitto osti tätä kirjaa muutamia satoja kappaleita toimihenkilöilleen kuin ohjeeksi siitä, mitä tulee puhua Pohjois-Suomen asioista ja miten tulee vaatia sinne valtiojohtoista teollisuutta.

Mutta kuinka asia on tänään? Kehitysaluepolitiikkaa ei ole saatu kunnolla käyntiin. Seitsemänkymmenluvun alussa, yleisen oikeistolaistumisen aikana, on taas muotia se yksityisen yritteliäisyyden ylenmääräinen ylistäminen, josta Kekkonen jo miltei kaksi vuosikymmentä sitten sanoutui irti. En kuvittele, vaan tiedän, että Kekkonen on syvästi ja pysyvästi tyytymätön nykyisen keskustapuolueen talouspoliittiseen ajatteluun. Hän soisi puolueen myös käytännön töissä asettuvan vastustamaan yhä voimistuvaa taloudellista harvainvaltaa ja suhtautuvan vähemmän karsaasti yhteisen yrittämisen eri muotoihin.

Urho Kekkosen 60-vuotispäiväksi ilmestynyt juhlakirja sisälsi mm. Jan-Magnus Janssonin ja Eino S. Revon ansiokkaat artikkelit päivänsankarista. Kuitenkin eräät niiden tulkinnat ja arviot ovat kymmenessä vuodessa minusta lopullisesti vanhentuneet. Jansson kirjoitti mm. tasavallan presidentin toimintavapauden rajallisuudesta Suomessa ja totesi siinä yhteydessä: »Lopuksi on se juhlava seremoniajärjestys, jolla presidentti ympäröidään, omiaan tietyssä määrin eristämään hänet. Häneltä puuttuu ennen kaikkea mahdollisuus ottaa itse osaa siihen polemiikkiin, jonka hänen toimenpiteensä ehkä saavat aikaan. Ne vaikuttimet, jotka ovat ohjanneet hänen menettelyään jossakin tilanteessa, pysyvät siis yleisöltä salassa ainakin siihen saakka, kunnes hän vetäytyy jälleen yksityiselämään.» Juuri tässä suhteessa Kekkonen on murtanut yhden kaavan. Hän on ottanut itselleen oikeuden osallistua sopivin muodoin myös polemiikkeihin ja selostaa menettelynsä

vaikuttimia, jopa oikeuden julkisesti ärtyä ja olla kiukkuinen niin kuin ihmisen joskus tulee olla. Koko presidentin viran luonne on vuonna 1970 jossakin määrin toinen kuin vuonna 1960. Jos samalla katsotaan presidentin tosiasiallisen vallan kasvaneen, on ehdottomasti kysyttävä miten se soveltuu demokratiaan. Samalla on kuitenkin muistettava, että presidentin tabu-aseman heikkeneminen ja häneen kohdistuvan arvostelun vapautuminen kiistatta sopivat demokratiaan aikaisempaa käytäntöä paremmin.

Siis Kekkosta on saanut arvostella ja häntä on arvosteltu. Pitääkö yhä paikkansa se, mitä Repo kymmenen vuotta sitten kirjoitti: »Se, että myöhempi kehitys on usein osoittanut hänen näkemyksensä oikeaksi, ei ole ollut omansa vähentämään vastustusta, vaan pikemminkin sitä lisäämään»? Näin varmaan oli vuonna 1960 mutta ei yhtä varmasti enää vuonna 1970. Sitten 60-vuotiskirjan ilmestymisen on tapahtunut paljon; on koettu syksyn 1961 noottikriisi ja sen ratkaisu kenties Kekkosen uran eräänlaisena huipentumana hänen kansansa silmissä, ja on nähty Kekkosesta tulevan keskustan ja vasemmiston yhteisen presidentin. Eiväthän ihmiset ole oppimiskyvyttömiä, eivät useimmat. Yksinkertaistaakseni asian mahdollisimman pitkälle: Kun Kekkonen lähti ensimmäisiä kertoja Neuvostoliittoon, usea odotti hänen tuovan sieltä ikäviä tuliaisia, ja olihan näitä pessimistejä vielä viidennen ja kymmenennenkin matkan jälkeen, mutta kun matkojen määrä on kasvanut ja kasvanut eikä ikäviä uutisia ole kertaakaan Suomen kansalle tyrkytetty, ihmiset ovat alkaneet oppia, ne ihmiset, joilla oppimisen edellytyksiä on.

Myös Suomen asema länsimaiden silmissä on kehittynyt myönteisesti. Jokin länsisaksalainen finnlandisierung-termi, synnyttäjinään tietämättömyys ja sisäpoliittisten taisteluaseiden tarve, johtaa pahasti harhaan, jos uskoo sen olevan yleistettävissä. Tiedän Kekkosen suhtautuvan toiveikkaasti mm. siihen, että aika tekee työtään ydinaseettoman pohjolan ja muiden vastaavien ehdotusten toteutumisen hyväksi. Ei niitä enää suinkaan kuvitella Moskovasta sanelluiksi, niin kuin ei myöskään Suomen ehdotusta Euroopan turvallisuuskonferenssin järjestämisestä Helsingissä. Se mitä ennen on pidetty katteettomana idealismina tai vielä pahempana alkaa osoittautua käytännön idealismiksi, realismiksi.

Eihän vuoden 1970 Urho Kekkonen ole yhtä kiistelty kuin vuoden 1960 tai 1950. Jos tämä kirja ei olisi mennyt painoon kesäkuussa 1970 vaan esim. puolta vuotta aiemmin, olisin luultavasti erehtynyt kirjoittamaan hiukan liikaa siitä miten Kekkosen ympärillä käydyt kiistat ovat alkaneet vaimentua. Onhan viimeisten kuukausien aikana jälleen koettu mielenkiintoisia tapahtumia. Sen jälkeen kun parlamentaarisen enemmistöhallituksen muodostaminen vaalien jälkeen osoittautui käytännössä mahdottomaksi, Kekkonen järjesti valtuuksiensa puitteissa maahan ensin »presidentin hallituksen» ja heti sen jälkeen suuntasi aktiivisuutensa enemmistöhallituksen muodostamiseen uusin ottein. Epäilemättä hän on halunnut turvata maan ulkopolitiikan sekä sisäisen uudistustyön jatkumisen, mutta vauhti on monen päätä huimannut. On kuultu ja nähty monenlaisia, kaikenkirjavia tulkintoja.

Hiukan pienemmissäkin asioissa omapäinen Kekkonen on tehnyt jännittäviä vetoja. Esim. kansliapäällikökseen hän valitsi radikaaliksi tunnetun sosiaalidemokraatin Antero Jyrängin. Vain Aamulehdessä tiedän tätä tulkintaa julkisesti paheksutun, mutta virastojen lounaspöydissä ei ole ollut pulaa päivittelijöistä, ei myöskään ravintoloiden kabineteissa.

Ja mikä henkilökuvan kannalta olennaista: luulen Kekkosen viihtyneen keväällä 1970 tavallista paremmin työnsä ääressä, viihtyneen järjestäessään asioita jotka olivat ehtineet häntä jo huolestuttaa. Ammattimies on viihtynyt työnsä ääressä.

»Suomen tasavallan presidentti on Urho Kekkonen. Hänet valitaan uudelleen joka kuudes vuosi.»

Pienen koulupojan aineesta

Torpanpoika ja kansalaissodan kirjeenvaihtaja. Hirmuopiskelua Kaarlo Hillilän kanssa. »Pannu poroon, poika valmis.» Korkeushypyn Suomen mestari. »Minä olin diktaattori.» Hyvästit AKS:lle. Väitöskirjatöitä Hitlerin Saksassa. Haaste äärioikeistolle: Demokratian itsepuolustus. Punainen tohtorinhattu. Arvalla kansanedustajaehdokkaaksi — suurimmalla äänimäärällä eduskuntaan. Oikeusministeri Kekkonen. »Kekkosen konstit» ja IKL:n loppu. Sotavuosien huutava ääni: Pekka Peitsi. Sovintoon perivihollisen kanssa. Kekkonen ja sotaansyylliset. Viisinkertainen pääministeri. Puhe pyjamantaskusta. Presidentinvaalitaistelu ja niukka voitto. Yleislakko ja yöpakkaset. Taistelu Honka-liitosta. Nootti hallitukselle, Kekkonen Havaijilla. Matka Novosibirskiin ja radiopuhe Suomen kansalle. »Onko Suomi Neuvostoliiton vahtikoira?» Presidentti puhuu työväentalolla. Kolmas presidentinvaali: aina vain Kekkonen. Christer Kihlman: Suomen ainoa radikaali. Kauko Kare: Tähän on tultu. Maailmanmatkaaja Kekkonen, idän ja lännen luottamusmies.

